

Sakskart for møte i Programrådet for masterstudiet i rettsvitenskap

J.nr.: 2014/625

Tid og sted: Tirsdag 25. mars 2014, kl 13.15-15.15, Kollegieværelset DA

Sak 1 s.5-9	Protokoll Protokollen fra PMR-møte 25. februar Forslag til vedtak Protokollen godkjennes
Sak 2	Erfaringer fra studieårene, LLMs, JSU og nytt fra Trygve
Sak 3 s.9-19	Vedtaks sak: Økt krav til antall eksamensmøtte på valgemner for å opprettholde undervisningstilbud Notat fra Kristin Steen Slåttå Detaljert oversikt over hvilke studenter som avlegger de ulike valgemnene høsten 2013 Forslag til vedtak 1) Krav til antall eksamensmøtte økes fra 15 til 20 studenter for å få sette opp undervisning på valgemner påfølgende semester. Tall for eksamensmøtte regnes ut som gjennomsnitt av de siste tre semestrene. Det nye kravet trer i kraft våren 2014, dvs. at første kutt i undervisningstilbud vil først gjøres våren 2015 (høsten 2014 for emner som har undervisning og eksamen både høst og vår). PMR bes samtidig å diskutere om dette er et vedtak som kan skape rom for faglig fornying i porteføljen, da undervisningskutt ikke er en nedleggelse av emnet. Videre bes PMR å diskutere om det er noen kriterier som kan danne grunnlag for unntak fra regelen om undervisningskutt ved for lavt antall eksamensmøtte og hva disse kriteriene skulle være. 2) Dersom krav til antall eksamensmøtte ikke skal økes bes PMR foreslå andre tiltak som kan på lik måte begrense undervisningsressursene på valgemnene, og således skape åpning for faglig fornying i valgemneporteføljen. F.eks: <ul style="list-style-type: none">› valgemner skal gi undervisning annet hvert år (eksamen hvert år)› valgemner legges rutinemessig ned etter en bestemt tidsperiode› det nedsettes en ny arbeidsgruppe som skal vurdere nye nedleggelser av valgemner› andre forslag

<p>Sak 4 s.19-33</p>	<p>Vedtakssak: Søknad om opprettelse av nytt valgemne i utdanningsrett</p> <p>Emnema</p> <p>Temaer og litteratur for utdanningsrett</p> <p>Forslag til vedtak</p> <p>Valgemnet Utdanningsrett opprettes med oppstart våren 2015</p>
<p>Sak 5 s.33-49</p>	<p>Vedakssak: Forslag til oppdaterte emnebeskrivelser, læringskrav og litteratur for språkfagene og godkjenning av språkfagene som valgemne på 3. studieår</p> <p>Notat fra Kristin Steen Slåttå</p> <p>Dekanvedtaket</p> <p>Forslag til oppdaterte emnebeskrivelser, læringskrav og litteratur</p> <p>Forslag til vedtak</p> <p>1) Forslag til oppdaterte emnebeskrivelser, læringskrav og litteratur godkjennes og legges til grunn for emnene med oppstart høsten 2014.</p> <p>2) Språkemnene godkjennes som emner som kan inngå som ett valgemne på bachelornivå som del av 3. studieår på masterstudiet i rettsvitenskap. Språkemnene beholder dagens formelle utforming, dvs med de antall studiepoeng de er tidligere tilkjent. Overskytende studiepoeng fra språkemnene eller flere språkemner kan ikke gå til avkorting av noen andre deler av graden.</p>
<p>Sak 6 s.49-51</p>	<p>Vedtakssak: Forslag om ny formulering i Instruks for studieårsansvarlig</p> <p>Notat fra Kristin Steen Slåttå</p> <p>Forslag til vedtak</p> <p>PMR innstiller til at dekanus vedtar følgende formulering i punkt 9 i Instruks for studieårsansvarlig faglærer:</p> <p><i>9. Ansvar for faginnhold, eksamensoppgaver og fakultetsoppgaver:</i></p> <p><i>a. Overordnet ansvar for fagbeskrivelse, læringskrav, litteratur og hjelpemidler i studieårets/avdelingens fag, og kan ved behov selv fremme forslag til PMR om oppdatering av fagbeskrivelse, læringskrav, litteratur og hjelpemidler for fag som inngår i studieåret, etter at det er forelagt ansvarlig faglærer.</i></p>
<p>Sak 7</p>	<p>Vedakssak: Samlesak: Forslag til endringer i litteratur, hjelpemidler, læringsutbytte og</p>

<p>s.49-79</p>	<p>fagbeskrivelser for høsten 2014.</p> <p>Notat fra Christine Havgar</p> <p>Det legges ikke opp til diskusjon av de enkelte forslagene i PMR-møtet, de studieårsansvarlige bes gjennomgå forslagene for sitt studieår i forkant av møtet. Om det er uklarheter eller kontrovers rundt forslagene bes de rapporteres inn i forkant av møtet per e-post, slik at samsesaken kan behandles raskt i PMR-møtet.</p> <p>Forslag til vedtak</p> <p>Forslag til endringer i litteratur, hjelpemidler, læringsutbytte og fagbeskrivelser for høsten 2014 vedtas</p>
<p>Sak 8 s. 79-107</p>	<p>Diskusjonssak: Masteroppgaver</p> <p>Masteroppgave i rettsvitenskap - Læringsmål, veiledning og sensur</p> <p>Vedlagte notat skal opp til nasjonal fakultetsmøte i april, og det er ønskelig med PMR synspunkter.</p> <p>Det er også ønskelig at PMR gir sine innspill på om det bør åpnes for kontakt mellom veileder og sensorer på masteroppgavene.</p>
<p>Sak 9 s.107-234</p>	<p>Diskusjonssak: Evalueringsresultater periodiske emneevalueringer høsten 2013</p> <p>Notat fra Elisabeth Ulleberg og emnerapporter</p>
<p>Sak 10 s.234-245</p>	<p>Orienteringssaker</p> <p>Muntlige orienteringssaker:</p> <p>Oppfølging av treffetider</p> <p>Skriftlige orienteringssaker:</p> <p>Studiekvalitetsprosjektet</p>
<p>Sak 11</p>	<p>Saker tatt på fullmakt</p> <ul style="list-style-type: none"> - Godkjent samling lovbestemmelser som lovlig hjelpemiddel i emnet RINF1100 Ytringsfrihet, medie- og nettregulering - Godkjent at "Lovsamling for helse- og sosialsektoren" kan brukes som lovlig hjelpemiddel i emnet JUR1970/JUS5970 Barnerett

	<ul style="list-style-type: none"> - Godkjent oppdatert litteratur for Egnethetsprøven - Bachelorgrad i rettsvitenskap fra Universitetet i Agder godskrives som 1., 2. og 3. studieår i Mastergraden i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet i Oslo. Dette forutsetter at bachelorgraden inneholder juridiske metode, tingsrett og arv- og familierett på 3. studieår. Ex. phil og Ex.fac må også bestås. - Det gis anledning til å søke om godskrivning av enkeltvise emner avlagt i Bachelorgraden i rettsvitenskap ved UiA.
<p>Sak 12</p>	<p>Eventuelt</p>

Protokoll fra møte

J.nr.: 2012/625

Tid og sted: Tirsdag 25. februar 2014 kl 13.15-15.15

Tilstede: Trygve Bergsåker, Ole Kristian Fauchald, Lasse Simonsen, Inge Lorange Backer, Cecilia Bailliet, Marthe Oldernes, Kristoffer Heitmann og Christine Havgard

Forfall: John Asland og Benedikte Høgberg

Fra administrasjonen: Randi Saunes og Elisabeth Ulleberg

Referent: Kristin Steen Slåttå

Sakene ble diskutert i følgende rekkefølge: 1-8

SAK 1	<p>Protokoll</p> <p>Protokoll fra PMR-møte 31. januar 2014</p> <p>Protokollen var allerede godkjent</p>
SAK 2	<p>Erfaringer fra studieårene, LLMs, JSU og nytt fra Trygve</p> <p>2. studieår: Ingen spesielle kommentarer</p> <p>3. studieår: Det foretas en emneevaluering på 3. studieår, og studieårsansvarlig vil komme med nærmere kommentarer når resultatene foreligger.</p> <p>4. studieår: Ingen spesielle kommentarer</p> <p>LLMs: IT-utstyret for podcast fungerer ikke alltid på forelesningssalene, det er ønskelig med bedre brukerstøtte. Forelesere opplever at it-problemer tar av undervisningstiden, og det er vanskelig å gi klare instruksjoner til eksterne, da opplegget er ulikt på de ulike salene.</p> <p>Flere norske studenter tar kontakt, de har positive tilbakemeldinger på det å levere "papers" i kurs, og ønsker råd om masteroppgaveskriving.</p> <p>JSU: Det har kommet tilbakemeldinger om at fakultetsoppgavene på 4. studieår ikke har hensyntatt den nye ordgrensen. Studieårsansvarlig følger dette opp med lærerne på året.</p> <p>Trygve: Studiekvalitetsprosjektet følges opp, der ser en på bedre bruk av interne lærerkrefter og arbeider videre med gruppen for alternative vurderingsformer. Det er også ønskelig å se på ordningen med to sensorer på masteroppgaver, om sensorer skal eller må kontakte veileder. Resultatene fra studiebarometeret er publisert og ny tilsynssensor på master i rettsvitenskap er igangsatt.</p>
SAK 3	<p>Vedtakssak: Økt krav til antall eksamensmøtte på valgemenner for å opprettholde undervisningstilbud</p>

	<p>PMR besluttet å utsatte saken da det ikke var ønskelig å diskutere en så prinsipiell sak uten 5. studieårsansvarlig til stede. Det er til neste møte ønskelig å få på plass mer detaljert statistikk om hvilke studenter som avlegger valgemnene.</p> <p>PMR diskuterte om de faglærerne som har emner i faresonen bør kontaktes i forkant av PMR møtet. Det ble anbefalt at 5. studieårsansvarlig sender ut en mail der alle ansvarlige faglærere på 5. studieår gjøres oppmerksom på saken.</p>
SAK 4	<p>Vedtaks sak: Forslag om nedleggelse av JUS5110 – Rettssosiologi II.</p> <p>Vedtak</p> <p>JUS5110 – Rettssosiologi II nedlegges med virkning fra høsten 2015, eksamen i emnet gis for siste gang høsten 2014</p>
SAK 5	<p>Diskusjonssak: Hvordan sørge for at alle forslag om endringer av læringskrav/litteratur blir saksbehandlet?</p> <p>En situasjon som kan oppstå er at forslag om endringer blir liggende unødvendig lenge, at ansvarlig faglærer ikke sender inn forslaget til behandling i PMR. Studieårsansvarlig blir da avventende. Dette er et økende problem da det produseres mye nye læremidler, også ved de to andre juridiske fakultetene. Det er økonomiske gevinster i å få godkjent en bok som hovedlitteratur. Det ble derfor foreslått at man kunne legge inn en klar saksbehandlingsrutine i instruksene, som legger opp til en ryddig prosess i faglærergruppen og ivaretar forslagene fra eksterne.</p> <p>Det ble kommentert at det ikke burde innføres en mer arbeidskrevende rutine for disse sakene, men heller gå inn i de konkrete situasjonene som oppstår.</p> <p>Om studieårsansvarlig skal kunne gå inn for å foreslå endringer for PMR på tross av ansvarlig faglærer bør det klargjøres at studieårsansvarlig har anledning til dette i instruksene. Forslag legges frem i neste møte.</p> <p>Det ble videre tatt opp at det er ønskelig å se på tilleggslitteratur. I dag er det høyst varierende hvor mye som er satt opp på de ulike fagene, og det kan se litt vilkårlig ut. Ønskelig å sette ned noen kriterier for dette. PMR ønsker å ta dette opp blant teamene for seminaret i mai. Det ble også kommentert at PMR bør se på hvordan få mer kjønnsperspektiv inn i litteraturen.</p>
SAK 6	<p>Skriftlige orienteringssaker</p> <ul style="list-style-type: none"> - Orientering til PMR: Arbeid med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk - Tall for eksamensmøtte høsten 2013

	<p>- Resultatene fra studentbarometeret</p> <p>Notat til styret</p> <p>Resultatene fra studentbarometeret:</p> <p>UiO</p> <p>UIB</p> <p>UiTø</p> <p>Resultatene fra studiebarometeret var ikke gode som en kunne ønsket, samtidig ble det kommentert at det var lav svarprosent på undersøkelsen. Fakultetet er oppmerksomme på de tingene som undersøkelsen peker på, og vi jobber kontinuerlig med studiekvalitetsprosjektet.</p> <p>Det ble tatt til ordet for å bruke undersøkelsen for å igangsette noen konkrete tiltak, ett tiltak som ble nevnt var "peer review". Det er ønskelig å jobbe på mikroplan, ingen ny reform.</p> <p>Elisabeth Ulleberg fra administrasjonen pekte på at ett av hovedtiltakene for 2014 er undervisningskvalitet. I studiekvalitetsprosjektet ser en på gruppeundervisningen, temaer for basisgruppene, færre studenter per gruppe og retting av fakultetsoppgaver. Fakultetet har også 300 timer med assistanse fra pedagogisk institutt.</p> <p>JSU kommenterte at studentene må få en konkret kanal der en kan varsle om undervisningen ikke er god nok.</p>
<p>SAK 7</p>	<p>Saker tatt på fullmakt</p> <p>- Godkjent at 3. utgave av 4. studieårsdomssamlingen kan brukes på privatisteksamen i 4. avdeling så lenge ordningen gis, dvs. ut H2015</p> <p>- Godkjenning fra Det juridiske fakultet, emnet A Changing Arctic tilsvarer 15 studiepoeng. Emnet er en del av emneporteføljen ved Den internasjonale sommerskolen og vil gis for første gang sommeren 2014.</p>
<p>SAK 8</p>	<p>Eventuelt</p> <p>På ett av studieårene blir studentene gitt beskjed om at de må kjøpe en dyr oppgavesamling dersom de skal delta på kurs. PMR var enige om at en rimelig oppgavesamling til kostpris som selges av instituttet er ok å be studentene om å kjøpe. Men det er viktig å huske at studentøkonomien er svært presset, og det er ikke ok å sette opp en dyr samling som selges med fortjeneste.</p> <p>JSU tok opp at det var svært ønskelig å få på plass mer reklame om treffetider. Om kort tid går studentene ut i selvstudier, og det er akkurat da det vil være et kjærkomment tilbud. Dette følges opp i samarbeid med administrasjonen.</p> <p>4. studieårsansvarlig stilte spørsmål om hvordan Klart språk forelesningene skulle følges videre opp.</p>

--	--

Dato: 13.03.2014
Deres ref.:
Vår ref.:
2014/625

Økt krav til antall eksamensmøtte på valgemner for å opprettholde undervisningstilbud

Bakgrunn og tidligere saksbehandling

Sak «Økt krav til antall eksamensmøtte på valgemner for å opprettholde undervisningstilbud» fra PMR-møte 29. oktober 2013 er ønskelig å gjenoppta. Det er blitt etterspurt et grundigere saksfremlegg, der det redegjøres for fakultetets godskriving for studiepoeng i emner uten undervisning, og hvordan et økt krav til eksamensmøtte vil forholde seg til studiekvalitetsreformen og fakultetets strategi¹.

Valgemner uten undervisning

I desember 2007 vedtok Fakultetsstyret at valgemner skal kun tilbys en gang per år, og innførte et krav om minimum 15 eksamensmøtte på et valgemne for å få sette opp undervisning påfølgende semester. Gjennomsnittstall for eksamensmøtte regnes ut med grunnlag i de tre siste semestrene. Tallene orienteres om i PMR hvert semester og undervisningsplanleggerne for valgemner planlegger undervisning i henhold til dette. Nye emner går tre semestre før forhåndstall regnes ut og man eventuelt vurderer å kutte undervisningstilbudet.

Emner som ikke kan sette opp undervisning grunnet for lavt forhåndstall har

¹ Se opprinnelig saksfremlegg her (s. 46): [http://www.jus.uio.no/for-ansatte/organisasjon/pmr/moter/2013/pmr9/sakskart_291013_endelig-\(2\).pdf](http://www.jus.uio.no/for-ansatte/organisasjon/pmr/moter/2013/pmr9/sakskart_291013_endelig-(2).pdf)

Se referat fra PMR 29. oktober her (sak 7): http://www.jus.uio.no/for-ansatte/organisasjon/pmr/moter/2013/pmr9/protokoll_291013_ny.pdf

Se referat fra PMR møte 29. november der det ble avgjort å gjenoppta saken (under sak 1): http://www.jus.uio.no/for-ansatte/organisasjon/pmr/moter/2013/pmr10/protokoll_291113.pdf

Eksamensseksjonen

Postadr.: Postboks 6706 St. Olavs plass,
0130 Oslo
Kontoradr.: Urbygningen, Karl Johans gate
47, 0162 Oslo

Telefon: 22 85 95 00
Telefaks: 22 85 96 58
postmottak@jus.uio.no
www.jus.uio.no
Org.nr.: 971 035 854

anledning til å gi to dobbelttimer veiledning, dette for å forhindre at slike emner ligger helt brakk. I 2012 ble flere valgemenner uten undervisning nedlagt i PMR etter gjennomgang og forslag fra valgemennegruppen. Generelt er det svært få emner som greier å øke tall for eksamensmøtte slik at det kan settes opp undervisning på ny. Emner som har snudd trenden de siste årene er JUS5280 Internasjonal privatrett og JUS5820 Varemerke- og patentrett.

Det er ikke uproblematisk å tilby emner uten å tilby undervisning. Det er blitt tatt opp under fakultetskonferanser at det er uheldig å la «markedskrefter» styre hvilke emner man skal gi undervisning i. Kvalitetsreformen innen høyere utdanning har som mål å gi tettere oppfølging av studenter ved universiteter og høyskoler.

Fakultetets rapportering av studiepoeng

Fakultetet rapporterer inn produserte studiepoeng hvert semester til Database for statistikk om høyere utdanning (DBH). Det er DBH-tall som legges til grunn for videre rapporteringer om studiepoengsproduksjon, internt ved fakultetet, opp mot UiO sentralt og til andre interessenter. Studiepoeng som rapporteres til DBH rapporteres likt, et studiepoeng er et studiepoeng uavhengig av om det holdes undervisning i emnet. I 2013 rapporterte vi 410 beståtte studiepoeng i emner der det ikke gis undervisning.

Midler tildeles fakultetene delvis på bakgrunn av produserte studiepoeng. Bakgrunnen for alle kuttene fakultetet gjorde i 2007/2008 var lav studiepoengsproduksjon, som igjen førte til lavere tildelinger. Dette er imidlertid ikke gjeldende nå. Da fakultetet vedtok å redusere opptaksrammen på Masterstudiet i rettsvitenskap fikk vi samtidig et vedtak på at fakultetets tildeling av midler fra UiO sentralt ikke skulle avhenge av studiepoengsproduksjon.

Selv om fakultetets økonomiske situasjon ikke er avhengig av det, så er studiepoengsproduksjonstallene svært interessante. Det er viktig for fakultetet at dette holdes stabilt og økende. Valgemner uten undervisning er «billige» studiepoeng for fakultetet, da de gir lik uttelling i videre rapportering. Samtidig er det få studiepoeng som produseres på slike emner, da antall eksamensmøtte er lavt.

Generelt gir hver undervisningstime på valgemnene flere avlagte studiepoeng enn på obligatoriske fag. For 2013 kan en gjøre følgende regnstykke for valgemenner:

Avlagte studiepoeng alle valgemenner	Undervisningstimer alle valgemenner	Avlagte studiepoeng per undervisningstime
33 030	1276	26

For de obligatoriske emnene i 2013 kan en gjøre følgende regnestykke:

Avlagte studiepoeng gjennomsnittlig per studieår	Undervisningstimer gjennomsnittlig per studieår	Avlagte studiepoeng per undervisningstime
22 695	2322	10

Det høye tallet for avlagte studiepoeng på valgemner er godt drevet av innreisende internasjonale studenter, studenter på de engelskspråklige mastergradene og andre eksterne studenter på bacheloremnene. Samtidig avlegger ikke alle studentene på Master i rettsvitenskap full pott med valgemner, da mange velger selv å reise ut, praksisplass/JURK /JussBuss eller skrive stor masteroppgave.

Evalueringer og fakultetets strategi

I 2007 ble det gjennomført en Kartlegging av ressursinnsats til undervisning av Pricewaterhouse Coopers². Det blir bemerket at fakultetet tilbyr et høyt antall valgemner og ber fakultetet vurdere om dette er hensiktsmessig, eventuelt vurdere å tilby valgemner med lavere frekvens som hvert annet eller hvert tredje semester.

I 2008 gjennomførte NOKUT en større evaluering av fakultetet³. I rapporten s. 14 bemerkes det at fakultetet tilbyr et stort antall valgemner (ca. 50), og stiller spørsmål ved om dette kan være riktig prioritering av fakultetets økonomiske ressurser. På side 42 foreslår komiteen å kutte ned på antall valgemner, og nevner at det er flere emner med lav oppslutning.

NOKUTs rapport ble fulgt opp av Bostadutvalget og Rektors anbefalinger i 2009⁴, valgemner er behandlet i punkt 4:

Antall valgemner må reduseres. Det opprettes «valgprofiler» som knyttes tettere til aktiviteten i forskergruppene. Valgprofilene kan åpne for valgfrihet tidligere i studieløpet, og gi mulighet for faglig fordypning og progresjon.

NOKUT, Bostadutvalget og Rektors anbefalinger ble fulgt opp i Stenvikutvalgets rapport⁵. Utvalget anbefalte å redusere valgemner størrelse fra 15 til 10 studiepoeng, og øke valgfriheten i løpet av

² Se PWCs rapport her: <http://www.jus.uio.no/om/strategi/instillinger-rapporter/resurskartlegging07.pdf>

³ Se NOKUT rapporten her: <http://www.jus.uio.no/om/strategi/jus-i-endring/pre-2009/dokumenter/rapport-master-rettsvitenskap-uo.pdf>

⁴ Se rektors anbefalinger her: <http://www.jus.uio.no/om/strategi/jus-i-endring/pre-2009/dokumenter/rektors-anbefalinger.pdf>

studiet. Dette ble videre fulgt opp i prosessen *Jusstudiet i endring* som reduserte størrelsen på valgemne fra 15 til 10 og innførte valgemne på 3. og 4. studieår. Disse vedtakene har ført til at fakultetets behov for valgemner har vesentlig økt, tidligere trengte studenter 2 valgemner i løpet av studiet, nå trenger de å avlegge 5. Statistikken viser at antall studenter som avlegger valgemner har økt. Våren 2011 møtte 1382 studenter til eksamen i valgemner. Våren 2013 hadde dette tallet økt til 1744, noe som tilsvarer en økning på 26 prosent.

Stenvikutvalget foreslo videre at det ble lagd en enhetlig plan for valgemneporteføljen, og spilte inn at valgemner kunne opprettes tidsbestemt, dette for å skape mer dynamikk. Videre påpeker utvalget at antall *valgemner som tilbys bør tilpasses undervisningsbehov og studenttallet. Som påpekt av rektor, vil en slik tilpasning innebære en reduksjon av antall valgemner* (s. 31). Utvalget foreslår videre at en bør tilby f.eks 5-10 valgemner per semester om studenttallet er 200.

I prosessen *Jusstudiet i endring* opprettet fakultetet en egen arbeidsgruppe som jobbet med valgemner. I mai 2012 la arbeidsgruppen frem sin innstilling for PMR. Som følge av innstillingen ble 9 valgemner vedtatt nedlagt i sin helhet, videre ble 5 bachelorvarianter lagt ned. Ingen av de nedlagte emnene hadde eget undervisningstilbud. Arbeidsgruppen foreslo å legge ned to emner som hadde undervisningstilbud, men disse ble senere vedtatt opprettholdt på bakgrunn av innspill fra ansvarlige faglærere og revisjon av emnene⁶.

I løpet av *Jusstudiet i endring* vedtok PMR kriterier for opprettholdelse og nedleggelse av valgemner:

Kriterier og rutiner for opprettelse og nedleggelse av emner.

Kriteriene faller i tre kategorier:

i. Ressurshensyn utgjør absolutte vilkår

- a. Ansvarlig faglærer må være fast ansatt og ha forskningskompetanse i emnet.*
- b. Det må finnes kapasitet til – og være vist vilje til – å følge opp tilstøtende forpliktelser som undervisning og eksamensarbeid, emnebank til masteroppgave, samarbeid i profil der det er aktuelt mv. Det skal finnes kapasitet til veiledning av masteroppgaver innen emnets fagfelt*

ii. Faglige egenskaper ved emnet selv

- a. Nærhet til pågående forskning.*
- b. Synergieffekt til obligatoriske fag og/eller sentralt for juridisk allmenndannelse.*
- c. Uttrykt samfunnsmessig behov for kompetanse på fagområdet, eller faget/emnet kan*

⁵ Se Stenvikutvalgets rapport her: <http://www.jus.uio.no/om/strategi/jus-i-endring/stenvikutvalget/dokumenter/Innstilling-desember-2009.pdf>

⁶ Se notat fra arbeidsgruppen for valgemner her: http://www.jus.uio.no/for-ansatte/organisasjon/pmr/moter/2012/pmr6/dokumenter/Ny_sak3_1.pdf

underbygge samfunnsmessig relevans på andre måter; herunder uttrykt interesse fra studenter eller juristprofesjonen.

iii. Avveininger mot andre fag/emner hos oss og ved andre institusjoner

a. Har/får emnet plass i valgmenneprofil?

b. Internt: Der det er overlapp mellom emner som undervises på fakultetet, må det særskilt redegjøres for hvorfor slik overlapp er nødvendig, evt. hvorfor det er nødvendig med adskilte emner.

c. Eksternt: Emnets faglige egenskaper vil ha betydning for hvilken vekt nasjonal arbeidsdeling skal tillegges: Noen fagområder bør ha tung dekning ved flere institusjoner, noen bør ha sitt "hovedsete" ved én institusjon, men kan forsvare å ha mindre miljøer ved andre, noen bør ikke spres på mer enn én institusjon. Kriteriet skal vurderes og vektlegges, men fakultetets faglige strategiplan vil være styrende for hvilken vekt kriteriet får i det enkelte tilfelle og i hvilken retning det trekker.

Dette er kriterier for opprettelse av selve emnet, kriteriene gjelder ikke for opprettelse av undervisning på emner der det er nedlagt grunnet for lavt tall for eksamensmøtte, men kriteriene er allikevel interessante i denne sammenstillingen av vedtak knyttet til valgmenner.

Generelt har det vist seg vanskelig å redusere valgmenneporteføljen, ansvarlig faglærer er ofte tett knyttet til emnet, og «kjemper» gjerne for å opprettholde det. Mange av emnene har lang tradisjon ved fakultetet, og flere av dem gis kun ved UiO.

Fakultetet har nylig vedtatt årsplan for 2013-2015⁷, om undervisningsressurser står det følgende:

Fakultetet skal ha klare strategier og prioriteringer for bruken av interne og eksterne lærerressurser og prioriteringer for bruken av de samlede lærerressursene. Studentene skal sikres bedre kontakt med interne lærere ved å prioritere bruk av interne lærerkrefter tidlig i studiet, til smågrupper og forskningsnær undervisning.

Tiltak:

- Prioritere bruk av interne på de første studieårene

- Følge opp regelen om at det ikke skal holdes undervisning i valgmenner hvor antall studenter ligger under den fastsatte grensen

- Prioritere å skaffe interne lærere i obligatoriske fag der vi mangler interne

Mål om interne lærerkrefter i smågrupper og forskningsnær undervisning kan oppnås i undervisningen på valgmenner. Undervisningen er forskningsnær og studentene opplever gjerne tetter kontakt med læreren da det er færre som deltar på undervisning. Men fakultetet har valgt å prioritere interne undervisningsressurser på de første studieårene, og i obligatoriske fag.

⁷ Se årsplan for 2013-2015 her: http://www.jus.uio.no/om/strategi/planer-rapporter/aarsplan/arsplan_2013-2016.pdf

Undervisningsmengde på valgemner i emner som kan sette opp undervisning er også et tema som er debattert ved flere anledninger⁸. Da PMR diskuterte dette sist var det enighet om at taket på 20/22 undervisningstimer per valgemne må ligge fast.

Valgemner ved fakultetet i dag

Vi tilbyr i dag flere valgemner enn i 2008. Per i dag tilbyr fakultetet 66 valgfag totalt, 25 av disse emnene har både bachelor- og masternivå. Av disse tilbyr 57 emner undervisning 1 gang i løpet av ett år. 3 emner tilbyr undervisning 2 ganger i løpet av ett år, dette er emnene:

- JUS5260/JUR1260 English Law of contract
- JUR1285 Markedsrett
- JUS5430/JUR1430 Petroleumskontrakter

6 emner tilbys uten undervisning, 3 av disse tilbyr fire timer veiledning, dette er emnene:

- JUS5500 Allmenn rettsteori (gir veiledning)
- JUS5580/JUR1580 Kommunalrett (gir veiledning)
- JUS5920 Naturressursrett i et miljøperspektiv
- JUS5510 Retts sosiologi (legges ned fom H15)
- JUS5720 Samerett
- JUS5701 Internasjonale menneskerettigheter (gir veiledning 4)

En av grunnene for økningen i antall valgemner, som er kostnadsfri, er at noen emner som tidligere var kodet som ICTL og HUMR har endret kode til JUS. Dette er emner som tidligere kun var godkjent som del av masterprogrammene Information and Communication Technology Law (ICTL) og Theory and Practice of Human Rights (HUMR). Nå som de har JUS-kode kan også studenter på master i rettsvitenskap avlegge dem.

Begrunnelse for vedtaksforslaget

Det er et prioritert mål for fakultetet å allokere undervisningsressurser fra valgemnene til de obligatoriske emnene. Fakultetet har en bred valgemneportefølje, og det er gjentatte ganger tatt initiativ til å redusere porteføljen. Videre er det naturlig at grensen for antall eksamensmøtte økes når det generelle tallet for eksamensmøtte på valgemne er økt.

⁸ Oversikt over tidligere vedtak gjort knyttet til undervisning på valgemner: <http://www.jus.uio.no/for-ansatte/organisasjon/pmr/moter/2012/pmr6/dokumenter/sak5.pdf>

Fakultetet har ikke anledning til å øke antall valgemner uten at det gjøres noe med det eksisterende tilbud. Det er vedtatt at nye valgemner kan ikke opprettes med mindre forslag om opprettelse følges av et forslag om en nedleggelse. Å kutte undervisningstilbudet på ett valgemne grunnet for lavt tall for eksamensmøtte er ikke en nedleggelse, dersom tallet for eksamensmøtte øker så vil undervisningstilbudet kunne gjenopprettes.

På bakgrunn av dette bes PMR diskutere om krav for antall eksamensmøtte skal økes fra 15 til 20. PMR bes samtidig om å diskutere om dette er et vedtak som kan skape rom for faglig fornying i porteføljen.

Dersom en slik økning vedtas vil ytterligere 7 emner stå i umiddelbar fare for å måtte nedlegge sitt undervisningstilbud. Dette vil gjelde:

- JUS5101 Criminology⁹ (15)
- JUS5701 Internasjonale menneskerettigheter (18)¹⁰
- JUS5410 Petroleumsrett (16)¹¹
- JUS5403 Sjørett – Kontrakter (16)¹²
- JUS5404 Sjørett – Ansvar og forsikring (18)¹³
- JUS5852 International Commercial Arbitration (16)
- JUR1285 Markedsrett (17)¹⁴

Det er flere særlige hensyn med disse emnene, se fotonotene for kommentarer om hvert enkelt. PMR bes videre diskutere om det er noen særskilte kriterier som kan danne grunnlag for unntak om undervisningskutt ved for lavt antall eksamensmøtte. Dette kan være kriterier som profiltilhørighet, ekstern finansiering eller at emnet har en særlig lang tradisjon ved fakultetet og forsknings- og undervisningskompetansen ikke finnes like godt andre steder i Norge.

Forslag til vedtak

⁹ Tidligere vedtak om at emnet hadde felles undervisning for emnet JUS5100 Kriminologi, dette emnet ble senere vedtatt nedlagt og gitt siste gang våren 2013.

¹⁰ Har ikke hatt undervisning høsten 2013

¹¹ Emnet er tidligere diskutert i PMR. Pågående prosess ved NIFS om revidere JUS5410 Petroleumsrett og JUS5411 Petroleum Law til et kombiemne. Undervisning i det norske emnet er en forutsetning for ekstern finansiering. Inngår i profilen Shipping og offshore.

¹² Undervisning i det norske emnet er en forutsetning for ekstern finansiering. Inngår i profilen Shipping og offshore.

¹³ Undervisning i det norske emnet er en forutsetning for ekstern finansiering. Inngår i profilen Shipping og offshore.

¹⁴ Emnet er per i dag det eneste som er et rent bachelorvalgemne tilrettelagt for studentene på 3. studieår

1) Krav til antall eksamensmøtte økes fra 15 til 20 studenter for å få sette opp undervisning på valgemner påfølgende semester. Tall for eksamensmøtte regnes ut som gjennomsnitt av de siste tre semestrene.

Det nye kravet trer i kraft våren 2014, dvs. at første kutt i undervisningstilbud vil først gjøres våren 2015 (høsten 2014 for emner som har undervisning og eksamen både høst og vår).

PMR bes samtidig å diskutere om dette er et vedtak som kan skape rom for faglig fornying i porteføljen, da undervisningskutt ikke er en nedleggelse av emnet. Videre bes PMR å diskutere om det er noen kriterier som kan danne grunnlag for unntak fra regelen om undervisningskutt ved for lavt antall eksamensmøtte og hva disse kriteriene skulle være.

2) Dersom krav til antall eksamensmøtte ikke skal økes bes PMR foreslå andre tiltak som kan på lik måte begrense undervisningsressursene på valgemnene, og således skape åpning for faglig fornying i valgemneporteføljen. F.eks:

- valgemner skal gi undervisning annet hvert år (eksamen hvert år)
- valgemner legges rutinemessig ned etter en bestemt tidsperiode
- det nedsettes en ny arbeidsgruppe som skal vurdere nye nedleggelse av valgemner
- andre forslag

Vedlegg

Oversikt over hvilke studenter som avlegger de ulike valgemnene, tall fra høsten 2013

Saksbehandler:

Kristin Steen Slåttå

Tlf: 22 85 98 61, k.s.slatta@jus.uio.no

Valgemner høsten 2013		MiR	LLM	Utteksling	Blindern	Andre	Privatister	Totalt
JUS5511/JUR1511	Arbeidsrett - den individuelle del	119			32	86	3	237
JUS5240/JUR1240	Comparative Private Law	11	1	45		2		59
JUS5590/JUR1590	Diskriminerings- og likestillingsrett	25			5	24		54
JUS5310/JUR1310	EU Competition Law	19		38		9		66
JUS5251	Ekspropriasjonsrett	19				13		32
JUS5641/JUR1641	Electronic Communications Law		18	11	1			30
JUS5260/JUR1260	English Law of Contract	17	1	29		12	1	59
JUS5550/JUR1550	Helserett	53			48	92		193
JUS5660	Intellectual Property Law in the Informatio	8	19	10		2		39
JUS5852	International Commercial Arbitration	6		15		2		23
JUS5850	International Trade Law	2	10	12	5			29
JUS5520	International Environmental Law	5	8	13		5		31
JUS5710/JUR1710	International Human Rights Law: Institutio	6		37		6		49
JUS5730/JUR1730	International Humanitarian Law (The Law o	14	6	30	1	12		63
JUS5680	Internet Governance	4	17	5		2		28
JUS5280/JUR1280	Internasjonal privatrett	20		1		17	1	38
JUS5701	Internasjonale menneskerettigheter	9				7		16
JUS5831	Law and Economics of the Environment an	4	1	3				8
JUS5912	Legal Writing and Oral Advocacy	15	19			3		37
JUS5401	Maritime Law - Contracts	4	21	12		5		42
JUS5402	Maritime Law: Liability and Insurance	1	21	11		1		34
JUR1285	Markedsrett	17		1	1	8		27
JUS5920	Naturressursrett i et miljøperspektiv	4				3		7
JUS5810	Opphavsrett	37				32		69
JUS5430/JUR1430	Petroleumskontrakter	36		3		36		75
JUS5410	Petroleumsrett	7				2		9
JUS5411	Petroleum Law			1		2		3
JUS5010	Praksisordning	45				4		49
JUS5540	Public International Law	6	23	15		6		50
JUS5901/JUR1901	Retts historie	10				14		24
JUS5110	Retts sosiologi	2				1		3

JUS5720	Samerett							0
JUS5980	Skatterett	29				26	1	55

Mal for opprettelse av nye emner ved Det juridiske fakultet

For saksforberedning og fremlegg til programråd/vedtaksorgan

Emnenavn:

Behov, økonomi og ressurser.

Begrunnelse for opprettelse av emnet	
Tekst adresseres til PMR	
<p>Interessen for utdanningsrett er økende. Mange jurister her i landet arbeider med utdanningsrettslige problemstillinger, og opplæring i jussen er etterlyst. Kursene i utdanningsrett arrangert av Juristenes etterutdanningscenter (JUS) har hvert av de siste tre årene hatt 50-70 deltakere fra hele landet. Deltakerne er fra Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, fylkesmannsembetene, kommuner og fylkeskommuner, organisasjonene fra på arbeidsgiver- (KS) og arbeidstakersidene (Utdanningsforbundet), i tillegg til skoleledere og enkelte advokater. For arbeidsgivere er det vanskelig å rekruttere ansatte med kompetanse innen utdanningsrett. De må selv skolere den nyansatte, og dette blir ofte overlatt til den nyansatte. Dette er en rettssikkerhetsutfordring.</p> <p>Det finnes pr i dag ikke noe slikt emne ved noen av landets tre juridiske fakulteter. Valgemnet bør opprettes ved vårt fakultet, hvor det allerede i flere år har vært forskningsvirksomhet på dette feltet, i samarbeid med Kunnskapsdepartementet (finansiering av vit.ass. og post doc) og UV-fakultetet (Lex el-prosjektet om ikke-juristers rettsanvendelse på dette området). Våre samarbeidspartnere i det utdanningsvitenskapelige miljøet ved UiO ivrer sterkt for at Det juridiske fakultet må opprette utdanningsrett som valgemne.</p> <p>Det er ønskelig å øke tilbudet av valgemner på forvaltningsrettens område, hvor det er få emner i dag. I Juristutredningen (Behovet for juridisk utdanning og kompetanse fram mot 2025) nevnes det i punkt 3.7.4 at flere av respondentene i arbeidsgiverundersøkelsen ønsker større innslag av spesiell forvaltningsrett. Utdanningsrett er i denne sammenheng nevnt som en av de forvaltningsrettslige disipliner som er særlig relevante for kommunene og som det kan være grunn til å styrke.</p> <p>Feltet er komplekst med mange ulike fagprofesjoner med ulike faglige interesser, hvor også ikke-jurister skal sørge for at rettslige forpliktelser blir respektert. Det siste taler for at valgemnet også tilbys på BA- nivå.</p>	
Kostnadsberegning	
PMR sekretær fyller ut dette	
Ordinært norsk valgemne, 20 t undervisning og 4 t skriftlig skoleeksamen	
Ressurser	
- <i>Finansiering av emnet</i>	Kunnskapsdepartementet vil bli forespurt om å bidra med finansiering av kostnader til kursutviklingen og undervisningen.
- <i>Instituttilknytning</i>	Institutt for offentlig rett
- <i>Faglig ansvarlig</i>	Kirsten Sandberg
- <i>Faglærere</i>	Helga Aune vil ta de fleste timene. Fra juni 2014 går hun inn som partner i et advokatfirma som gir frihet til å påta seg denne typen oppdrag. Andre eksterne lærere kan eventuelt bidra. Sandberg vil holde 4-6 timer.

<i>- Administrativt ansvarlig</i>	Undervisning: Anne-Brit Strandset, eksamen: Ann Kristin Moldal
<i>- Programtilknytning</i>	MiR

Emnets innhold

<p>Innhold</p> <p>Beskriv emnets faglige innhold, en kort presentasjon av innhold i emnet med fokus på faglige temaer. Teksten inngår på emnesiden og skal være statistisk informasjon, dvs. ikke gjenstand for jevnlig revisjon.</p>	
<p>Emnet for utdanningsretten er de rettslige sidene ved barnehage, grunnskole og videregående opplæring.* Med utgangspunkt i menneskerettighetene behandles den norske lovreguleringen og praksis, med sikte på å fastlegge den enkeltes rettigheter og statens plikter. Så vel læreres som elevers rettsstilling behandles. Virkemidlene for statens styring inngår også i faget. Rettsområdet regnes som spesiell forvaltningsrett, med innslag av andre rettsområder som barnerett, arbeidsrett, diskriminerings- og likestillingsrett, personvern og erstatningsrett.</p> <p>* Vi må vurdere om det også er plass til enkelte sider av høyere utdanning.</p>	
<p>Hva lærer du?</p> <p>Skriv 1-2 setninger (spisset i forhold til læringsutbyttet). Det skal i forhold til forrige punkt; "Innhold", være fokus på sluttprodukt, kompetansemål/ konkrete ferdigheter. Eks: «Emnet skal gi studentene en grunnleggende forståelse av begreper, problemstillinger og arbeidsmetoder innen[.] Etter emnet skal studenten[.]» Teksten inngår på emnesiden og skal være statistisk informasjon, dvs. ikke gjenstand for jevnlig revisjon.</p>	
<p>Emnet skal gi studentene en grunnleggende forståelse av begreper, problemstillinger og arbeidsmetoder innen utdanningsretten. Etter å ha tatt emnet skal studenten ved hjelp av den opparbeidede kunnskapen kunne identifisere utdanningsrettslige problemstillinger og analysere og anvende rettskildene på området til å fremstille gjeldende rett og løse konkrete rettsspørsmål, samt kunne bidra til utvikling av rettsområdet gjennom vurderinger, lovforslag osv. Ferdighetene skal kunne brukes i arbeid med emnet i skoleverket, i kommunal- og sentralforvaltningen, i organisasjoner, som advokat m.v.</p>	
<p>Læringskrav</p> <p>Læringskravene fremgår på emnets semesterside og har klar sammenheng med litteraturlisten. Læringskravene skal deles inn i kvalifikasjonsrammeverkets tre kategorier. For å beskrive kunnskaper kan man for eksempel bruke formuleringer som 'kjenne til.', 'forstå.'. For å beskrive ferdighetsmål kan man for eksempel bruke formuleringer som 'anvende', 'analysere', mm.: Generell kompetanse kan for eksempel være ikke-fagspesifikke kunnskaper, ikke-fagspesifikke (overførbare) ferdigheter, eller holdninger. Læringskravene bør ellers være korte og konsise, og bør settes opp som en punktliste.</p>	
<p><i>Kunnskap</i></p>	<p>(Foreløpig er disse utarbeidet med sikte på MA-nivå og må tilpasses BA hvis faget opprettes på begge nivåer.)</p> <p>Studenten skal ha god kunnskap om og forståelse av:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Retten til utdanning - Barnets beste og barns rett til å bli hørt på dette feltet - Rettigheter for barn med særlige behov - Retten til et godt psykososialt skolemiljø - Rektors ansvar - Klage, tilsyn og veiledning - Skolen som arbeidsplass - Utdanning i et EU-perspektiv <p>Studenten skal ha kjennskap til:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rettslige sider ved barnehagen
<p><i>Ferdigheter</i></p>	<p>Studenten skal kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identifisere utdanningsrettslige problemstillinger i et saksforhold

	<ul style="list-style-type: none"> • Finne frem til, analysere og sammenstille rettskilder på dette området med sikte på å fastlegge gjeldende rett • Drøfte og løse konkrete rettsspørsmål • Utarbeide skriftlige analyser av reglene og fremstille dem muntlig • Vurdere reglene ut fra menneskerettighetene, rettssikkerhet og andre grunnleggende prinsipper • Bidra til å utforme lovforslag, forskrifter, rundskriv osv. på utdanningsrettens område
<i>Generell kompetanse</i>	Studenten skal kunne bruke sine kunnskaper og ferdigheter på dette området i juridisk arbeid i skoleverket, kommunal- og sentralforvaltningen, dommer, i organisasjoner, som advokat mv.
Pensum/Litteraturliste	
For emner som inngår i MiR programmet er sidetallsnormen 40 s. pr stp ved ba-nivå, 50-60 s. pr stp ved ma-nivå. For samfunnsvitenskapelige emner som f.eks HUMR-emner gjelder maks 80 s. pr stp.	
<i>Læringskrav</i>	Se over
<i>Innføringslitteratur</i>	
<i>Hovedlitteratur</i>	Vil bli ferdigstilt når vi vet om faget vil bli opprettet. Vi tenker oss at det skal gå som vårfag og har dermed tid til å arbeide videre med dette. Legger ved en foreløpig liste for å vise hva vi har tenkt så langt.
<i>Tillegglitteratur</i>	
Tillatte hjelpemidler til eksamen	

Om emnet

Generelle fakta om emnet		
Emnekode i FS (må avklares med lokal FS-koordinator)		
Emnenavn – bokmål	Utdanningsrett	
Emnenavn – nynorsk	Utdanningsrett	
Emnenavn – engelsk	Education Law (men faget tenkes holdt som et norsk emne)	
Antall studiepoeng		
Eksamenssemester (sett kryss)	Høstsemesteret	☐
	Vårsemesteret	☒ x
Undervisningssemester (sett kryss)	Høstsemesteret	☐
	Vårsemesteret	☒ x
Studienivå (sett kryss)	BA (Bachelor)	☐ x
	MA (Master)	☒ x
Hvis emnet inngår i en profil/emnegruppe, oppgi hvilken.	Velferdsrett (Anne Hellum ønsker faget velkommen i profilen)	
Opptak og adgang		
Hvordan oppnås studierett til emnet? Studieprogram, evt andre opptak.	MiR + BA	
Har emnet obligatorisk undervisning?	Nei	
Forkunnskaper		
Obligatoriske	Samme som andre valgemner på MA- og BA-nivå	
Anbefalte		
Faglig overlapp med andre emner		
List opp emner og angi overlapp i studiepoeng <2/3 overlapp = fullt overlapp Mellom 2/3 og 1/3 overlapp = halvt overlapp >1/3 overlapp = ingen overlapp	Emne	Studiepoeng
	Ingen overlapp	

Undervisning			
Undervisningsformer	Sett kryss	Antall timer	
- Forelesninger	☐ x	20	
- Kurs/Seminar	☐		
- Frivillige kurs-/fak.oppgaver	☐		
- PBL-undervisning	☐		
- Basisgrupper	☐		
-Veiledning	☐ x	Av masteroppgaver. Avhengig av antall studenter som ønsker å skrive.	
Beskriv eventuelle obligatoriske arbeidskrav eller undervisning			
Eksamen			
Eksamensform	Samme som for andre valgemner		
Eksamenstid	4 timer		
Karakterregel (sett kryss)	A-F (bokstavkarakter)	☐ x	
	Bestått/ikke bestått	☐	
Gis det utsatt eksamen? (sett kryss)	Ja	☐ x	
	Nei	☐	
Inngår emnet i kvoteordning for gjentak av bestått eksamen? Gjelder emner som kan inngå i graden Master i rettsvitenskap	Ja, på linje med andre valgemner		
Språk i undervisning, litteratur og eksamen			
	Norsk	Engelsk	
- Undervisning	☐ x	☐	
- Litteratur (pensum)	☐ x	☐ x	
- Eksamensoppgave	☐ x	☐	
- Eksamensbesvarelse	☐ x	☐	

Valgemne i utdanningsrett

Temaer for de ti forelesningene (hver av dem er 45 min x 2)

Litteratur: se nedenfor

I - Plassering i samfunnsmessig og rettslig kontekst

1. Innledning

- Kunnskapssamfunn

Barnehagen som en del av utdanningssystemet

- Posten på statsbudsjettet og statsrådets sektoransvar

- Rettslig styring og rettssikkerhet

- rettskildebildet

Formålsparagrafene

Verdier og målsetninger

Forholdet til foreldreansvaret

Offentlig og private utdanningsinstitusjoner

Fra barnehage til videregående opplæring

Voksenopplæring og etterutdanning

2. Utdanning, en menneskerettighet

Forutsetning for å kunne nyttig gjøre seg av de andre menneskerettighetene:

Menneskerettsloven: Barnekonvensjon

Kvinnekonvensjon

EMK

Utdanning i et demokrati og integreringsperspektiv

Inkludering og likestilling

Kjønn, etnisitet, nedsatt funksjonsevne

II Skole

3. Innledende om skole og ansvar

Rettslige standarder og lovdesign

Opplæringsplikt og opplæringsrett

Læreplanverket som forskrift

Timetall og kunnskapskrav

Minstekrav standard Fusa-dommen og Malvik-dommen.

- Skoleeier
 - o Forholdet mellom skoleeier og skole
 - o Ansvarsreglene i oppl. kap. 13.
 - o Andre lovpålagte krav til organisering

Delegering av oppgaver, med og uten ansvar

Systemansvar /internkontroll

Forvaltningsrett: Enkeltvedtak og andre vedtak

4. Opplæringsloven

- Rett og plikt til grunnskoleopplæring og rett til videregående opplæring
 - o Nærskoleprinsippet - § 8-1
 - o Organiseringen av elevene - § 8-2, brukervedvirkning
 - o Inntak til videregående opplæring, prioritetsreglene
- Oppbygningen av grunnopplæringen
 - o Elever, lærlinger og lære kandidater

- Faglig innhold
 - Krav til kvalitet og kvantitet
 - KRL-dommen
 - Individuell vurdering og sluttdokumentasjon, vitnemål og kompetansebevis

5. Rettigheter for elever med særlige behov

Spesialundervisning

Særskilt språkopplæring

Andre rettigheter (punktskrift etc.), universell utforming, § 9a-2, 2. ledd

Enslige mindreårige asylsøkere (16-18 år)

6. Skolemiljø

Fysisk (inneklima)

Psykososialt miljø

Ordensreglement, narkohunder på inspeksjon

Individ- og systemrettede krav.

Krenkelser:

Nettmobbing

Vold

EMDs praksis, HR-dom, uttalelse fra Sivilombudsmannen, rettslig klageinteresse

7. Klage, tilsyn og veiledning

Systemansvar, internkontroll

Elevers/foreldres klagemuligheter (oppfølging av emner i bolk 3)

Erstatningsansvar

8. Skolen: lærings- og arbeidsplass

Arbeidsgiveransvaret

Rektors lederjobb

Arbeidsrett: Grunnleggende Individuell arbeidsrett

Arbeidstakeres rettigheter og elevers rettigheter

Rettslige standarder og ulike fagprofesjoners forståelser

9. Utdanning i et EU-perspektiv, studentrettigheter

Fri flyt av studenter og studentrettigheter

Godkjenning av EU-landenes utdanninger

Rett til utdanning av barn av vandrende arbeidstakere

Ungdomsarbeidsledighet

PISA undersøkelsene

II Barnehage

10. Barnehageloven

Ansvar

Kommunens rolle som barnehagemyndighet og barnehageeier

Private barnehager

Rett til barnehageplass, saksbehandlingsregler

Pedagogisk innhold, hvordan sikres det rettslig?

Hovedlitteratur (skal bearbejdes nærmere hvis faget blir opprettet)

I - Plassering i samfunnsmessig og rettslig kontekst (barnehage og skole)

1. Innledning

Litteratur:

Aune, Helga: Opplæringslovens og barnehagelovens formålsbestemmelser. Utdanning, likestilling og stereotype kjønnsroller. (Utdanningsrettslige emner, s. 101-132)

Collin-Hansen, Ragnhild: Rettsliggjøring av og i skolen. (Utdanningsrettslige emner, s. 722-726)

Sandberg, Kirsten: Rettsforholdet mellom barn og foreldre i utdanningsammenheng – hvem har rett til informasjon og hvem bestemmer hva (Utdanningsrettslige emner, s. 539-557)

Forarbeider:

NOU 2007:6 Formål for framtida. Formål for barnehagen og opplæringen (Bostad-utvalget)

2. Utdanning en menneskerettighet

Litteratur:

Møse, Erik: Retten til utdanning – en menneskerett (Utdanningsrettslige emner, s. 483-487)

Köhler-Olsen, Julia: Religionens plass i skolen (Utdanningsrettslige emner, s. 455-468)

Köhler-Olsen, Julia: Forbud mot niqab og burka i den offentlige skolen (Utdanningsrettslige emner, s. 469-482)

Sandberg, Kirsten: Hensynet til Barnets beste (Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, 2. utg. s. 51-72)

II Skole

3. Innledende om skole og ansvar

Litteratur:

Eriksen, Bjørn: Rektors styringsrett, 2011.

4. Opplæringsloven

Litteratur:

Meidell, Merete: Barns rett til å gå på nærmeste skole – en individuell ubetinget rett (Utdanningsrettslige emner, s. 186-205)

5. Rettigheter for elever med særlige behov

Litteratur:

Heldal, Andreas: Retten til særskilt språkopplæring (Utdanningsrettslige emner, s. 440-454)

Sandberg, Kirsten: Asylsøkende barns rettigheter (Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, 2. utg. s. 282-309)

Syse, Aslak: Rettigheter for barn med funksjonshemming (Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, 2. utg. s. 204-232)

6. Skolemiljø

Litteratur:

Warp, Simen: Elevenes psykososiale skolemiljø (Utdanningsrettslige emner, s. 186-205)

Nordrum, Jon Christian: Digital mobbing – noen rettslige spørsmål (Utdanningsrettslige emner, s. 379-386)

Spurkeland, Kai: Undersøkelser med narkotikahund (Utdanningsrettslige emner, s. 529 -538)

7. Klage, tilsyn og veiledning

Litteratur:

Tvinnereim, Håvard: Tilsyn på utdanningssektoren (Utdanningsrettslige emner, s. 647-654)

Sandberg, Kirsten: Barns rett til å bli hørt (Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, 2. utg. s. 90-118)

8. Skolen: lærings- og arbeidsplass

Litteratur:

Eriksen, Bjørn: Rektors styringsrett, 2011.

Jakhelln, Henning: Det psykososiale arbeidsmiljø (Utdanningsrettslige emner, s. 290-342)

9. Utdanning i et EU-perspektiv, studentrettigheter

Litteratur:

Jørgensen, S 2009, ‘ [The Right to Cross-Border Education in the European Union](#) ‘ Common Market Law Review , vol 46, no. 5, pp. 1567-1590.

II Barnehage

10. Barnehageloven

Litteratur:

Forarbeider:

St.meld. nr. 16 (2006-2007) ...og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring

(Nedenstående er kun en huskelapp...)

Litteraturliste

Utdanningsrettslige emner (red. Jakhelln og Welstad) 2012. Antologi: 40 artikler fra ulike forfattere

Forvaltningsrettslig litteratur: ...

Erstatning: grunnleggende prinsipper med utgangspunkt i Høyesteretts mobbedom 2012.

Aune, Helga: Rettslige standarder i opplæringsloven og barnehageloven, 2014.

Sandberg, Kirsten (2012). Barns rettigheter i Grunnloven. [Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål](#). ISSN 1503-2965. (1), s 1-5

Høstmælingen, Kjørholt og Sandberg (2008) Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge.

Jørgensen, S 2009, ' The Right to Cross-Border Education in the European Union ' Common Market Law Review , vol 46, no. 5, pp. 1567-1590.

Raugland, Næsheim og Johansen: Skolejuss, 1999.

Eriksen, Bjørn: Rektors styringsrett, 2012.

Helgeland, Geir: Kommentirutgave til Opplæringsloven

Kort oversikt over Utdanningsrettens historie

I tillegg utarbeides kompendier med lovforarbeider; menneskerettighets dommer og annen praksis, konvensjoner, rekommandasjoner

Til: PMR

Dato:
11.03.2014
Deres ref.:
Vår ref.:
2014/625

Fremleggsnotat språkemnesaken

De ansvarlige faglærerne for språkemnene har levert forslag til oppdatering av emnebeskrivelser, læringskrav og litteratur. PMR bes diskutere og eventuelt vedta forslagene til endringer, i dette skal dekanvedtaket fra november 2013 tas hensyn til. PMR diskuterte dekanvedtaket i møte den 31. januar, og det var enighet om at emnene burde beskrives slik at læringskravene går på det språklige alene, men at beskrivelsen også viser at studenten får kunnskap om juridiske temaer knyttet til de aktuelle språkområdene. Se protokoll her, sak 6: <http://www.jus.uio.no/foransatte/organisasjon/pmr/moter/2014/pm1/protokoll.html>

Videre bes PMR diskutere og eventuelt vedta om de tre språkfagene kan inngå som ett valgemne på bachelornivå som del av 3. studieår på masterstudiet i rettsvitenskap. På 3. studieår er det kun åpning for ett valgemne, dvs. at studenter vil kun kunne bruke ett språkemne som del av graden. Overskytende studiepoeng eller flere språkemner kan ikke gå til avkortning av noen andre deler av graden.

I dekanvedtaket fremgår det at det er ønskelig å tilby emnene i samme omfang som i dag. Emnene er alle større i antall studiepoeng enn de ordinære valgemnene, engelsk er på 30 studiepoeng, mens fransk og tysk er på 15 studiepoeng hver. Det er undersøkt med sentraladministrasjonen, lokal administrasjon og FS-kompetansepersoner og vi har kommet frem til at det ikke er noen tungtveiende grunner for å redusere emnene til 10 studiepoeng, for at de skal kunne inngå i graden. Det er noen administrative bekymringer knyttet til arbeidet med gradsfangst/vitnemål, men disse er vurdert slik at de er mulig å løse innenfor rimelig arbeidsmengde.

Forslag til vedtak

- 1) Forslag til oppdaterte emnebeskrivelser, læringskrav og litteratur godkjennes og legges til grunn for emnene med oppstart høsten 2014.
- 2) Språkemnene godkjennes som emner som kan inngå som ett valgemne på bachelornivå som del av 3. studieår på masterstudiet i rettsvitenskap. Språkemnene beholder dagens formelle utforming,

Eksamensseksjonen

Postadr.: Postboks 6706 St. Olavs plass,
0130 Oslo
Kontoradr.: Urbygningen, Karl Johans gate
47, 0162 Oslo

Telefon: 22 85 95 00
Telefaks: 22 85 96 58
postmottak@jus.uio.no
www.jus.uio.no
Org.nr.: 971 035 854

dvs med de antall studiepoeng de er tidligere tilkjent. Overskytende studiepoeng fra språkemnene eller flere språkemer kan ikke gå til avkortning av noen andre deler av graden.

Saksbehandler:

Kristin Steen Slåttå

22 85 98 61, k.s.slatta@jus.uio.no

Til:

Dato:
22.11.2014
Deres ref.:
Vår ref.:
2013/127

Dekanvedtak – Utvikling av språkemner ved Det juridiske fakultet

Fremtiden for språkemnene ved Det juridiske fakultet er blitt diskutert i Programrådet for Master i rettsvitenskap (PMR) ved flere anledninger. Med bakgrunn i diskusjonssak i PMR den 29. oktober 2013 var det ønskelig å gjennomføre et møte med de ansvarlige faglærerne for språkemnene og Dekan og Studiedekan.

I møtet ble det konkludert med at språkemnene var et viktig undervisningstilbud for fakultetet og det er ønskelig å fortsette å tilby emnene med samme omfang og innhold som i dag. For fakultetet er språkundervisningen i språkemnene det sentrale, og det er ikke ønskelig å innføre læringskrav som går på juridiske tema. Allikevel er det ønskelig å legge opp til at ett språkemne kan inngå som valgemne på bachelor-nivå som del av 3. studieår.

Utkast til læringskrav og litteraturliste, der språkkunnskaper og ferdigheter er det sentrale for emnene, fom. høsten 2014 oversendes PMR for behandling i løpet av våren 2014. Samtidig bør det fremmes forslag for PMR om emnene kan inngå som ett valgemne på bachelor-nivå.

Vedlegg

Referat fra møte med de ansvarlige faglærerne og dekanene den 14. november 2013.

Med hilsen

Hans Petter Graver

Saksbehandler:

Kristin Steen Slåttå

22 85 98 61, k.s.slatta@jus.uio.no

Eksamensseksjonen

Postadr.: Postboks 6706 St. Olavs plass,
0130 Oslo
Kontoradr.: Urbygningen, Karl Johans gate
47, 0162 Oslo

Telefon: 22 85 95 00
Telefaks: 22 85 96 58
postmottak@jus.uio.no
www.jus.uio.no
Org.nr.: 971 035 854

Til: PMR

Dato:
13.03.2014
Deres ref.:
Vår
ref.:2014/625

Kjære dere,

Jeg tillater meg å snakke for både meg og de andre språklærerne:

Vi viser til protokollen for PMR-møtet som fant sted 31. januar 2014, sak 6.

Vi mener at våre forslag for reviderte kursbeskrivelser og pensumlister tilfredsstiller kravene og anbefalingene som PMR kom til hva gjelder språkemnene.

Beste hilsen,

Iris Nguyen-Duy

Eksamensseksjonen

Postadr.: Postboks 6706 St. Olavs plass,
0130 Oslo
Kontoradr.: Urbygningen, Karl Johans gate
47, 0162 Oslo

Telefon: 22 85 95 00
Telefaks: 22 85 96 58
postmottak@jus.uio.no
www.jus.uio.no
Org.nr.: 971 035 854

Endringsforslag i litteratur, hjelpemidler og læringsutbytte.

I dette skjemaet fyller du inn eventuelle endringer du ønsker å foreslå, med virkning fra og med **HØSTEN 2014**. Husk at totalt antall sider i hovedlitteraturen må være innenfor sidetallsnormen: maksimalt 400 sider for emner 1.-3. studieår og 600 sider for emner på 4.-5. studieår.

Forslag som overstiger sidetallsnormen utover det rimelige vil ikke bli vedtatt av PMR.

Skjemaet må returneres til Christine Skogrand Havgar innen **28. FEBRUAR 2014** på e-post: c.s.havgar@jus.uio.no (skjemaet kan også leveres direkte til Infosenteret, via post eller internpost)

Emnekode: FRAJUR Fransk for jurister	Fagområde: Språkfag
Navn på ansvarlig faglærer: Iris Nguyen Duy	
Forslag til endring i hjelpemidler: Ingen	
Forslag til endring i litteratur (både hovedlitteratur, støttelitteratur og tillegglitteratur. Merk at det kun er hovedlitteratur som omfattes av sidetallsnormen. Vennligst angi antall sidetall nederst i dette skjemaet):	
PENSUM	
OBS: Innkjøpet av boken i grammatikk er obligatorisk. De andre bøkene er tenkt veiledende.	
Grammatikk	
<ul style="list-style-type: none"> • Gregoire, M. & Thievenaz, O. (2003). <i>Grammaire progressive du français - Niveau intermédiaire</i>. Paris : Clé International, 272 s. • Utdelt materiale 	
Organisasjon og virkemåte i det franske politiske system og rettssystem	
<ul style="list-style-type: none"> • De Gunten, Martin, et Niogret (2012). <i>Les institutions de la France</i>. Repères pratiques, Paris : Nathan, 159 s. • Fabre-Magnan, Muriel (2011). <i>Introduction générale au droit</i>. Paris : PUF 	

- Utdelt materiale

Fransk rettspraksis

- **Patrick Gaïa, Richard Ghevontian, Ferdinand Mélin-Soucramanien, Eric Oliva, André Roux** (2013). *Les grandes décisions du Conseil constitutionnel*. Paris: Dalloz.
- **Marceau Long, Prosper Weil, Guy Braibant †, Pierre Delvolvé, Bruno Genevois** (2013). *Les grands arrêts de la jurisprudence administrative*. Paris: Dalloz.
- **Henri Capitant, François Terré, Yves Lequette** (2007). *Les grands arrêts de la jurisprudence civile, Tome 1*. Paris: Dalloz.
- **André Varinard, Jean Pradel** (2012). *Les grands arrêts du droit pénal général*. Paris: Dalloz.

Annen litteratur

- **Mathieu, B. & Ardant, P.** (2012). *Institutions politiques et droit constitutionnel*. Paris :LGDJ.
- **Terré, F.** (2012). *Introduction au droit*. Paris : Dalloz.

Juridisk fagterminologi (Fransk rett og EU-rett)

Utdelt materiale

Aktuelle endringer i franske lover

Utdelt materiale

Muntlige øvelser

Utdelt materiale

Hjelpebøker

- **Guinchard, S., Debard, T.** (2012). *Lexique des termes juridiques 2013*. Paris: Dalloz.
- **Cornu, G. et al.** (2011). *Vocabulaire juridique*. Paris: PUF
- Fransk-Fransk ordbok: Robert, Larousse etc.
- **Elligers, A. & Jacobsen, T.** (2007). *Fransk blå ordbok. Fransk-Norsk Norsk-Fransk ordbok*,Oslo: Kunnskapsforlaget.

Elektroniske ressurser

- Légifrance: <http://www.legifrance.gouv.fr/>
- Le Parlement: <http://www.assemblee-nationale.fr/> og <http://www.senat.fr/>
- Le Conseil constitutionnel: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/>
- La Cour de cassation: <http://www.courdecassation.fr/>
- Le Conseil d'état: <http://www.conseil-etat.fr/cde/>
- Le Tribunal des conflits: <http://www.tribunal-conflits.fr/>
- Le Conseil de l'Europe: <http://hub.coe.int/fr/>
- Le portail de l'Union européenne: http://europa.eu/index_fr.htm

Forslag til internasjonale rettskilder og/eller fremmedspråklig litteratur:

- **Steiner, E.** (2010). French Law : A Comparative Perspective. Oxford : OUP.
- **Bell, J.** (2001). French Legal Cultures (Law in Context). Cambridge: Cambridge University Press.

Forslag til endring i fagbeskrivelse:**EMNETS INNHOLD / KORT OM EMNET**

Emnet har som hovedmål å styrke studentenes språkkompetanse i fransk, både skriftlig og muntlig. Det vil være særlig fokus på juridisk fagterminologi.

Dessuten utgjør emnet en innføring i det franske politiske system og rettssystem (organisasjon og virkemåte).

Undervisningen vil ta hensyn til målgruppens spesielle studie- og yrkesinteresser og styrke studentenes kompetanse som juristlingvist.

Kurset er spesielt egnet for de som planlegger å studere i utlandet, jobbe i et arbeidsmiljø der fransk blir brukt, og utdype deres kunnskap i et utenlandsk rettssystem.

Kurset består av de følgende elementene:

- Innføring i det franske politiske system og rettssystem
- Innføring i fransk kultur og arbeidsliv
- Skriftlige og muntlige øvelser av ulik art
- Grammatikk

Gjennom ulike øvelser vil du utvikle ordforråd og ditt kjennskap til idiomatiske og fagtekniske uttrykk, bli oppmerksom på "lumske likheter" (*faux amis*) og lære viktige fraser.

I tillegg trener du på både generelle og profesjonelle lese- og skriveferdigheter i fransk og jobber med oversettelser med juridisk innhold til og fra norsk.

Innføringen i det franske politiske system og rettssystem er gjort i et komparativt perspektiv. Det sammenlignes systematisk med det norske rettssystemet.

Forslag til endring i læringsutbytte (må beskrives i kategoriene: kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse):

KUNNSKAP

Dette har du lært når du har fullført emnet:

- De franske statsmaktene og deres innbyrdes forhold og det franske rettssystemets særegenhet
- Domstolenes organisasjon og kompetanser
- De ulike stadiene i en vanlig retts sak (rettsprosess) i Frankrike
- Den franske grunnlovens innhold og innføring i den franske rettskildelæren.
- Den franske forvaltningen, dens organisasjon, både på nasjonalt og lokalt nivå
- De ulike juridiske yrkene i Frankrike
- Å sammenligne det franske og det norske rettssystemet
- Generell kunnskap om Frankrike (kultur og samfunn)
- Nyttig terminologi i EU-rett på fransk.

FERDIGHETER

Dette kan du etter å ha studert faget:

- Du har utviklet din leseteknikk i fransk; du kan lese og forstå franske tekster av ulik vanskelighetsgrad og i ulike sjangere (presseartikler, rettsavgjørelser osv.).
- Du kan oversette tekster med juridisk innhold mellom begge språk (fransk – norsk / norsk -

fransk)

- Du kan uttrykke deg muntlig på fransk både i dagligdagse og i profesjonelle vendinger.
- Du er i stand til å holde muntlige referater på fransk av faglig karakter.
- Du kan skrive administrative brev, redigere din CV, søke en jobb på fransk.
- Du har utviklet dine evner til å forstå, forklare og analysere forskjellige teksttyper og sjangere, bl.a. fransk lovgivning og rettspraksis.
- Du kan sammenligne det franske og det norske rettssystemet.
- Du kan finne frem det nødvendige rettsmaterialet både på biblioteket og på nettet.

GENERELL KOMPETANSE

Emnet gir den som følger kurset en generell kompetanse i fransk for jurister, samt at det forbedrer dens muntlige, skriftlige og grammatiske ferdigheter.

Faget skal også øve opp evnen til systematisk å tenke komparativt og i et bredere perspektiv (bl.a. transnasjonalt, europeisk og internasjonalt).

Totalt antall sider hovedlitteratur:

272 sider [eller 431 sider (272 s. + 159 s.)]

ENGELSK FOR JURISTER

EMNETS INNHOLD / KORT OM EMNET

Emnet har som hovedmål å styrke studentenes kompetanse i skriftlig og muntlig engelsk.

Undervisningen vil ta hensyn til målgruppens spesielle studie- og yrkesinteresser og styrke studentenes kompetanse som juristlingvister.

Kurset er spesielt egnet for de som planlegger å studere i utlandet eller jobbe i et arbeidsmiljø der engelsk blir brukt, og vil utdype sine kunnskaper om et utenlandsk rettssystem. Dessuten vil kurset forbedre engelskferdighetene før studentene tar et engelskspråklig valgemne senere i studiet.

Kurset består av de følgende elementene:

- Innføring i britisk og amerikansk kulturkunnskap
- Oversettelse av juridiske tekster
- Innføring i juridisk fagterminologi
- Skriftlige og muntlige øvelser
- Praktisk grammatikk

HVA LÆRER DU?

Gjennom ulike muntlige øvelser (bl.a. "moots", rollespill, diskusjoner) vil du utvide ditt ordforråd og kjennskap til idiomatiske og fagtekniske uttrykk. I tillegg trener du på både generelle og profesjonelle lese- og skriveferdigheter i engelsk. Du vil lære å unngå de typiske feilene nordmenn gjør i engelsk når det gjelder både ordvalg og uttale, grammatikk og tegnsetting.

Innføringen i det politiske systemet og rettssystemet er gjort i et komparativt perspektiv. Det sammenlignes systematisk med norske forhold.

KUNNSKAP

Dette har du kunnskaper om etter å ha fullført emnet:

- rettssystemet samt det politiske systemet i USA og Storbritannia
- utdanningssystemet i USA og Storbritannia, med fokus på jusstudiene
- hvordan tolkningen av den amerikanske grunnloven påvirker det amerikanske samfunnet
- kultur og samfunn i dagens Storbritannia
- sentrale juridiske termer med fokus på følgende områder: Contract Law, Tort Law, Criminal Law, Property Law, Business Law og US Constitutional law
- anglo-amerikansk common law

FERDIGHETER

Dette kan du etter å ha fullført emnet:

- lese og forstå, forklare og analysere engelske tekster av ulik vanskelighetsgrad og i ulike sjangere (kontrakter, presseartikler, rettspraksis, en novelle osv.)
- oversette tekster med juridisk innhold
- diskutere, argumentere og holde et kort foredrag på engelsk
- redigere din CV og søke en jobb på engelsk
- skrive tekster av ulik art ("hypo", referat, essay, brev osv.) på engelsk
- sammenligne det anglo-amerikanske og det norske rettssystemet

GENERELL KOMPETANSE

Emnet gir generell kompetanse i engelsk for jurister, samt at det forbedrer studentenes muntlige, skriftlige og grammatiske ferdigheter.

Faget skal også øve opp studentenes evne til systematisk å tenke komparativt og i et bredere perspektiv.

HOVEDLITTERATUR

- Haigh, Rupert (2012), *Legal English*, third edition. London: Routledge
- McAlin, Rosen, Stern (2010), *An Introduction To American Law*, Second Edition. Carolina : Academic Press
- Mortimer, John (1978), "Rumpole and the Younger Generation" i *Rumpole of the Bailey* eller *The First Rumpole Omnibus*. Penguin (utdelt materiale)
- Oakland, John (2011), *British Civilization An Introduction*, seventh edition. London: Routledge
- Tekstsamlinger på ca. 100 sider med artikler osv.
- Oppgavesamlinger til oversettelse og grammatikk

STØTTELITTERATUR

- Slapper, Gary (2014), *How the Law Works*, third edition. London: Routledge
- Swan, Michael (2005), *Practical English Usage*, third edition. Oxford: Oxford University Press

Elektroniske ressurser

Engelsk for jurister blog: <http://engsemj.blogspot.no/>

Legal Writing in Plain English exercises: <http://press-pubs.uchicago.edu/garner/>

Legal English exercises: <http://www.routledge.com/cw/haigh-9780415694353/s1/students/>

Ministry of Justice: <https://www.gov.uk/government/organisations/ministry-of-justice>

Crime, justice and the law: <https://www.gov.uk/browse/justice>

How government works: <https://www.gov.uk/government/how-government-works>

Past and present legislation: <http://www.legislation.gov.uk/>

UK Parliament: <http://www.parliament.uk/>

UK Supreme Court: <http://www.supremecourt.uk/>

The Guardian law articles: <http://www.theguardian.com/law>

TYSJUR - Tysk for jurister

Kort om emnet

Emnet skal hjelpe studentene til å styrke sin generelle kompetanse i skriftlig og muntlig tysk. Undervisningen tar hensyn til målgruppens spesielle studie- og yrkesinteresser og en vil derfor i høy grad legge vekt på fagspesifikt stoff, men også regelmessig trekke inn dagsaktuelle temaer.

Emnet består av følgende komponenter:

- Innføring i juridisk fagspråk og det tyske rettssystem
- Tysk kulturkunnskap med et utvalg av nye, aktuelle litterære og journalistiske tekster i forskjellige medieformater
 - Formidling av interkulturell kompetanse i skjæringspunktet mellom Norge og de tyskspråklige land
- Praktisk grammatikk
- Oversettelse av juridiske og andre tekster
- Skriftlige og muntlige øvelser

Deltakerne vil få et innblikk i moderne tysk kultur og samfunn, og det legges spesielt vekt på rettssystemer, utdanning, kulturkunnskap og dagsaktuelle temaer. Du vil utvide ordforråd og kunnskaper innenfor det juridiske fagfeltet og få trening i å oversette korte tekster med juridisk og annet innhold til og fra norsk. I tillegg trener du på både generelle og profesjonelle lese- og skriveferdigheter i tysk. Du vil lære å unngå de typiske feilene nordmenn gjør i tysk med hensyn til både ordvalg og uttale, grammatikk og tegnsetting.

Kurset er spesielt egnet for dem som planlegger å studere i utlandet eller delta i et arbeidsmiljø der tysk blir brukt, og vil utdype deres kunnskap i det tyske rettssystemet.

Studiemateriell og ekskursjon Hver student får ved starten utlevert en innholdsrik pensumsamling av juridiske tekster og en samling av aktuelle litterære tekster.

Så vidt det lar seg gjøre arrangeres det en 4-5 dagers ekskursjon til Kiel i 2. semester med besøk i institusjoner av særlig interesse for jusstudenter, bl.a. ungdomsretten.

Kunnskap

Emnet omfatter 12 juridiske temablokker og gir deg innsikt i de viktigste deler av det tyske rettssystemet. Det sammenlignes systematisk med det norske systemet.

Temagruppene er:

- Rett og rettskilder
- Statsrett
- Den tyske forfatningsdomstolen
- Privatrett
- Strafferett
- Strafferett og straffeordning for ungdom (14-20 år)
- Privatrett og straffeprosessrett
- Forvaltningsrett
- Arbeidsrett
- Sosialrett/trygderett
- Handels- og selskapsrett
- Miljørett
- Europarett

Videre vil du få generelle kunnskaper om kultur og samfunn i dagens Tyskland og du vil tilegne deg nyttig juridisk terminologi.

Ferdigheter

Dette kan du etter å ha tatt kurset:

- Du har fått tilbakemelding om hvilket språknivå dine fem forskjellige språkferdigheter har ligget på ved starten og slutten av kurset. Du har fått hjelp til å formulere dine personlige læringsmål og hvordan du har lyktes. Egevalueringen baserer seg på Europarådets nivåskala for språk (A1-C2). Sml.:

<http://europass.cedefop.europa.eu/no/resources/european-language-levels-cefr>

- Du har utviklet din leseteknikk i tysk; du kan lese og forstå tyske tekster av ulik vanskelighetsgrad og i ulike sjangere (presseartikler, rettsavgjørelser, litterære tekster osv.).
- Du kan oversette tekster med juridisk og allment innhold begge veier (tysk – norsk / norsk - tysk) og kjenner til de hjelpemidler i bokform og elektronisk som kan brukes.
- Du kan uttrykke deg muntlig på tysk både i dagligdagse og i profesjonelle vendinger.
- Du er i stand til å holde korte muntlige referater på tysk av faglig karakter.
- Du kan skrive korte administrative brev, redigere din CV, søke en jobb på tysk.

- Du har utviklet dine evner til å forstå, forklare og analysere forskjellige teksttyper og sjangere, bl.a. tysk lovgivning og rettspraksis.
- Du kan sammenligne det tyske og det norske rettssystemet.
- Du kan finne frem det nødvendige rettsmaterialet både på biblioteket og på nettet.

Litteratur tysk juss

Buckel/Christensen/Fischer-Lescano (Hrsg.) 2006), *Neue Theorien des Rechts*. Basel u.a.: UTB.

Creifelds (2011), *Rechtswörterbuch*. München: C. H. Beck, 20. Auflage.

Lamprecht, R. (2011), *Ich gehe bis nach Karlsruhe*. München: Deutsche Verlags-Anstalten.

Model/Creifelds (2012), *Staatsbürger-Taschenbuch*. München: C. H. Beck, 33. Auflage.

Muthorst, O. (2011), *Grundlagen der Rechtswissenschaft*. München: C. H. Beck.

Oppermann/Classen/Nettesheim (2011), *Europarecht*. München: C. H. Beck, 5. Auflage.

Papendorf, K. (2014), *Tysk for jurister*. Pensumartikler. Det juridiske fakultet: Oslo. (kommer i ny, revidert utgave).

Schmidt, R og Kahl, W. (2010), *Umweltrecht*. München: C. H. Beck, 8. Auflage.

Schönfelder (2013), *Deutsche Gesetze*. München: C. H. Beck.

Tatsachen über Deutschland (2010), Frankfurt/Main: Societäts-Verlag.

Wesel, U. (2007), *Fast Alles, was Recht ist*. Jura für Nicht-Juristen. Frankfurt/Main: Eichborn, 8. Auflage.

Til: PMR

Dato:
11.03.2014
Deres ref.:
Vår ref.:
2014/625

Forslag til ny formulering i Instruks for studieårsansvarlig

I PMR-møte 25. februar ble det diskutert om hvordan en kan sikre seg at alle forslag om endringer av læringskrav/litteratur blir behandlet. PMR kom frem til at det var ønskelig å få konkretisert at studieårsansvarlig har anledning til å gå inn og fremme forslag om endringer av læringskrav/litteratur til PMR om dette er noe som ansvarlig faglærer av ulike grunner ikke følger opp. Før studieårsansvarlig faglærer kan fremme slikt forslag er det viktig at ansvarlig faglærer har blitt forelagt saken.

I instruksens punkt 9 kommer det frem at studieårsansvarlig har et overordnet ansvar for faginnholdet, i dette inngår læringskrav og litteratur:

9. Ansvar for faginnhold, eksamensoppgaver og fakultetsoppgaver:

a. Overordnet ansvar for fagbeskrivelse, læringskrav, litteratur og hjelpemidler i studieårets/avdelingens fag,

Det er ønskelig følgende føyes til i instruksens punkt 9:

...og kan ved behov selv fremme forslag til PMR om oppdatering av fagbeskrivelse, læringskrav, litteratur og hjelpemidler for fag som inngår i studieåret, etter at det er forelagt ansvarlig faglærer.

Forslag til vedtak

PMR innstiller til at dekanus vedtar følgende formulering i punkt 9 i Instruks for studieårsansvarlig faglærer:

9. Ansvar for faginnhold, eksamensoppgaver og fakultetsoppgaver:

a. Overordnet ansvar for fagbeskrivelse, læringskrav, litteratur og hjelpemidler i studieårets/avdelingens fag, og kan ved behov selv fremme forslag til PMR om oppdatering av

Eksamensseksjonen

Postadr.: Postboks 6706 St. Olavs plass,
0130 Oslo
Kontoradr.: Urbygningen, Karl Johans gate
47, 0162 Oslo

Telefon: 22 85 95 00
Telefaks: 22 85 96 58
postmottak@jus.uio.no
www.jus.uio.no
Org.nr.: 971 035 854

fagbeskrivelse, læringskrav, litteratur og hjelpemidler for fag som inngår i studieåret, etter at det er forelagt ansvarlig faglærer.

Saksbehandler:

Kristin Steen Slåttå

22 85 98 61, k.s.slatta@jus.uio.no

Til: PMR

Dato:12.03.2014

Saksbehandler:
Christine Havgar

Forslag til endringer i litteratur, hjelpemidler, læringsutbytte og fagbeskrivelser for høsten 2014.

Det er innkommet forslag til endringer i litteratur og læringsutbytte fra studieårsansvarlige og ansvarlige faglærere. Endringsforslagene presenteres i dette notatet, sortert etter studieår i kronologisk rekkefølge. Vedtatte endringer vil normalt ikke tre i kraft før påfølgende semester.

INNHOLDSLISTE:

Side: 3-6.....**FØRSTE STUDIEÅR**

1. JUS1111 - Kjøpsrett
2. JUS1111 - Avtalerett
3. JUS1111- Erstatningsrett
4. JUS1211 - Familierett
5. JUS1211 - Internasjonale menneskerettigheter
6. JUS1211 - Innføring i rettsstudiet

Side: 6-7.....**ANDRE STUDIEÅR**

1. JUS2111 - Statsforfatningsrett
2. JUS2211 - Alminnelig forvaltningsrett

Side 7-9.....**TREDJE STUDIEÅR**

1. JUS3211 - Dynamisk tingsrett

2. JUS3211 - SelskapsrettSide: 9-10.....**FJERDE STUDIEÅR**

- 1. JUS4211/JUR4000P - Sivilprosess**
- 2. JUS4211 - Strafferett**
- 3. JUS4211 - Straffeprosess**

Side: 11-20.....**NORSKE VALGEMNER**

- 1. JUS5251 - Ekspropriasjonsrett**
- 2. JUS5280/ JUR1280 - Internasjonal privatrett**
- 3. JUS5511/ JUR1511 - Arbeidsrett- den individuelle del**
- 4. JUS5860 - Konkurs- og panterett**
- 5. JUS5801 - Selskapsrett**

Side: 21-25.....**ENGELSKE VALGEMNER**

- 1. JUS5641/ JUR1641 - Electronic Communications Law**
- 2. JUS5240/ JUR1240 - Comparative Private Law**
- 3. JUS5540 - Public International Law**
- 4. JUS5730/ JUR1730 - International Humanitarian Law**

Side: 25-27.....**THEORY AND PRACTICE OF HUMAN RIGHTS**

- 1. HUMR5131 - Introduction to the History, Philosophy and Politics of Human Rights**
- 2. HUMR5132 - Human Rights Law in Context**

**3. HUMR5502 - Ethnic Challenges to the Nation State:
Studying State Responses from a Human Rights
Perspective**

Side 28.....EMNELEVERANSER TIL ANDRE STUDIEPROGRAM

1. RINF1200 - Opphavsrett og beslektede rettigheter

FØRSTE STUDIEÅR: JUS1111 og JUS1211
--

1. JUS1111 - Kjøpsrett

Ansvarlig faglærer: Herman Bruserud

Forslag fremmet av: Herman Bruserud

Forslag til endring i innføringslitteratur:

Knophs oversikt over Norges rett har kommet i ny utgave. Det foreslås derfor at følgende settes inn som innføringslitteratur i kjøpsrett, hvor forrige utgave av samme verk i dag er satt inn:

Kåre Lilleholt (red.): Knophs oversikt over Norges rett, 14. utgave, Oslo 2014, §§ 47–53

2. JUS1111 - Avtalerett

Ansvarlig faglærer: Geir Woxholth

Forslag fremmet av: Geir Woxholth

Forslag til endring i innføringslitteratur:

Woxholth, Avtaleretten i et nøtteskall, **byttes ut** med annen utgave av samme bok med litt annet navn:

Avtalerett i et nøtteskall, Oslo 2014.

Kommentar fra Geir Woxholth:

Det er nøyaktig de samme kapitlene og sidene som inngår så her trengs ingen endringer å gjøres.

Forslag til endring i hovedlitteraturen:

Woxholth, Geir, Avtalerett, 8 utgave, 2012 **går ut og erstattes med**, Woxholth, Geir, Avtalerett, 9 utgave, Oslo 2014.

Johan Giertsen: Avtaler, 2. utg., Bergen 2012 **erstattes med** Johan Giertsen: Avtaler, 3. utg., Bergen 2014.

Kommentar fra Geir Woxholth:

Endringene gjelder kun nye utgaver av de to bøkene og har ingen omfangsmessige konsekvenser og heller ingen konsekvenser når det gjelder kapitler og punkter.

3. IUS1111 - Erstatningsrett

Ansvarlig faglærer: Trine-Lise Wilhelmsen

Forslag fremmet av: Trine-Lise Wilhelmsen

Forslag til endringer i innføringslitteratur:

"Erstatningsrett" i Knophs oversikt over Norges rett 12. utg (2004) s. 422-443

endres til

"Erstatningsrett" i Knophs oversikt over Norges rett 14. utg (2014) s. 422-443.

Forslag til endringer i tilleggslitteratur:

Følgende oppgavehefte går ut:

Morten Kjelland: [Nettressurs for Erstatningsrett](#)

4. IUS1211 - Familierett

Ansvarlig faglærer: Tone Sverdrup

Forslag fremmet av: Tone Sverdrup

Forslag til endring i innføringslitteratur:

Peter Lødrup og Tone Sverdrup: Oversikt over familieretten, 3. utg., Oslo 2011.

endres til

Peter Lødrup og Tone Sverdrup: Oversikt over familieretten, 4. utg., Oslo 2014.

5. IUS1211 - Internasjonale menneskerettigheter

Ansvarlig faglærer: Mads Andenæs

Forslag fremmet av: Mads Andenæs

Forslag til endring i innføringslitteratur:

Høstmælingen, Njål: Hva er menneskerettigheter? Oslo: Universitetsforlaget, 2. utg. 2010

erstattes med

Mads Andenæs, "Menneskerettene", §§ 12-13 i Knophs Oversikt over Norges rett, 14 utg ved Kåre Lilleholt, Universitetsforlaget 2014, s 61-71.

6. IUS1211 - Innføring i rettsstudiet

Ansvarlig faglærer: Gert-Fredrik Malt og Jan Helgesen

Forslag fremmet av: Gert-Fredrik Malt

Forslag til endring i innføringslitteratur:

"Rettsystemet" i Knophs oversikt over Norges rett. 13. utgave (2009) s. 1-45.

erstattes med

"Rettsystemet" i Knophs oversikt over Norges rett. 14. utgave (2014) s. 1-38

ANDRE STUDIEÅR: JUS2111 og JUS2211

1. JUS2111 - Statsforfatningsrett

Ansvarlig faglærer: Eivind Smith

Forslag fremmet av: Eivind Smith

Forslaget er klarert med faglærerne.

Forslag til endring i tilleggslitteratur:

Følgende nye oppføring **tas inn som første referanse på listen:**

Holmøyvik, Eirik (red.): Tolkingar av grunnlova. Om forfatningsutviklinga 1814-2014 (Oslo, 2013: Pax) – Sentrale artikler om grunnlovstolkning og -utvikling, supplert med artikler om tilsvarende spørsmål fra andre nordiske land.

Følgende oppføringen tas ut:

Smith, Eivind (red.): Grundlagens makt. Konstitutionen som politiskt redskap och som rättslig norm (Stockholm, 2002: SNS Förlag). - Sentrale artikler om konstitusjonen og dens rolle på områder der domstolene sjelden eller aldri kommer inn. [BIBSYS](#)

Forslag til endring i innføringslitteratur:

Henvisningen til 13. utgave av Knophs oversikt

erstattes med

Knophs oversikt over Norges rett, 14. utg. (Oslo, 2014: Universitetsforlaget) s. 39-71.

2. JUS2211 - Alminnelig forvaltningsrett

Ansvarlig faglærer: Kirsten Sandberg

a) Forslag fremmet av: Kirsten Sandberg

Forslag til endring i hovedlitteratur og tilleggslitteratur:

Boe, Erik: Innføring i juss bind 2, kapittel 21-22, 26-32 og 38-51, Oslo 1993 **utgår** av hovedlitteraturen og **flyttes til** tilleggslitteraturen.

b) Forslag fremmet av: Eivind Smith

Forslag til endring i hovedlitteratur:

Eckhoff, Torstein og Eivind Smith: Forvaltningsrett, 10. utgave 2014 blir **alternativ litteratur** til samme bok, Eckhoff, Torstein og Eivind Smith: Forvaltningsrett, 9. utgave 2010

Fra og med våren 2015 blir 10. utgave eneste alternativ.

TREDJE STUDIEÅR: JUS3211

1. JUS3211 - Dynamisk tingsrett

Ansvarlig faglærer: Kåre Lilleholt

Forslag fremmet av: Kåre Lilleholt

Forslag til endring i hovedlitteratur:

Kåre Lilleholt (red.): Knophs oversikt over Norges rett (13. utg, Oslo 2009) s. 358-405 (53 sider)

erstattes med

Kåre Lilleholt (red.): Knophs oversikt over Norges rett (14. utg, Oslo 2014) s. 277-304 (28 sider)

Kommentar fra Kåre Lilleholt:

Sidene er noko større i denne utgåva, men det er også reelt ei innkorting. Framstillinga dekkjer det same området.

2. IUS3211 - Selskapsrett

Ansvarlig faglærer: Mads Andenæs

Forslag fremmet av: Mads Andenæs og Geir Woxholth

Forslag til endringer:

Innføringslitteratur:

Aarbakke, Magnus og Tore Fjørtoft: § 76 Sammenslutningsrett, Knophs oversikt over Norges rett, 14. utg. 2014.

eller

Woxholth, Geir: Selskapsrett i et nøtteskall, 2. utg., Oslo 2014

Hovedlitteratur:

Woxholth, Geir: Selskapsrett, Oslo 2012, 5 utg. 2014 (Unntatt del XIII: Omorganisering og del XIV: Konsernspørsmål)

og

Sjåfjell, Beate: Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet? *Jussens Venner* årgang 46, s. 309-324.

eller

Andenæs, Mads Henry: Selskapsrett. Oslo 2007 Unntatt kapittel 3, 18.7, 29.2, 29.4, 29.5 og 29.6 (Til sammen ca. 270 s)

og

Sjåfjell, Beate: Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet? *Jussens Venner* årgang 46, s. 309-324.

Tillegglitteratur:

Anker-Sørensen, Linn og Beate Sjåfjell: Vår europeiske selskapsrett, 2014. Elektronisk artikkel som vil bli oppdatert årlig (selskapsrettstidsskriftet.no).

Andenæs Mads: EU Company Law and the Company Laws of Europe. *International and comparative corporate law journal* 2009 6(2), s.7-39.

Moss, Giuditta Cordero: Internasjonal privatrett på formuesrettens område, 2013, kapittel 6, s. 284- 320.

Reiersen, Hedvig Bugge og Beate Sjåfjell: NUF-kaoset i norsk rett – et bidrag til oppklaring, *Tidsskrift for rettsvitenskap* 2010, s. 423 – 462.

FJERDE STUDIEÅR: JUS4211 og JUR4000P

1. JUS4211/ JUR4000P - Sivilprosess

Ansvarlig faglærer: Anne Robberstad

Forslag fremmet av: Anne Robberstad

Forslag til endring i innføringslitteratur:

Følgende utgår:

Dag Bugge Nordén og Arnfinn Bårdsen: På talefot med tvisteloven, i *Jussens Venner* nr 1/2008 s 1-90.

Følgende tas inn:

Knophs oversikt over Norges rett (14. utgave 2014) §§ 114 og 115

Forslag til endring i tillegglitteratur:

Følgende utgår:

- Erik Møse: *Menneskerettigheter* (2002)
- Jørgen Aall: *Rettsstat og menneskerettigheter* (3.utg. 2011)

Byttes til ny utgave:

Jens Edvin A. Skoghøy: Tvisteløsning (Oslo 2010)

erstattes med

Jens Edvin A. Skoghøy: Tvisteløsning, 2. utgave (Oslo 2014)

2. JUS4211 - Strafferett

Ansvarlig faglærer: Ulf Stridbeck

Forslag fremmet av: Inge Lorange Backer

Forslag til endring i innføringslitteratur:

Erling Johannes Husabø: Knophs oversikt over Norges rett (Oslo 2010) kap. 119 og 120.

erstattes med

Knophs oversikt over Norges rett (14. utg., Oslo 2014) §§ 116 og 117.

3. JUS4211 - Straffeprosess

Ansvarlig faglærer: Jo Stigen

Forslag fremmet av: Inge Lorange Backer

Forslag til endring i innføringslitteratur:**Tilføyes:**

Knophs oversikt over Norges rett (14. utg., Oslo 2014) § 118.

NORSKE VALGEMNER

1. JUS5251 - Ekspropriasjonsrett**Ansvarlig faglærer:** Endre Stavang**Forslag fremmet av:** Endre Stavang**Forslag til endring i hovedlitteratur:****Følgende tilføyes:** Se (1) til (3) nedenfor.

(1)NOU 2013: 11, Avsnitt 52, EMK P1-1 og EMDs dom i Lindheim-saken, s. 25-34.

(2) Rogstad, Daniel, Ekspropriasjon på grunnlag av reguleringsplan (forholdet mellom planavveiningen og avveiningskravet i oreigningslova § 2), s. 1-60.

(3)Stenseth, Geir, "Noen internasjonale utviklingstrekk i ekspropriasjonsretten", Tidsskrift for rettsvitenskap 2010, s. 774–808.

Følgende utgår:

Rogstad, Daniel: Reguleringsplaner – innhold og virkninger (upubl.) 1999, kap. 2 og 13.

Forslag til internasjonale rettskilder og/eller fremmedspråklig litteratur:**Nytt:**

(1) Bell, Abraham & Gideon Parchomovsky, Taking Compensation Private, Section I. Theoretical Justifications for Just Compensation, 59 Stanford Law Review 2007, s. 871-906, på s. 877-885. Artikkelen er fritt tilgjengelig her:
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=806164

(2) Fauchald, Ole Kr. & Kjersti Schiøtz Thorud, Protection of investors against expropriation – Norway's obligations under investment treaties, I: Fauchald, Jakhelln og Syse (red.) dog Fred er ei det Bedste ... Festskrift til Carl August Fleischer, Oslo: Universitetsforlaget (2006), s. 113-150.

Totalt antall sider hovedlitteratur: Tilnærmet lik 600 sider, inklusive de nye forslagene.

Kommentar fra Endre Stavang:

Merk at læringskrav, -utbytte osv. for dette faget ble endret på fullmakt H13, med virkning f.o.m. 2014. Det er dette nye grunnlaget for faget som mine litteraturforslag relaterer seg til.

2. IUS5280 / JUR1280 - Internasjonal privatrett

Ansvarlig faglærer: Giuditta Cordero-Moss

Forslag fremmet av: Giuditta Cordero-Moss

IUS5280:**Forslag til endringer i hovedlitteratur:**

Giuditta Cordero-Moss, Internasjonal privatrett på formuerettens område, Universitetsforlaget 2013 (360 sider)

Helge J. Thue, Internasjonal personrett, familierett og arverett. De alminnelige prinsipper og de enkelte reguleringer, Gyldendal 2002, s. 217-228, 295-300, 305-311, 382-440, 505-575 (150 sider)

Marie Nesvik, Forelesningsnotater i internasjonal privatrett: Person-, familie- og arverett (et tillegg til Helge J. Thues bok), Institutt for privatretts stensile serie 2014 (55 sider)

Kurt Siehr, Fraude à la lois and European Private International Law, *Essays in Honour of Michael Bogdan*, Juristförlaget i Lund 2013, s. 521-538 (18 sider)

Fjernes fra hovedlitteratur:

Symeon Symeonides, The American Revolution and the European Evolution in Choice of Law: Reciprocal Lessons, *Tulane Law Review*, Vol. 82, No. 5, 2008

Forslag til endringer i støttelitteratur:

Om internasjonal erstatningsrett i EU og i USA:

Følgende tilføyes:

[Symeon Symeonides](#), The American Revolution and the European Evolution in Choice of Law:

Reciprocal Lessons, *Tulane Law Review*, Vol. 82, No. 5, 2008, s. 1-51,
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1104284

Peter Arnt Nielsen, Libel Tourism from a European Perspective, *Essays in Honour of Michael Bogdan*, Juristförlaget i Lund 2013, s. 387-399

Om Luganokonvensjonen:

Følgende tilføyes:

Peter Arnt Nielsen, The new Brussels I Regulation, *Common Market Law Review* 50, 2013, s. 503-528

Om internasjonal privatrett i Norden:

Michael Bogdan, *Svensk internationell privat- og processrätt*, Stockholm 2008

erstattes med

Michael Bogdan, *Svensk internationell privat- og processrätt*, Stockholm 2014

Totalt antall sider hovedlitteratur: 583 sider

JUR1280:

Forslag til endringer i hovedlitteratur:

Giuditta Cordero-Moss, *Internasjonal privatrett på formuerettens område*, Universitetsforlaget 2013, kapitler 1, 2 og 3, samt kapittel 4 pkt 3,4, og 5 (225 sider)

Helge J. Thue, *Internasjonal personrett, familierett og arverett. De alminnelige prinsipper og de enkelte reguleringer*, Gyldendal 2002, s. 217-228, 295-300, 305-311, 382-440, 505-575 (150 sider)

Marie Nesvik, Forelesningsnotater i internasjonal privatrett: Person-, familie- og arverett (et tillegg til Helge J. Thues bok), Institutt for privatretts stensile serie 2014 (55 sider)

Forslag til endring i støttelitteratur:

Om internasjonal erstatningsrett i EU og i USA:

Følgende tilføyes:

[Symeon Symeonides](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1104284), The American Revolution and the European Evolution in Choice of Law: Reciprocal Lessons, *Tulane Law Review*, Vol. 82, No. 5, 2008, s. 1-51,
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1104284

Peter Arnt Nielsen, Libel Tourism from a European Perspective, *Essays in Honour of Michael Bogdan*, Juristförlaget i Lund 2013, s. 387-399

Om Luganokonvensjonen:

Følgende tilføyes:

Peter Arnt Nielsen, The new Brussels I Regulation, *Common Market Law Review* 50, 2013, s. 503-528

Om internasjonal privatrett i Norden:

Michael Bogdan, Svensk internationell privat- og processrätt, Stockholm 2008

erstattes med

Michael Bogdan, Svensk internationell privat- og processrätt, Stockholm 2014

Totalt antall sider hovedlitteratur: 430 sider

Kommentar fra Giuditta Cordero-Moss:

Antall sider for JUS1280 overskrides med 30 sider - dette skyldes at vi har tatt med som del av pensum "forelesningsnotater om familie, - arverett osv." (55 sider), som er ment å oppdatere boken om samme emne. Etter hvert er det meningen å utvide disse forelesningsnotater slik at

de kan bli en selvstendig bok som kan erstatte den gamle boken. Foreløpig må de to komme sammen.

Forelesningsnotatene utgjør kun en oppdatering av boken og er skrevet på en luftig måte, hvilket betyr at den overskridelsen av sideantallet som de medfører ikke fører til en tung byrde for studentene.

3. JUS5511/JUR1511 - Arbeidsrett, den individuelle del

Ansvarlig faglærer: Stein Evju

Forslag fremmet av: Stein Evju

JUS5511:

Forslag til endringer i innføringslitteratur:

Evju, Stein, «Utviklingstrekk i den individuelle arbeidsretten», *Arbeidsrett* 2011, s. 143–163.

Stokke, Torgeir Aarvaag, Kristine Nergaard, Stein Evju, *Det kollektive arbeidslivet*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget 2013 kap. 2 og 3.

Forslag til endringer i hovedlitteratur:

Fanebust, Arne, *Innføring i arbeidsrett. Den individuelle delen*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget 2013.

Stokke, Torgeir Aarvaag, Kristine Nergaard, Stein Evju, *Det kollektive arbeidslivet*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget 2013, kap. 4 (Tariffavtaler som rettslig fenomen)

Evju, Stein, «Arbeidsrett i møte med Europa : Om utstasjonering, tjenestedirektiv og andre direktiver», i: Stein Evju, *Arbeidsrett : Utvalgte artikler 2001–2010*. Oslo: Universitetsforlaget 2010, s. 255–279.

Evju, Stein, «Arbeidsrett og styringsrett – et perspektiv», *Arbeidsrett og arbeidsliv*, Bind 1 (2003), i: Stein Evju, *Arbeidsrett : Utvalgte artikler 2001–2010*, s. 29–51

Evju, Stein, «Permittering og trygd : Trekk av rettsutviklingen», i: Stein Evju, *Arbeidsrett : Utvalgte artikler 2001–2010*, s. 567–603.

Evju, Stein, «Informasjon og drøftelser som beslutningsvilkår», *Arbeidsrett og arbeidsliv* Bind 1 (2005), s. 263–273.

Evju, Stein, «Saklighet og saklighetsprøvelse. En rettsgenetisk studie», *Arbeidsrett* 2013, s. 82–111

Hotvedt, Marianne Jenum, og Terese Smith Ulseth, «Arbeidsavtalen og styringsrett: Harmoni i en domsoktett», *Arbeidsrett* 2013, s. 112–138

Hellum, Anne, og Kirsten Ketscher (red.), *Diskriminerings- og likestillingsrett*. Oslo: Universitetsforlaget 2008, kap. 1 (Introduksjon til diskriminerings- og likestillingsretten) og kap. 2 (Diskrimineringsforbud – Nogle generelle overvejelser).

Taraldset, Birthe, «Arbeidsrett – eller eierstyring og selskapsledelse?», *Arbeidsrett* 2010, s. 66–73

Forslag til endringer i støtte- og tillegglitteratur:

Kommentarutgaver til arbeidsmiljøloven:

Jan Fougner m.fl. (Universitetsforlaget)

Henning Jakhelln m.fl. (red.), *arbeidsrett.no* (Cappellen-Damm)

A.S. Johansen og E. Stueland (red.) (Gyldendal Akademisk)

Hellum, Anne, og Kirsten Ketscher (red.), *Diskriminerings- og likestillingsrett*. Oslo: Universitetsforlaget 2008, diverse artikler.

Edvardsen, Kjetil, «Retten til fast ansettelse – Praktiske problemstillinger tilknyttet grunnbemanningslæren», *Arbeidsrett* 2012, s. 103–141

Søreide, Christel, «Midlertidig ansattes rett til fast stilling etter fireårsregelen», *Arbeidsrett* 2009, s. 146–159

Evju, Stein, «Direktivimplementering og arbeidstageres søksmålsposisjon», i: Stein Evju, *Arbeidsrett : Utvalgte artikler 2001–2010*, s. 391–448

Evju, Stein, «Labour-only contracting – the Norwegian way», i: Stein Evju, *Arbeidsrett : Utvalgte artikler 2001–2010*, s. 553–566

Evju, Stein, «Aldersdiskriminering, likebehandling og pensjonsalder», i: Stein Evju, *Arbeidsrett : Utvalgte artikler 2001–2010*, s. 604–629

Evju, Stein, «Styringsrett og restkompetanse», *Arbeidsrett* 2010, s. 49–65

Thorkildsen, Tarjei, og Tonje H. Drevland, «Arbeidsgivers styringsrett – en "restkompetanse"», *Arbeidsrett* 2010, s. 30–48

Thorkildsen, Tarjei, «Endring av tjenestepensjonsordninger – arbeidsrettslige aspekter», *Arbeidsrett* 2012, s. 59–79 (20 s)

Roseth, Kai Ove, og Christel Kvalvik «Aldersgrenser og aldersdiskriminering – er det lenger rom for å fastsette eller avtale særskilte aldersgrenser i norsk arbeidsliv?», *Arbeidsrett* 2012, s. 143–165

Totalt antall sider hovedlitteratur: 593

Kommentar fra Stein Evju:

I alt 144 sider er tatt ut, nye arbeider er satt inn med i alt 139 sider.

Det som er av artikkellitteratur, kan studentene laste ned fritt fra databaser de har tilgang til; det vil også bli opplyst i forbindelse med undervisningen.

JUR1511:

Forslag til endringer i innføringslitteratur:

Evju, Stein, «Utviklingstrekk i den individuelle arbeidsretten», *Arbeidsrett* 2011, s. 143–163.

Evju, Stein, «Arbeidsrett og styringsrett – et perspektiv», *Arbeidsrett og arbeidsliv*, Bind 1 (2003), i: Stein Evju, *Arbeidsrett: Utvalgte artikler 2001–2010*, s. 29–51

Forslag til endringer i hovedlitteratur:

Fanebust, Arne, *Innføring i arbeidsrett. Den individuelle delen*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget 2013.

Stokke, Torgeir Aarvaag, Kristine Nergaard, Stein Evju, *Det kollektive arbeidslivet*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget 2013, kap. 4 (Tariffavtaler som rettslig fenomen)

Evju, Stein, «Arbeidsrett i møte med Europa: Om utstasjonering, tjenestedirektiv og andre direktiver», i: Stein Evju, *Arbeidsrett: Utvalgte artikler 2001–2010*. Oslo: Universitetsforlaget 2010, s. 255–279.

Evju, Stein, «Informasjon og drøftelser som beslutningsvilkår», *Arbeidsrett og arbeidsliv* Bind 1 (2005), s. 263–273.

Forslag til endringer i støtte- og tilleggslitteratur:

Kommentarutgaver til arbeidsmiljøloven:

Jan Fougner m.fl. (Universitetsforlaget)

Henning Jakhelln m.fl. (red.), arbeidsrett.no (Cappelen-Damm)

A.S. Johansen og E. Stueland (red.) (Gyldendal Akademisk)

Hellum, Anne, og Kirsten Ketscher (red.), *Diskriminerings- og likestillingsrett*. Oslo: Universitetsforlaget 2008, diverse artikler.

Evju, Stein, «Aldersdiskriminering, likebehandling og pensjonsalder», i: Stein Evju, *Arbeidsrett: Utvalgte artikler 2001–2010*, s. 604–629

Evju, Stein, «Styringsrett og restkompetanse», *Arbeidsrett* 2010, s. 49–65

Evju, Stein, «Informasjon og drøftelser som beslutningsvilkår», *Arbeidsrett og arbeidsliv* Bind 1 (2005), s. 263–273.

Evju, Stein, «Saklighet og saklighetsprøvelse. En rettsgenetisk studie», *Arbeidsrett* 2013, s. 82–111

Hotvedt, Marianne Jenum, og Terese Smith Ulseth, «Arbeidsavtalen og styringsrett: Harmoni i en domsoktett», *Arbeidsrett* 2013, s. 112–138

Thorkildsen, Tarjei, «Endring av tjenestepensjonsordninger – arbeidsrettslige aspekter», *Arbeidsrett* 2012, s. 59–79 (20 s)

Roseth, Kai Ove, og Christel Kvalvik «Aldersgrenser og aldersdiskriminering – er det lenger rom for å fastsette eller avtale særskilte aldersgrenser i norsk arbeidsliv?», *Arbeidsrett* 2012, s. 143–165

Totalt antall sider hovedlitteratur: 383

Kommentar fra Stein Evju:

Jeg har tatt ut én artikkel fra hovedlitteratur, som ikke lenger er jour og pga. økt volum på kapittelet i Det kollektive arbeidslivet, 2. utgave, og satt inn en kortere artikkel i stedet.

4. JUS5860 - Konkurs- og panterett

Ansvarlig faglærer: Erik Røsæg / Kåre Lilleholt (fungerende)

Forslag fremmet av: Kåre Lilleholt

Forslag til endringer i innføringslitteratur:

Knophs oversikt over Norges rett (Oslo 2009) kap. 35–39 og 50–52

erstattes med

Knophs oversikt over Norges rett (Oslo 2014) kap. 39–43 og 55–57

5. IUS5801 – Selskapsrett

Ansvarlig faglærer: Beate Sjøfjell

Forslag fremmet av: Beate Sjøfjell

Forslag til endringer:

Innføringslitteratur:

Aarbakke, Magnus og Tore Fjørtoft: § 76 Sammenslutningsrett, Knophs oversikt over Norges rett, 14. utg. 2014.

eller

Woxholth, Geir: Selskapsrett, 5. utgave Oslo 2014, avsnittene om aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper.

eller

Bråthen, Tore: Selskapsrett, Oslo 2013, kap.4.

Hovedlitteratur:

Andenæs, Mads Henry: Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, 2. utg., Oslo 2006, unntatt avsnitt 1.3 og kap. 8, 30, 50, 51 og 52.

og

Sjøfjell, Beate: Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet? Jussens Venner årgang 46, s. 309-324

og

Anker-Sørensen, Linn og Beate Sjøfjell: Vår europeiske selskapsrett, 2014. Elektronisk artikkel som vil bli oppdatert årlig (selskapsrettstidsskriftet.no).

og

Moss, Giuditta Cordero: Internasjonal privatrett på formuesrettens område, 2013, kapittel 6, s. 284- 320.

Kapitlene om Selskapets formuesforhold (Del V) i Andenæs, Mads Henry: Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, 2. utg., Oslo 2006, erstattes i det omfang de er utdatert på bakgrunn av aksjelovreformen 2013 av:

Aarbakke, Magnus, Asle Aarbakke, Gudmund Knudsen, Tone Ofstad og Jan Skåre: Kommentartutgave, Aksjeloven og allmennaksjeloven Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven), Digital utgave kommentarutgaver.no.

Støttelitteratur:

Andenæs, Mads og Frank Wooldridge, *European Comparative Company Law*, 2009. Cambridge University Press.

Reiersen, Hedvig Bugge og Beate Sjøfjell: NUF-kaoset i norsk rett: Et bidrag til oppklaring. Tidsskrift for Rettsvitenskap 3/2010 s.423-463

Sjøfjell, Beate: Kun til plunder og heft? Forbudet mot selskapsfinansiering av aksjeverv i den norske allmennaksjeloven § 8-10. Nordisk Tidsskrift for Selskabsrett 2009 1:2, s.116-145

Aarbakke, Magnus, Asle Aarbakke, Gudmund Knudsen, Tone Ofstad og Jan Skåre: Kommentartutgave, Aksjeloven og allmennaksjeloven Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven), Digital utgave kommentarutgaver.no.

Woxholth, Jannik: Aksjonæravtaler, Gyldendal 2012

ENGELSKE VALGEMNER

1. IUS5641/JUR1641 - Electronic Communications Law

Ansvarlig faglærer: Tobias Mahler

Forslag fremmet av: Tobias Mahler

IUS5641:

Forslag til endringer:

Main literature:

Joachim Scherer, "Electronic Communication Law and Practice of the European Union", in Joachim Scherer (ed.), *Telecommunication Laws in Europe*, 6th ed., Bloomsbury Professional 2013, (3-100, 97 p.)

Keith Jones, "EU Competition Law in the Telecommunications Sector, in Joachim Scherer (ed.), *Telecommunication Laws in Europe*, 6th ed., Bloomsbury Professional 2013, (101-121, 20 p.)

Paul Nihoul and Peter Rodford, "EU Electronic Communications Law: Competition & Regulation in the European Telecommunications Market", (Chapter "Access to facilities and resources controlled by other undertakings", 171-298), 127 p.)

Ian Walden, *Telecommunications Law and Regulation*, 4th edition (Oxford University Press, 2012), (Chapter "Access and Interconnection", 397-453), (56 p.)

Christopher T. Marsden, "Net Neutrality: Towards a Co-Regulatory Solution" (Bloomsbury, 2010) Chapters 1& 5 (54 p.).

Herbert Ungerer, "Back to the roots: the 1987 telecom green paper 25 years after – has European telecom liberalization fulfilled its promise for Europe in the internet age?" *Info Vol.* 15 No. 2 2013, pp. 14-24 (10 p.)

Supplementary literature:

Laurent Garzaniti, "Telecommunications, Broadcasting and the Internet: EU Competition Law and Regulation", 3rd ed., (Sweet & Maxwell, 2010), 3-261

Joachim Scherer, Serge Pennatier "The Law of the International Telecommunication Union and the World Trade Organisation, in Joachim Scherer (ed.), Telecommunication Laws in Europe, 6th ed., (Bloomsbury Professional 2013), 143-183

Total antall sider hovedlitteratur: 364 sider.

IUR1641:

Forslag til endringer:

Main literature:

Joachim Scherer, "Electronic Communication Law and Practice of the European Union", in Joachim Scherer (ed.), Telecommunication Laws in Europe, 6th ed., Bloomsbury Professional 2013, (3-100, 97 p.)

Keith Jones, "EU Competition Law in the Telecommunications Sector, in Joachim Scherer (ed.), Telecommunication Laws in Europe, 6th ed., Bloomsbury Professional 2013, (101-121, 20 p.)

Ian Walden, Telecommunications Law and Regulation, 4th edition (Oxford University Press, 2012), (Chapter "Access and Interconnection", 397-453), (56 p.)

Christopher T. Marsden, "Net Neutrality: Towards a Co-Regulatory Solution" (Bloomsbury, 2010) Chapters 1& 5 (54 p.).

Herbert Ungerer, "Back to the roots: the 1987 telecom green paper 25 years after – has European telecom liberalization fulfilled its promise for Europe in the internet age?" Info Vol. 15 No. 2 2013, pp. 14-24 (10 p.)

Supplementary literature:

Laurent Garzaniti, "Telecommunications, Broadcasting and the Internet: EU Competition Law and Regulation", 3rd ed., (Sweet & Maxwell, 2010), 3-261

Joachim Scherer, Serge Pennatier "The Law of the International Telecommunication Union and the World Trade Organisation, in Joachim Scherer (ed.), Telecommunication Laws in Europe, 6th ed., (Bloomsbury Professional 2013), 143-183

Total antall sider hovedlitteratur: 237 sider.

2. IUS5240/ IUS1240 - Comparative Private Law

Ansvarlig faglærer: Mads Andenæs

Forslag fremmet av: Mads Andenæs

Forslag til endringer i hovedlitteratur:

Følgende tas ut fra både IUS5240 og IUS1240:

Moss, G.C.: Lectures on Comparative Law (160 pages) (to be found in the bookstore Akademika published in "Stensilserien for Institutt for Privatrett-nr 166 IfP "/"copy series from the Institute of Private Law - nr 166 IfP") (160 pp) Emnene i dette heftet er i det vesentlige også behandlet i G C Moss's bok fra 2010 som også er pensum.

Følgende tas inn på IUS5240:

G Dannemann and S Vogenauer (eds) The Common European Sales Law in Context Interactions with English and German Law (OUP 2013), Ch. 5. Mark Freedland and Matthias Lehmann: Non-Discrimination and the 'Constitutionalization' of Contract Law 160-88
Ch.7. Christian Twigg-Flesner and Kasper Steensgaard: Pre-Contractual Duties 216-246, Ch.8. Caroline Harvey and Michael Schillig: Conclusion of Contract 248-291, Ch. 18. Hector L. MacQueen, Barbara Dauner-Lieb, and Peter W. Tettinger: Specific Performance and Right of Cure 612-645, Ch. 19. Mindy Chen-Wishart and Ulrich Magnus: Termination, Price Reduction, and Damages 647-685 (168)

Følgende tas inn på JUR1240:

G Dannemann and S Vogenauer (eds) The Common European Sales Law in Context Interactions with English and German Law (OUP 2013), Ch. 5. Mark Freedland and Matthias Lehmann: Non-Discrimination and the 'Constitutionalization' of Contract Law 160-88 Ch. 7. Christian Twigg-Flesner and Kasper Steensgaard: Pre-Contractual Duties 216-246, Ch. 8. Caroline Harvey and Michael Schillig: Conclusion of Contract 248-291, Ch. 19. Mindy Chen-Wishart and Ulrich Magnus: Termination, Price Reduction, and Damages 647-685 (135)

3. IUS5540 - Public International Law

Ansvarlig faglærer: Cecilia Marcela Bailliet

Forslag fremmet av: Cecilia Marcela Bailliet

Forslag til endringer i litteraturen:

Main literature:

Textbook Malcolm D. Evans, International Law (4th Ed. 2014), pp. 91-476, 537-648

Article: "What Is TWAIL?" Author(s): Makau Mutua and Antony Anghie: Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law), Vol. 94(APRIL 5-8, 2000), pp. 31-40

Article: "Feminist approaches to international law" H Charlesworth, C Chinkin, S Wright - Am. J. int'l l., 1991 623-645

Forslag til internasjonale rettskilder og/eller fremmedspråklig litteratur:

Studentene skal lese rettspraksis fra ICJ og internasjonale traktater.

Forslag til endring i læringsutbytte:

Følgende fjernes:

«Students are expected to have general knowledge of the following topics based on the reading list:

The history of international law

International human rights

International criminal law

International environmental law

International law and development

International economic law»

Totalt antall sider hovedlitteratur: 422 sider

4. JUS5730/ JUR1730 - International Humanitarian Law

Ansvarlig faglærer: Kjetil Mujezinović Larsen

Forslag fremmet av: Kjetil Mujezinović Larsen

Forslag til endring i hjelpemidler:

På oversikten publisert på <http://www.jus.uio.no/studier/regelverk/auxiliary-materials.html> endres teksten under Chapter 3: Recommended-/Special material, for emnet International Humanitarian Law (The Law of Armed Conflict) (JUS5730/JUR1730):

Nåværende tekst: No other materials allowed than those specified above (chapter 1 and 2).

Endres til:

- Recommended treaty collection: Ole Kristian Fauchald & Bård Sverre Tuseth: Global and Regional Treaties, Oslo

Theory and Practice of Human Rights: HUMR5131, HUMR5132
--

1. HUMR5131 - Introduction to the History, Philosophy and Politics of Human Rights

Ansvarlig faglærer: Stener Ekern

Forslag fremmet av: Stener Ekern

Forslag til endring i hovedlitteratur:

Iriye, Akira, et. al., *The Human Rights Revolution: An International History*, Oxford: Oxford University Press, 2012, ch 1-2, pp 27-51 & pp 53-71, 43 pp. (Endret fra ch 2-3, pp 53-92. 39 pp; dvs. kap 1 **erstatte** kap 3.) (Altså + 4 s)

Moyn (2010), *The Last Utopia*, ch 1, **går ut**. (Altså – 33 s)

Habermas (2012), 'The Concept of Human Dignity and the Realistic Utopia of Human Rights' **går ut**. (Altså – 18 s)

Corradetti (2013), 'What does cultural difference require of human rights' **går ut**.

Erstattes med Corradetti, Claudio (2013), 'Philosophical Issues in Transitional Justice Theory: A (Provisional) Balance', i *Politica & Societá*, 2/2013, pp 185-220, 36 pp. (Altså + 23s)

Ny artikkel skal inn: Leebaw, Anne Bronwyn, 'The Irreconcilable Goals of Transitional Justice' i *Human Rights Quarterly*, Vol 30, no 1, February 2008, pp 95-118, 23 pp. (Altså + 23 s).

Sum endring sidetall: - 1

Totalt antall sider hovedlitteratur: 884 sider.

2. HUMR5132 - Human Rights Law in Context

Ansvarlig faglærer: Vibeke Blaker Strand

Forslag fremmet av: Vibeke Blaker Strand

Forslag til endringer i hovedlitteraturen:

Følgende tekster tas inn:

Holtmaat, Rikki (2013): "The CEDAW: a holistic approach to women's equality and freedom", In A. Hellum and H. Sinding Aasen. *Women's Human Rights*. Cambridge University Press, 95-124 (29 s.)

Fredman, Sandra (2013): "Engendering socio-economic rights", In A. Hellum and H. Sinding Aasen. *Women's Human Rights*. Cambridge University Press, 217-242 (25 s.)

Phillips, Anne (2010), *Gender & Culture*, Cambridge: Polity Press, 16-37 (22 s.)

Corradetti, Claudio (2013), What does cultural difference require of human rights, in C. Holder and D. Reidy (eds.), *Human Rights. The Hard Questions*, Cambridge: Cambridge University Press, 136-149 (13 s.)

Griffin, James (2008), *On Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 83-110 (28 s.)

Følgende tekster tas ut:

Richard W. Krouse, 'Polyarchy & Participation: The Changing Democratic Theory of Robert Dahl', *Polity*, Vol. 14, No. 3 (1982), 441-463 (22 s.)

Henry Steiner, Philip Alston and Ryan Goodman, *International Human Rights in Context* (OUP, 2007), 280-301 (21 s.)

Forslag til endringer i tilleggslitteratur:

Følgende tekst foreslås oppført som tilleggslitteratur:

Naomi Roht-Arriaza (2005), *The Pinochet Effect: Transitional Justice in the Age of Human Rights*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1-31 (30 s.)

Totalt antall sider hovedlitteratur: 789 sider.

3. HUMR5502 - Ethnic Challenges to the Nation State: Studying State Responses from a Human Rights Perspective

Ansvarlig faglærer: Stener Ekern

Forslag fremmet av: Stener Ekern

Forslag til endring i hovedlitteratur:

Eriksen, Thomas Hylland, *Ethnicity & Nationalism: Anthropological Perspectives*, 3rd edition, London: Pluto Press 2010, ch 1-6. (146 pp.) (Dvs. **pensum utvides** med kap 1 på 23 sider.)

Følgende tas ut:

Eide, Asbjørn (1998), 'Cultural Autonomy: Concepts, Content, History and Role in the World Order', in Markku Suksu (ed.), *Autonomy: Applications and Implications*, The Hague: Kluwer Law International, 1998 (- 26 sider)

Følgende tas inn:

Gentian Zyberi, 'The International Court of Justice and the Rights of Peoples and Minorities', in Christian Tams and James Sloan: *The Development of International Law by the International Court of Justice*, Oxford University Press, 2013, pp 327 – 352 (25 pp.).

Janine Natalya Clark, Peace, Justice and the International Criminal Court: Limitations and Possibilities, *Journal of International Criminal Justice*, 9 (2011), pp. 521-545 (24 pp.).

Helga Malmin Binningsbø, 'Power sharing, peace and democracy: Any obvious relationships?', *International Area Studies review*, 2013, 16 (1) pp. 89-112 (23 pp.).

Totalt antall sider hovedlitteratur: 706 (Sum endring sidetall: + 69, opp fra 637 til 706.)

EMNELEVERANSER TIL ANDRE STUDIEPROGRAM: RINF1200

1. RINF1200- Opphavsrett og beslektede rettigheter.

Ansvarlig faglærer: Olav Torvund

Forslag fremmet av: Olav Torvund

Forslag til endringer i hovedlitteraturen:

Ole Andreas Rognstad: Opphavsrett, 2009, **flyttes til tillegglitteratur, og erstattes med**

Olav Torvund: Opphavsrett for begynnere, Universitetsforlaget 2013

Forslag til endring i fagbeskrivelse:

Faget gir en innføring i opphavsrett og nærstående (til opphavsrett) rettigheter: Hva er vernet? Hva omfatter enerettene? Rett til å utnytte vernede verk. Overdragelse av rettigheter. Nærstående rettigheter.

Forslag til endring i læringsutbytte:

Faget gir grunnleggende kunnskap innen opphavsrett og nærstående rettigheter. Det forutsettes ingen forkunnskaper utover generell studiekompetanse.

Totalt antall sider hovedlitteratur: 230 sider

Masteroppgave i rettsvitenskap

Læringsmål, veiledning og sensur

Et samarbeidsprosjekt mellom UiO, UiB og UiT.

Utredning overlevert dekan Hans Petter Graver den 3. januar 2014

Innholdsfortegnelse

1. Sammendrag og konklusjoner	3
1.1. Læringsmål	3
1.2. Veiledning	3
1.3. Sensur	3
1.4. Karakterskalaen	3
1.5. Vedlegg	3
2. Gruppens sammensetning og mandat	4
2.1. Sammensetning	4
2.2. Mandat	4
3. Formålet med notatet – avgrensing	5
3.1. Formålet	5
3.2. Avgrensing	6
4. Læringsmål	6
4.1. Gjeldende læringsmål	6
4.1.1. Bergen	6
4.1.2. Oslo	7
4.1.3. Tromsø	7
4.2. Grunnlag for krav til læringsmål	8
4.3. Forslag til læringsmål	9
Kunnskaper	9
Ferdigheter	9
Generell kompetanse	9
4.4. Anvendelsen av læringsmålene	9
5. Veiledning	10
5.1. Veiledning er undervisning	10
5.2. Veileders oppgaver og ansvar	10
5.3. Forslag til instruks for veileder av masteroppgaver	10
6. Sensur	11
6.1. Sammenheng med læringsmål og veiledning	11
6.2. Forslag til instruks for sensur av masteroppgaver	11
7. Generelt om bruk av karakterskalaen ved sensur av masteroppgaver	12
7.1. Bakgrunnen	12
7.2. Bør bruken av karakterskalaen endres for juridiske masteroppgaver?	13
7.3. Konkret om karaktersetting på masteroppgave	14
7.3.1. Egne fagspesifikke, kvalitative kriterier for karakterer på masteroppgave?	14
7.3.2. Forslag til karakterbeskrivelse for masteroppgaver i rettsvitenskap	14
7.3.3. Karaktersetting på masteroppgaver fra høsten 2014	15
7.3.4. Bør veileder gjøres kjent med karakteren?	15

1. Sammendrag og konklusjoner

1.1.Læringsmål

Notatet presenterer en gjennomgang av eksisterende læringsmål for masteroppgaven ved de tre lærestedene.

Sentralt i kapittelet er spørsmålet om hva læringsmålene skal springe ut av og hva de skal uttrykke.

Kapittel 4.2 presenterer forslag til læringsmål for masteroppgaver.

1.2.Veiledning

I dette avsnittet tar vi sikte på å klarlegge og avgrense veileders ansvar både for prosessen og resultatet. Det skal ikke være tvil om kravet til selvstendighet fra studentens side, på den annen side er veilederen og veiledningen en ressurs som må nyttes best mulig. Masteroppgaven representerer både undervisning og eksamen, veileders plass er på undervisningssiden og han/hun bærer ingen del av ansvaret for resultatet.

Kapittel 5.2 inneholder forslag til instruks for veileder av masteroppgaver.

1.3.Sensur

Det sentrale formålet her er å sikre at normen for sensur samsvarer med læringsmålene og med retningslinjene det veiledes etter.

Kapittel 6.1 presenterer forslag til instruks for sensur av masteroppgaver. En slik instruks må sees i sammenheng med læringsmålene og med karakterbeskrivelsene. Disse momentene til sammen bør etter vår mening gi sensorene et godt grunnlag for å sensurere masteroppgaver.

1.4.Karakterskalaen

Her gjennomgås karaktersystemets anvendelse på masteroppgaver gjennom ti år. Vi peker på de svakhetene som er blitt avdekket og vi søker å avhjelpe disse.

Arbeidsgruppens forslag til spesifikke karakterbeskrivelser for masteroppgaver fins i kapittel 7.3.1. Vi foreslår også at det fra høsten 2014 presenteres en "ny standard" for sensur av masteroppgaver, der det legges vekt på at hele skalaen skal tas i bruk, og at læringsmålene skal være en eksplisitt norm for sensuren.

1.5.Vedlegg

Vedlegg 1: Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk

Vedlegg 2: Universitets- og Høgskolerådets "Informasjon om det norske karaktersystemet"

Vedlegg 3: Universitets- og Høgskolerådet: Generelle kvalitative karakterbeskrivelser

Vedlegg 4: Retningslinjer for karaktergivning for juridiske fag, utarbeidet av dekanene ved de tre juridiske fakultetene etter initiativ fra Nasjonalt fakultetsmøte for juridiske fag (2003)

Vedlegg 5: Detaljert karakteroversikt for masteroppgaver i rettsvitenskap 2008 – 2013

2. Gruppens sammensetning og mandat

2.1.Sammensetning

Gruppen bak notatet her er satt sammen av studiedekanene fra de tre juridiske fakultetene (for Bergens vedkommende representert ved dekanen).

- Kåre Lilleholt, JUS/UiO
- Asbjørn Strandbakken, JUS/UiB
- Markus Hoel Lie, JUS/UiT-Nau
- Johanne Spjelkavik JUS/UiB/studieadministrasjon (gruppens sekretær)

Gruppen tok over arbeidet etter forgående studiedekaner:

- Studiedekan Kirsten Sandberg, Det juridiske fakultet i Oslo
- Studiedekan Knut Martin Tande, Det juridiske fakultet i Bergen
- Studiedekan Lena Lauritsen Bendiksen, Det juridiske fakultet i Tromsø

2.2.Mandat

Mandatet som ble gitt den opprinnelige gruppen, er videreført. Mandatet er fastsatt av dekan Asbjørn Strandbakken ved Det juridiske fakultet i Bergen, etter avtale med de øvrige dekanene.

Opprinnelig frist er ikke overholdt, men gruppen tar sikte på å slutføre arbeidet sånn at nye retningslinjer kan iverksettes fra og med studieåret 2014/2015.

Koordinering av masteroppgaver: Veiledning, skriving og sensur

Oppnevning av en arbeidsgruppe

Til avklaring av enkelte problemstillinger knyttet til masteroppgave i masterstudiet i rettsvitenskap ved de tre juridiske fakultetene, har dekanen ved Det juridiske fakultet i Bergen nedsatt en arbeidsgruppe, etter avtale i dekanmøtet i april 2013.

Det er en målsetning at arbeidet med masteroppgaver, både for veileder, student og sensor, skal ha klare fellestrekk mellom de tre juridiske fakultetene. Det begrunnes i at så vel studentenes arbeidsmarked, som tilfanget av veiledere og sensorer i stor grad er felles.

Arbeidsgruppen består av

- Studiedekan Kirsten Sandberg, Det juridiske fakultet i Oslo
- Studiedekan Knut Martin Tande, Det juridiske fakultet i Bergen
- Studiedekan Lena Lauritsen Bendiksen, Det juridiske fakultet i Tromsø
- Rådgiver Johanne Spjelkavik, Det juridiske fakultet i Bergen, som også er arbeidsgruppens sekretær.

Arbeidsgruppens mandat

- Utforme læringsmål for masteroppgaven knyttet til kvalifikasjonskravene i Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk.
- Beskrive veileders oppgave og ansvar og relatere det til læringsmålene, samt avklare forholdet mellom veiledning og krav til selvstendighet.

- Utforme «sensorveiledning» for masteroppgaver. Denne skal ha form av en instruks til sensorene, og være nært knyttet til læringsmålene. Her skal også inngå en beskrivelse av hvordan karakterskalaen skal nyttes ved sensur av masteroppgaver.
- Lage forslag til en «håndbok» for masteroppgaven, der de tre elementene over er omfattet, sammen med informasjon til studentene om hva de vil møte av forventninger og oppfølging i skriveprosessen.

Arbeidsgruppens frist

Arbeidsgruppen avgir sin innstilling til Det nasjonale fakultetsmøtet for juridiske fag v/dekan Hege Brækhus senest 1. oktober 2013.

Til grunn for arbeidet legges problembeskrivelser som framkommer i notatet «Masteroppgaven – veiledning, sensur og karakterer». Arbeidsgruppen er fri til å utvide problembeskrivelsen der den ser behov for det.

Bergen, 25. april 2013
Asbjørn Strandbakken
Dekan

3. Formålet med notatet – avgrensning

3.1. Formålet

Formålet er å samordne på to arenaer:

Læringsmål, veiledning og sensur må samordnes innbyrdes. Dette behovet er ikke masteroppgaven alene om, men det framstår i et litt annet format her, fordi både undervisning og sensur er individuelt rettet og mangler flere av de holdepunktene andre emner har for likebehandling og nivellering. Også for studentene er masteroppgaven i de aller fleste tilfellene i utgangspunktet uten referanserammer – for de fleste er det å skrive masteroppgave noe de gjør bare én gang, og de har følgelig også større behov for informasjon om dette emnet, enn om andre emner som har mer til felles med hverandre – i alle fall strukturelt.

«Pakken» må samordnes mellom fakultetene i en viss grad. Det henger sammen med at både veiledere og sensorer i noen grad er felles for de tre fakultetene. Videre henger det sammen med at for studenter og dels også for arbeidsgivere tillegges masteroppgaven stor vekt i vurderingen av måloppnåelse for studiet – det er derfor av interesse at de tre juristutdanningene er samsnakket på dette området.

Videre ønsker arbeidsgruppen å raffinere læringsmålene for masteroppgaven, i en erkjennelse av det er nettopp i oppgaveskrivingen sentrale mål i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (vedlagt) skal realiseres. Rammeverket stiller andre krav til masteroppgaven enn det vi har sett for oss tidligere, disse skal formuleres og det skal legges til rette for at de kan nås.

Det fins erfaringer som tilsier at det blant både veiledere og sensorer – formodentlig også blant studenter – hersker ulike oppfatninger om hvilke krav som stilles til masteroppgaven. Det gjenspeiles i usikkerhet rundt veileders oppgave og ansvar, rundt forventninger til studentens selvstendighet og faglige prestasjoner, og til sist også rundt sensors arbeid – jf. at det i masteroppgavesensur ikke er

noen ekvivalent til en sensorveiledning. Arbeidsgruppen håper å kunne bidra til klarhet rundt forventninger og roller for student, veileder og sensor.

Til sist stikker gruppen hånden inn i et vepsebøl, og drøfter bruken av karakterskalaen ved sensur av masteroppgaver. Det har vært uttalt politikk fra lærestedene at det ikke ville være overraskende om tyngden av karakterer viser seg å samles i det øvre sjikt av skalaen. Samtidig har Universitets- og Høgskolerådet arbeidet for at hele skalaen skal tas i bruk. Dette skismaet står fortsatt uavklart – det er uheldig, ettersom det åpner for at ulike forståelser av karakterskalaen kan eksistere ved siden av hverandre samtidig.

3.2. Avgrensing

Notatet tar ikke sikte på en full uniformering av rammene rundt masteroppgavene ved de tre fakultetene. For eksempel vil lokale fagmiljøer, kulturer, tradisjoner og ulik vektlegging av elementene som utgjør de samlede kvalifikasjonene, helt legitimt komme til uttrykk i form av forskjeller i både mål og midler i undervisningen – også i masteroppgaven.

Det er imidlertid av interesse at alle har inngående kjennskap til hverandres standpunkter og praksis – og for noen temaer (for eksempel bruk av karakterskalaen) vil gruppen presse på for å oppnå omforente retningslinjer og felles praksis. Det siste henger sammen med at karakterskalaen er felles, og at sensorer i en viss utstrekning også er det.

4. Læringsmål

4.1. Gjeldende læringsmål

Alle de tre juridiske fakultetene har utformet læringsmål for masteroppgaven:

4.1.1. Bergen

Ferdigheter

Gjennom arbeidet med masteroppgaven skal studenten ha utviklet evne til å utforme og analysere rettsvitenskapelige problemstillinger i samsvar med vitenskapelige idealer.

Studenten skal særlig ha utviklet selvstendighet i valg av metode for å belyse de rettsvitenskapelige problemstillingene masteroppgaven omhandler.

Studenten skal også ha styrket evnen til å foreta gode valg knyttet til forskningsetiske problemstillinger i praktisk forskningsvirksomhet.

Generell kompetanse

Gjennom arbeidet med masteroppgaven skal studenten ha opparbeidet en generell evne til å gjennomføre et selvstendig forskningsarbeid innenfor rammen av de eksisterende forskningstradisjoner. Studenten skal også ha opparbeidet evne til å analysere juridiske problemstillinger ut fra en dypere forståelse av juridisk metode og analyse, med høyere kvalitet på de juridiske vurderingene som resultat. (Emneside - <http://www.uib.no/emne/JUS399>)

4.1.2. Oslo

Fra emnesiden: <http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUR5030/index.html>

Hva lærer du?

Arbeidet med masteroppgaven skal lære studenten å skrive en selvstendig fremstilling av et juridisk eller delvis juridisk emne innenfor en passende ramme i omfang og tid. Oppgaven skrives i [malen for masteroppgaver](#)

Fra Reglement for masteroppgaver i rettsvitenskap:

<http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUR5030/reglement/Reglementmasteroppgaverrettsvitenskap.html>

§ 2 Læringsmål

Målsettingen med det selvstendige arbeidet er å sikre det faglige nivået i høyere grads utdanning.

Arbeidet med masteroppgaven skal lære studenten å skrive en selvstendig fremstilling av et juridisk eller delvis juridisk tema innenfor en passende ramme i omfang og tid.

Masteroppgaven skal være skrevet for jurister uten spesiell kjennskap til vedkommende fagområde, og skal være vel dokumentert, ved at studenten har gjort seg kjent med og anvender de alminnelige reglene om kildehenvisninger og litteraturliste. Det legges vekt på evne til å formulere klare problemstillinger og å gjennomføre relevante drøftinger og resonnementer. Det er ikke nødvendig at masteroppgaven tilfører fagområdet ny faglig kunnskap.

Det er studentens eget ansvar å oppsøke og nyttiggjøre seg veiledning samt sørge for fremdrift i arbeidet. Den formaliserte veiledningen fra fakultetets side er begrenset til et fastsatt antall timer, men studenten kan benytte seg av annen veiledning og hjelp så fremt det redegjøres for det ved innleveringen.

4.1.3. Tromsø

Målsettingen med masteroppgaven er å gi studentene trening i bearbeidelse og fremstilling av større juridiske eller delvis juridiske problemstillinger, basert på en selvstendig analyse av tema og kildemateriale. Masteroppgaven skal i tillegg bidra til å gi studentene en faglig fordypning i et særskilt emne. Oppgaven utgjør sammen med valgfagene studentenes valgfrie fordypning. (§ 11 i reglement for den valgfrie delen av masterstudiet i rettsvitenskap http://uit.no/ansatte/organisasjon/artikkel?p_menu=42427&p_document_id=80597&p_dimension_id=88177)

Kunnskap:

Etter bestått masteroppgave skal studenten ha:

- Avansert kunnskap om bearbeidelse og fremstilling av større juridiske eller delvis juridiske problemstillinger.
- Avansert kunnskap i juridisk metode med sikte på å foreta selvstendig analyse av tema og kildemateriale, herunder avansert kunnskap om henvisninger til rettslige kilder.

- Avansert faglig kunnskap i et særskilt juridisk (eller delvis juridisk) emne.
- Kunnskap om etiske dilemmaer i juridisk forskning.

Ferdigheter:

Etter bestått masteroppgave skal studenten kunne:

- Identifisere, formulere og drøfte rettslige problemstillinger på grunnlag av et større rettslig kildemateriale, herunder evne til å dele problemstillinger opp i underproblemstillinger.
- Anvende norske og/eller internasjonale rettskilder på en kritisk og selvstendig måte.
- Argumentere åpent og mest mulig fullstendig med presise og etterprøvbare kildehenvisninger.
- Fremstille en større juridisk utredning på minimum 12 000 ord og maksimum 18 000 ord.
- Skille mellom rettsdogmatiske og rettspolitiske analyser i juridisk arbeid, herunder kritisk vurdere gjeldende rett og drøfte behovet for endringer.
- Fremstille og kommunisere rettslige resonnementer på en tydelig og presis måte, skriftlig til fagfellesskapet.
- Identifisere og forstå samfunnsmessig relevans av de(n) rettslige problemstillingen(e) som utredes.

Vi ser at læringsmålene er noe ulikt utformet, men har felles at de ikke gir mye informasjon om hvordan en god måloppnåelse ser ut, når prestasjonen vurderes av veileder, student og sensor.

I tillegg fins noe informasjon som distribueres til studentene og noen retningslinjer til sensorene; av disse kan man utlede noe om læringsmål, men de framstår da knapt som læringsmål.

4.2.Grunnlag for krav til læringsmål

Her skiller vi mellom sentrale og lokale grunnlag; de sentrale tar vi i denne sammenhengen for gitt – de lokale anser vi at vi må kunne endre og tilpasse slik det måtte vise seg nødvendig for å nå de målene enhetene blir enige om på grunnlag av notatet her.

Grunnleggende om masteroppgaven: Masteroppgaven skal være studentens selvstendige arbeid. Den representerer både en læringsprosess og en prøvingsform.

I forskrift om krav til mastergrad heter det i § 6: «Det selvstendige arbeidet skal vise forståelse, refleksjon og modning.» Arbeidet skal være på 20 – 60 studiepoeng i mastergrad på 300 studiepoeng. «Det selvstendige arbeidet» er masteroppgaven – krav om masteroppgave i graden er nedfelt i § 4 i samme forskrift. Forskriften gir ellers ikke veiledning om utforming eller innhold i masteroppgaven – i god overensstemmelse med institusjonenes og enhetenes faglige autonomi, Universitets- og høyskoleloven § 1-5.

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk fastsetter en rekke målkrav for sertifisering som master – herunder master i rettsvitenskap. Disse kravene kan ikke uten videre transformeres til å gjelde enkeltemner, men også her står masteroppgaven i en særstilling: For det første er den «kronen på verket» i studiet og en rekke tråder skal samles der. Den andre siden av dette er at det som ikke er oppnådd tidligere i studiet, må puttes inn her. For det andre står masteroppgaven i en særstilling på grunn av den spesielle formen: Et stort skriftlig arbeid, og en sammenhengende fordypning over ett semester, eller unntaksvis to. For det tredje er masteroppgaven den mest utpregete arenaen for studentens møte med forskningen. Dette innebærer både at vi må stille store krav til hvordan vi

formulerer målsetningen med masteroppgaven, og at masteroppgaven gir gode muligheter for å oppfylle rammeverkets kvalifikasjonskrav.

Institusjonenes lokale forskrifter, eventuelt andre reglementer og retningslinjer, praksiser og veiledninger mv, gir i varierende grad – direkte og indirekte – signaler om forventninger knyttet til læringsutbyttet av masteroppgaven. Det trekkes veksler på dette materialet, men det sees ikke som begrensende – forslaget til læringsmål som settes fram her, er utarbeidet med sikte på en optimal utforming av dette unike emnet, og med færrest mulig formelle begrensinger.

4.3.Forslag til læringsmål

Kunnskaper

Studenten skal tilegne seg

- avansert materiell kunnskap innenfor det fagfeltet masteroppgaven omhandler
- avansert kunnskap om de særskilte metodiske utfordringene på fagområdet
- kunnskap om de etiske spørsmålene som reises innen fagfeltet
- avansert kunnskap om grunnleggende vitenskapsidealer, herunder krav til referanser og respekt for andres arbeider

Ferdigheter

Studenten skal være i stand til å

- utforme og analysere en rettslig problemstilling i samsvar med faglige idealer
- bruke juridisk metode på en selvstendig måte
- identifisere, formulere og drøfte rettslige problemstillinger, herunder å disponere stoffet i hovedproblemstillinger, argumentasjon og konklusjoner
- skrive en selvstendig framstilling
- orientere seg i tilfanget av kilder: finne relevante kilder og selvstendig og kritisk skille kilder med akademisk tyngde fra andre
- skille mellom rettsdogmatiske og rettspolitiske analyser i juridisk arbeid, herunder kritisk å vurdere gjeldende rett og drøfte behovet for endringer

Generell kompetanse

Studenten skal etter gjennomført masteroppgave

- kunne anvende sine kunnskaper og ferdigheter på nye områder innenfor jussen
- kunne formidle omfattende selvstendige arbeider og beherske jussens uttrykksformer
- kunne bidra til nytenking og løsning på nye problemer.

4.4.Anvendelsen av læringsmålene

Læringsmålene som er foreslått her, bør være "stammen" i læringsmålene for masteroppgaven ved alle tre lærestedene. Det bør være rom for tilføyelser og justeringer der de enkelte læresteder anser at slike vil styrke læringsmålene og deres posisjon overfor studenter, veiledere og/eller sensorer.

5. Veiledning

5.1. Veiledning er undervisning

Veiledningen er masteroppgavens (emnets) *undervisningsform* – ved siden av selvstudier og bearbeidelse av tilbakemeldinger.

Fra læringsmålene må forbindelsen være nokså kort og direkte til innholdet i veiledningen. Vi må stille de samme kravene til sammenheng mellom læringsmål og veiledning som vi stiller til sammenhengen mellom læringsmål og undervisning i andre emner. Det særegne her er at masteroppgaven stiller mer eksplisitte krav til studentens *selvstendighet* – noe som også stiller veileder i en litt annen posisjon enn undervisere ellers.

5.2. Veileders oppgaver og ansvar

Masteroppgaven er studentens selvstendige arbeid. Den er både en læreprosess og en prøvingsform. Emnet står i den særstilling at studenten har en personlig veileder som forutsetningsvis besitter adskillig materiell og metodisk kompetanse innen hele læringsmålets spekter. Innenfor disse rammene skal veiledningsprosessen foregå.

Veileder skal være en støtte for studenten i dennes selvstendige arbeid med masteroppgaven. Veiledning er undervisning, og veileders målsetning bør være å inspirere studenten til å prestere på sitt aller beste. Veiledningen vil normalt være både generell og konkret: generell i den forstand at studenten skal lære å formulere problemstillinger, finne frem til relevant materiale og bruke dette i selvstendige drøftelser; konkret i den forstand at det i enkelte sammenhenger er mer effektivt å vise enn å forklare. Sluttresultatet skal være studentens selvstendige arbeid, og det skal bedømmes på bakgrunn av at studenten har hatt tilgang til kvalifisert veiledning.

Veileder skal ikke "skrive oppgaven for studenten" – heller ikke deler av den. Veileder skal påpeke feil og svakheter i arbeidet studenten presenterer og skal også kunne gi konkrete anbefalinger, uten at dette kommer i konflikt med kravet til selvstendighet. Slike tips er noen ganger nødvendig for at studenten skal forstå hva som er problemet og vil andre ganger kunne gi inspirasjon til å gå noen skritt videre. Studenten skal selv arbeide videre med teksten for å innarbeide de foreslåtte endringer på en god måte. Erfaringsmessig vil svakere studenter mange ganger ikke klare å ta til seg forslagene, mens sterkere studenter i større grad vil kunne nyttiggjøre seg slike innspill. Det er derfor ikke så stor risiko for at veileder hjelper studenten til en "ufortjent" god karakter ved å gi konkrete innspill. Slike kommentarer kan gjerne gis i en spørrende form.

5.3. Forslag til instruks for veileder av masteroppgaver

Veiledningen skal følge studenten gjennom alle momentene i læringsmålene.

Veileder må være forberedt på å introdusere studenten for elementære krav til skriftlige arbeider, som krav til kildehenvisninger. Også etiske betraktninger kan være ukjent for studenten, men forutsettes å være innarbeidet i løpet av skriveprosessen.

Veileder skal i innledningsfasen være behjelpelig med å formulere og avgrense problemstillingen som behandles i oppgaven, herunder også å veilede om hva som realistisk kan omhandles innenfor ordgrensen.

Veileder har ikke ansvar for det endelige resultatet; studentenes faglige rekkevidde vil variere, og det er ingen grunn til at ikke dette skal gjenspeiles også i masteroppgaven. Veilederens rolle er å hjelpe studenten til å kunne yte sitt beste.

Veileder kan bistå i utformingen av tema for oppgaven dersom studenten ber om det. Det gjelder både med hensyn til omfang og med hensyn til faglig relevans - er det noe interessant å skrive om her innenfor de rammer som gjelder for en masteroppgave? Likevel bør veilederen mest mulig inspirere studenten til å finne temaer og problemstillinger som studenten selv kan se er viktige og faglig interessante.

6. Sensur

6.1.Sammenheng med læringsmål og veiledning

Det er av stor betydning at den normen det veiledes etter samsvarer med normen det sensureres etter og at begge gjenspeiler læringsmålene. Vi mener derfor at det bør utformes et forslag til instruks for sensur av masteroppgaver.

6.2.Forslag til instruks for sensur av masteroppgaver

Masteroppgave sensureres av to sensorer.

Veileder deltar som hovedregel ikke i sensur av masteroppgaver på 30 studiepoeng, og aldri i sensur av masteroppgaver på 60 studiepoeng.

Vurderingen av masteroppgaven skal knyttes nært til læringsmålene.

Momenter knyttet til metode og kildebruk skal tillegges større vekt – i begge retninger – enn de materielle momentene. For bestått karakter er det likevel et krav at masteroppgaven avdekker *avansert kunnskap* innen temaet, eller innen deler av det.

Evne til å finne frem til og formulere rettslige problemstillinger, herunder skille mellom ulike problemer, prinsipale og subsidiære spørsmål, samt evne til å sette spørsmålene inn i sin rette sammenheng vektlegges i begge retninger.

Momenter som avdekker selvstendighet skal belønnes. Det gjelder for eksempel der studenten behandler et tema som ikke har god dekning i litteraturen, forutsatt at det gjøres på en faglig forsvarlig måte, eller der studenten reiser eller belyser problemstillinger på interessante måter, forutsatt at det gjøres på en faglig forsvarlig måte.

Momenter som viser at studenten har vært i stand til selv å se faglige eller metodiske sammenhenger som ikke leses direkte ut av litteratur eller andre kilder, belønnes. Herunder også blikk for rettspolitiske dimensjoner innenfor oppgavens tema, dog uten å tape av syne grensen mellom vurderingers betydning de lege lata og de lege ferenda.

Evne til å drøfte spørsmål på en faglig forsvarlig og skjønnssom måte, og utnytte det foreliggende rettsstoff og faktum i samsvar med fagets metodiske prinsipper, har også betydning for bedømmelsen. Til dette hører også blikk for hva som er vesentlig i forhold til det som er uvesentlig

eller irrelevant, å skille mellom det sikre og det tvilsomme, samt å dimensjonere stoffvalg og proporsjoner i besvarelsen fornuftig.

Der avgrensning er gjort eksplisitt og godt begrunnet, skal det ikke trekkes for manglende behandling av temaer det er avgrenset mot. Dette henger sammen med de begrensinger som ligger i rammen for masteroppgaven.

Evne til framstilling og formidling er et selvstendig mål med oppgaven: Språkbeherskelse, fremstillingsevne, klarhet, oversiktighet, presisjon og systematisk ryddighet, herunder ryddige kildehenvisninger vektlegges i begge retninger.

7. Generelt om bruk av karakterskalaen ved sensur av masteroppgaver

7.1. Bakgrunnen

Skalaen A–E ble innført for universitet og høyskoler fra 2003. Av Universitets- og høyskolerådet blir skalaen beskrevet som en absolutt, kriteriebasert skala, til forskjell fra den relative ECTS-skalaen (som er en omregningsskala for sammenligning av ulike lands karaktersystemer).¹ Universitets- og høyskolerådet har laget generelle kvalitative beskrivelser av de enkelte karakternivåene.² For de enkelte fagområder kunne det lages utfyllende beskrivelser, og dekanene ved de tre juridiske fakultetene foreslo retningslinjer for karaktergivingen i 2003.³

På et tidlig tidspunkt ble det fra Oslo-fakultetet sendt et skriv til sensorene hvert semester hvor det ble forklart at det på grunn av veiledning og arbeidsinnsats ville være forklarlig hvis mange av oppgavene fikk karakterer i det øvre sjiktet. Etter hvert ble et tilsvarende skriv sendt ut til sensorene også ved fakultetet i Bergen. Skrivet har nok vært medvirkende til at karakterene A og B har vært benyttet i langt høyere grad for masteroppgaven enn for andre emner i jusstudiet.

En oversikt over karakterfordelingen for masteroppgaven ved de tre fakultetene for perioden 2008–2013⁴ ser slik ut:

	UiO						UiB						UiT ⁵					
	A	B	C	D	E	F	A	B	C	D	E	F	A	B	C	D	E	F
30 sp	44	37	14	4	1	0	44	35	16	4	1	0	41	30	18	8	1	1
60 sp	77	16	3	2	1	1	87	13	0	0	0	0	36	27	21	6	6	3

Tabellen viser prosentvis fordeling av bokstavkarakterer gitt for masteroppgaver på 30 og 60 studiepoeng de fem siste årene (fra og med høstsemesteret 2008 til og med vårsemesteret 2013). Detaljert oversikt er tatt med som vedlegg 5.

Vi ser at av "vanlige" masteroppgaver (30 studiepoeng) er hhv 44, 44 og 41 % vurdert til karakteren A i perioden. For store masteroppgaver (60 studiepoeng) er variasjonen større – her skal man ta i

¹ Se «[Informasjon om det norske karaktersystemet](#)» fra Universitets- og Høyskolerådet (vedlegg 2).

² Se «[Generelle, kvalitative beskrivelser for det enkelte karaktertrinn](#)» fra Universitets- og Høyskolerådet (vedlegg 3).

³ Se «[Retningslinjer for karaktergiving i juridiske fag](#)» gjengitt fra Tromsøs hjemmesider (vedlegg 4).

⁴ Fra og med høstsemesteret 2008 til og med vårsemesteret 2013.

⁵ For Tromsø har vi tall fra og med høsten 2009.

betraktning at Bergen har en ordning som innebærer at man må søke om å få skrive stor oppgave, og det er karakterkrav for å få det innvilget – resultatene er derfor ikke direkte sammenlignbare.

Bruken av karakterskalaen for masteroppgaver har vært omdiskutert gjennom flere år for mange fagområder. Dette har vært tema blant annet på Universitets- og høyskolerådets årlige karakterkonferanser, og flere karakterundersøkelser har vært gjennomført.⁶

Universitets- og høyskolerådets styre vedtok i 2010 å beholde gjeldende generelle karakterbeskrivelser inntil institusjonene hadde fått erfaring med gjennomføringen av det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket (noe som har sammenheng med et forslag om å knytte karakterbeskrivelsene til kvalifikasjonsrammeverket). Samtidig anmodet styret om at det ble laget fag- og nivåspesifikke beskrivelser.⁷

Etter forslag fra en arbeidsgruppe i Universitets- og høyskolerådet skal det i vitnemål og karakterutskrifter tas inn karaktertabeller som viser karakterfordelingen for det aktuelle emnet.⁸ Dette tiltaket blir gjennomført i nær fremtid.

7.2. Bør bruken av karakterskalaen endres for juridiske masteroppgaver?

Bruken av karakterskalaen på masteroppgavene bør være den samme ved alle de tre juridiske fakultetene. Utdanningen er hovedsakelig den samme, og studentene konkurrerer i høy grad om de samme arbeidsplassene. Både for studentene og for avtakerne vil det være en fordel om eksamensresultatene fra de tre fakultetene kan sammenlignes på grunnlag av karakterene.

Dagens praksis der de to beste karakterene blir brukt i langt større grad enn for de andre emnene i studiet byr på problemer av flere slag.

Selv om karakterskalaen anses som absolutt og kriteriebasert, kan det sies at det er misvisende når de to øverste trinnene i en femdelte skala blir så dominerende. En karakterskala vil unngåelig få et innslag av sammenligning. Allerede et uttrykk som «fremragende», som i dag skal være hovedkriteriet for karakteren A, er etter sitt eget innhold relativt (rager frem foran hva?). Videre er det neppe heldig å se det slik at karakterene skal angi den enkelte students relative prestasjoner for de enkelte fag; en påpekning av at karakterene blir bedre fordi studenten arbeider mye med masteroppgavene, blir derfor ikke helt treffende. En god karakter vil normalt bli oppfattet slik at studenten har gjort det godt i sammenligning med andre studenter i den samme gruppen.

Innvendingene ovenfor faller i noen grad bort hvis vitnemål og karakterutskrifter utstyres med karakterstatistikk for de enkelte emner. Da vil det fremgå at A og B er nokså vanlige karakterer på masteroppgavene.

En annen innvending som derimot ikke faller bort med statistikk i vitnemålet, er at karakterene er lite egnet til skille mellom studentene hvis bare mindre del av skalaen brukes i praksis. Noe spissformulert kan det sies slik at karakterene ikke er egnet til å vise hvilke studenter som hører til de 8–10 prosent beste, hvis karakteren A gis til en langt større prosentandel. Dette kan være en ulempe

⁶ Se for eksempel [materiale fra karaktersamlingen i 2013](#).

⁷ Se opplysninger på Universitets- og Høyskolerådet sine [sider om karaktersystemet](#).

http://www.uhr.no/ressurser/temasider/karaktersystemet_1

⁸ Se «[Informasjon om det norske karaktersystemet](#)» s. 2.

både for avtakerne og for de studentene som har de beste prestasjonene. Muligens kan det også sies at karaktersystemet ikke motiverer til ekstra innsats så lenge de beste karakterene kan oppnås med en middels innsats. Hensynet til mer informativ karaktersetting og til belønning av ekstra innsats taler for at hele karakterskalaen tas i bruk også for masteroppgaven.

En overgang til å gi bare bestått eller ikke bestått vil imøtekomme innvendingen om at dagens karaktergivning kan virke misvisende, men en slik ordning ville ikke kunne tjene til å gi bedre informasjon om nivået og til å belønne ekstra innsats. Kvaliteten på oppgavene vil da sannsynligvis gå ned, og læringsutbyttet reduseres.

Omlegging av bruken av en karakterskala innebærer alltid et problem med sammenligning av resultater før og etter omleggingen. Hvis nye vitnemål og utskrifter inneholder karakterstatistikk for emnet, og denne statistikken bare omfatter karakterer etter omleggingen, vil de nye dokumentene isolert sett gi korrekt informasjon. For å unngå uheldige slutninger i situasjoner der nye og gamle dokumenter sammenlignes, bør de nye vitnemålene – og vel også karakterutskriftene – opplyse med rene ord at bruken av karakterskalaen for masteroppgavene ble lagt om fra et bestemt tidspunkt.

Etter dette må anbefalingen bli at de tre fakultetene legger om bruken av karakterskalaen for masteroppgavene, at vitnemål og karakterutskrifter inneholder statistikk som omfatter tiden etter omleggingen, og at vitnemål og karakterutskrifter opplyser om at bruken av skalaen er lagt om.

7.3.Konkret om karaktersetting på masteroppgave

7.3.1. Egne fagspesifikke, kvalitative kriterier for karakterer på masteroppgave?

Det kan være nødvendig å utarbeide egne fagspesifikke, kvalitative kriterier for anvendelse av karakterskalaen ved sensur av masteroppgaven.

For MNT-fagene (matematisk-naturvitenskapelige og teknologiske fag) er nye felles retningslinjer for karaktersetting på masteroppgaver gjort gjeldende fra høsten 2012. De ble utviklet av en arbeidsgruppe som også presenterte sensor-/veiledervurdering og et standardisert sensurskjema. Resultatet av dette arbeidet er tilgjengelig på Universitets- og Høgskolerådets nettsider.⁹ Modellen de har bygget opp, kan gi nyttige referansepunkter også til arbeidet med juridiske masteroppgaver.

7.3.2. Forslag til karakterbeskrivelse for masteroppgaver i rettsvitenskap

Alle læringsmålenes momenter skal vurderes, med mindre enkelte unntaksvis er mindre relevante i enkelte typer oppgaver.

- A. En fremragende prestasjon. Alle aktuelle momenter i læringsmålene er dokumentert nådd, oppgaven representerer overbevisende argumentasjon og meget god forståelse av fagfeltets tradisjoner. Oppgaven preges av konsistens, god oversikt og språklig klarhet.

⁹ Rapporten: http://www.uhr.no/documents/Karakter_masteroppgaver_NfmNrt.pdf Karakterbeskrivelsene: http://www.uhr.no/documents/vedlegg1_Karakterbeskrivelse_masteroppgave.pdf Sensorvurdering: http://www.uhr.no/documents/vedlegg2_Sensorvurdering.pdf Veiledervurdering: http://www.uhr.no/documents/vedlegg3_Veiledervurdering.pdf

- B. En meget god prestasjon. Alle aktuelle momenter i læringsmålene er dokumentert nådd. Oppgaven representerer god argumentasjon, og innsikt i fagfeltets forskningstradisjoner. Oppgaven er oversiktlig og preget av språklig klarhet.
- C. En god prestasjon. De fleste momentene i læringsmålene er dokumentert nådd, og det er ingen alvorlige mangler i forhold til de øvrige.
- D. En prestasjon som preges av mangler med hensyn til selvstendighet og evne til å se sammenhenger. Det kan være mangler ved alle momentene i læringsmålene, men ingen av dem må være alvorlige.
- E. En prestasjon preget av alvorlige mangler, men der det likevel er dokumentert kunnskaper, forståelse og ferdigheter over et visst minimum i alle læringsmålene.
- F. En prestasjon som ikke oppfyller minstekravene i ett eller flere av læringsmålene.

7.3.3. Karactersetting på masteroppgaver fra høsten 2014

Fra høsten 2014 vil de tre juridiske fakultetene gi nye instruksjoner til sensorene om hvordan karakterskalaen skal nyttes for masteroppgaver. Instruksjonen vil baseres på en felles del, der bl.a. bruken av karakterskalaen inngår, og – eventuelt – en spesifikk del der bl.a. de lokale læringsmålene inngår (med mindre det oppnås enighet om likelydende instruksjoner og retningslinjer).

Fra samme tidspunkt vil karakterutskrifter og vitnemål være utstyrt med et lite søylediagram for hver karakter. Det viser fordelingen av karakterer i det aktuelle emnet over de siste fem årene (eller kortere, der emnet er nyere).

Samlet sett vil dette innebære en omlegging av praksis, der de spesielle kvalitative karakterbeskrivelsene for masteroppgaver er det sentrale elementet, sammen med en spesifikk oppfordring til sensorene om å nytte hele karakterskalaen. På den bakgrunn vil det bli utformet en kortfattet informasjon som kandidatene kan legge ved vitnemålet sitt, for å dokumentere at normen for karactersetting er en annen fra og med høsten 2014.

7.3.4. Bør veileder gjøres kjent med karakteren?

Det kan være av interesse for veileder å få kjennskap til hvilken karakter en masteroppgave endte med. Det kan være til stor hjelp i hans/hennes eget arbeid med å utvikle sin kompetanse som veileder, idet han/hun får muligheten til å kalibrere sin oppfatning av både veiledningen og kandidaten ut fra det nivået sensorene opererer med.

På den annen side vil antakelig enkelte studenter anse karakteren som gjeldende deres "personlige forhold" og ikke ønske den formidlet til veileder. Etter forvaltningsloven kan karakteren neppe sees som "noens personlige forhold" (med mulig unntak for strykkarakter?) - jf. at offentliglova opererer med innsyn i karakterer som hovedregel; unntaksbestemmelsen som hjemler skjerming fins i § 26.

Offentliglova § 26 første ledd sier om karakterer at det kan gjøres "unntak frå innsyn for karakterar og vitnemål frå utdanning". § 11 pålegger oss å vurdere merinnsyn dersom vi benytter anledningen til å gjøre unntak fra innsyn. I denne vurderingen skal det gjøres en interesseavveining. Her vil hensynet til veileders behov for tilbakemelding veie tungt – mens allmennhetens interesse neppe kan tillegges vekt, sånn at vurderingen her ikke vil medføre full offentlighet rundt karakterer på masteroppgaver.

Innsyn er altså hovedregelen, også for karakterer. Sammen med veileders legitime behov for å kunne bedømme sin egen innsats, blir dette avgjørende for vurderingen: Veileder bør gis innsyn i karakteren som settes på masteroppgave han/hun har veiledet.

Neste spørsmål blir da: Skal veileder gis innsyn på forespørsel, eller skal det gis rutinemessig? Det er enighet i utvalget om at de hensynene som ivaretas ved at veileder gis innsyn, veier så tungt at innsyn bør gis rutinemessig.

Vedlegg 1 - Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk

En kandidat med fullført kvalifikasjon skal ha følgende totale læringsutbytte definert i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

KUNNSKAP

Bachelor (1. syklus)	Master (2. syklus)	Ph.d. (3. syklus)
<i>Kandidaten...</i>	<i>Kandidaten...</i>	<i>Kandidaten...</i>
- har bred kunnskap om sentrale temaer, teorier, problemstillinger, prosesser, verktøy og metoder innenfor fagområdet	- har avansert kunnskap innenfor fagområdet og spesialisert innsikt i et avgrenset område	- er i kunnskapsfronten innenfor sitt fagområde og behersker fagområdets vitenskapsteori og/eller kunstneriske problemstillinger og metoder
- kjenner til forsknings- og utviklingsarbeid innenfor fagområdet	- har inngående kunnskap om fagområdets vitenskapelige eller kunstfaglige teori og metoder	- kan vurdere hensiktsmessigheten og anvendelsen av ulike metoder og prosesser i forskning og faglige og/eller kunstneriske utviklingsprosjekter
- kan oppdatere sin kunnskap innenfor fagområdet	- kan anvende kunnskap på nye områder innenfor fagområdet	- kan bidra til utvikling av ny kunnskap, nye teorier, metoder, fortolkninger og dokumentasjonsformer innenfor fagområdet
- har kunnskap om fagområdets historie, tradisjoner, egenart og plass i samfunnet	- kan analysere faglige problemstillinger med utgangspunkt i fagområdets historie, tradisjoner, egenart og plass i samfunnet.	

FERDIGHETER

Bachelor (1. syklus)	Master (2. syklus)	Ph.d. (3. syklus)
<i>Kandidaten...</i>	<i>Kandidaten...</i>	<i>Kandidaten...</i>
- kan anvende faglig kunnskap og relevante resultater fra forsknings- og utviklingsarbeid på praktiske og teoretiske problemstillinger og treffe begrunnede valg	- kan analysere eksisterende teorier, metoder og fortolkninger innenfor fagområdet og arbeide selvstendig med praktisk og teoretisk problemløsning	- kan formulere problemstillinger for, planlegge og gjennomføre forskning og faglig og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid
- kan reflektere over egen faglig utøvelse og justere denne under veiledning	- kan bruke relevante metoder for forskning og faglig og/eller kunstnerisk utviklings-	- kan drive forskning og faglig og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt
	arbeid på en selvstendig måte	internasjonalt nivå
- kan finne, vurdere og henvise til informasjon og fagstoff og framstille dette slik at det belyser en problemstilling	- kan analysere og forholde seg kritisk til ulike informasjonskilder og anvende disse til å strukturere og formulere faglige resonnementer	- kan håndtere komplekse faglige spørsmål og utfordre etablert kunnskap og praksis på fagområdet
- kan beherske relevante faglige verktøy, teknikker og uttrykksformer	- kan gjennomføre et selvstendig, avgrenset forsknings- eller utviklingsprosjekt under veiledning og i tråd med gjeldende forskningsetiske normer	

GENERELL KOMPETANSE

Bachelor (1. syklus)	Master (2. syklus)	Ph.d. (3. syklus)
<i>Kandidaten...</i>	<i>Kandidaten...</i>	<i>Kandidaten...</i>
- har innsikt i relevante fag- og yrkesetiske problemstillinger	- kan analysere relevante fag-, yrkes- og forskningsetiske problemstillinger	- kan identifisere nye relevante etiske problemstillinger og utøve sin forskning med faglig integritet
- kan planlegge og gjennomføre varierte arbeidsoppgaver og prosjekter som strekker seg over tid, alene og som deltaker i en gruppe, og i tråd med etiske krav og retningslinjer	- kan anvende sine kunnskaper og ferdigheter på nye områder for å gjennomføre avanserte arbeidsoppgaver og prosjekter	- kan styre komplekse tverrfaglige arbeidsoppgaver og prosjekter
- kan formidle sentralt fagstoff som teorier, problemstillinger og løsninger både skriftlig, muntlig og gjennom andre relevante uttrykksformer	- kan formidle omfattende selvstendig arbeid og behersker fagområdets uttrykksformer	- kan formidle forsknings- og utviklingsarbeid gjennom anerkjente nasjonale og internasjonale kanaler
- kan utveksle synspunkter og erfaringer med andre med bakgrunn innenfor fagområdet og gjennom dette bidra til utvikling av god praksis	- kan kommunisere om faglige problemstillinger, analyser og konklusjoner innenfor fagområdet, både med spesialister og til allmennheten	- kan delta i debatter innenfor fagområdet i internasjonale fora
- kjenner til nytenkning og innovasjonsprosesser	- kan bidra til nytenkning og i innovasjonsprosesser	- kan vurdere behovet for, ta initiativet til og drive innovasjon

Vedlegg 2**UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET**

The Norwegian Association of Higher Education Institutions

Informasjon om det norske karaktersystemet

Det norske karaktersystemet er fastsatt i Lov om universiteter og høyskoler § 3-9 med følgende formulering: *"Vurderingsuttrykket ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering skal være bestått/ikke bestått eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og F for ikke bestått."*

Absolutte skalaer

Begge skalaene er absolute skalaer i den forstand at de er kriteriebaserte. Dersom en prestasjon tilfredsstillende kriteriene for en karakter, skal man gi denne karakteren uavhengig av hvordan fordelingen av de øvrige karakterene i eksamensskullet er. Ved innføringen av bokstavkarakterskalaen var det imidlertid diskusjon om forholdet til den relative ECTS-skalaen.¹ Denne diskusjonen har hatt betydning for forståelsen av karaktersystemet, og det kan være nyttig å se nærmere på bakgrunnen for og forutsetningene ved innføringen av bokstavkarakterskalaen.

Innføringen av en nasjonal karakterskala

Dagens karaktersystem ble innført for å få en nasjonal karakterskala som kunne være felles for all høyere utdanning i Norge. Forut for dette hadde man en rekke forskjellige karakterskalaer, og i tillegg kunne samme karakterskala bli praktisert ulikt i forskjellige fagmiljøer og ved forskjellige institusjoner.

Et viktig grunnlagsarbeid for innføringen av det nye karaktersystemet ble utført av en arbeidsgruppe nedsatt av det daværende Universitetsrådet i 1999-2000. I januar 2000 avleverte gruppen rapporten "Mål med mening. En utredning om etablering av en felles nasjonal karakterskala". Rapporten ble oversendt til Mjøus-utvalget, som senere la grunnlaget for innføringen av Kvalitetsreformen i utredningen "Frihet med ansvar" (NOU 2000:14).

I lovsaken (Ot. prp. Nr. 40 (2001-2002)) om oppfølging av kvalitetsreformen uttalte departementet følgende om karakterskalaen:

Departementet er kjent med at Universitets- og høgskolerådet er i gang med å utforme felles retningslinjer for innføring av ny karakterskala. Departementet mener at konkretiseringen av hva som kjennetegner besvarelser som kvalifiserer til de ulike karaktertrinn må forankres i fagmiljøene. Hensikten med en felles karakterskala er å få et mer samordnet system for karaktergivning i høyere utdanning, slik at samme karakter i større grad vil være et uttrykk for en felles forståelse av kandidatenes prestasjoner. Dette betyr imidlertid ikke at det skal benyttes en statistisk normalfordeling ved vurdering av studentenes prestasjoner i hvert enkelt emne eller fag, for hvert enkelt semester.

¹ ECTS er en forkorting for European Credit Transfer and Accumulation System. ECTS har flere elementer, bl.a. regler for beregning av omfanget av kurs/emner i form av credits (studiepoeng). Karaktersystemet består av en relativ karakterskala A-F, som ulike nasjonale karakterskalaer skulle kunne oversettes til.

De generelle karakterbeskrivelsene ble utarbeidet av UHR og fastsatt høsten 2004. Det har vært foreslått endringer i disse, men det er fortsatt beskrivelsene fra 2004 som gjelder. I tillegg til de generelle karakterbeskrivelsene er det utarbeidet fagspesifikke karakterbeskrivelser, som regel i regi av nasjonale fagråd/nasjonale råd/profesjonsråd. I 2009-10 er det arbeidet med egne fagspesifikke karakterbeskrivelser for masterarbeider, og slike er utarbeidet for et flertall av fagene. Innenfor realfag og teknologi blir det vurdert å utarbeide felles karakterbeskrivelser for realfag-/teknologiområdet.

Forholdet til ECTS

Den relative ECTS-skalaen er i noen sammenhenger blitt oppfattet som en europeisk norm for karakterfordelinger. ECTS-skalaen har imidlertid vært ment som en skala som en kan omsette ulike nasjonale skalaer til. I praksis har det vist seg vanskelig, og i 2009-versjonen av ECTS Users' Guide blir det fastslått at ECTS-skalaen var for vanskelig å bruke. I stedet ble det anbefalt å innføre "ECTS Grading Table" som viser den faktiske karakterfordelingen på emner/program. Denne anbefalingen er fulgt opp av UHR, og en arbeidsgruppe har i 2010 foreslått at det i vitnemål og karakterutskrifter innarbeides karaktertabeller som viser karakterfordelingen for andre studenter som har tatt eksamen i de samme emnene som den enkelte kandidat/student.

Endringene i ECTS Users' Guide innebærer at det ikke er aktuelt å vurdere om det norske karaktersystemet er i tråd med ECTS. Når vi nå skal tolke karakterer, blir det i forhold til karakterbeskrivelsene og i forhold til karakterfordelingen blant andre studenter. Når en skal vurdere bruken av karakterskalaen på tvers av fag og institusjoner, må en som tidligere bruke data om karakterfordelinger, hentet fra kilder som DBH og FS, eller foreta undersøkelser på tvers av institusjonene.

Erfaringene med det norske karaktersystemet

Etter innføringen av det nye karaktersystemet har UHR i samarbeid med institusjonene og det nasjonale rådssystemet arbeidet med å koordinere og overvåke bruken av karakterskalaene. Det er opprettet karakterpaneler som har utredet ulike sider ved hvordan karaktersystemet blir brukt innen de ulike fagområder. UHR har opprettet en egen arbeidsgruppe (analysegruppen) som har analysert rapporter fra karakterpanelene og data om karakterfordelinger.

Som ledd i dette arbeidet er bl.a. mindre utvalg av eksamensbesvarelser vurdert og karaktersatt av "nasjonale kommisjoner" uavhengig av resultatene ved ordinær eksamen. Dette har særlig vært rettet inn mot masterarbeider og mot bruken av karakterene E og F, det vil si bestått og ikke bestått karakter, på bachelornivå.

Rapportene fra stikkprøveundersøkelsene når det gjelder masteroppgaver, viser at det på den ene siden er relativt lett å oppnå konsensus om karaktersetningen i de nasjonale kommisjonene, men det er en del avvik i forhold til ordinær eksamenskarakter og hovedtendensen er at de nasjonale kommisjonene er strengere i karaktersetningen enn det som var tilfellet ved ordinær eksamen. Flere av kommisjonene peker på at det er for stor andel som får A og B på masteroppgavene. I tillegg til rapportene fra kommisjonene har analysegruppen samlet inn data om karakterfordelingen på alle masteroppgavene. Hovedbildet er at andelen som får karakterene A + B i de fleste fag er om lag 2/3. Hele skalaen brukes, men det er en vesentlig annen fordeling enn på lavere nivåer.

I karakterrapporten for 2008 ble et begrenset utvalg av bacheloroppgaver eller bachelorbesvarelser innenfor karakterområdet D-F vurdert, bl.a for å bidra til felles forståelse av kravene til bestått karakter. Når det gjelder skillet mellom D og E (bestått karakter) og F (ikke bestått), viste materialet at det ikke var noen tendens i retning av "snill" sensur ved ordinær eksamen.

Totalfordelingene, som omfatter karakterfordelingen ved alle høyere utdanningsinstitusjoner, har vært stabile over tid. Den prosentvise fordelingen når det gjelder bokstavkarakterskalaen har vært følgende:

%	A	B	C	D	E	F	Totalantall
2004	10,7	26,4	28,4	15,1	9,4	10,0	601 466
2005	10,9	26,1	28,8	15,4	9,4	9,5	662 300
2006	10,7	25,7	29,6	15,3	9,2	9,5	665 823
2007	10,8	25,8	30,7	15,1	8,9	8,8	666 995
2008	11,0	26,1	30,7	15,9	7,8	8,5	693 230
2009	11,2	25,9	31,0	15,9	7,8	8,2	733 491 ²

Skalaen *bestått/ikke bestått* benyttes for om lag 20 % av eksamenene. Andelen *ikke bestått* har i dette tidsrommet gått ned fra 12,4 % til 7,6 %.

Karakterstatistikker hentet fra DBH viser at det er en del forskjeller i karakterfordelingene mellom ulike utdanninger. Innenfor utdanningene er det også en del forskjeller mellom institusjonene, men det har ikke vært foretatt nærmere undersøkelser om bakgrunnen for disse forskjellene.

Karactersystemet og nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning ble fastsatt 20.03.2009. Rammeverket beskriver kvalifikasjonene som ferdige kandidater på ulike nivå skal ha, definert som totalt læringsutbytte i form av kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. Institusjonene arbeider med å tilpasse studieplaner for fag og emner der læringsmål beskrives med utgangspunkt i kvalifikasjonsrammeverket. Fristen for dette arbeidet er utgangen av 2012.

En arbeidsgruppe under UHR har foreslått at de generelle karakterbeskrivelsene knytter vurderingen av prestasjoner direkte opp mot læringsmålene for et emne, slik at karakterene uttrykker graden av oppfyllelse av læringsmålene. Arbeidsgruppen foreslo videre at det bør utarbeides egne fagspesifikke karakterbeskrivelser for masterarbeider. UHRs styre vedtok i april 2010, etter en høringsrunde med sprikende vurderinger av de foreslåtte endringene, at dagens generelle karakterbeskrivelser beholdes inntil institusjonene har fått mer erfaring med kvalifikasjonsrammeverket. Styret anmodet samtidig om at de generelle beskrivelsene suppleres med fag- og nivåspesifikke karakterbeskrivelser.

Fagspesifikke karakterbeskrivelser for masterarbeider

I de årlige karakerrapportene og på de nasjonale karakterkonferansene har det vært rettet søkelys mot at karakterfordelingene på masterarbeider skiller seg vesentlig ut fra karakterfordelingene på andre emner, både på masternivå og andre nivåer. Dette var et utgangspunkt for at arbeidsgruppen under UHR foreslo at det bør etableres egne fagspesifikke karakterbeskrivelser for masterarbeider/masteroppgaver. Fagmiljøene bør drøfte hvilke aspekter ved masterarbeider/masteroppgaver som skal vurderes særlig sammenlignet med emneeksamenene. Dette gjelder både fagmiljøer som bruker bokstavskalaen A-F og fagmiljøer som bruker *bestått/ikke bestått* på masterarbeider/masteroppgaver. Fagmiljøene kan etter egen vurdering velge å bruke disse karakterbeskrivelsene også for bacheloroppgaver, hjemmeeksamenene, og andre større selvstendige arbeider.

I 2009 har karakterpanelene vurdert behovet for egne fagspesifikke karakterbeskrivelser for masterarbeider. Det er utarbeidet nye fagspesifikke karakterbeskrivelser i 21 fag, mens 12 fag har

² Studenttallet har ikke økt i perioden, og økningen i antall eksamener skyldes i hovedsak at det er økning i antall emner og eksamener ved at større emner er delt opp i mindre

vurdert det slik at det ikke er behov for egne eller nye fagspesifikke beskrivelser for masterarbeider. Innenfor realfag og teknologi vurderes det å utarbeide felles karakterbeskrivelser og felles anbefalte retningslinjer for sensur av masterarbeider/-oppgaver innenfor fagområdet.

Sammenheng mellom opptaksgrunnlag og karakterer?

I diskusjonen om bruk av karakterskalaen og forskjeller i karakterfordelinger blir ulikheter i opptaksgrunnlag ofte brukt som forklaring, særlig gjelder det for masterarbeider der det kan være strenge opptakskrav eller utvelgelse på andre måter. Det har imidlertid vært liten dokumentasjon av forskjellene i opptaksgrunnlag og hvordan disse slår ut.

Innenfor fagområdet økonomi og administrasjon er det utarbeidet omfattende karakterstatistikker på tvers av institusjonene. Disse viser at det ikke synes å være sammenheng mellom inntakskvalitet og eksamensresultater, og at det synes å være en del forskjeller i hvordan institusjoner og fag bruker karakterskalaen.

Andre data, for eksempel karakterdata i DBH, indikerer forskjeller i karakterfordelinger som ikke bare kan tilskrives forskjeller i opptaksgrunnlag. Disse spørsmålene bør undersøkes nærmere og i en bredere sammenheng der flere forklaringsvariabler trekkes inn.

Videre arbeid

Arbeidet med å koordinere og overvåke bruken av karakterskalaene bør innarbeides eksplisitt både i det generelle kvalitetssystemet ved institusjonene og i det nasjonale rådssystemet. NOKUT bør følge opp ved evalueringen av kvalitetssikringssystemene.

Det er utviklet større grad av felles forståelse av bruken av karakterskalaene, og det er relativt stor stabilitet i karaktersetningen. Det er likevel langt igjen til at ambisjonen om at skalaen skal brukes på samme måte på tvers av fag, nivå og institusjoner kan sies å være nådd. Dette er et langsiktig faglig arbeid, som i hovedsak bør foregå i fagmiljøene og de nasjonale faglige organene.

Det har vært stor diskusjon om karakterfordelingen på masterarbeider. Dette synes foreløpig ikke å ha ført til endringer i karaktersetningen, og det er fortsatt store forskjeller mellom fagområder og institusjonstyper. Det er en utfordring å komme fram til en felles forståelse for hva som bør være en rimelig karakterfordeling på masterarbeider og om den bør være tilnærmet den samme på tvers av fagområder og institusjoner. Denne problemstillingen bør følges opp både ved institusjonene og de nasjonale organene og ses i sammenheng med de fagspesifikke karakterbeskrivelsene for masterarbeider.

Det er ønskelig at ulike sider ved bruken av karakterskalaen blir gjenstand for grundigere undersøkelser i form av forskning. Særlig bør spørsmålet om sammenhenger mellom opptaksgrunnlag og resultater i høyere utdanning undersøkes nærmere.

Det er ønskelig med oppdatert informasjon om karaktersystemene i andre land, særlig i Europa.

UHR/UU 14.10.2010

Vedlegg 3

UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET
The Norwegian Association of Higher Education Institutions

Karaktersystemet – generelle, kvalitative beskrivelser

Det daværende Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) sendte 10. mai 2004 brev til alle statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner om hvilke prinsipper som skal legges til grunn for bruken av det nasjonale karaktersystemet på alle studienivå. UFD bad Universitets- og høyskolerådet justere de generelle, kvalitative beskrivelsene for de enkelte karaktertrinn i bokstavkarakterskalaen med utgangspunkt i disse prinsippene. Departementet har bekreftet at beskrivelsene nå er i samsvar med grunnprinsippene for bruk av karakterskalaen.

symbol	betegnelse	generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
A	fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	meget god	Meget god prestasjon. Kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	god	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.
symbol	nemning	generell, ikkje fagspesifikk omtale av vurderingskriterium
A	framifrå	Framifrå prestasjon som skil seg klart ut. Kandidaten syner særskild god vurderingsevne og stor grad av sjølvstende.
B	mykjegod	Mykjegod prestasjon. Kandidaten syner mykje god vurderingsevne og sjølvstende.
C	god	Jamt god prestasjon som er tilfredsstillende på dei fleste områda. Kandidaten syner god vurderingsevne og sjølvstende på dei viktigaste områda.
D	nokså god	Akseptabel prestasjon med nokre vesentlege manglar. Kandidaten syner ein viss grad av vurderingsevne og sjølvstende.
E	tilstrekkeleg	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskrava, men heller ikkje meir. Kandidaten syner lita vurderingsevne og lite sjølvstende.
F	ikkje greidd	Prestasjon som ikkje tilfredsstillende dei faglege minimumskrava. Kandidaten syner både manglende vurderingsevne og sjølvstende.
symbol	description	General, qualitative description of valuation criteria
A	Excellent	An excellent performance, clearly outstanding. The candidate demonstrates excellent judgement and a high degree of independent thinking.
B	Very good	A very good performance. The candidate demonstrates sound judgement and a very good degree of independent thinking.

C	Good	A good performance in most areas. The candidate demonstrates a reasonable degree of judgement and independent thinking in the most important areas.
D	Satisfactory	A satisfactory performance, but with significant shortcomings. The candidate demonstrates a limited degree of judgement and independent thinking.
E	Sufficient	A performance that meets the minimum criteria, but no more. The candidate demonstrates a very limited degree of judgement and independent thinking.
F	Fail	A performance that does not meet the minimum academic criteria. The candidate demonstrates an absence of both judgement and independent thinking.

Vedlegg 4**Retningslinjer karaktergivning for juridiske fag**

http://uit.no/ansatte/organisasjon/artikkel?p_document_id=80684&p_dimension_id=88177&p_menu=42427

Foreslått av dekanene ved de juridiske fakultetene i Bergen, Oslo og Tromsø etter fullmakt 24. april 2003 fra Det nasjonale fakultetsmøtet for juridiske fag. Vedtatt av styret ved Det juridiske fakultet 11.06.03 (JF 41/03-16).

Vurderingsuttrykket ved prøving av studentene skal være bestått/ikke-bestått eller bokstav-karakterer, jf. universitets- og høyskolelovens § 3-9 (6). Fastsettelsen av bokstavkarakterer skal skje på grunnlag av generelle beskrivelser som er vedtatt av Universitets- og høyskolerådet, 6. august 2004, samt utdypende beskrivelser som er anbefalt av Det nasjonale fakultetsmøtet for juridiske fag.

Generelle beskrivelser av karakterene:

Betegnelse Generell, kvalitativ beskrivelse av vurderingskriterier

<i>A</i>	<i>Fremragende</i>	<i>Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.</i>
<i>B</i>	<i>Meget god</i>	<i>Meget god prestasjon. Kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.</i>
<i>C</i>	<i>God</i>	<i>Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.</i>
<i>D</i>	<i>Nokså god</i>	<i>En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en grad av vurderingsevne og selvstendighet.</i>
<i>E</i>	<i>Tilstrekkelig</i>	<i>Prestasjonen tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.</i>
<i>F</i>	<i>Ikke bestått</i>	<i>Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.</i>

Når karakterskalaen Bestått/Ikke bestått benyttes, skal dette være et selvstendig vurderingsuttrykk uten sammenheng med den graderte karakterskalaen. Jf. Eksamensforskriften til Universitetet i Tromsø av 15.12.05, § 36.

Utdypende beskrivelser for juridiske fag:

Måling av juridiske egenskaper og ferdigheter skjer etter en sammensatt vurdering av ulike kvaliteter. Det avgjørende for karakterfastsettelsen skal være totalinntrykket av kandidatens prestasjoner, sett i forhold til oppgaven som er gitt. Ulike besvarelser av samme oppgave kan således ha hver sine sterke og svake sider, og likevel bli ansett som likeverdige ved totalvurderingen. På bakgrunn av dette, angis det ikke fagspesifikke beskrivelser i form av faste

regler om hva som kjennetegner det enkelte karaktertrinn eller hvilke egenskaper som teller mest.

Ved vurderingen av hvilke karaktertrinn som skal gis, ut fra de ovennevnte generelle beskrivelsene, vil det legges vekt på følgende ferdigheter i den totalvurderingen som skal foretas :

- Kunnskaper om og oversikt over oppgavens tema og relevant bakgrunnsstoff;
- Evne til å finne frem til og formulere rettslige problemstillinger, herunder skille mellom ulike problemer, prinsipale og subsidiære spørsmål, samt evne til å sette spørsmålene inn i sin rette sammenheng;
- Evne til å drøfte spørsmål på en faglig forsvarlig og skjønnsom måte, og utnytte det foreliggende rettsstoff og faktum i samsvar med fagets metodiske prinsipper. Til dette hører også blikk for hva som er vesentlig i forhold til det som er uvesentlig eller irrelevant, til å skille mellom det sikre og det tvilsomme, samt til å dimensjonere stoffvalg og proporsjoner i besvarelsen fornuftig;
- Blikk for rettspolitiske dimensjoner innenfor oppgavens tema, dog uten å tape av syne grensen mellom vurderingers betydning de lege lata og de lege ferenda;
- Selvstendighet ved evne til å resonnere kritisk og uavhengig i forhold til foreliggende læremidler og undervisning;
- Språkbeherskelse, fremstillingsevne, presisjonsnivå og systematisk ryddighet ved skriftlig og muntlig redegjørelse for fagjuridiske emner.

Ferdighetene vil i varierende grad inngå ved den faglige totalevurderingen, og er ikke uttømmende angitt eller prioritert.

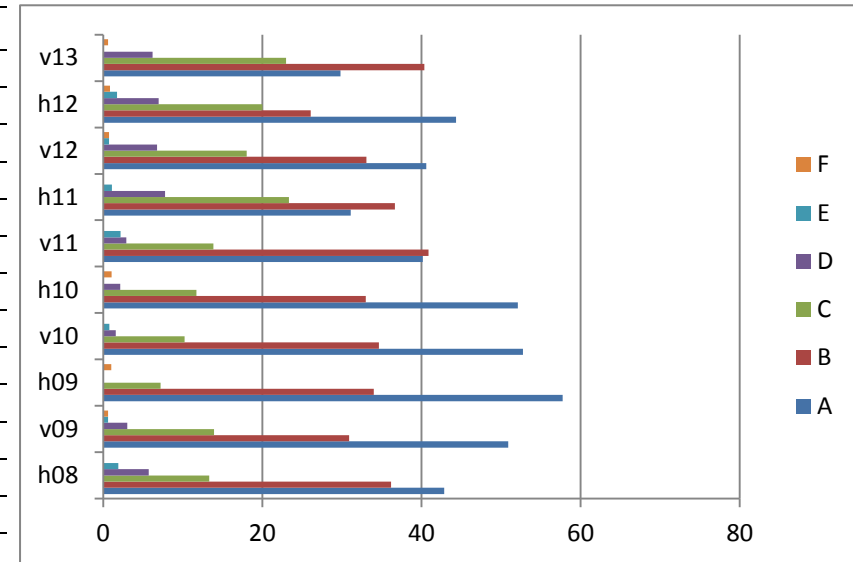
De generelle og utfyllende beskrivelsene skal ikke anvendes med sikte på å oppnå en prosentvis normalfordeling ved den enkelte prøve, men ligge fast over tid.

- Det skal legges opp til at de to beste karakterene (A og B) tilsvarer laud etter 2.75-skalaen. Vurderingskriteriene bør brukes slik at karakteren A nasjonalt og over tid kan oppnås av omkring 10 % av kandidatene.
- Haudkarakteren deles i tre slik at C er en god haud, D en middels haud og E en svak haud
- Nivået for stryk skal være som etter 2.75-skalaen. Denne skalaen er hittil benyttet ved karakterfastsettelsen på jusstudiene i Bergen og Tromsø.

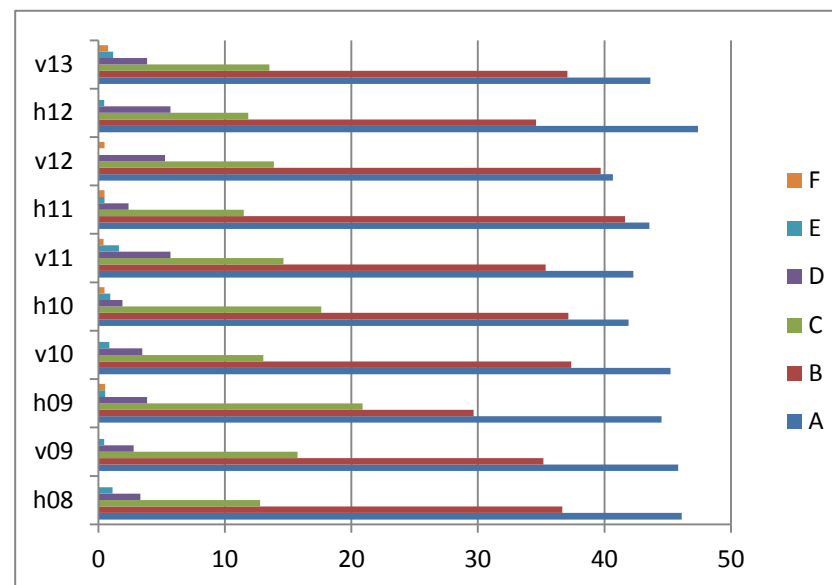
Vedlegg 5

Detaljert karakteroversikt 2008 – 2013

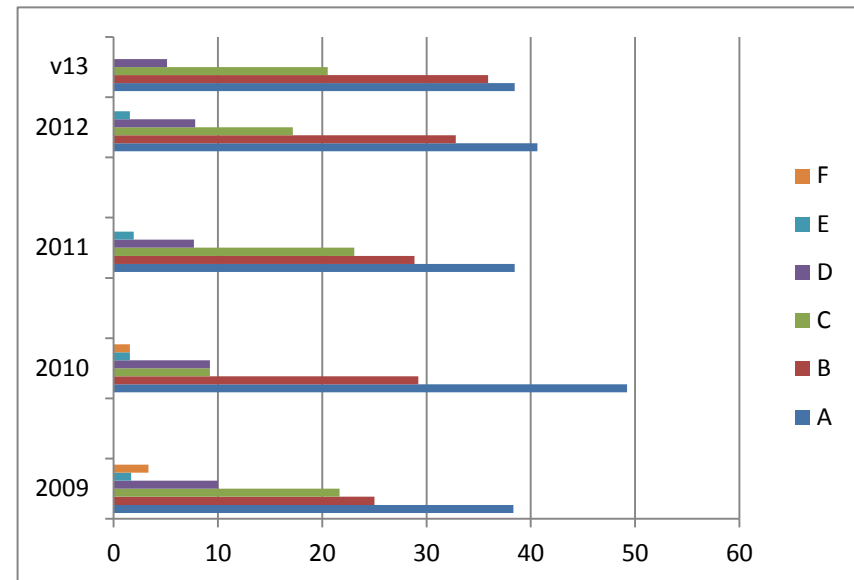
Absolutte tall								Prosent						
<i>30 studiepoeng Bergen</i>														
	A	B	C	D	E	F	Totalt		A	B	C	D	E	F
h08	45	38	14	6	2	0	105	h08	43	36	13	6	2	0
v09	84	51	23	5	1	1	165	v09	51	31	14	3	1	1
h09	56	33	7	0	0	1	97	h09	58	34	7	0	0	1
v10	67	44	13	2	1	0	127	v10	53	35	10	2	1	0
h10	49	31	11	2	0	1	94	h10	52	33	12	2	0	1
v11	55	56	19	4	3	0	137	v11	40	41	14	3	2	0
h11	28	33	21	7	1	0	90	h11	31	37	23	8	1	0
v12	54	44	24	9	1	1	133	v12	41	33	18	7	1	1
h12	51	30	23	8	2	1	115	h12	44	26	20	7	2	1
v13	48	65	37	10	0	1	161	v13	30	40	23	6	0	1
	537	425	192	53	11	6	1224							
Prosent	44	35	16	4	1	0	100							
<i>60 studiepoeng Bergen</i>														
	A	B	C	D	E	F		A	B	C	D	E	F	
h08	1	0	0	0	0	0	1	h08	100	0	0	0	0	0
v09	1	0	0	0	0	0	1	v09	100	0	0	0	0	0
h09	1	0	0	0	0	0	1	h09	100	0	0	0	0	0
v10	6	0	0	0	0	0	6	v10	100	0	0	0	0	0
h10	0	0	0	0	0	0	0	h10	0	0	0	0	0	0
v11	3	2	0	0	0	0	5	v11	60	40	0	0	0	0
h11	1	0	0	0	0	0	1	h11	100	0	0	0	0	0
v12	8	2	0	0	0	0	10	v12	80	20	0	0	0	0
h12	1	0	0	0	0	0	1	h12	100	0	0	0	0	0
v13	12	1	0	0	0	0	13	v13	92	8	0	0	0	0
	34	5	0	0	0	0	39							
Prosent	87	13	0	0	0	0	100							

Absolutte tall								Prosent							
<i>30 studiepoeng Oslo</i>															
	A	B	C	D	E	F		A	B	C	D	E	F		
h08	83	66	23	6	2	0	180	h08	46	37	13	3	1	0	
v09	99	76	34	6	1	0	216	v09	46	35	16	3	0	0	
h09	81	54	38	7	1	1	182	h09	45	30	21	4	1	1	
v10	104	86	30	8	2	0	230	v10	45	37	13	3	1	0	
h10	88	78	37	4	2	1	210	h10	42	37	18	2	1	0	
v11	104	87	36	14	4	1	246	v11	42	35	15	6	2	0	
h11	91	87	24	5	1	1	209	h11	44	42	11	2	0	0	
v12	85	83	29	11	0	1	209	v12	41	40	14	5	0	0	
h12	100	73	25	12	1	0	211	h12	47	35	12	6	0	0	
v13	113	96	35	10	3	2	259	v13	44	37	14	4	1	1	
	948	786	311	83	17	7	2152								
Prosent	44	37	14	4	1	0	100								
<i>60 studiepoeng Oslo</i>															
	A	B	C	D	E	F		A	B	C	D	E	F		
h08	22	1	0	0	0	0	23	h08	96	4	0	0	0	0	
v09	13	4	1	0	1	0	19	v09	68	21	5	0	5	0	
h09	22	3	0	0	0	0	25	h09	88	12	0	0	0	0	
v10	16	6	1	3	0	1	27	v10	59	22	4	11	0	4	
h10	16	3	1	1	0	0	21	h10	76	14	5	5	0	0	
v11	20	7	2	0	0	1	30	v11	67	23	7	0	0	3	
h11	13	5	1	0	1	0	20	h11	65	25	5	0	5	0	
v12	22	6	1	0	0	0	29	v12	76	21	3	0	0	0	
h12	13	3	0	0	0	1	17	h12	76	18	0	0	0	6	
v13	22	0	0	0	0	0	22	v13	100	0	0	0	0	0	
	179	38	7	4	2	3	233								
Prosent	77	16	3	2	1	1	100								

Absolutte tall								Prosentter						
30 studiepoeng Tromsø														
	A	B	C	D	E	F		A	B	C	D	E	F	
h08														
v09														
h09	23	15	13	6	1	2	60	2009	38	25	22	10	2	3
v10														
h10	32	19	6	6	1	1	65	2010	49	29	9	9	2	2
v11														
h11	20	15	12	4	1	0	52	2011	38	29	23	8	2	0
v12														
h12	26	21	11	5	1	0	64	2012	41	33	17	8	2	0
v13	15	14	8	2	0	0	39	v13	38	36	21	5	0	0
	116	84	50	23	4	3	280							
Prosent	41	30	18	8	1	1	100							
60 studiepoeng Tromsø														
	A	B	C	D	E	F		A	B	C	D	E	F	
h08								h08						
v09								v09						
h09	2	2	3		1		8	h09	25	25	38	0	13	0
v10								v10						
h10								h10						
v11								v11						
h11	1	4	1	1		1	8	h11	13	50	13	13	0	13
v12								v12						
h12	2	1	1				4	h12	50	25	25	0	0	0
v13	7	2	2	1	1		13	v13	54	15	15	8	8	0
	12	9	7	2	2	1	33		36	27	21	6	6	3
Prosent	36	27	21	6	6	3	100							

Til: PMR

Fra: Elisabeth Ulleberg

Dato:
13.03.14

Evalueringsresultater periodiske emneevalueringer høsten 2013

12 emner ble periodisk emneevaluert høsten 2013. Ansvarlig faglærer utarbeider rapporten som tar utgangspunkt i en spørreundersøkelse som er sendt til studentene via Questback i tillegg til gjennomføringsfakta for emnet (FS), tidligere emnerapporter, samt andre relevante tilbakemeldinger fra administrasjonen, underveisevaluering av undervisning og fra faglærergruppen.

Rutiner for oppfølging av emnerapportene

Fakultetets rutiner for periodiske emneevalueringer er beskrevet i kvalitetssystemet:
«Formålet med evalueringen er å gi grunnlag for faglige og strategiske vurderinger av behovet for endringer i emnet eller nedleggelse av emnet (...). Rapporten sendes programrådet og programleder. Rapporten skal være tilgjengelig for studieprogrammer hvor emnet inngår.»

Videre står det spesielt for emner på Master i rettsvitenskap:

«Studieårsansvarlig og ansvarlig faglærer er ansvarlig for at tiltakene gjennomføres. Andre lærere som underviser bør involveres i arbeidet. Programrådet kan vedta hvilke tiltak som skal iverksettes»

I de vedlagte rapportene fra faglærerne har de beskrevet ulike mulige tiltak. De fleste tiltakene er av en slik art at ansvarlig faglærer selv allerede har gjort eller planlegger å gjennomføre konkrete forbedringer. Endring av pensum for emnene følger vanlig rutine for dette, og vedtas av studiedekanen i forkant av semesterstart. Det er opprettet et eget vedlegg med der tiltakene i emnerapportene er samlet.

De ansvarlige faglærere får en tilbakemelding på sin rapport i etterkant av PMR-møtet, slik at det videre arbeidet med tiltakene synliggjøres og ansvaret tydeliggjøres. Rapportene og tiltakene bør også gjøres kjent for øvrige faglærere som er tilknyttet emnet og andre studieprogram som hvor emnet inngår. Det er i følge rutinen studieårsansvarlig og ansvarlig faglærer som er ansvarlig for dette. Studentene vil få en kort oppsummering av evalueringen på nettsiden: <http://www.jus.uio.no/studier/om/studiekvalitet/evalueringer/index.html>

Rapporter

Vi har fått inn 9 rapporter fra fagansvarlige. I henhold til nye rutiner i kvalitetssystemet fremlegges Questback-rapporten for emner der det ikke er skrevet rapport innen fristen. De tre rapportene som ikke er vedlagt her vil bli ettersendt til PMR, da de ansvarlige faglærerne har gitt beskjed om at arbeidet er noe forsinket. Følgende rapporter er vedlagt:

Vedlegg:	Emne:	Fagansvarlig:	Merknader:	Svarprosent (stud.):
1	Samlet oversikt over tiltak			
2	JUS4121 – Rettsøkonomi	Erling Eide	Rapport levert	36 %
3	JUS4122 – Rettsosiologi	Knut Erich Papendorf	Rapport levert	27 %
4	JUS5251 – Ekspropriasjonsrett	Endre Stavang	Rapport levert	35 %
5	JUS5310/JUR1310 – EU Competition Law	Erling Hjelmeng	Rapport levert	14 %
6	HUMR5131 - Introduction to the History, Philosophy and Politics of Human Rights	Stener Ekern	Rapport levert	35 %
7	HUMR5132 - Human Rights Law in Context	Kjetil M. Larsen	Rapport levert	28 %
8	HUMR5140 - Introduction to Human Rights Law	Kjetil M. Larsen	Rapport levert	35 %
9	HUMR5503 - Human Rights and Counter-terrorism: Striking a Balance?	Cecilia Baillet	Rapport levert	26 %
10.1 /10.2	JUR1240/JUS5240 – Comparative Private Law	Mads Andenæs	Questback-rapport vedlagt, faglærers rapport ettersendes	22 %
11	JUS5401 – Maritime Law of Contracts	Trond Solvang	Questback-rapport vedlagt, faglærers rapport ettersendes	25 %
12	JUS5402 – Maritime Law – Liability and Insurance	Trond Solvang	Questback-rapport vedlagt, faglærers rapport ettersendes	12 %
13	JUS5010- Praksisordning	Ulf Stigen	Rapport levert, basert på studentens praksisrapporter	

Vedlegg 1

Samlet oversikt over tiltak - Periodisk emneevaluering høsten 2013

Emne	Tiltak/beskrivelse fra faglærer	Ansv. gjennomføring	Frist
JUS4121 Retts- økonomi	Undersøkelsen gir grunn til å forsøke å strekke forelesningene noe ut i tid (slik det er gjort våren 2014).	Ansvarlig faglærer/Lillian A. (undervisningsplanlegger)	For høstsemesteret 2014
	Det er planlagt en revisjon av læreboken, der det vil bli lagt vekt på kommentarer fra studentene.	Ansvarlig faglærer	Ikke satt noen frist
JUS4122 Retts- sosiologi	For fremtiden å skrive en fullstendig ny lærebok. Men så lenge vi ikke har den, må vi benytte oss av den som den eneste oppdaterte innføringen i retts sosiologi på norsk. Blandingskompendiet er aktualisert ved å skifte ut fem artikler	Ansvarlig faglærer	Ikke satt noen frist
	Undervisningen i kursene vil tas opp med kurslederne for å få et mer systematisert opplegg i de enkelte kursene.	Ansvarlig faglærer	Før oppstart H14
	Eksamensoppgave vil i fremtiden igjen utformes av fagansvarlige i retts sosiologi, og legges med det nærmere til pensum.	Ansvarlig faglærer	Når neste eksamensoppgave utarbeides

Emne	Tiltak/beskrivelse fra faglærer	Ansv. gjennomføring	Frist
JUS5251 Ekspropriasjonsrett	Første dobbelttime bør det gis en mer helhetlig innføringsforelesning, og denne er allerede forberedt av ansvarlig faglærer.	Ansvarlig faglærer	Ved neste gjennomføring av emnet
	Pensum oppdateres med stoff om ekspropriasjon i internasjonale forhold, om Lindheimdommen fra EMD, om avtaler, konfliktløsning og meklings og om de mer prinsipielle betraktninger omkring hensynene i ekspropriasjonsretten	Ansvarlig faglærer	Ikke satt noen tidsfrist
	Det utgis ny og vesentlig utvidet utgave av Endre Stavang (red.) Ekspropriasjon. Noen sentrale emner, Oslo 2010.	Ansvarlig faglærer	Ikke satt noen tidsfrist
JUR1310/ JUS5310 EU- Competition Law	Et egnet tiltak vil kunne være å sette av noe mer tid til gjennomgang av praktiske oppgaver, for eksempel tidligere eksamensoppgaver, i tilknytning til og forlengelsen av en mer teoretisk gjennomgang av emnenes ulike temaer. Dette må imidlertid balanseres mot behovet for å dekke læringskravene gjennom forelesninger	Ansvarlig faglærer	Ved neste gjennomføring av emnet
HUMR5131 Introduction to the History, Philosophy and Politics of Human rights	The lecturing at the course must be better integrated, adopt a more generalising perspective, and possibly include more history.	Ansvarlig faglærer	Ved neste gjennomføring av emnet

Emne	Tiltak/beskrivelse fra faglærer	Ansv. gjennomføring	Frist
HUMR5132 Human Rights Law in Context	Foreløpig vurdering er at én pensumartikkel bør byttes ut, da den i flere semestre har blitt oppfattet som forvirrende for studentene	Ansvarlig faglærer	Ved neste gjennomføring av emnet
	Det bør vurderes om temaene i enkeltforelesninger kan byttes ut, men vesentlige endringer fremstår som unødvendige	Ansvarlig faglærer	Ved neste gjennomføring av emnet
HUMR5140 Introduction to Human Rights Law	Some criticism was raised with regard to the level of the student-led seminars, where we will make adjustments for next semester	Ansvarlig faglærer	Ved neste gjennomføring av emnet
JUS5503 Human Rights and Counter- terrorism	We hope to be able to select a new textbook soon, we expect one to be on the market by next year	Ansvarlig faglærer	
JUS5010 – Praksis- opphold	Bedre koordinering mellom dette valgfaget og andre valgfag slik at ikke oppstår uheldige kollisjoner	Ansvarlig faglærer og undervisningsplanlegger	I forkant av neste gjennomføring av emnet
	Prioritering av studenter som selv skaffer praksisplass	Administrasjon	Ved neste gjennomføring av emnet

Mangler rapport fra ansvarlig faglærer:

- JUS5240/JUR1240 – Comparative Private Law
- JUS5401 – Maritime Law of Contracts
- JUS5402 – Maritime Law – Liability and Insurance

Vedlegg 2

Prof. emer. Erling Eide (tidligere fagansvarlig)

Studentevaluering av JUS4121 høsten 2013

1. Fagets innhold og pensum

Emnet er krevende og litteraturen innholdsrik. Dette har vært et bevisst valg idet det har vært ansett nødvendig først å gi en innføring i mikroøkonomisk teori og velferdsteori, deretter en gjennomgåelse av generell rettsøkonomisk teori for så å anvende teorien på en rekke rettsområder innen offentlig rett og privatrett. For å illustrere anvendelsene er det også gjennomført mer detaljerte analyser av enkelte dommer. Hvis studentene skal ha nytte og glede av faget både under studiet og senere, anses dette opplegget å være godt, selv om studentevalueringen må forstås slik at enkelte studenter finner det krevende. En av studentene skriver: "Pensum er i det hele tatt ekstremt omfattende til å være noe vi ikke har noen forkunnskaper om i det hele tatt."

2. Undervisningen

Studentene var moderat fornøyd med undervisningen (Forelesninger: ca 60 % i de tre "fornøyd"-kategoriene; Kurs: ca 70 % i de samme kategorier; Formen på undervisningen: ca. 80 %).

At en del av studentene var mindre fornøyd eller ikke hadde noen formening, kan ha sammenheng med den nevnte vanskelighetsgrad og at forelesningene høsten 2013 i hovedsak gikk hver dag. (Studentkommentarer: "Forelesningene gikk så tett så tidlig at temaene burde vært forklart i mer grunnleggende vendinger. Var til tider meget vanskelig å følge med på hva som skjedde da tilnærmingen var svært økonomisk og uvant." "Det kunne vært flere timer med kurs og bedre/mer omfattende oppgaver. Forelesningene kunne vært noe enklere." "Mer grunnleggende undervisning:") Kvaliteten på undervisningen ble i studentkommentarene vurdert ulikt. (Eksempler: "Dyktig foreleser og kursholder", "dyktig og engasjert foreleser", "uoversiktlige forelesninger", "kursleder NN svært bra kurs", "kursleder NN ikke bra").

Den enkleste forbedringen av undervisningen synes å være at forelesninger (og vel også kurs) ikke holdes tettere enn annenhver dag. For studenter som ikke er kjent med økonomiske fag og bruk av grafer på forhånd, vil det neppe være mulig å følge progresjonen i undervisningen med den type opplegg vi hadde høsten 2013. (Høsten 2013 var det noe frafall i fremmøtet til forelesningene, mens det ved tilsvarende forelesninger våren 2014 – holdt annenhver dag – var 43-45 studenter tilstede alle ganger.) Noen studenter etterlyser kursundervisning tidlig i perioden, slik at de kan gjøre seg kjent med analyseverktøyet. En idé å overveie er at undervisningen splittes opp slik at det først gis 2 forelesninger (dobbeltimer) om analyseverktøyet (slik som hittil), deretter noen få kurstimer med oppgaver innrettet mot analyseverktøyet, og så resten av forelesningene og kurstimene slik som hittil.

3. Læremidler

Bare noe over halvparten av studentene var – i varierende grad – fornøyd med læreboken. En revisjon er planlagt, og da vil studentenes kommentarer bli tatt hensyn til. Det synes ikke å foreligge passende, alternativt lærestoff.

4. Eksamen

Eksamensresultater er ikke undersøkt, men uformelle undersøkelser blant sensorer i tidligere semestre indikerte at resultatene er bedre enn i andre fag.

5. Andre forhold

Studentene synes stort sett å være fornøyd med andre forhold det er spurt om.

Orientering til studentene

I studentevalueringen høsten 2013 av JUS4121 Rettsøkonomi svarte 26 av 72 studenter. Flere studenter ga uttrykk for at faget var krevende og at de som ikke hadde hatt noe samfunnsøkonomi eller lignende på forhånd hadde vanskelig for å følge forelesningene. Noe som ble spesielt kritisert i denne forbindelse var at forelesningene kom tett (i hovedsak hver dag). Blant dem som svarte på spørreskjemaet var ca 60 % svært fornøyd, fornøyd eller litt fornøyd med forelesningene, mens resten var misfornøyd eller hadde ingen formening. For kursene var det tilsvarende tall ca 70 % og for undervisningsopplegget ca 80 %. Noe over halvparten var fornøyd med lærestoffet. Vanskelighetsgraden var også her et tema. Med hensyn til andre forhold var studentene i all hovedsak fornøyd med JUS4121.

Undersøkelsen gir grunn til å forsøke å strekke forelesningene noe ut i tid (slik det er gjort våren 2014). Videre er det planlagt en revisjon av læreboken, der det vil bli lagt vekt på kommentarer fra studentene. Det synes ikke å foreligge passende alternativt lærestoff. Selv om undersøkelsen bekrefter at faget er krevende, ligger det ikke an til vesentlige endringer. Dette skyldes bl.a. at faget må omfatte en innføring i relevant analyseverktøy, redegjørelse for generell rettsøkonomisk teori, anvendelser av denne teorien på forskjellige områder innen offentlig rett og privatrett, og dessuten analyse av enkelte dommer. Et slikt opplegg må nødvendigvis bli noe krevende, men neppe til å unngå hvis studentene skal få nytte og glede av faget både i studietiden og senere. Av betydning er også at mer uformelle undersøkelser i tidligere semestre indikerer at eksamensresultatene i rettsøkonomi er vel så gode som i andre fag.

*Vedlegg 3***Periodisk emnerapport JUS4122***Innledende bemerkning*

Svarprosenten i denne undersøkelsen er med knapt 27 % lav. 36 studenter av 135 har svart. Som det skrives i brev av 24.1.2014 representerer dette en «helt gjennomsnittlig deltakelse» ved slike undersøkelser. Når det i tillegg vises i tab. 8 at drøyt 22 % av respondentene har vært «ganske lite, lite eller svært lite» i undervisningen, blir utgangstallene for en del viktige spørsmål i denne spørreundersøkelse enda mindre. Siden spørreundersøkelsen er grunnlaget for emneansvarliges vurderinger, hadde det vært fint hvis man kunne reflektere over på hvilken måte svarprosenten kan heves for å gjøre resultatene av spørreskjemaundersøkelsen mer pålitelig.

1 Vurdering av*- Pensum*

Pensum består av lærebok *Retten i samfunnet* av Thomas Mathiesen. Den er sist kommet i 2011 supplert med et aktualiserende etterord. Boka representerer fortsatt den eneste oppdaterte innføringen i retts sosiologi som finnes på norsk. I tillegg kommer en artikkelsamling (blandingskompendiet), som nylig ble oppdatert ved utskifting av fem artikler.

Læreboken er basert på et konsept som ikke er forandret de siste årene. Uten tvil blir oppgaven i den neste tiden å skrive ny lærebok. Men så lenge vi ikke har dette, må vi fortsette å bruke *Retten i samfunnet*.

Noen studenter kritiserer boken som foreldet karakterisert ved «utdatert» eller «gammel» forskning. Dette må kommenteres kort: Når Clemmers fengselsundersøkelse fra 1940 diskuteres bredt i boka eller hushjelpundersøkelsen av Aubert, Eckhoff og Sveri fra 1952, presenteres med dette for faget klassiske undersøkelser som danner grunnpilarene for den videre forskning. Disse er fra et samfunnsmessig ståsted stadig aktuelle. For et juridisk perspektiv kan dette fortone seg på en annen måte siden f.eks. hushjelploven naturligvis ikke mer representerer den gjeldende retten.

- Undervisning

I forhold til innholdet i undervisningen er studentene delte, ca. halvparten er fornøyde, mens den andre halvparten er i hvert fall «litt misfornøyd». Åpenbart spiller også her en viss misnøye med at pensum angivelige skal være utdatert. «Formen av undervisningen» vurderes av flertallet av studentene som i det minste «litt fornøyd». Også her er det stort sett ikke selve undervisningen, men grunnlaget for den – pensumboka – som trekker mest kritikk til seg som «utdatert» etc.

Det som overrasket meg og miljøet her ved IKRS, er kritikken i forhold til undervisningen spesielt rettet til undervisningen i kursene. «Kursene mangler struktur», kursledere «ikke flinke nok til å veilede studentene». Vi vil diskutere kursoppleggene med kursledere, og komme med forslag om å forbedre undervisningssituasjonen. Det kan regnes med at også det aktualiserte pensum vil kunne bidra til å bedre grunnlaget for undervisningen i kursene.

- *Eksamen*

Oppgaven for eksamen i HS 2013 var kanskje det som respondentene var minst fornøyd med. Oppgaven ble karakterisert som «veldig atypisk for emnet», «elendig eksamen», «samsvarer ikke med det man kan» osv. Nå vil det alltid komme kritikk fra studentene vedrørende oppgavens karakter og formulering. Men vi tar dette som en tilbakemelding om å knytte eksamensoppgaver igjen nærmere til pensum. Vi hadde i HS 2013 på anbefaling av fagansvarlige for 4. avdeling Alf Petter Høgberg prøvd å få inn nye krefter ved formuleringen av eksamensoppgave. Åpenbart har dette forsøket ikke fungert etter hensikt. Vi vil med dette gå tilbake til den gamle ordningen hvor oppgaven legges tett til pensum og formuleres av enten fagansvarlig for rettssosiologi eller foreleser av hovedpensum.

Men det skal også sies at resultatene av eksamen HS 2013 tross respondentenes kritikk faktisk var bedre enn i VS 2013.

2 Gir læringsutbytteformuleringene i emnebeskrivelsen en god beskrivelse av hva studentene skal kunne etter avlagt eksamen?

Studentenes ferdigheter og generelle kompetanse er formulert i emnets læringskrav. Jeg ser ikke noe endringsbehov her. Retten skal kunne ses i et videre perspektiv, rettssosiologiske problemstillinger skal både i forhold til rettssosiologisk teori og empiri kunne anvendes og

dette sentrale fagstoffet skal kunne formidles av studentene skriftlig. Det er det som må kunne forventes av studentene etter avlagt eksamen.

5 Oppsummering til utlegging på nettsider for studentene

Studentevalueringen av JUS4122 ga en svarprosent på knapt 27 %. Flertallet som svarte, er fornøyde med informasjon, formen for undervisning og skriftlige læremidler. Det som studentene er minst fornøyde med, er pensum, kurs- og eksamensopplegget. Når det gjelder læreboken av Mathiesen, så kom den i 2011 med et aktualiserende etterord. Men konseptet er uforandret. Det blir med andre ord oppgaven for fremtiden å skrive en fullstendig ny lærebok. Men så lenge vi ikke har den, må vi benytte oss av den som den eneste oppdaterte innføringen i retts sosiologi på norsk. Blandingskompendiet er aktualisert ved å skifte ut fem artikler. Undervisningen i kursene vil tas opp med kursleiderne for å få et mer systematisert opplegg i de enkelte kursene. Eksamensoppgave vil i fremtiden igjen utformes av fagansvarlige i retts sosiologi, og legges med det nærmere til pensum.

Oslo, 13. februar 2014

Knut Papendorf

Fagansvarlig jus4122

*Vedlegg 4***RAPPORT FOR JUS 5251 EKSPROPRIASJONSRETT****1. Pensum**

Litteraturen i emnet har tilstrekkelig omfang, men er litt for mye fragmentert – og til dels for lite oppdatert.

2. Undervisning

Det foreleses 20 timer på vanlig måte. Timene er i hovedsak fordelt på de fire faglærerne. Ordningen er god for å skape forankring for faget blant fakultetets faste ansatte, noe som igjen bidrar til gode kollegiale forhold. Utfordringen blir å motvirke at det bildet studentene får av faget, blir for fragmentert.

3. Ressurser og infrastruktur

Med unntak av noe teknisk svikt ved PC-en i Auditorium 14, var alt OK.

4. Eksamen

Eksamen ble holdt på vanlig måte, og det ble gitt en teorioppgave. Alt fungert greit. For fremtiden bør både praktiske oppgaver, domsanalyseoppgaver og mer rendyrkede refleksjonsoppgaver vurderes, for å skape variasjon og gode læringsincentiver.

5. Emnebeskrivelsen

Fagbeskrivelse og læringskrav er nylig revidert, og fungerer godt. Disse ble i tillegg revidert høsten 2013, og ytterligere revisjonsforslag vil sendes PMR til behandling på mars-møtet 2014. Med utgangspunkt i dette fungerer JUS 5251 godt som et praksisnært fag med stor yrkesrelevans, samtidig som det bidrar til å skape en god balanse i knippet av profilmag i Studiespesialiseringen Naturressurser og miljø.

6. Forslag til forbedringer

Første dobbelttime bør det gis en mer helhetlig innføringsforelesning, og denne er allerede forberedt av ansvarlig faglærer. Pensum oppdateres med stoff om Lindheimdommen fra EMD, om avtaler, konfliktløsning og mekling og om de mer prinsipielle betraktninger omkring hensynene i ekspropriasjonsretten. Det arbeides også med en ny og vesentlig utvidet utgave av Endre Stavang (red.) EKSPROPRIASJON. NOEN SENTRALE EMNER, Oslo 2010, som vil antas å få betydelig verdi som studielitteratur i emnet.

7. Oppsummering

Rapport for JUS 5251 Ekspropriasjonsrett: Litteraturen i emnet har tilstrekkelig omfang, men er litt for mye fragmentert – og til dels for lite oppdatert. Det foreleses 20 timer på vanlig måte. Eksamen ble holdt på vanlig måte, og det ble gitt en teorioppgave. For fremtiden bør både praktiske oppgaver, domsanalyseoppgaver og mer rendyrkede refleksjonsoppgaver vurderes, for å skape variasjon og gode læringsincentiver. Ellers fungerer JUS 5251 godt som et praksisnært fag med stor yrkesrelevans, samtidig som det bidrar til å skape en god balanse i knippet av profilmag i Studiespesialiseringen Naturressurser og miljø. Forslag til forbedringer: (1) det gis en mer helhetlig innføringsforelesning; (2) pensum oppdateres med stoff om ekspropriasjon i internasjonale forhold, om Lindheimdommen fra EMD, om avtaler, konfliktløsning og mekling og om de mer prinsipielle betraktninger omkring hensynene i ekspropriasjonsretten; (3) det utgis ny og vesentlig utvidet utgave av Endre Stavang (red.) EKSPROPRIASJON. NOEN SENTRALE EMNER, Oslo 2010.

Endre Stavang

Vedlegg 5

**PERIODISK EMNERAPPORT [HØSTEN 2013/VÅREN 2014] JUS1310/JUR5310 -
EU COMPETITION LAW****1. Innledning**

Emnene JUS1310 EU Competition Law og JUR5310 EU Competition Law er henholdsvis bachelor- og masteremne i EU-konkurranserett. Begge emnene utgjør 10 studiepoeng. Undervisning og eksamen avvikles hvert høstsemester. Både undervisning og eksamen er på engelsk. Undervisningen er felles for JUS1310 og JUR5310. Læringskravene for bacheloremnet er mindre omfattende enn for masteremnet, slik at deler av undervisningen er mindre relevant for kandidater i bacheloremnet.

Emnerapporten er blant annet basert på evalueringsundersøkelsen blant studentene høsten 2013. Det var kun 12 (av 83) respondenter (14 %) på undersøkelsen.

2. Pensum, Undervisning, Eksamen mv.

Pensum både i JUS1310 og JUR 5310 dekker sentrale og grunnleggende deler av EU-konkurranseretten. Den viktigste pensumforskjellen består i at reglene om forholdet mellom offentlig regulering og konkurranseretten omfattes av masteremnet, men ikke av bacheloremnet og læringskravene vedrørende fusjonskontrollreglene er mer omfattende på masteremnet. Innholdet og omfanget av pensum er tilpasset MA- og BA-nivå og fungerer tilfredsstillende.

Læreboken som benyttes (Whish & Bailey, Competition Law, OUP 2012) er blant de mest kjente og benyttede generelle fremstillingene av EU-konkurranseretten. Boken dekker mer enn læringskravene, uten at det medfører særlige utfordringer for studentene da læringskravene viser til relevante kapitler. Evalueringsundersøkelsen indikerer at studentene finner læreboken tilfredsstillende, da 83 % av respondentene bekrefter at «the material on the reading list is adequate for reaching the learning goals of the course». En respondent på evalueringsundersøkelsen kommenterer at boken fremstår som overinformativ for studenter uten forkunnskaper i emnet. Det er forståelig, men det eksisterer ikke noe godt og enklere alternativ uten at det vil gå ut over kvaliteten. Kandidatens generelle kunnskapsnivå på eksamen indikerer heller ikke at emnet eller læreboken skulle medføre særskilte utfordringer.

Undervisningen består av 22 forelesningstimer fordelt på 11 dager fra september til november. De 10 første forelesningene er tradisjonelle forelesninger, mens den siste dagen er en eksamensforberedende oppgavegjennomgang. Det er ingen obligatoriske aktiviteter. Kandidatene har imidlertid mulighet til å levere besvarelser (som kommenteres) av oppgaven som gjennomgås siste dag. Forelesningene har høsten 2013 vært delt mellom undertegnede og førsteamanuensis Eirik Østerud.

Oppmøte til undervisning har gjennomgående vært godt. Evalueringsundersøkelsen indikerer at studentene gjennomgående finner undervisningen tilfredsstillende. Over 90 % av respondentene

svarer at de er «satisfied» eller «very satisfied» med det akademiske innholdet i emnet. På spørsmål om studentenes syn på læringsmetodene svarer ca 67 % av respondentene at der er «satisfied» eller «very satisfied», mens 25 % svarer «slightly satisfied» og 8,3 % «unsatisfied». To respondenter kommenterer at de hadde ønsket flere praktiske oppgaver og øvelser i undervisningen, særlig på bakgrunn av mer praktisk rettede oppgaver som ble gitt til eksamen.

Evalueringsundersøkelsen synes å bekrefte et inntrykk av at undervisningsinfrastrukturen fungerer godt. Over 90 % av respondentene svarer at de er «satisfied» eller «very satisfied» med «the physical learning environment of this course».

Eksamen avvikles som en fire timer skriftlig eksamen på engelsk for både bachelor- og masteremnet. Eksamensoppgavene er tilpasset forskjellene i læringskravene på bachelor- og masternivå. Høsten 2013 avla 50 kandidater eksamen i JUS1310 og 34 kandidater avla eksamen i JUR5310. Antallet kandidater som har avlagt eksamen i emnene har vært gjevnt stigende siste årene. Både internasjonale studenter på utveksling og studenter opptatt ved juridisk fakultet, UiO, avlegger eksamen i emnene. Andelen utvekslingsstudenter er høy. Enkelte studenter har vansker med å uttrykke seg presist på engelsk ved besvarelsene av eksamensoppgavene. Et inntrykk er at dette kanskje særlig gjelder enkelte internasjonale studenter som ikke har engelsk som morsmål. I evalueringsundersøkelsen uttrykte 75 % av respondentene at de var «satisfied» eller «very satisfied» med eksamensformen. En respondent kommenterte at eksamen var for omfattende. Eksamensoppgavene har senere år, og i større grad enn tidligere, vært utformet som praktikumsoppgaver. Inntrykket er at de fleste kandidatene behersker denne oppgavetyper, selv om enkelte internasjonale studenter muligens opplever eksamensformen som uvant.

2. Læringskravene og emnebeskrivelsen

Læringskravene er tilgjengelige på kursnettsidene. Læringskravene gir en punktvis beskrivelse av temaene som kandidatene forutsettes å ha kunnskap i på henholdsvis bachelor- og masteremnet. I tillegg redegjøres det for de relevante delene av læreboken og det lenkes til utvalgte relevante rettskilder. Læringskravene dekker grunnleggende deler av EU-konkurranseretten og gir en dekkende beskrivelse av hva studentene bør ha tilegnet seg av kunnskap etter eksamen. I henhold til evalueringsundersøkelsen uttrykte samtlige respondenter at de var «satisfied» eller «very satisfied» med tilgjengeligheten og kvaliteten på kursinformasjonen. Det formodes at dersom respondentene hadde vært mindre fornøyd med tilgjengeligheten av læringskravene ville det kommet til uttrykk her.

3. Emnebeskrivelsen

Karakternivået både på BA- og MA-nivå er tilnærmet normalfordelt. Nivået er noe svakere blant innreisende utvekslingsstudenter, noe som sannsynligvis kan knyttes i alle fall delvis opp mot eksamensformen.

Det er ikke indikasjoner på at emnebeskrivelsen ikke fungerer. På BA-nivå vil vi være tydeligere med å kommunisere at studentene kan prøves i sin generelle kunnskap (typisk om hva en konkurransebegrensning er, når vilkårene for unntak etter art. 101(3) er oppfylt etc.) gjennom

spørsmål knyttet til avtaleformer som er behandlet mer spesifikt i kapitler som ikke er pensum på BA-nivået.

Ut fra karakterfordeling og erfaringer i undervisningen er forkunnskapskravene riktig formulert, og faget er riktig plassert.

4. Endringer siden forrige periodiske evaluering

Innført tilbud om innleveringsoppgave der flere studenter skriver sammen.

5. Forslag til forbedringer.

Enkelte respondenter har kommentert at undervisningen kunne vært mer praktisk rettet, særlig i lys av mer praktisk rettede eksamensoppgaver. Dette er forståelig, kanskje særlig fordi en rekke kandidater er internasjonale studenter som muligens er lite vant med praktiske eksamensoppgaver. Introduction to th

6. Oppsummering

The course gives a broad introduction to an important field of law which has received increased attention both on the national and international level. The demand for competition law expertise is also increasing. In the evaluation survey, more than 90 % of the respondents are «satisfied» or «very satisfied» with the academic content.

The distribution of marks follows a pattern corresponding to the average. The teachers will increase the focus on solving cases as an integrated part of the course.

24. februar 2014

Erling Hjelmeng (sign.)

Vedlegg 6

Periodisk emnerapport for HUMR 5131: Introduction to the History, Philosophy and Politics of Human Rights, høsten 2013

Denne rapporten er basert på emnets emnebeskrivelse, FS-rapporter som viser gjennomføringsfakta for studentgruppen for høsten 2012 og høsten 2013 og resultatene fra studentundersøkelsen gjennomført av administrasjonen. Det er en svakhet at bare 8 av 24 studenter har besvart studentundersøkelsen, så konklusjonene derfra er usikre.

Det foreligger ikke emnerapporter fra foregående år (dvs det finnes en fra 2007, men siden den gang har så store endringer skjedd at en sammenligning er av liten verdi). Tilsynsenssorrappport foreligger heller ikke.

1. Vurdering av emnets elementer

Emnet tar sikte på å gi en innføring i menneskerettigheter fra historiske, filosofiske og samfunnsvitenskapelig perspektiver og er satt sammen av pensumtekster hentet fra historie, filosofi, statsvitenskap og antropologi. Dette er krevende, blant annet fordi den statsvitenskapelige behandlingen av menneskerettigheter føles fremmed for dem med juridisk bakgrunn og fordi deler av de filosofiske diskusjonene setter krav til egen analytisk tenkning mange av de 'ikke-vestlige' studentene er uvant med.

I de siste tre årene har den alminnelige forelesningsbaserte undervisningen blitt supplert med et hjelpelærerbasert seminar, som også går over 20 timer. Hjelpelæreren er rekruttert blant andreårsstudentene.

Litteraturlisten er basert på to hovedlærebøker supplert med enkeltstående bokkapitler samlet i et kompendium (seks) eller nedlastbare fra nett (sju). 2013-pensumet er noe endret i forhold til 2012-pensumet fordi kurset skiftet foreleser på de historiske og filosofiske områdene. Sannsynligvis ble 2013-utgaven litt for tung på filosofi og litt for lett på historie. Forøvrig tror jeg litteraturen dekker emnets læringskrav på en god måte og har et fornuftig omfang (885 s). Fire av de åtte som svarer på administrasjonens undersøkelse er imidlertid mindre fornøyd med det akademiske innholdet; av de utdypende kommentarene går det fram at misnøyen mest handler om at tekstene ikke ble tilstrekkelig bundet sammen av foreleserne.

Undervisningen holdes hovedsakelig av tre forelesere, en sosialantropolog (som også er kursleder), en filosof og en statsviter. Som nevnt suppleres forelesningene med studentledete seminarer, dette har fungert fint og den ene av de åtte som har kommentert det, ga hjelpelæreren en strålende tilbakemelding. Kritikken fra de misfornøyde handler, som antydnet, om at enkeltforelesningene sprikte og at foreleserne mer snakket om sine egne spesialiteter enn å formidle de overordnede perspektivene på MR som de forskjellige disiplinene har. Denne kritikken er jeg i noen grad enig i, forelesningene bør kjøres bedre sammen neste gang, MR-historie må få en sterkere plass og særlig filosofi-delen bør gjøres mer allmenn før foreleser gjør dypdykk i utvalgte filosofers tilnærminger.

En annen studentkritikk går på at noen forelesere ikke brukte powerpoint, på den annen side har andre studenter fortalt meg at de har verdsatt nettopp denne detaljen. Uansett vil de neste versjonene av kurset bli stadig mer power-point-baserte.

Emnet har alle nødvendige ressurser og nyter, som antydnet, godt av et hjelpelærer-basert seminar og en midtveiseksamen.

Emnets eksamensform er todelt: En midtveiseksamen med bestått/ikke bestått, og en skriftlig hjemmeeksamen. Såvidt jeg skjønner av administrasjonens spørreundersøkelse er seks av de åtte fornøyde og svært fornøyde med eksamensformen. Jeg forstår det også slik at midtveiseksamenen oppfattes som nyttig og god av alle studentene. Dette er imidlertid en tidkrevende vurderingsform hvor godskrivningen i undervisningsbanken langt fra dekker faktisk tidsbruk.

Selve karakterfordelingen ble en del svakere i 2013 enn i 2012. Snittet lå på C begge år, men i 2012 var fordelingen B-C-D 8-7-4, mens den i 2013 var 5-2-6. Studentrepresentantene har tatt opp dette med kursleder og flere av dem som fikk D har fått individuelle forklaringer på karakteren. Det later til at de mange D'ene i 2013 delvis skyldes et faktisk lavere analytisk nivå (her kan sprikende undervisning være en forklaring, en annen kan være at studentene faktisk har forberedt seg mindre), en like viktig faktor er at av de 22 som leverte eksamensoppgave var det ikke mer enn ca 14 som faktisk fulgte forelesningene. Flere av D'ene var preget av at studentene besvarte oppgaven på siden av spørsmålet og la fram referanselister på siden av pensum.

2. Læringsutbytteformuleringene

Disse ble endret i 2013 som følge av tilpasning til nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, og oppfattes nå som tilfredsstillende.

3. Emnebeskrivelsen

Denne fremstår som tilfredsstillende for emnet målt opp mot alle aktuelle kriterier, og endringer antas ikke å være nødvendig. Det noe svakere karaktersnittet i 2013 sammenlignet med 2012 er kommentert ovenfor.

4. Endringer siden forrige periodiske evaluering

Kurset er fullstendig endret siden 2007 som følge av overgangen fra 15 til 10 studiepoeng per kurs. Videre har kursleder vært skiftet to ganger (2008, 2011) og både pensum og lærerstab har gjennomgått store utskiftninger.

5. Forslag til forbedringer

Som nevnt over: Sterkere samkjøring av de tre hovedlærerne, mer vekt på historie og mer vekt på å få fram de overordnede perspektivene fagene har på MR.

I betraktning av den lave svarprosenten bør det også ses etter andre evalueringsformer ved neste korsvei.

6. Kort oppsummering

The periodic evaluation of HUMR 5131 has been both positive and negative. Very few of the students (only 8 out of 22) have answered the survey, and of those around half have expressed dissatisfaction with the teaching. They observe that the lectures concentrate too much on the specialties of each teacher at the cost of the overarching perspectives on human rights as seen from the various disciplines involved. By way of other means the students have also expressed concern at the number of D grades; even though the average is the same as last year, a C. A likely reason for this is however the fact that only around 14 of the 24 registered students regularly attended the course and that several essays graded with a D really didn't relate as directly to the learning goals as must be expected.

In any case, for the next time, autumn 2015, the lecturing at the course must be better integrated, adopt a more generalising perspective, and possibly include more history.

The feedback regarding the seminars given by the teaching assistant and the administration is positive.

17. februar 2014

Stener Ekern

*Vedlegg 7***Periodisk emnerapport for HUMR5132 Human Rights Law in Context, høsten 2013**

Denne rapporten er basert på emnets emnebeskrivelse, FS-rapporter som viser gjennomføringsfakta for studentgruppen for høsten 2012 og høsten 2013, resultatene fra studentundersøkelsen gjennomført av administrasjonen, samt resultatene fra underveisevalueringen høsten 2013. Det foreligger ingen tidligere periodisk emnerapport for emnet. Det er en svakhet at bare 5 av 18 studenter har besvart studentundersøkelsen, så konklusjonene derfra er usikre.

1. Vurdering av emnets elementer

Emnet tar sikte på å diskutere juridiske regler om menneskerettigheter i en samfunnsmessig kontekst, og det er derfor nødvendig med tekster fra både jus og andre disipliner. Litteraturlisten inneholder kapitler fra en lærebok som også brukes på andre emner på M.phil.-studiet, i tillegg til to kompendier med tekster som til sammen er ment å dekke emnets læringskrav. Pensumlitteraturen har et fornuftig omfang, men kan oppfattes som litt uoversiktlig. Litteraturen får likevel meget god tilbakemelding i studentundersøkelsen.

Undervisningen er delt på mange interne og eksterne forelesere. Dette skaper god dynamikk, men det vanskeligjør å holde en rød tråd gjennom forelesningsrekken. Visse grep ble foretatt forut for høsten 2013 for å forbedre dette, og studentundersøkelsen gir god tilbakemelding. Forelesningene suppleres av studentledete seminarer, som også hjelper til å holde den røde tråden.

Emnet har alle nødvendige ressurser.

Emnets eksamensform er todelt: En muntlig debatt som teller 20 %, samt en skriftlig hjemmeeksamen. Spørsmålet om debatten ble dessverre galt stilt i studentundersøkelsen, men muntlige tilbakemeldinger gjennom flere semestre tilsier at studentene synes dette er en glimrende evalueringsform. Den skriftlige hjemmeeksamen ble oppfattet som vanskelig på grunn av spørsmålsstillingen, men studentene oppnådde likevel gode karakterer.

2. Læringsutbytteformuleringene

Disse ble endret i 2013 som følge av tilpasning til nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, og oppfattes nå som tilfredsstillende.

3. Emnebeskrivelsen

Denne fremstår som tilfredsstillende for emnet målt opp mot alle aktuelle kriterier, og endringer antas ikke å være nødvendig.

4. Endringer siden forrige periodiske evaluering

Emnet ble gjennomført for første gang høsten 2011, og det foreligger derfor ingen tidligere periodisk emneevaluering.

5. Forslag til forbedringer

Førsteamanuensis Vibeke Blaker Strand overtar som emneansvarlig f.o.m. høsten 2014, og jeg har bedt henne vurdere endringer i emnet. Foreløpig vurdering er at én pensumartikkel bør byttes ut, da den i flere semestre har blitt oppfattet som forvirrende for studentene, men at pensum for øvrig kan stå uendret. Det bør vurderes om temaene i enkeltforelesninger kan byttes ut, men vesentlige endringer fremstår som unødvendige. Studentene er jevnt over tilfreds med emnet, og fra mitt perspektiv fremstår det også som et emne som både er utfordrende og lærerikt for både juridiske og ikke-juridiske studenter.

6. Kort oppsummering

(Denne skrives på engelsk siden det er et engelskspråklig emne.)

The periodic evaluation of HUMR5132 has largely been positive. Feedback from students suggests that students appreciate the course both in terms of curriculum, content, and teaching, and that administrative aspects also work as they should. The only significant criticism concerns the take-home exam, which was considered too challenging by several students. Considering the grade average of B, the criticism is to a certain degree inaccurate, but it is certainly something which will be taken into consideration for next semester.

5. februar 2014
Kjetil Mujezinović Larsen

Vedlegg 8

Periodisk emnerapport for HUMR5140 Introduction to Human Rights Law, høsten 2013

Denne rapporten er basert på emnets emnebeskrivelse, FS-rapporter som viser gjennomføringsfakta for studentgruppen for høsten 2012 og høsten 2013, resultatene fra studentundersøkelsen gjennomført av administrasjonen, resultatene fra undervisevalueringen høsten 2013, samt forrige periodiske emnerapport fra mars 2011 (HUMR4140). Det er en svakhet at bare 9 av 26 studenter har besvart studentundersøkelsen, så konklusjonene derfra er usikre.

1. Vurdering av emnets elementer

Emnet tar sikte på å gi en innføring i menneskerettigheter fra et juridisk perspektiv, og er utformet på en måte som forsøker å utfordre studentene og treffe dem på riktig nivå uansett om de har juridiske forkunnskaper eller ikke. Dette er krevende, fordi det er vanskelig å unngå at man enten gjør det for enkelt for jusstudentene eller for vanskelig for ikke-juridiske studenter. Tilbakemeldinger fra studentene på undervisevaluering og studentundersøkelsen tyder imidlertid på at emnet nå har funnet et fornuftig nivå. Litteraturlisten er hovedsakelig basert på en lærebok, som suppleres med artikler i et kompendium. Til sammen dekker litteraturen emnets læringskrav på en god måte, og den har et fornuftig omfang, men kan oppfattes som litt uoversiktlig ved at den består av enkeltkapitler fra en lærebok samt en rekke artikler samlet i to kompendier. Litteraturen får meget god tilbakemelding i studentundersøkelsen (spørsmål 14).

Undervisningen holdes hovedsakelig av emneansvarlig, men med innslag av andre forelesere for å skape en bedre dynamikk. Jeg oppfatter studentundersøkelsen (og undervisevalueringen) som hovedsakelig positivt. På spm. 12 (teaching methods) er det en student som har svart «slightly unsatisfied», men dette begrunnes ikke nærmere. Når det i spm. 13 beskrives at «at least equal time/resources given to the politics of HR or HR in Politics and International Relations», antydes det at tilbakemeldingen kanskje heller angår HUMR5131 eller HUMR5132, alternativt at studenten har misforstått formålet med HUMR5140. Undersøkelsen forteller imidlertid ikke om denne kommentaren kom fra studenten som er «slightly unsatisfied», så jeg vet ikke om det er dette som ligger bak. Samme usikkerhet gjør seg for øvrig gjeldende på spm. 17 – kurset «should give less focus on law», som er en irrelevant tilbakemelding for et juridisk emne. Hvis det er dette som begrunner den ene studentens «very unsatisfied» på spm. 16, så tillater jeg meg å mene at vurderingen er misforstått. Spm. 16 gjelder for øvrig fysisk og sosialt læringsmiljø, så kommentaren er uansett ikke treffende, og jeg kan ikke på bakgrunn av studentundersøkelsen vite hva som er årsaken til den negative vurderingen. Alle øvrige respondenter vurderer uansett læringsmiljøet til «very satisfied» eller «satisfied», så vurderingen er uansett god.

Forelesningene suppleres av studentledete seminarer, som fungerer fint, men som underveis i dette konkrete semesteret fikk kritikk for å være for lettvtint ved at det ble oppfattet å rette seg primært mot studenter som ikke forstod det grunnleggende i jussen (se også siste kommentar på spm. 24).

Emnet har alle nødvendige ressurser.

Emnets eksamensform er todelt: En midtveiseeksamen med bestått/ikke bestått, og en skriftlig hjemmeeksamen. Midtveiseeksamen får blandet vurdering i spm. 22, men tilbakemeldinger underveis tyder på at dagens ordning med konkrete og konstruktive skriftlig kommentarer til hver enkelt student oppfattes som nyttig. Dette er imidlertid en tidkrevende vurderingsform, hvor godskrivningen i undervisningsbanken langt fra dekker faktisk tidsbruk. Når det i spm. 23 beskrives at midtveiseeksamen «should be evaluative», er jeg ikke sikker på hva som menes. Hvis det menes at midtveiseeksamen bør gis karakterer, er jeg uenig. Karakterer ble gitt før, men evalueringsformen oppfattes som mye mer vellykket etter overgangen til bestått/ikke bestått. Hvis det menes at hver enkelt besvarelse må gis konstruktiv tilbakemelding, må jeg innvende at det er nettopp dette som gjøres.

2. Læringsutbytteformuleringene

Disse ble endret i 2013 som følge av tilpasning til nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, og oppfattes nå som tilfredsstillende.

3. Emnebeskrivelsen

Denne fremstår som tilfredsstillende for emnet målt opp mot alle aktuelle kriterier, og endringer antas ikke å være nødvendig.

4. Endringer siden forrige periodiske evaluering

Kurset er fullstendig endret siden den gang som følge av overgangen fra 15 sp. til 10 sp. emner.

5. Forslag til forbedringer

Kurset har funnet en god form, og jeg ser ingen grunn til vesentlige endringer på bakgrunn av studentundersøkelsen eller andre forhold. Neste semester skal jeg imidlertid være tydeligere i oppfølgingen av de studentledete seminarer.

6. Kort oppsummering

(Denne skrives på engelsk siden det er et engelskspråklig emne.)

The periodic evaluation of HUMR5140 has largely been positive. Feedback from students suggests that students appreciate the course both in terms of curriculum, content, and teaching, and that administrative aspects also work as they should. Some criticism was raised with regard to the level of the student-led seminars, where we will make adjustments for next semester. The grade average was a B, which also suggests that the course works well.

6. februar 2014
Kjetil Mujezinović Larsen

*Vedlegg 9***Emnerapport- JUS5503 - Human Rights and Counter-Terrorism: Striking a Balance?****Emnebeskrivelsen:**

In order to combat terrorism, states and international organizations have adopted numerous policies and initiatives, especially since 11 September 2001. These counter-terrorism measures pose certain challenges to the international legal system. The course addresses the challenges to the international legal system that counter-terrorism measures entail. We provide an introduction to relevant topics of international law, but the course focuses on the accommodation of and limitations to counter-terrorism measures that international human rights, refugee law, international humanitarian law, and international criminal law place on states.

This course calls upon students to contemplate the line of legality of counter-terrorism efforts. In other words, students should understand the necessity of counter-terrorism to human rights, but that unfettered counter-terrorism undermines human rights itself. Through the study of specific cases in the context of counter-terrorism, students will also understand that there is constantly a necessity to balance competing demands to uphold the principles of democracy and rule of law.

- 1. Pensum: The syllabus is composed of one textbook, academic articles, and primary sources- including hard and soft law instruments from the universal, regional, and national levels as well as case law. The material is comprehensive as is appropriate for a Masters level class.**

Instruments

Inter American Convention Against Terrorism

OAU Convention on the Prevention and Combating of Terrorism

EU Convention on the Suppression of Terrorism

SAARC Convention

UDHR Art. 3

CCPR, Arts. 4, 6 & 9

CESCR Art. 5

HRC General Comment 39

Paris Minimum Standards of Human Rights Norms in a State of Emergency

Siracusa Principles on the limitation and derogation of CCPR

CAT, Articles 1 & 3 ; ICCPR, Art. 7

Common Articles 2 and 3 to Geneva Conventions of 1949

Articles 4 and 5 of Geneva Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War of August 12, 1949

Articles 1 and 43- 45 of the Protocol Additional to the Geneva Conventions of 1949, and relating to the protection of victims of International Armed Conflict (Protocol I) of 8 June 1977

Articles 43- 45 and 50-51 of the Protocol Additional to the Geneva Conventions of 1949, and relating to the protection of victims of International Armed Conflict (Protocol I) of 8 June 1977

Article 13 of the Protocol Additional to the Geneva Conventions of 1949, and relating to the protection of victims of Non-International Armed Conflict (Protocol II) of 8 June 1977

Required reading

Cases and readings

Students are expected to analyze comparative cases from national tribunals and international human rights monitors. We will update the cases for the next semester.

Cases

Goiburou v. Paraguay, IACTHR(2006)

Finogenov and others v. Russia (ECTHR 2012)

Isayeva, Yusopova and Bazayeva v. Russia (ECTHR 2002)

McCann v. UK (ECTHR)

Guerrero v. Colombia (UN Human Rights Committee 1982)

Sunday Times v. UK European Court of Human Rights

Ergi v. Turkey European Court of Human Rights

Urper v. Turkey, European Court of Human Rights (2009)

Surek v. Turkey (ECTHR 1999)

Klass and others v. Germany (ECTHR 1978)

Kadi v. Council of the European Union (European Court of Justice 2008)

Ireland v. UK, ECHR

Lee v. Republic of Korea (2005) UN Human Rights Committee

CAT Agiza Case

Nabil Sayadi & Patrick Vinck v. Belgium (2008) UN Human Rights Committee

Malone v. United Kingdom ECHR (1984)

Al-Nashif v. Bulgaria European Court of Human Rights (2003)

El Masri v. Macedonia European Court of Human Rights

Interlocutory Decision on the Applicable Law: Terrorism, Conspiracy, Homicide, Perpetration, Cumulative Charging, Special Tribunal for Lebanon, paras. 61-113

Hamdan v. Rumsfeld et al., pp. 20-73

Boumediene et al. v. Bush et al., pp. 8-70

Government Documents

Legality of the Use of Military Commissions to Try Terrorists November 6 2001 Memorandum for the Counsel to the President (Office of Legal Counsel US Department of Justice)

"Protected Person" Status in Occupied Iraq Under the Fourth Geneva Convention March 18 2004 Memorandum for the Counsel to the President (Office of Legal Counsel US Department of Justice)

United Nations

Security Council Resolutions:

1269 on the responsibility of the Security Council in the maintenance of international peace and security

1373 on threats to international peace and security caused by terrorist acts

1851 on the situation in Somalia

Literature

Main book

Duffy, Helen, *The War on Terror and the Framework of International Law*, Cambridge 2007.

Chapter 2 (17-69) , chapter 4 (esp. pp. 73-117) chapter 6 (pages 217-273), chapter 7(pp.274-347, 364-365), chapter 8 (esp. pp. 430-442). Pages in total: 241 pp.

Articles

Karima Bennoune, "Terror/Torture", 26 Berkeley Journal of International Law 1 2008, 1-62 [62 pp]

Dr. Mohammed Saif-Alden Wattad, The Torturing Debate on Torture 29 Northern Illinois U. Law Review 1 (2008), 1-38 [38 pp]

Torture Memos

Louis Fisher, Extraordinary Rendition : The Price of Secrecy, 57 American U. Law Review 1404 (June 2008), 1405-1452 [47 pp]

Corn and Jensen, Transnational Armed Conflict: A "Principled" Approach to the Regulation of Counter-Terrorism Combat Operations 42 Israel Law Review (2009) pages 1-34 [34 pp]

Rona Interesting Times for International Humanitarian Law Fletcher Forum of World Affairs Vol 27:2 Summer Fall (2003) , 55-74 [19 pp]

Mark A. Drumbl, Transnational Terrorist Financing: Criminal and Civil Perspectives, 9 German Law Journal (2008), pp. 933-943 [10 pp]

Philippe Sands, Torture Team: Uncovering War Crimes in the Land of the Free (Penguin 2009), pp. 211-294 [83 pp]

Optional reading

Commentaries to Articles from Geneva Conventions and Additional Protocol I

Antonio Cassese, Terrorism is Also Disrupting Some Crucial Legal Categories of International Law 12 EJIL (2001) 993-1001

Prosecutor v Tadic ICTY Appeal Judgment paragraphs 83-145

Prosecutor v Thomas Lubanga Dyilo ICC Decision on the Confirmation of Charges paragraphs 200-237

Prosecutor v. Galic (Trial Judgement), Judge Nieto-Navia's separate and partially dissenting opinion, paras. 108-113

Marco Sassoli, Terrorism and War 4 JICL (2006) 959-981

Ingrid Detter The Law of War and Illegal Combatants 75 GWLR 5-6 (2007) 1049-1104

US Department of Justice Memorandum of 22 January 02

White House Memorandum of 7 February 2002

Commentaries to Articles from Additional Protocols I and II - and follow respective links

SUA Convention Articles 3-7

Duffy, chap. 4 (pp. 117-143)

Jeanne K. Giraldo and Harold A. Trinkunas, Terrorist Financing: Explaining Government Responses, in Terrorist Financing and State Responses: A Comparative Perspective, pp. 282-296 (2007)

Sassoli, M. Transnational Armed Groups and International Humanitarian Law HCPR Occasional Paper Series Winter 2006 No. 6, 1-34 [34 pp]

Jinks, D. September 11 and the Laws of War 28 Yale Journal International Law 15 (2003) pages 1-49 [49 pp]

Bradley, C.A. and Goldsmith, J.L. Congressional Authorisation and the War on Terrorism Harvard Law Review 118 Harvard Law Review No 7. (2005) pp 2047-2133 [87 pp]

Hamdan v. Rumsfeld et al., Justice Kennedy's partially concurring opinion

Hamdan v. Rumsfeld et al., Justice Thomas' dissenting opinion

Boumediene et al. v. Bush et al., Justice Robert's dissenting opinion

Boumediene et al. v. Bush et al., Justice Scalia's dissenting opinion

Duffy, chap. 8 (esp. pp. 379-430)

United States of America v. Josef Altstoetter et al. ("The Justice Case"), pp. 1081-1177

Undervisning: Teaching pursues a lecture format with lecturers who offer special competence-including Nobuo Hayashi, Gentian Zyberi, Simon O'Connor, Heidi M. Lomell, and Cecilia Bailliet. There are 22 lecture hours in total.

For my own lectures, there were a large number of students who were very active in asking questions and participating in group work. I conducted group work even though it was a large lecture hall. The students seemed to enjoy it.

Heidi M. Lomell reports: «Jeg likte å undervise på CT-emnet. Studentene var usedvanlig engasjerte og aktive. Jeg likte også at jeg selv fikk legge opp litteratur til mine to forelesninger. Essayene var jevnt over gode. Jeg synes du skal fortsette med den valgfriheten studentene får gjennom at de kan skreddersyessayene etter egne interesser.»

Gentian Zyberi reports: "I think the CT course is fairly balanced in the form it is taught. It is good that students receive different perspectives and approaches to this broad topic from the lecturers. In terms of course improvement I'm thinking whether we can consider/check if there are other textbooks. The selection of cases needs to be revisited. We will need to sit down together and discuss this at some point. The essay format we use for testing is OK. But in order to keep the students engaged we might need to introduce a mid-term test? Presentations by the students? Other means? When I taught there was a limited number of students! Not sure why?"

Nobuo Hayashi reports: “This year's last session saw just three students showing up. So, I decided to drop my lecture and held an impromptu tutoring session with them instead. I am not saying that I did not enjoy it (because I did) in its own way, but I must admit it does dampen the momentum. Those who came said, in essence, that their classmates must have already (1) been busy with other exams and (2) chosen not to come since they had also already selected their paper topic which did not have anything to do with that day's theme. I don't know if there is anything much that one can do about it, to be honest. The essays I have graded are really a mixed bag, but perhaps that's how it should be. As you may have seen in my feedback and the replies I have received, those with unflattering grades who wanted my opinion seem to have taken them constructively. This seems to indicate a general willingness on the part of students struggling to write decent research papers in our courses to learn and improve. Needless to say, I cannot comment on the attitude of those whose papers I did not grade.”

Infrastructure: This year we had lectures in different locations due to the renovation of DA.

Exam: The students had to write a paper on a self-chosen topic as the exam. Topics had to be approved by Bailliet. The average grade was a “B” which indicates that the students performed well.

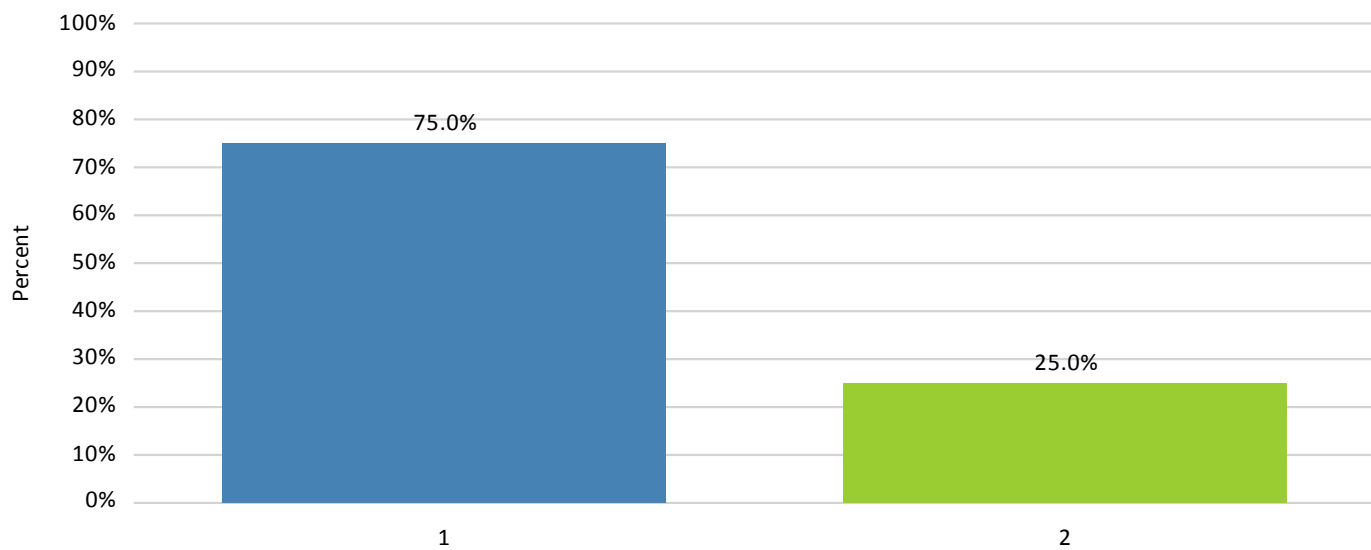
- 2. Læringsutbytte:** Students read actual cases from the European Court of Human Rights, the Human Rights Committee, the Inter-American Court of Human Rights, and national courts. They analyze international instruments on counter-terrorism and the fundamental human rights treaties. They are able to explain the ethical and legal dilemmas arising from the phenomenon of the “War on Terror”: use of force in counter-terrorist operations (use of drones), preventive actions (search, surveillance, censorship), extraordinary rendition, the prohibition on torture, detention, and prosecution not accordance with international standards. They are able to explain the trans-systemic institutional structure addressing counter-terrorism. Students should be able to apply this knowledge within jobs in the Ministry of Justice, police, intelligence agencies, and law firms
- 3. The student body is mixed with law students (Norwegian and international), social science students, and possibly practitioners. This means that we had to create different committees to grade exams according to whether they were social scientists or law students. This was done without any problems.**
- 4. We changed the topics covered in the class in order to update to current CT theory and policy.**
- 5. We hope to be able to select a new textbook soon, we expect one to be on the market by next year.**

Vedlegg 10.1

Evaluation survey of JUR1240 – Comparative Private Law bachelor- Autumn 2013

1. Gender?

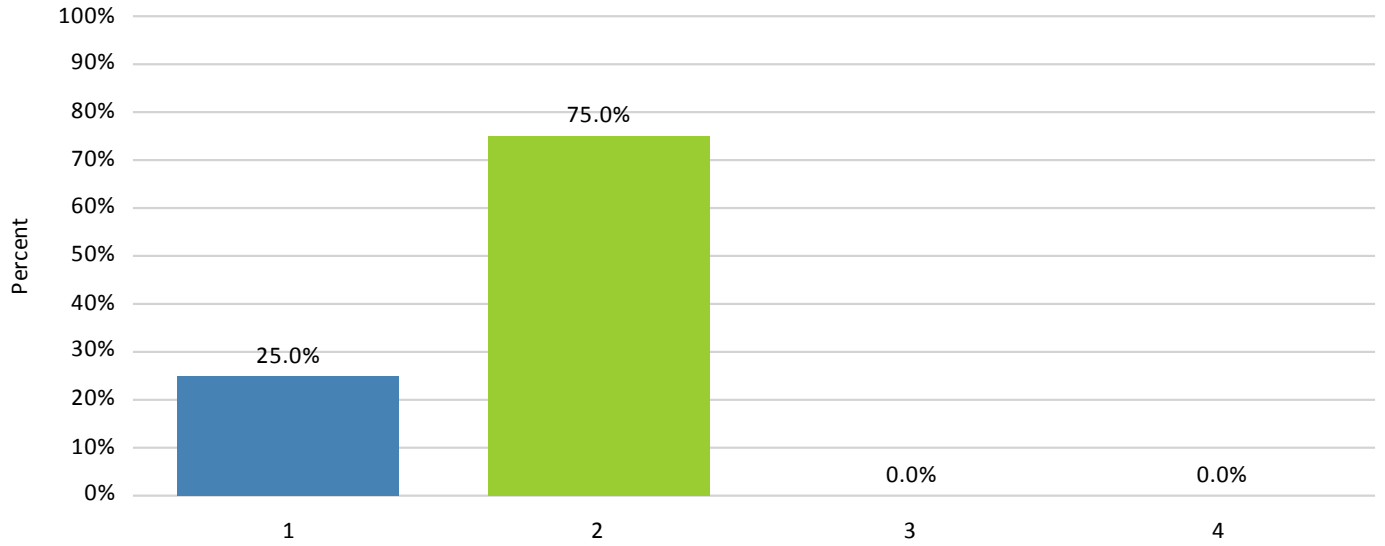
A) Background variables:

Name	
1	Woman
2	Man

Name	Percent
Woman	75.0%
Man	25.0%
N	12

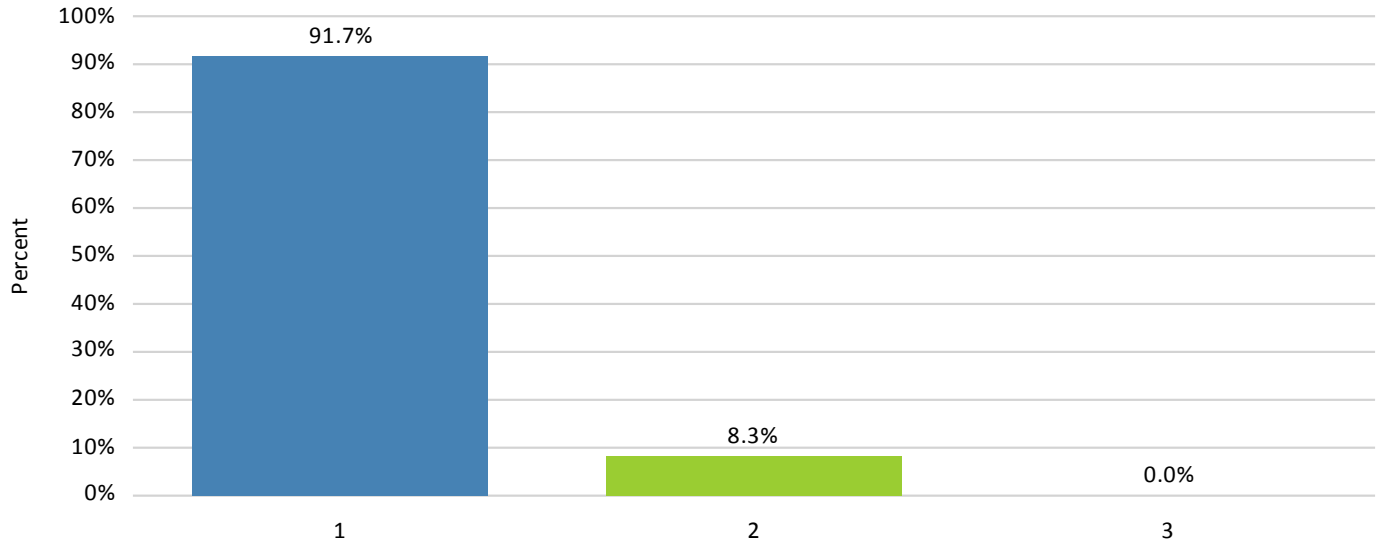
2. Age?

	Name
1	20 years or younger
2	21-25 years
3	26-30 years
4	31 years or older

Name	Percent
20 years or younger	25.0%
21-25 years	75.0%
26-30 years	0.0%
31 years or older	0.0%
N	12

3. Level?

Name

1	Bachelor
2	Master
3	Other, please specify:

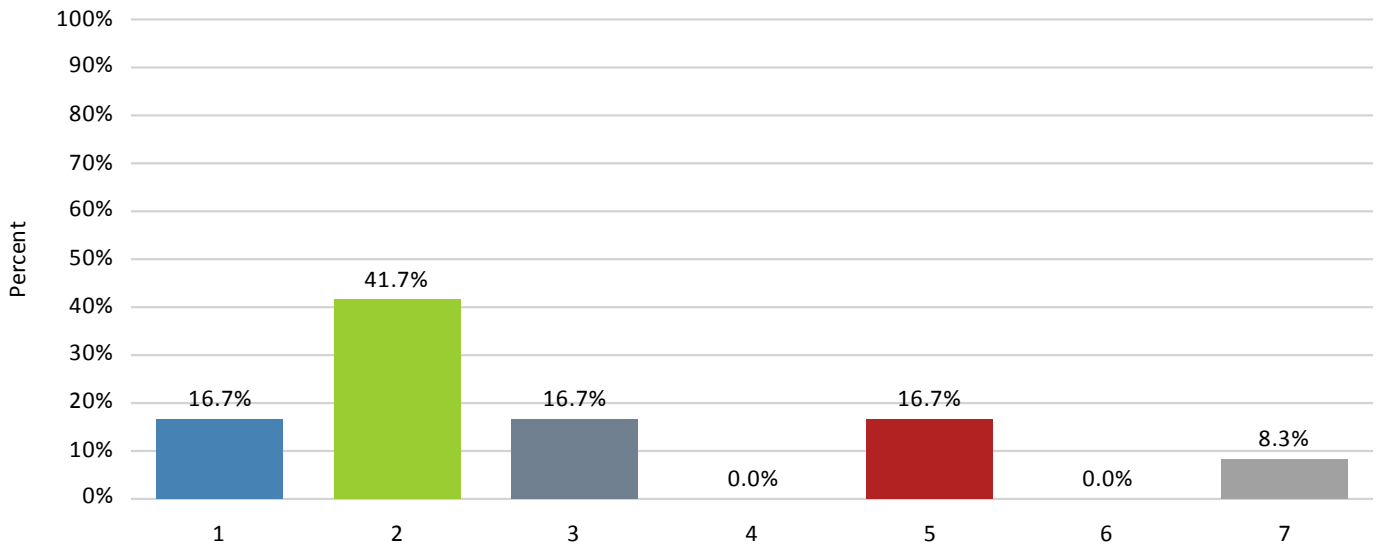
Name

Percent

Bachelor	91.7%
Master	8.3%
Other, please specify:	0.0%
N	12

4. What do you think about the start-up/initial phase of the course?

B) The start-up/initial phase of the course:

Name

1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	16.7%
Satisfied	41.7%
Slightly satisfied	16.7%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	16.7%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	8.3%
N	12

5. What could have been done better?

if we could have more practical tasks

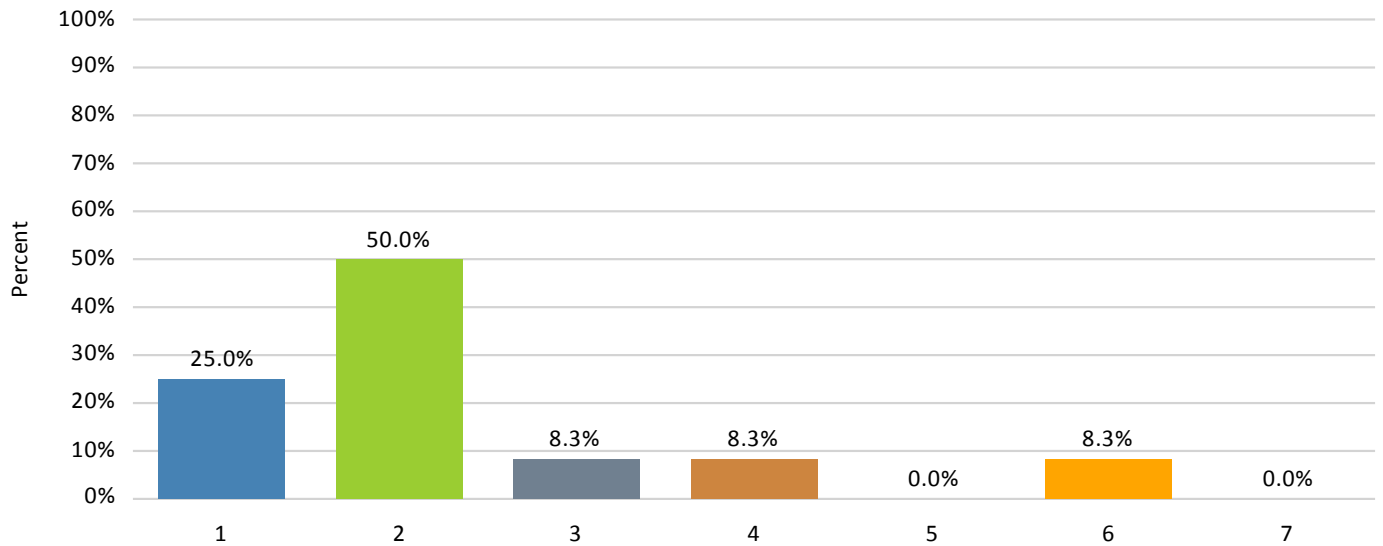
the program of matter in first days

More information to the bachelor students

Everything. The syllabus must be updated. There was one text mentioned twice, but with different titles, and in different books. The student might end up buying the same text twice! The teachers should also give lectures on the subject mentioned (we learned nothing about the CESL). The DFCR was not mentioned in the syllabus once, but we got it on the exam...

6. What do you think about the availability of the course information?

C) Information about the course:

Name

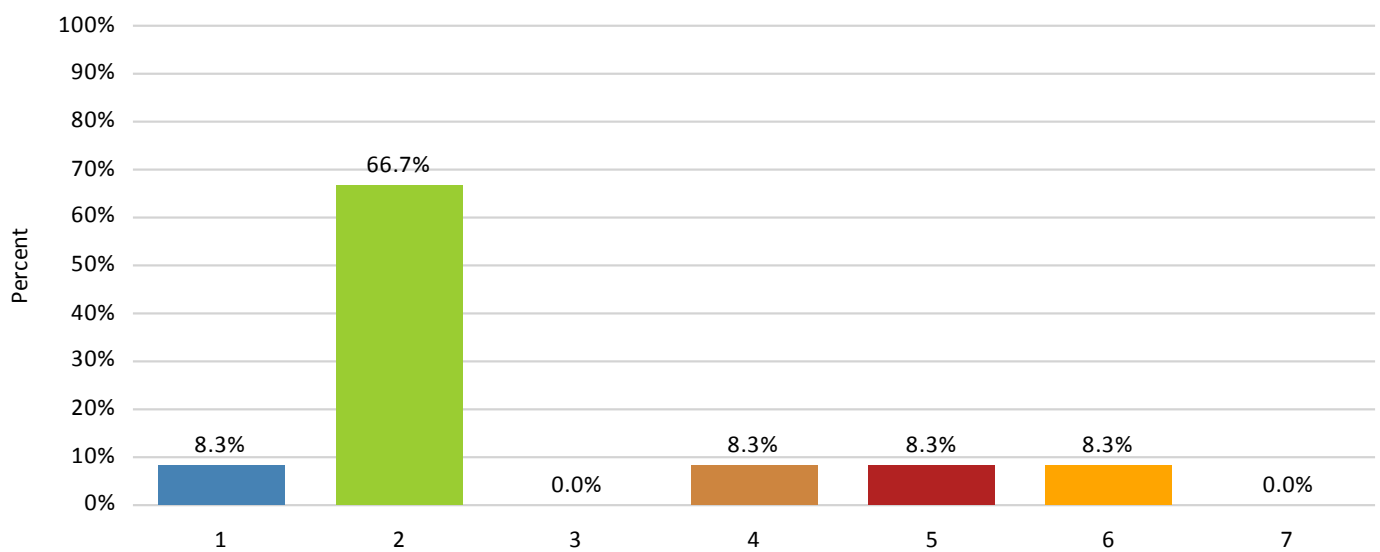
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	25.0%
Satisfied	50.0%
Slightly satisfied	8.3%
Slightly unsatisfied	8.3%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	8.3%
I don't know	0.0%
N	12

7. What could have been done better?

E-mail and information on the bachelor students site

8. What do you think about the quality of the course information?

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	8.3%
Satisfied	66.7%
Slightly satisfied	0.0%
Slightly unsatisfied	8.3%
Unsatisfied	8.3%
Very unsatisfied	8.3%
I don't know	0.0%
N	12

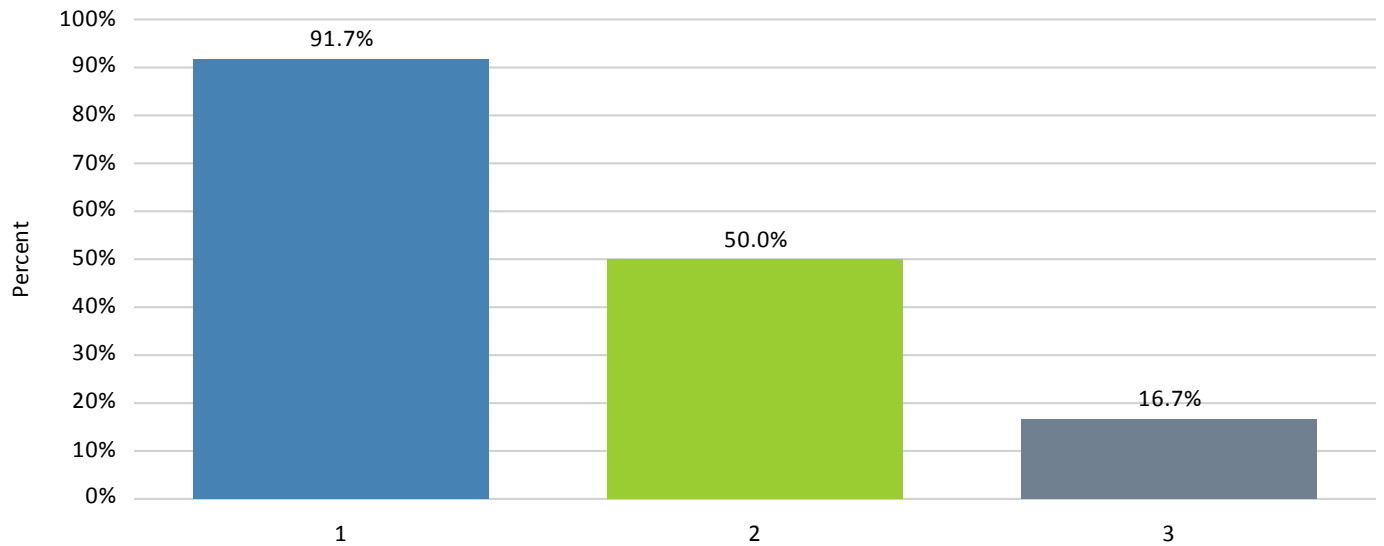
9. What could have been done better?

To much advanced information in the guest lectures.

more information about comparative law and not just vague and unprecise information; precise information about the topic as a whole

10. What kind of course activities did you attend?

D) Teaching and teaching activities:

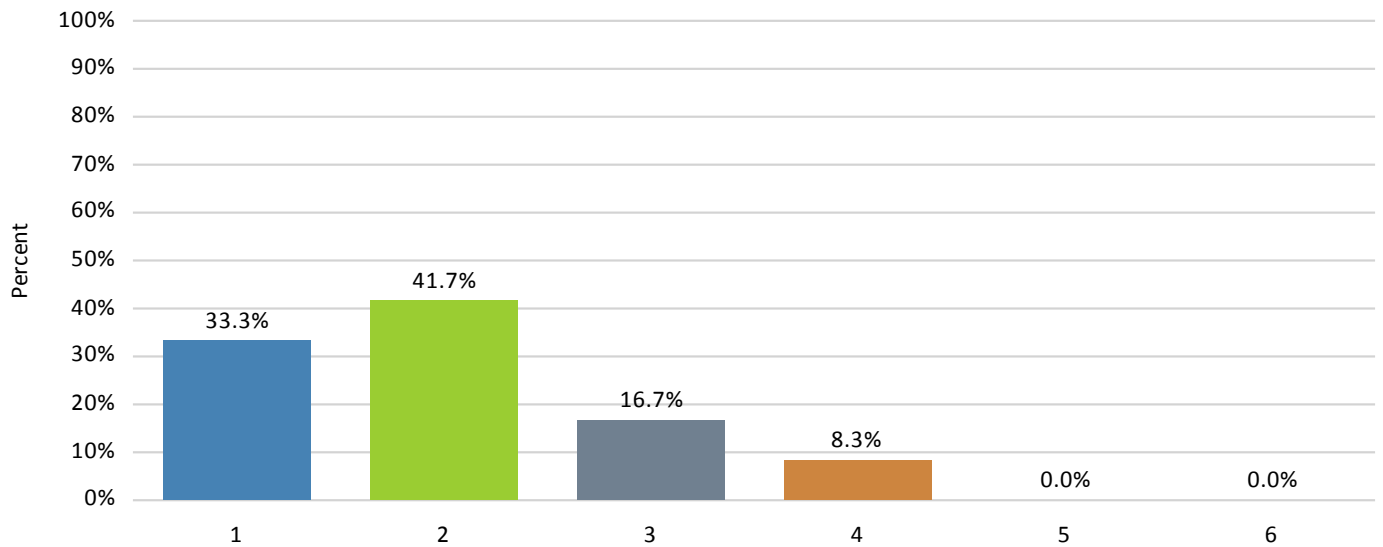
	Name
1	Lectures
2	Seminars
3	Other, please specify:

Name	Percent
Lectures	91.7%
Seminars	50.0%
Other, please specify:	16.7%
N	12

There were only lectures as far as i know because of the bad information

I went to some of the lectures, but I found most of them just repeating what we could read ourselves

11. How much of the teaching in the course did you attend?

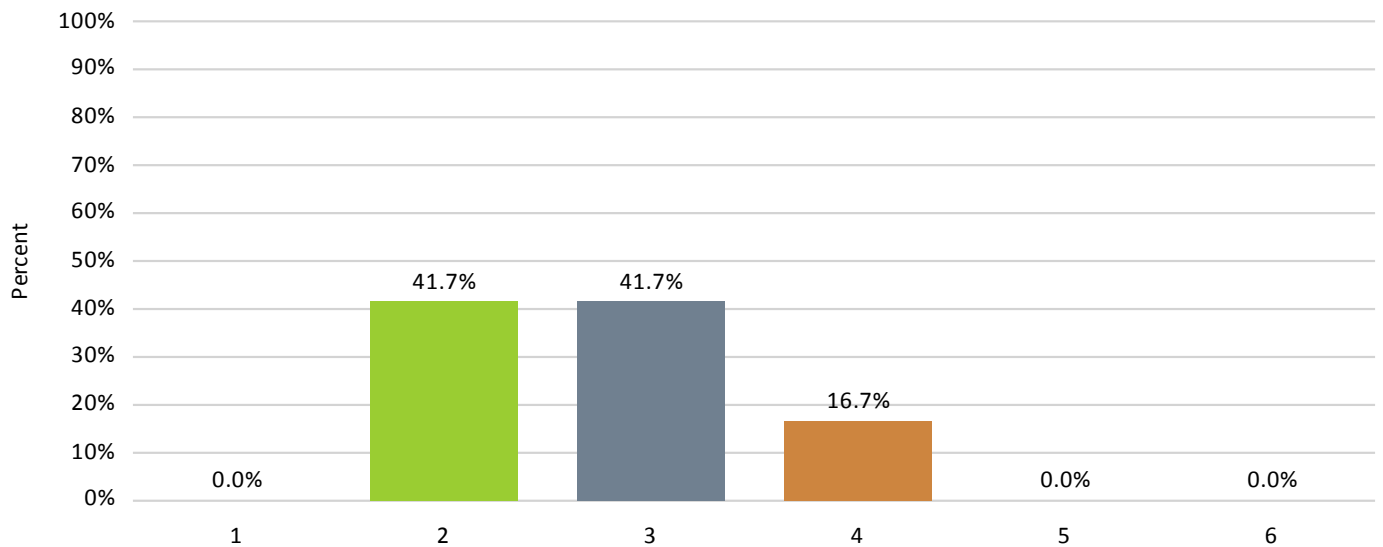

Name

1	Very much/everything
2	A lot
3	Quite a lot
4	Quite little
5	Little
6	Very little/nothing

Name	Percent
Very much/everything	33.3%
A lot	41.7%
Quite a lot	16.7%
Quite little	8.3%
Little	0.0%
Very little/nothing	0.0%
N	12

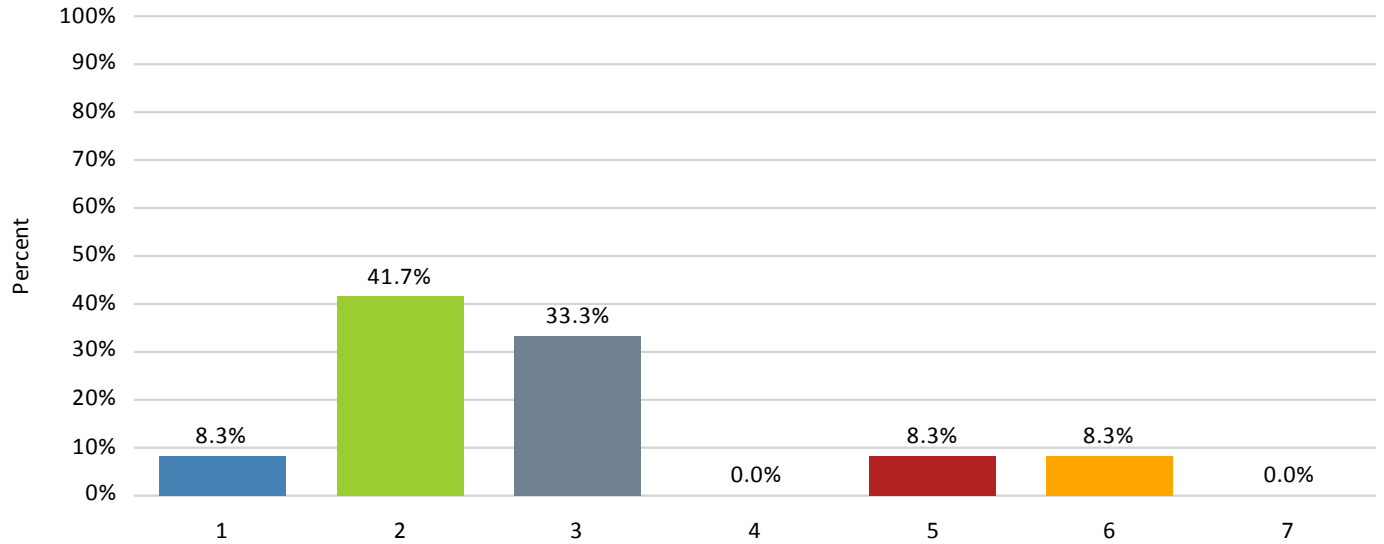
12. What do you think about your own study effort of this course?

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied

Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	41.7%
Slightly satisfied	41.7%
Slightly unsatisfied	16.7%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
N	12

13. What do you think about the academic content of this course?

Name

1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	8.3%
Satisfied	41.7%
Slightly satisfied	33.3%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	8.3%
Very unsatisfied	8.3%
I don't know	0.0%
N	12

14. What could have been done better?

more days of class

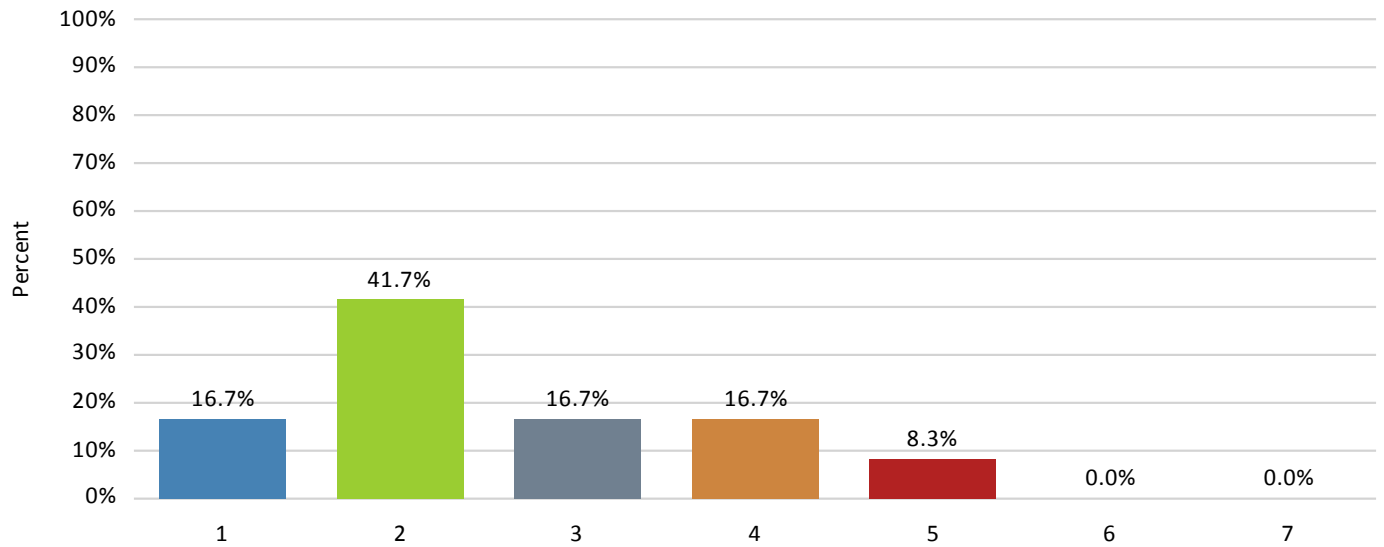
Lectures formed as seminars. The lectures of Herman Bruserud was easier to understand than the first lectures. A whole week of lectures in the start was also a bit much.

going further into the topics to know better the different systems

Everything

better reconciliation between course information and required reading list

15. What do you think about the teaching methods of this course?

Name

1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

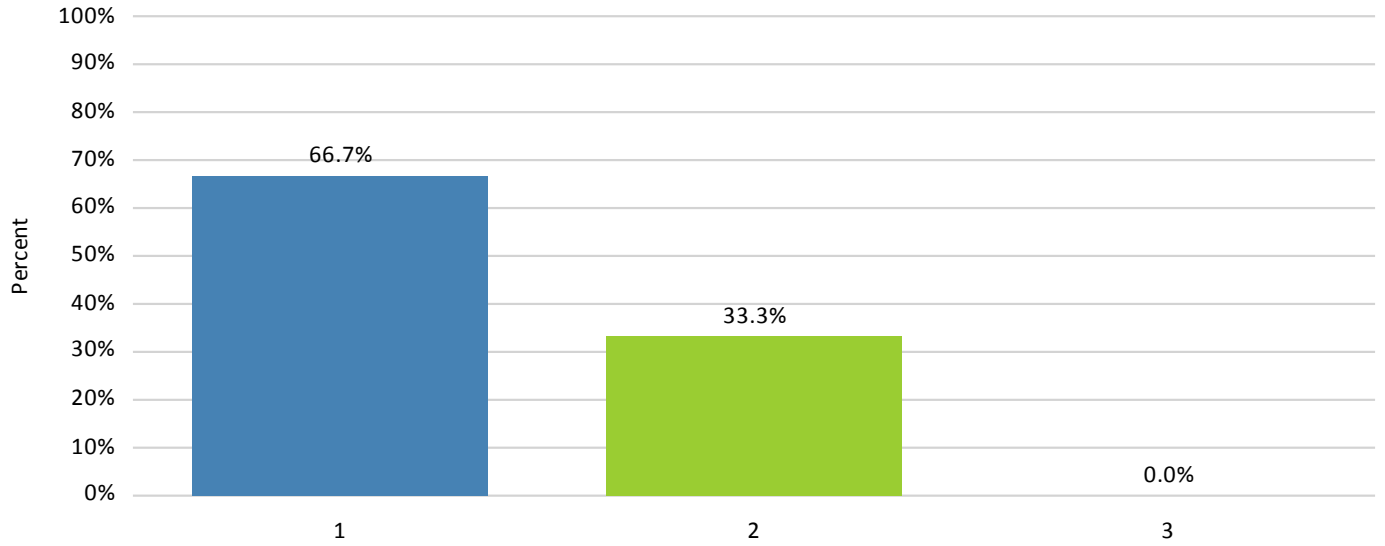
Name	Percent
Very satisfied	16.7%
Satisfied	41.7%
Slightly satisfied	16.7%
Slightly unsatisfied	16.7%
Unsatisfied	8.3%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	12

16. What could have been done better?

If there would have been more seminars, and also homeworks, that the final mark do not dependent only form exam.

There could have been seminars

17. Do you think the material on the reading list is adequate for reaching the learning goals of the course?

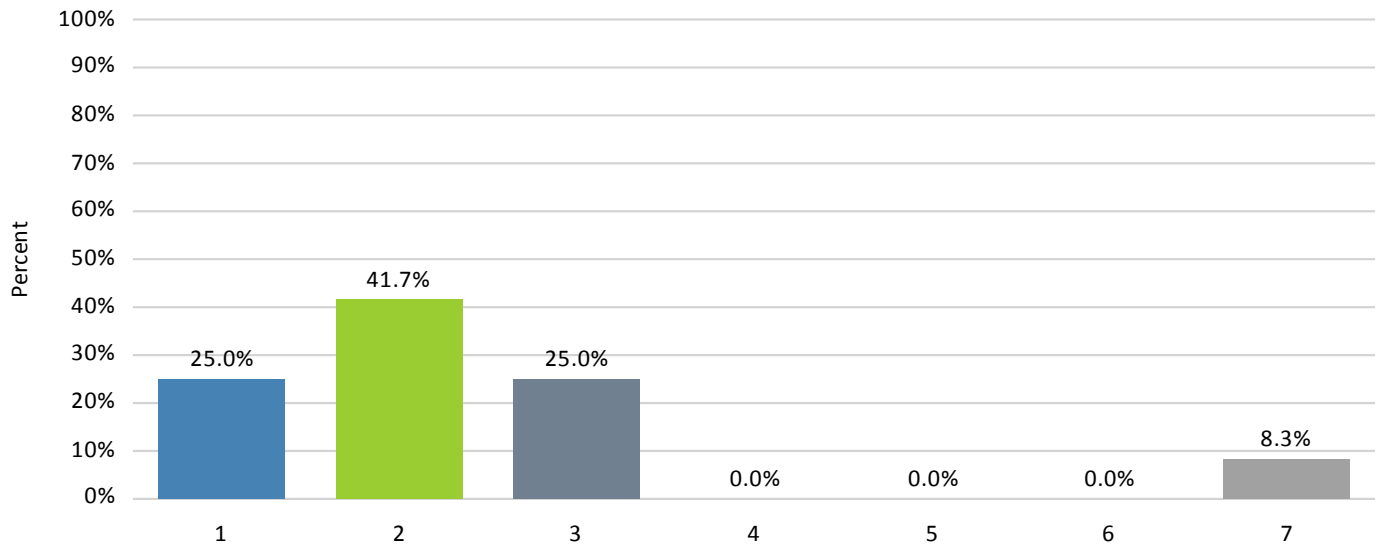
	Name
1	Yes
2	No
3	I don't know

Name	Percent
Yes	66.7%
No	33.3%
I don't know	0.0%
N	12

18. What could have been done better?

19. What do you think about psychological and social learning environment of this course?

E) Learning environment:

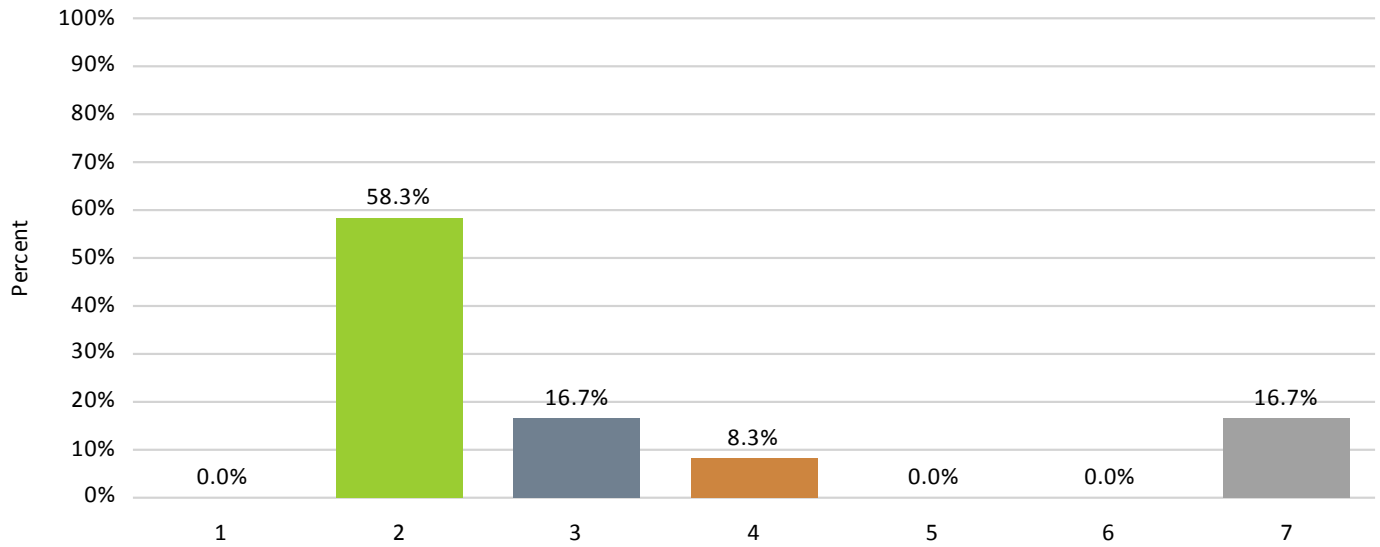
Name

1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	25.0%
Satisfied	41.7%
Slightly satisfied	25.0%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	8.3%
N	12

20. What could have been done better?

21. What do you think about the physical learning environment of this course?

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

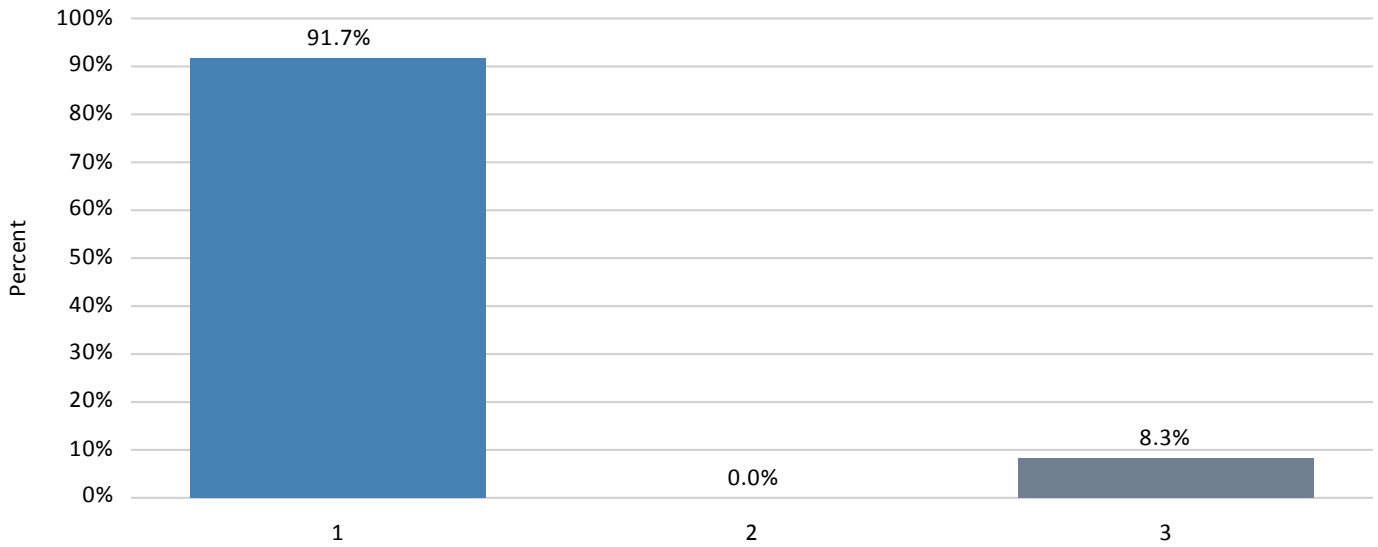
Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	58.3%
Slightly satisfied	16.7%
Slightly unsatisfied	8.3%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	16.7%
N	12

22. What could have been done better?

Having a better auditorium with for place to take notes

23. Has the teacher during the course made it possible for the students to make comments on the course and the teaching activities of the course?

F) Continuous course evaluation:

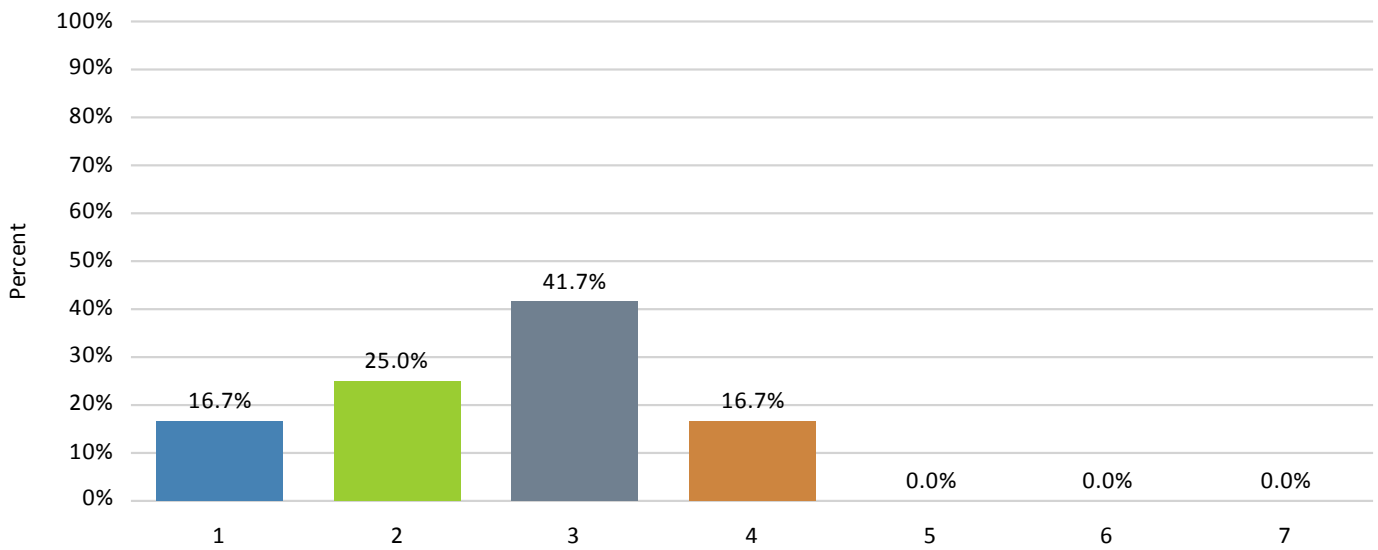
	Name
1	Yes
2	No
3	I don't know

Name	Percent
Yes	91.7%
No	0.0%
I don't know	8.3%
N	12

24. Any additional comments?

25. What do you think about the course exam as a form of assessment?

G) Forms of assessment:

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	16.7%
Satisfied	25.0%
Slightly satisfied	41.7%
Slightly unsatisfied	16.7%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	12

26. What could have been done better?

4 hours for so extensive exam is to less, better would be if we could just compare not more than 3 legal principles or conventions.

To have a material similar to the one allowed in EU competition law in order to do a pre- reading and underlining of the most important rules

27. If you have any other comments you can write them down here:

H) In the end:

It was good the interaction teacher-student!

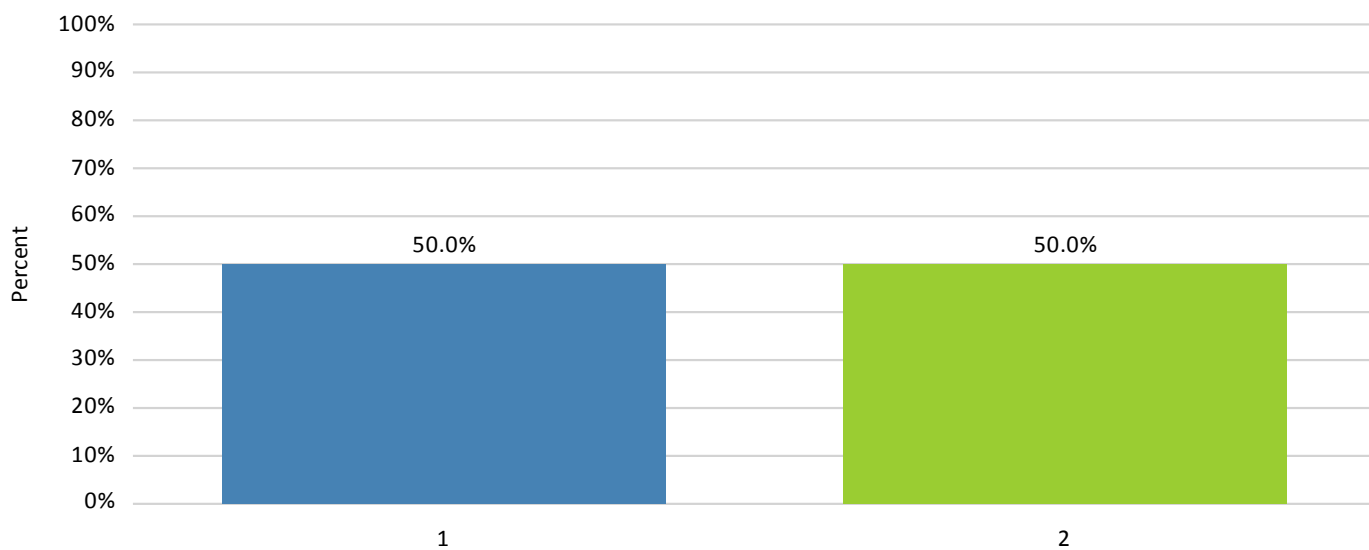
On the exam, there was too many documents to read for 4 hours, it was hard to handle all of them

Vedlegg 10.2

Evaluation survey of JUS5240 – Comparative Private Law Autumn 2013

1. Gender?

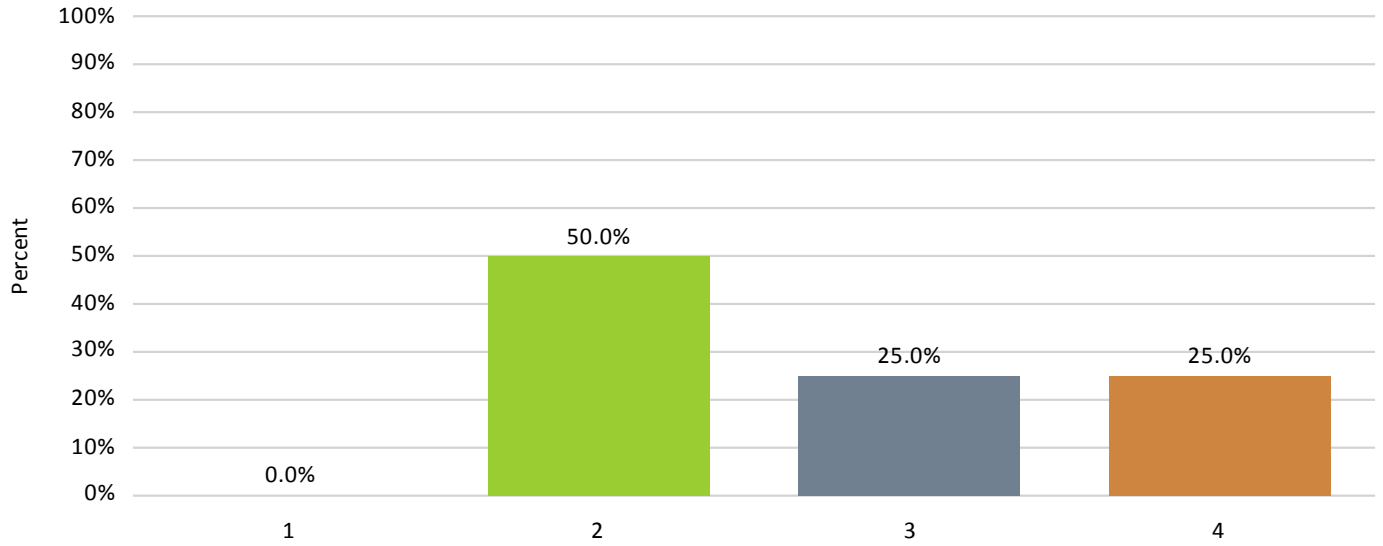
A) Background variables:

Name	
1	Woman
2	Man

Name	Percent
Woman	50.0%
Man	50.0%
N	4

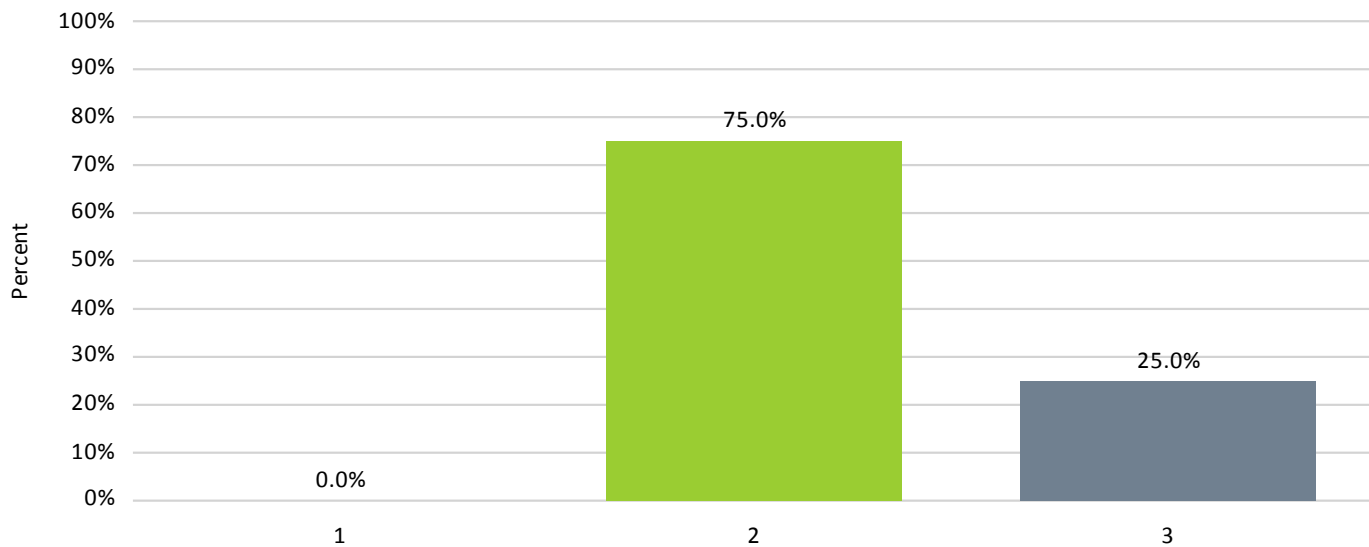
2. Age?

Name	
1	20 years or younger
2	21-25 years
3	26-30 years
4	31 years or older

Name	Percent
20 years or younger	0.0%
21-25 years	50.0%
26-30 years	25.0%
31 years or older	25.0%
N	4

3. Level?

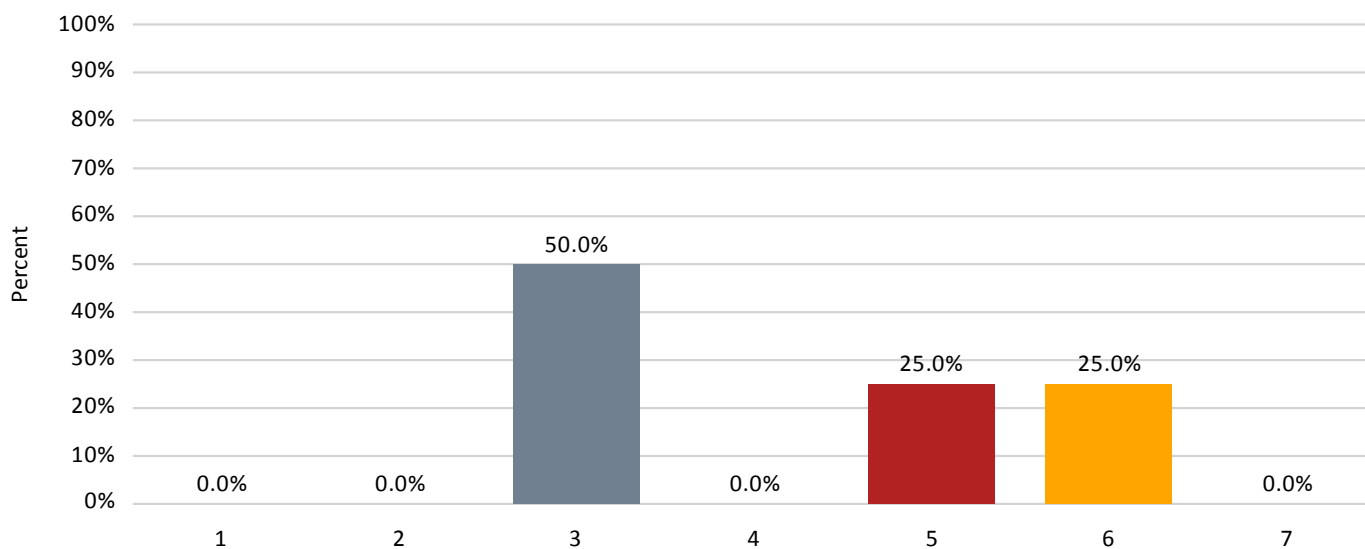

	Name
1	Bachelor
2	Master
3	Other, please specify:

Name	Percent
Bachelor	0.0%
Master	75.0%
Other, please specify:	25.0%
N	4

4. What do you think about the start-up/initial phase of the course?

B) The start-up/initial phase of the course:

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	0.0%
Slightly satisfied	50.0%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	25.0%
Very unsatisfied	25.0%
I don` t know	0.0%
N	4

5. What could have been done better?

More information earlier on, keeping to a set schedule that is set as early as possible.

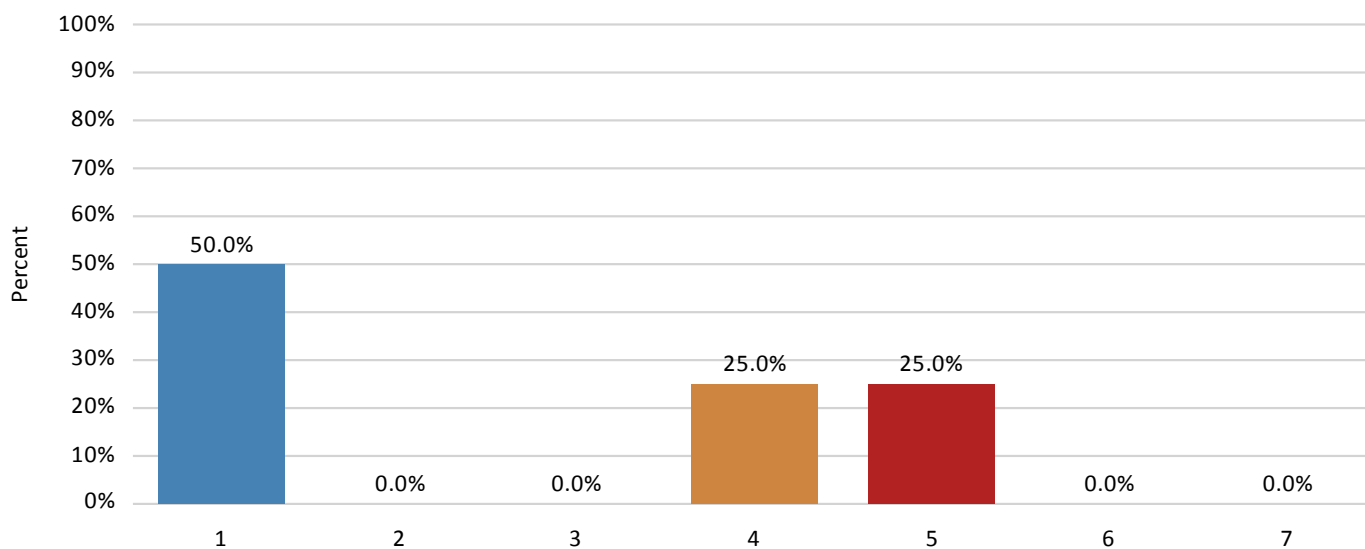
Introduction lecture seemed a litte long in retrospective.

The first classes were mostly relevant for the foreign students, and the parts that was relevant in relation to the actual learning outcome voila have been more to the point. The teacher in the first classes was good, but not in English..

More focus on comparative method initially, and details later. The lectures from the guest lecturer were very good, but were placed too early in the semester. At that point, few students had any knowledge of comparative law. This made the lectures harder to follow.

6. What do you think about the availability of the course information?

C) Information about the course:

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

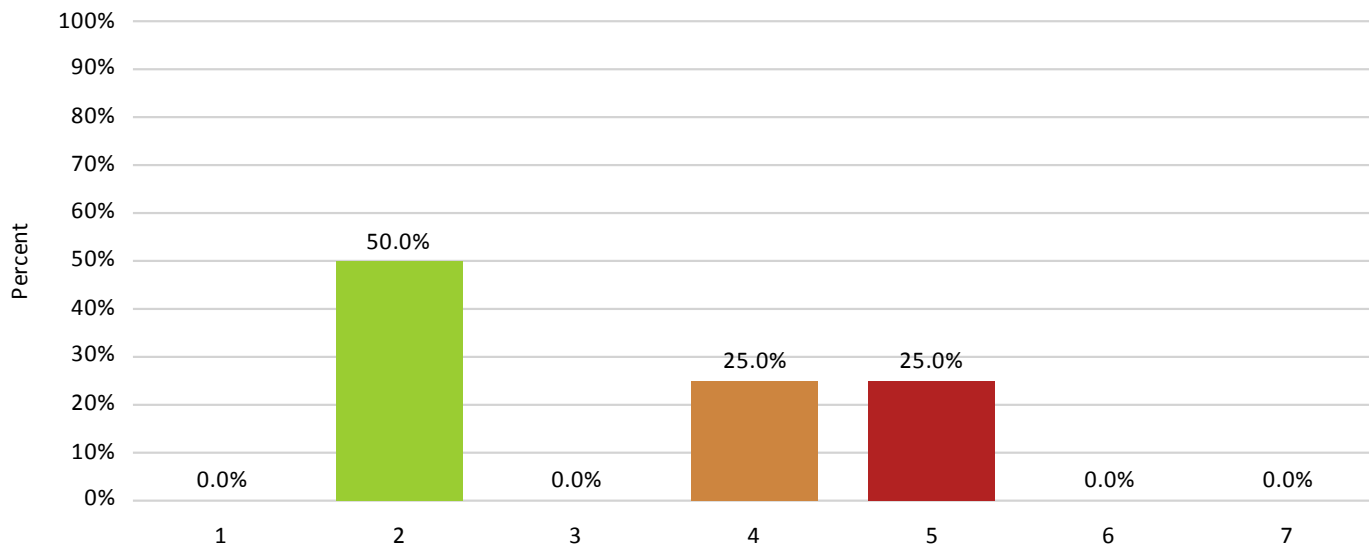
Name	Percent
Very satisfied	50.0%
Satisfied	0.0%
Slightly satisfied	0.0%
Slightly unsatisfied	25.0%
Unsatisfied	25.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don`'t know	0.0%
N	4

7. What could have been done better?

More information, earlier. It was difficult to prepare, and to work other subjects around it.

The lectures only focus on some of the learning requirements, and little information is given about the reqs the lectures do not cover

8. What do you think about the quality of the course information?

Name

1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

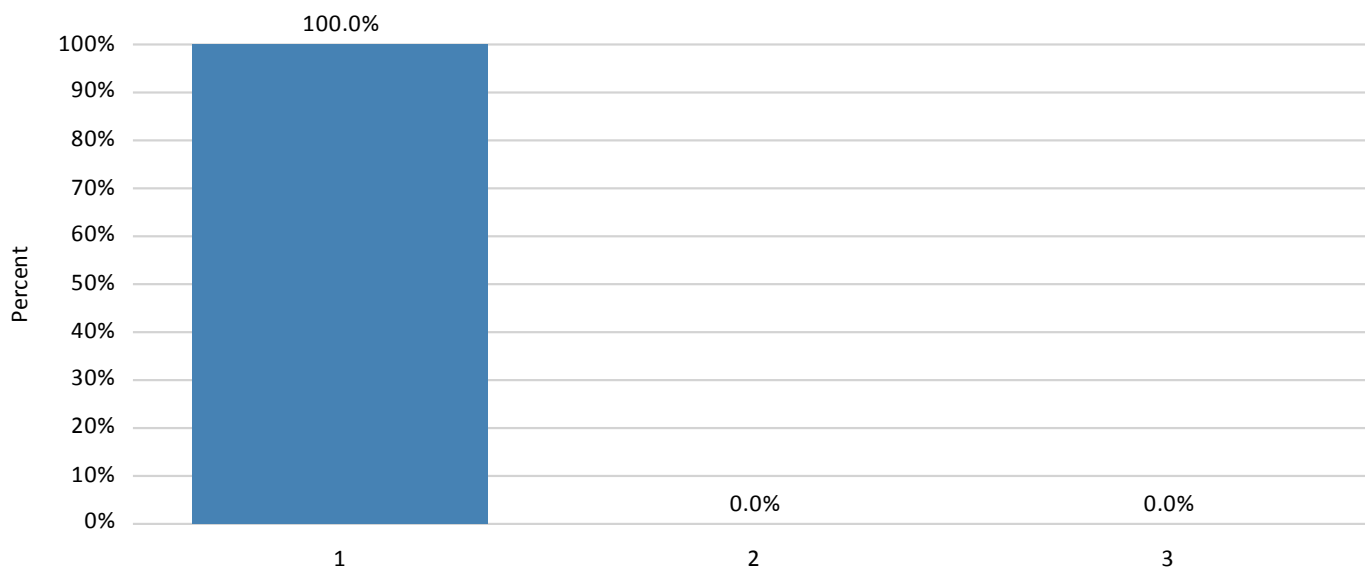
Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	50.0%
Slightly satisfied	0.0%
Slightly unsatisfied	25.0%
Unsatisfied	25.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don`'t know	0.0%
N	4

9. What could have been done better?

As before: Real learning reqs

10. What kind of course activities did you attend?

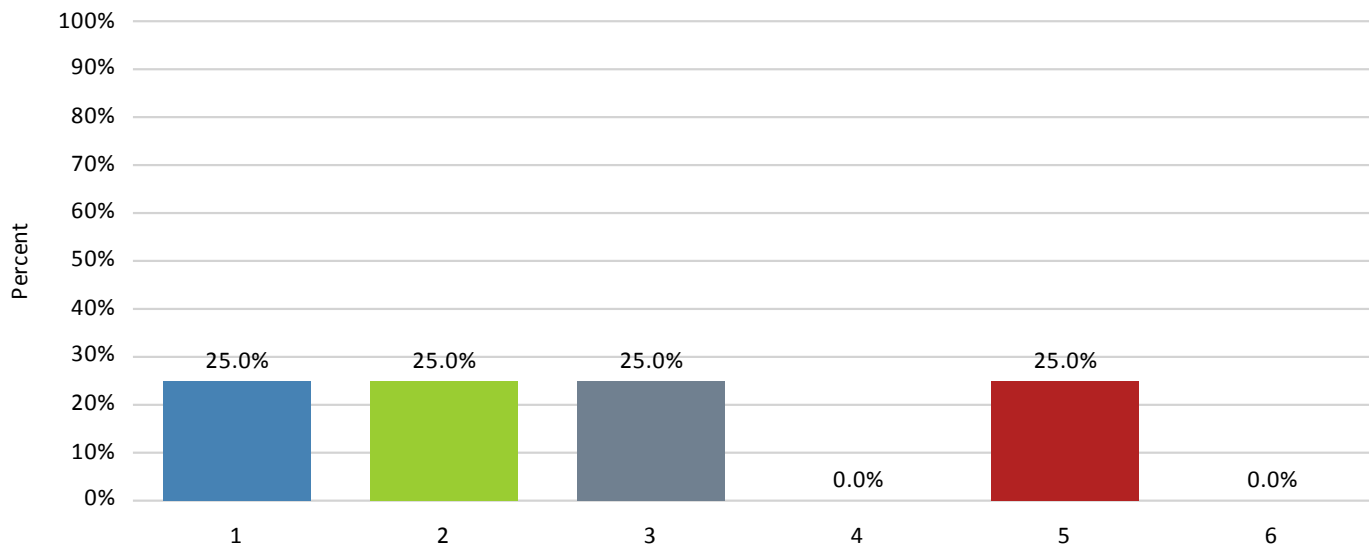
D) Teaching and teaching activities:

	Name
1	Lectures
2	Seminars
3	Other, please specify:

Name	Percent
Lectures	100.0%
Seminars	0.0%
Other, please specify:	0.0%
N	4

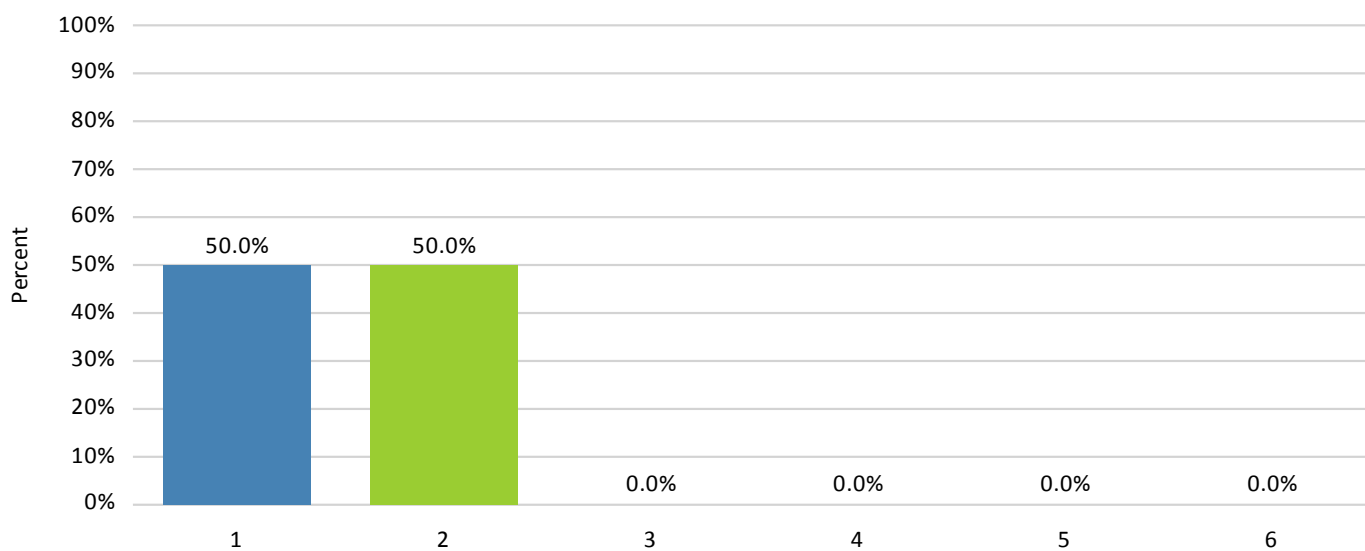
11. How much of the teaching in the course did you attend?

	Name
1	Very much/everything
2	A lot
3	Quite a lot
4	Quite little
5	Little
6	Very little/nothing

Name	Percent
Very much/everything	25.0%
A lot	25.0%
Quite a lot	25.0%
Quite little	0.0%
Little	25.0%
Very little/nothing	0.0%
N	4

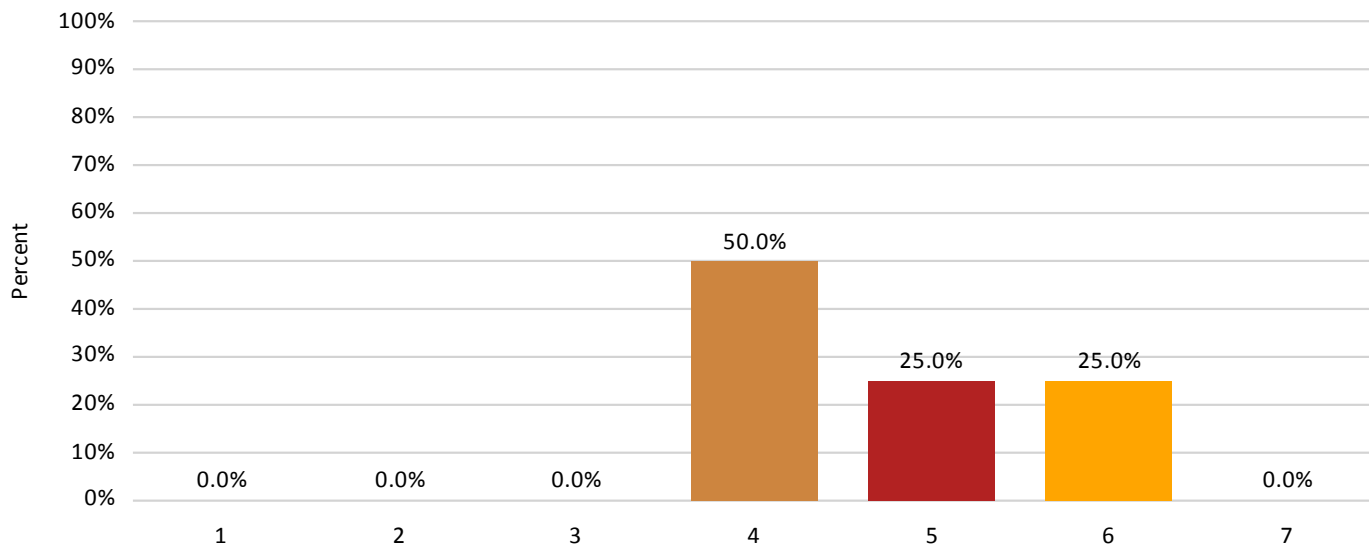
12. What do you think about your own study effort of this course?

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied

Name	Percent
Very satisfied	50.0%
Satisfied	50.0%
Slightly satisfied	0.0%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
N	4

13. What do you think about the academic content of this course?

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	0.0%
Slightly satisfied	0.0%
Slightly unsatisfied	50.0%
Unsatisfied	25.0%
Very unsatisfied	25.0%
I don't know	0.0%
N	4

14. What could have been done better?

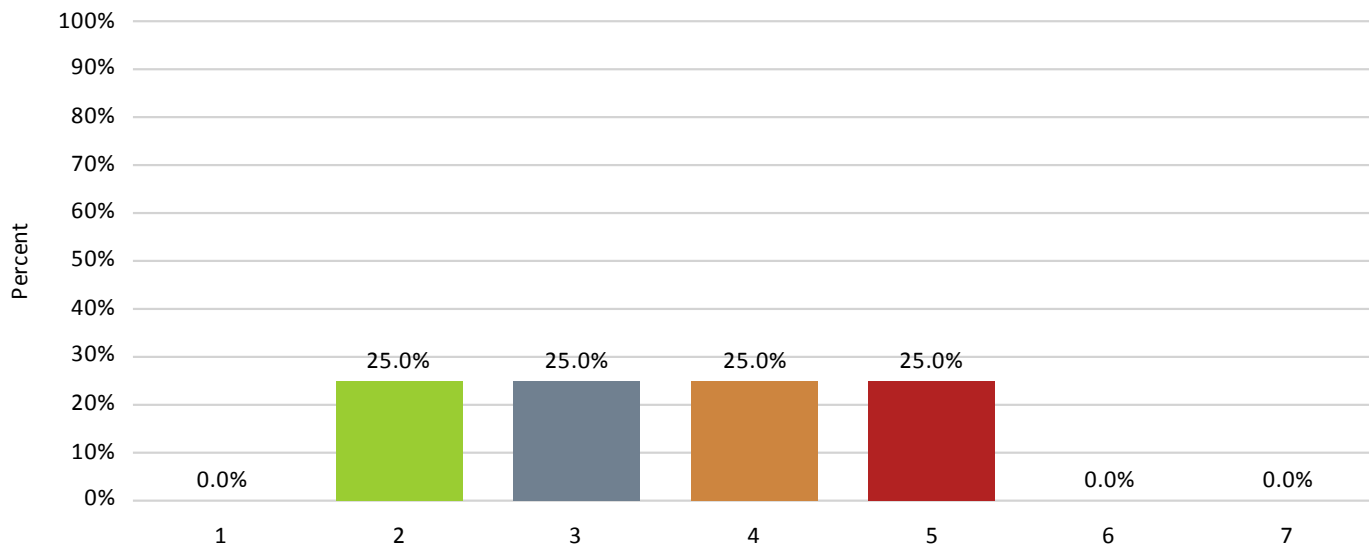
I found there to be discrepancy between the lectures, exam questions, learning outcome and syllabus.

I would have preferred to compare a little less legal systems but therefor focus a little bit more on the ones we compare and go into more detail.

The syllabus was kind of chaotic, and some of it didn't seem to correlate to the learning requirements

The curriculum clearly hasn't been thought through. The excerpts the students are supposed to read from the book "International Commercial Law" is virtually identical to the booklet "lectures in comparative law". There is no information to be gained from the book once the booklet has been read. Furthermore, several of the articles cover subjects that obviously won't be covered in the teaching or on exams. At the same time, the substantive aspects of contract law are only covered superficially. The curriculum could be altered to eliminate double-booking, and to supply more in-depth knowledge on substantive matters of contract law. (For instance: A deeper knowledge of English law of contract and one selected Civil Law system, superficial knowledge of others, as now)

15. What do you think about the teaching methods of this course?

Name

1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	25.0%
Slightly satisfied	25.0%
Slightly unsatisfied	25.0%
Unsatisfied	25.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don`'t know	0.0%
N	4

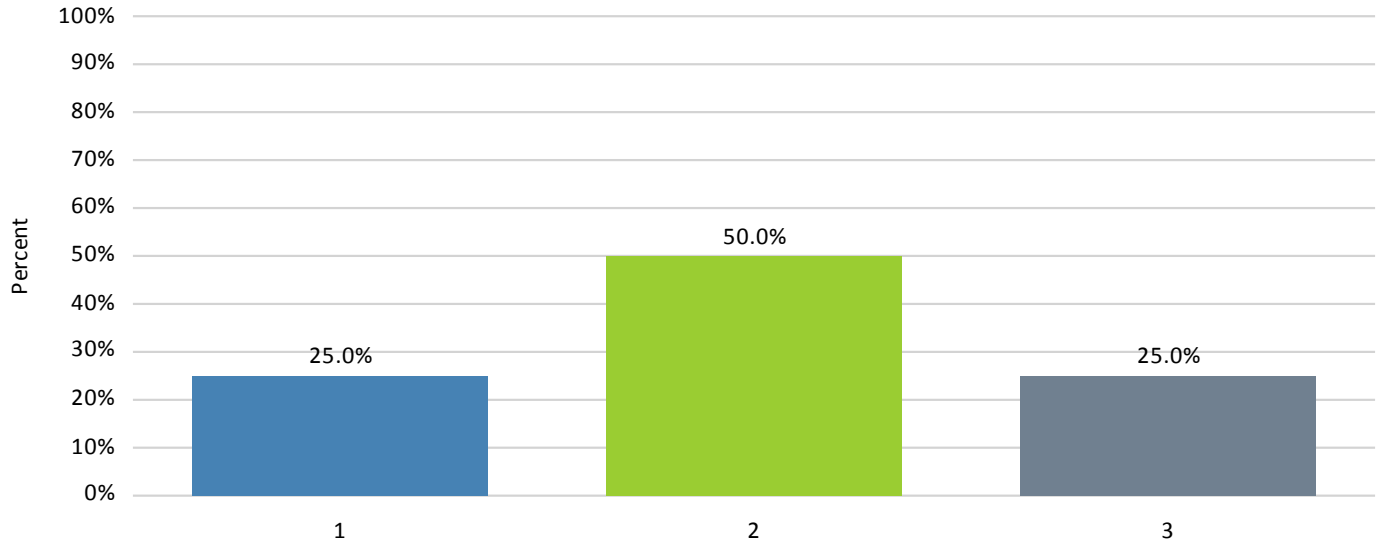
16. What could have been done better?

Different teachers is fine - when they have similar teaching styles and clear information is available. Especially when there is not a book for the subject.

Better classes, more to the point, and possibility for those who studies best no their own to do so without fearing that some of the syllabus only were teached in class and wasn't updated or mentioned in the books

The lectures from the guest lecturer were very good, but would have given greater effect later in the course, when the students have achieved a greater understanding. The "normal" lectures are fine. Especially the effort to involve students from other nationalities. This could be expanded - if there are students present from other countries than the ones covered(for instance: French), these students could present the solution of their systems and the lecturer could compare that solution to the ones actually covered. This would provide information beyond what is written in the books. As of now, the lectures are very closely linked to the textbooks, which means one might as well simply read the book.

17. Do you think the material on the reading list is adequate for reaching the learning goals of the course?

	Name
1	Yes
2	No
3	I don't know

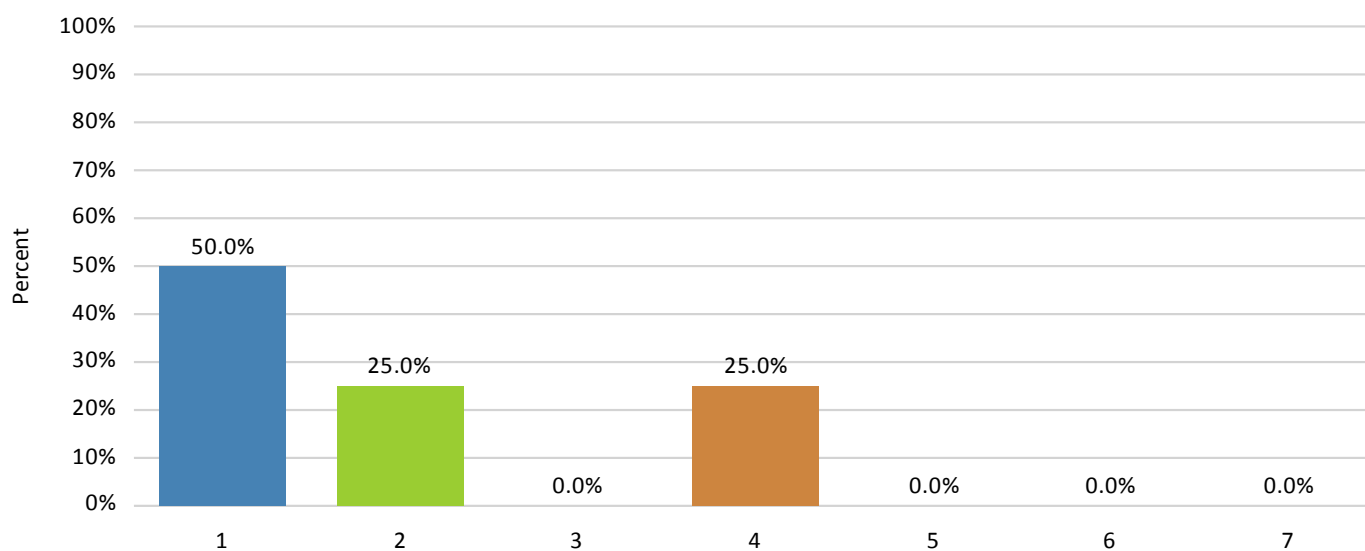
Name	Percent
Yes	25.0%
No	50.0%
I don't know	25.0%
N	4

18. What could have been done better?

The curriculum on substantive contract law is too superficial, and can be expanded. The non-substantive curriculum can be reduced (many students probably ignore this part of the curriculum anyway, as it's obvious from previous exam papers that this part of the curriculum won't be covered on the exam)

19. What do you think about psychological and social learning environment of this course?

E) Learning environment:

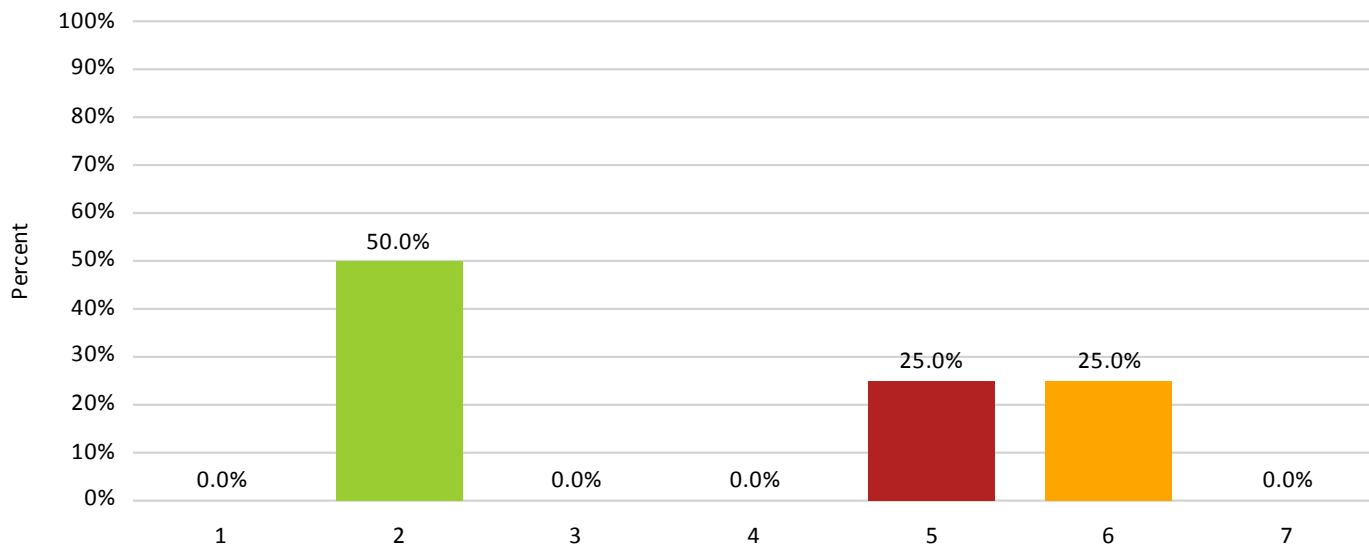
	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	50.0%
Satisfied	25.0%
Slightly satisfied	0.0%
Slightly unsatisfied	25.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	4

20. What could have been done better?

There was quite a lot of talking and noise during lectures, this could be better.

21. What do you think about the physical learning environment of this course?

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	50.0%
Slightly satisfied	0.0%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	25.0%
Very unsatisfied	25.0%
I don`'t know	0.0%
N	4

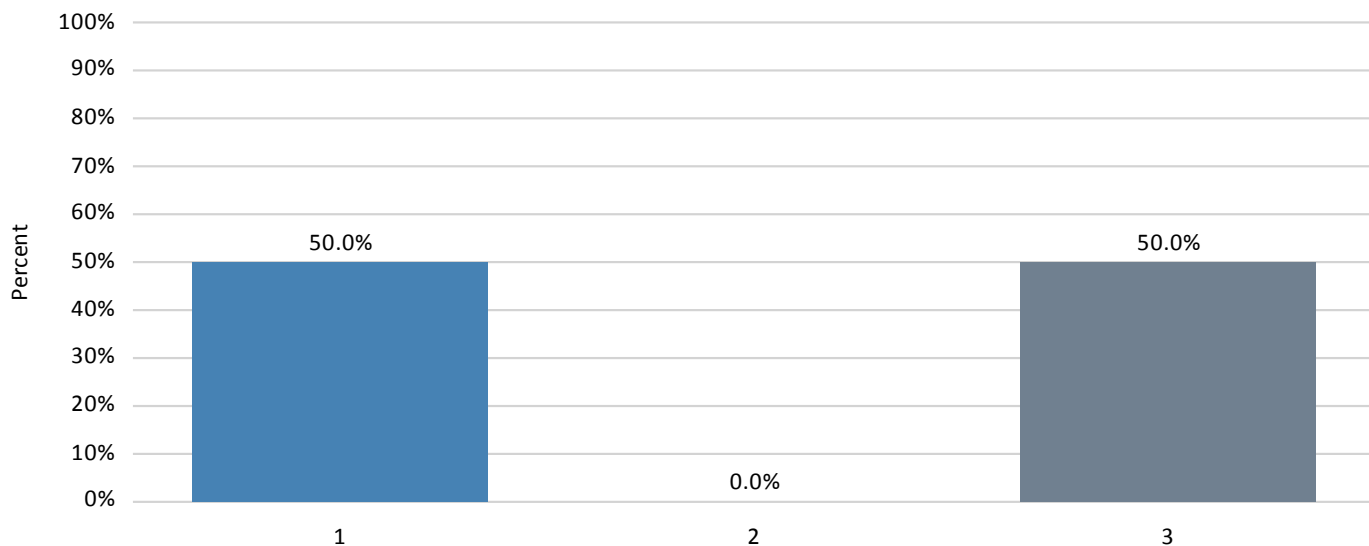
22. What could have been done better?

Very uncomfortable lecture room.

The teacher should have made sure the students didn't talk amongst themselves throughout the classes, because it was almost constant disturbing noises. Hard to hear what the teacher said, hard to concentrate. Was tired after every class I attended because of this, and chose not to attend many partly because of it

23. Has the teacher during the course made it possible for the students to make comments on the course and the teaching activities of the course?

F) Continuous course evaluation:

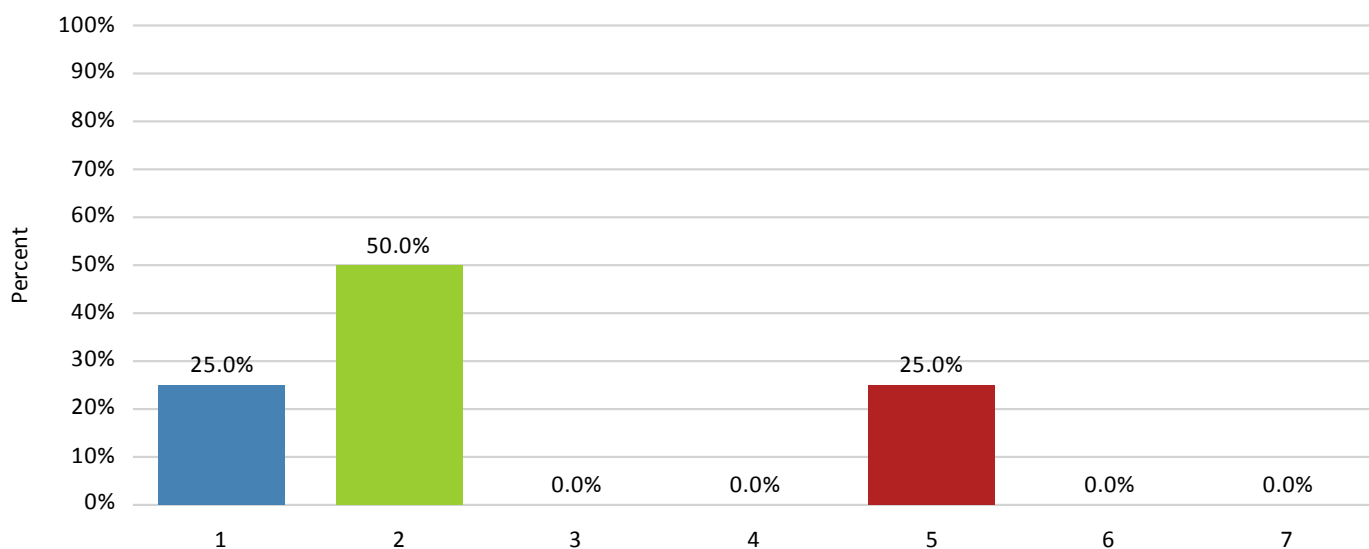
	Name
1	Yes
2	No
3	I don't know

Name	Percent
Yes	50.0%
No	0.0%
I don't know	50.0%
N	4

24. Any additional comments?

25. What do you think about the course exam as a form of assessment?

G) Forms of assessment:

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	25.0%
Satisfied	50.0%
Slightly satisfied	0.0%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	25.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don`t know	0.0%
N	4

26. What could have been done better?

27. If you have any other comments you can write them down here:

H) In the end:

I was very disappointed with this class. I liked the subject itself, but the syllabus(which is not very good, and does not seem to have been gone through properly in a while), lectures, learning outcomes and exam questions could have been in different courses. This led to frustration and just wanting to be done with it, instead of learning a subject that I am interested in.

I liked the fact that we had Ms. Schwentzer as a lecturer, because her teaching was very good. On the other hand I did not like the fact that her teaching was concentrated in one intensive week because that did not work together well with my other lectures which were one every week. But for the sake of having her as a teacher I would want to handle that little inconvenience again.

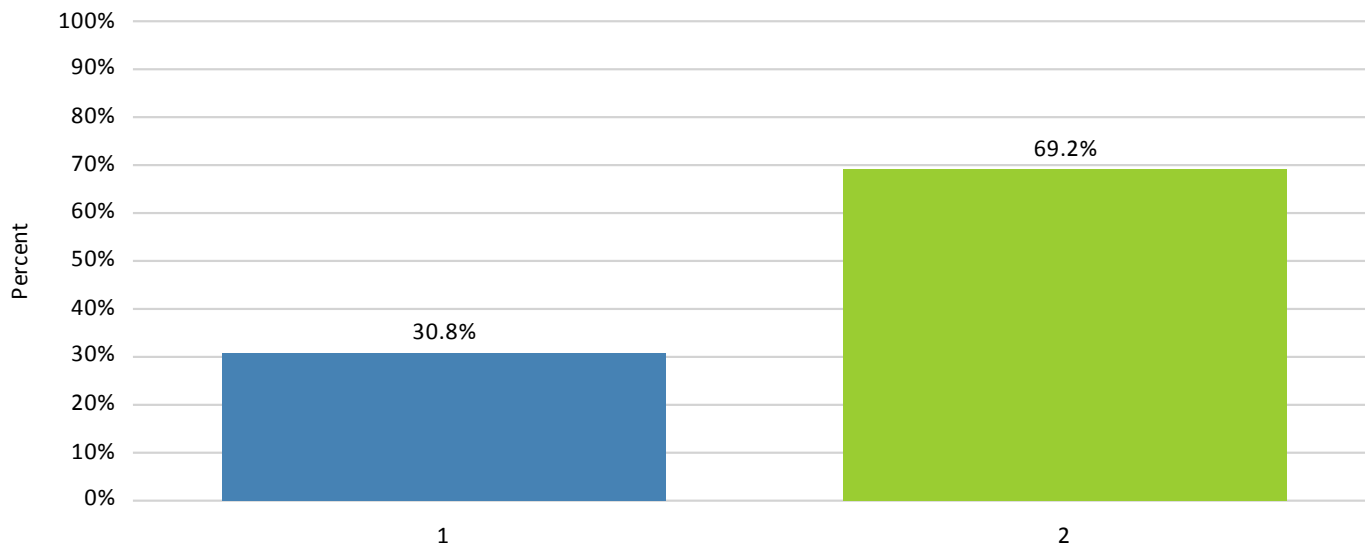
At some point in the course, some information should be given about how to locate the most important sources of law in some selected systems (English and German systems as a minimum).

Vedlegg 11

Evaluation survey of JUS5401 Maritime Law of Contracts - Autumn 2013

1. Gender?

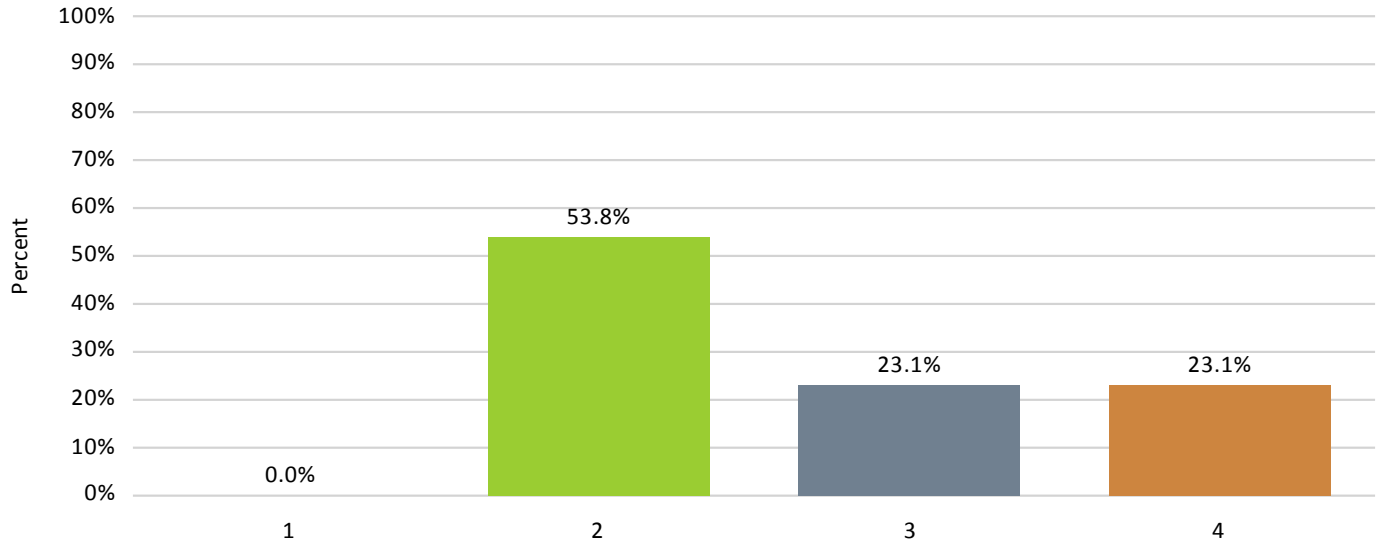
A) Background variables:

Name	
1	Woman
2	Man

Name	Percent
Woman	30.8%
Man	69.2%
N	13

2. Age?

Name

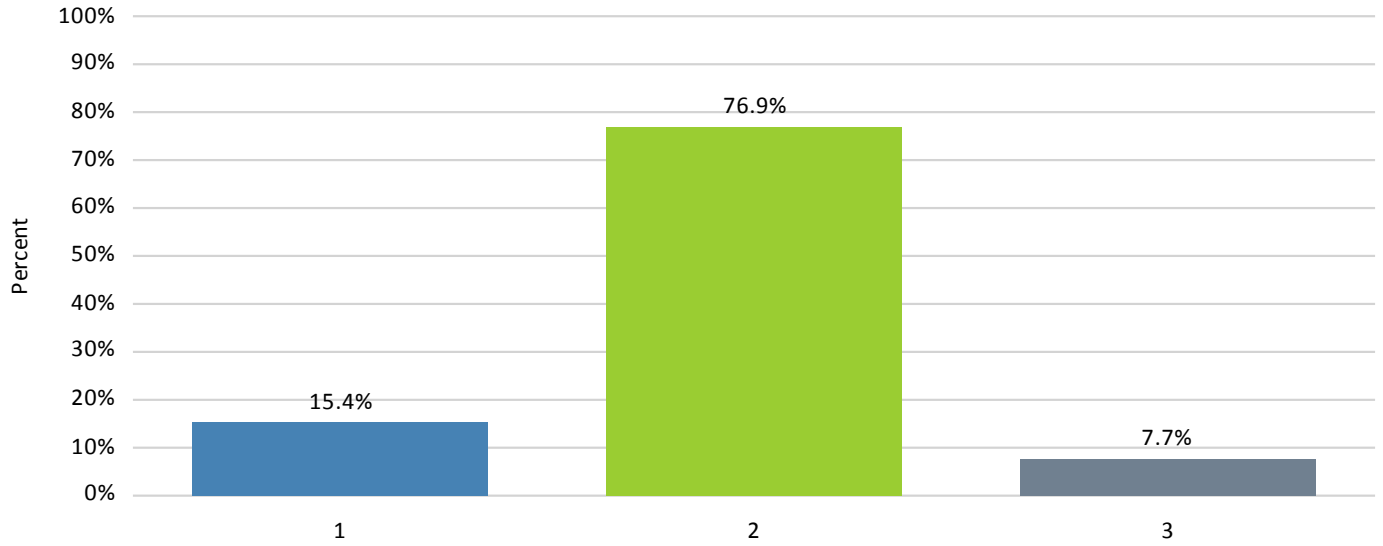
1	20 years or younger
2	21-25 years
3	26-30 years
4	31 years or older

Name

Percent

20 years or younger	0.0%
21-25 years	53.8%
26-30 years	23.1%
31 years or older	23.1%
N	13

3. Level?

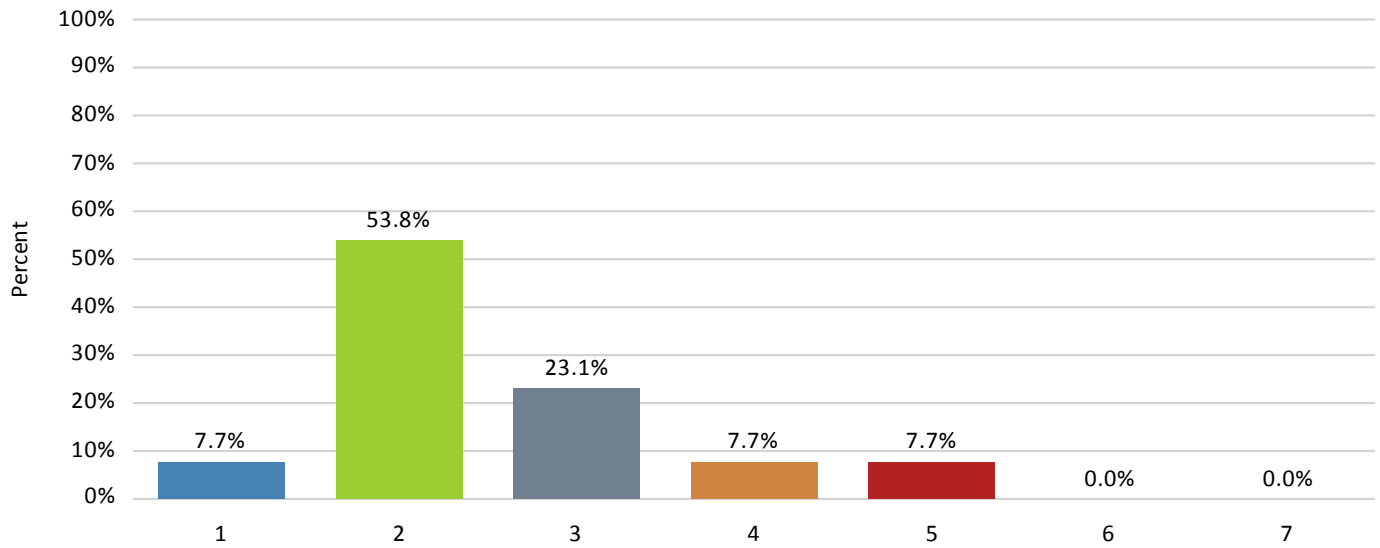

	Name
1	Bachelor
2	Master
3	Other, please specify:

Name	Percent
Bachelor	15.4%
Master	76.9%
Other, please specify:	7.7%
N	13

4. What do you think about the start-up/initial phase of the course?

B) The start-up/initial phase of the course:

Name

1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	7.7%
Satisfied	53.8%
Slightly satisfied	23.1%
Slightly unsatisfied	7.7%
Unsatisfied	7.7%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	13

5. What could have been done better?

The lecturer should work on articulation. He was sometimes very hard to understand

clear introduction of the subject matter

its relationship with other related laws

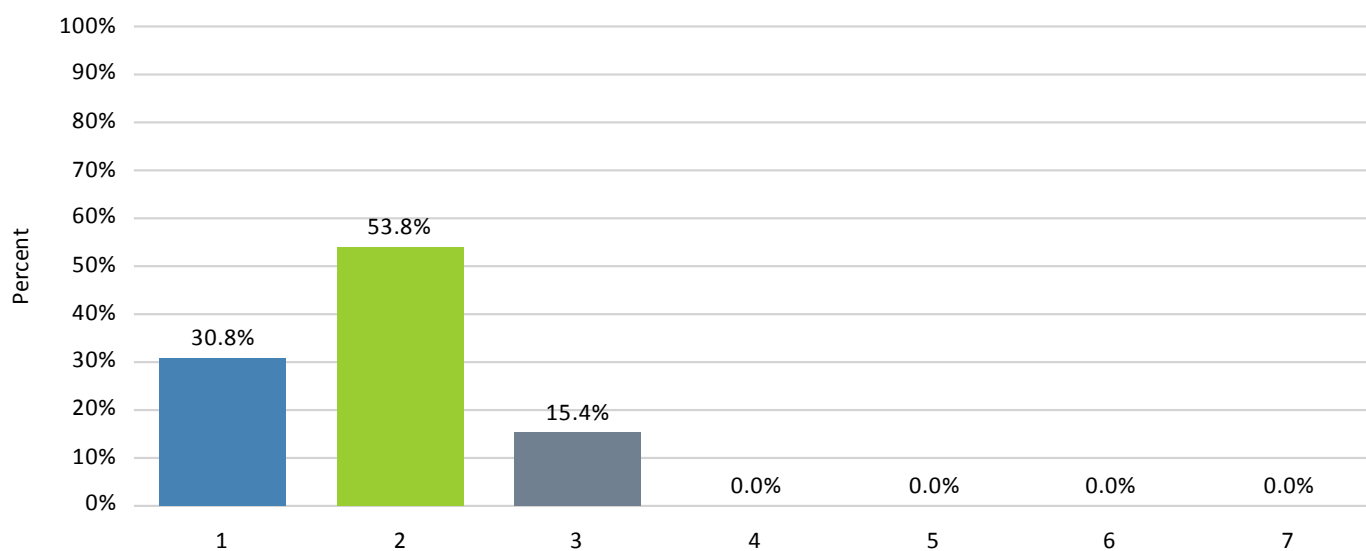
comparative approach with other dominant jurisdictions

The lecturers, that is, Ellen and Trond, could improve their structuring of the material. It may be hard to follow them at times.

the course lacked integrality. some parts were discussed too much and some were (due to lack of time) left out. there was a huge difference between the lecturers and it was really difficult to connect individual parts(lectures). the last lecture could have provide some overview

6. What do you think about the availability of the course information?

C) Information about the course:

Name

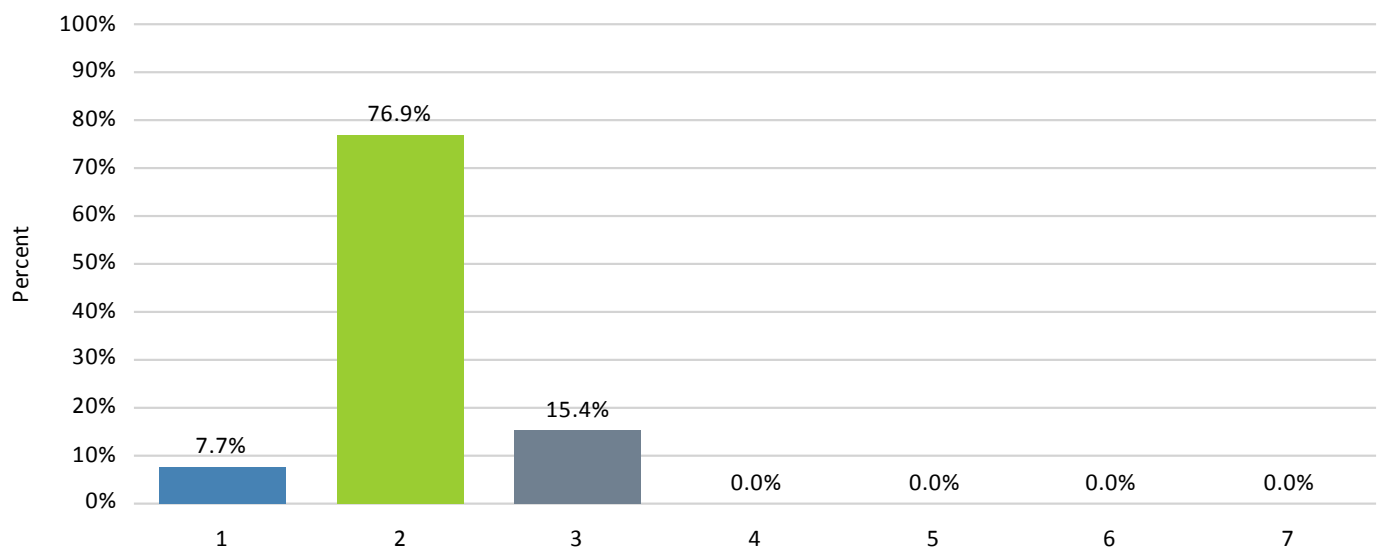
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	30.8%
Satisfied	53.8%
Slightly satisfied	15.4%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	13

7. What could have been done better?

More information in class perhaps? For example: "You cannot write the exam without the compendium!". I.e. Quite direct information. Perhaps me being stupid but that took me a while to figure out

8. What do you think about the quality of the course information?

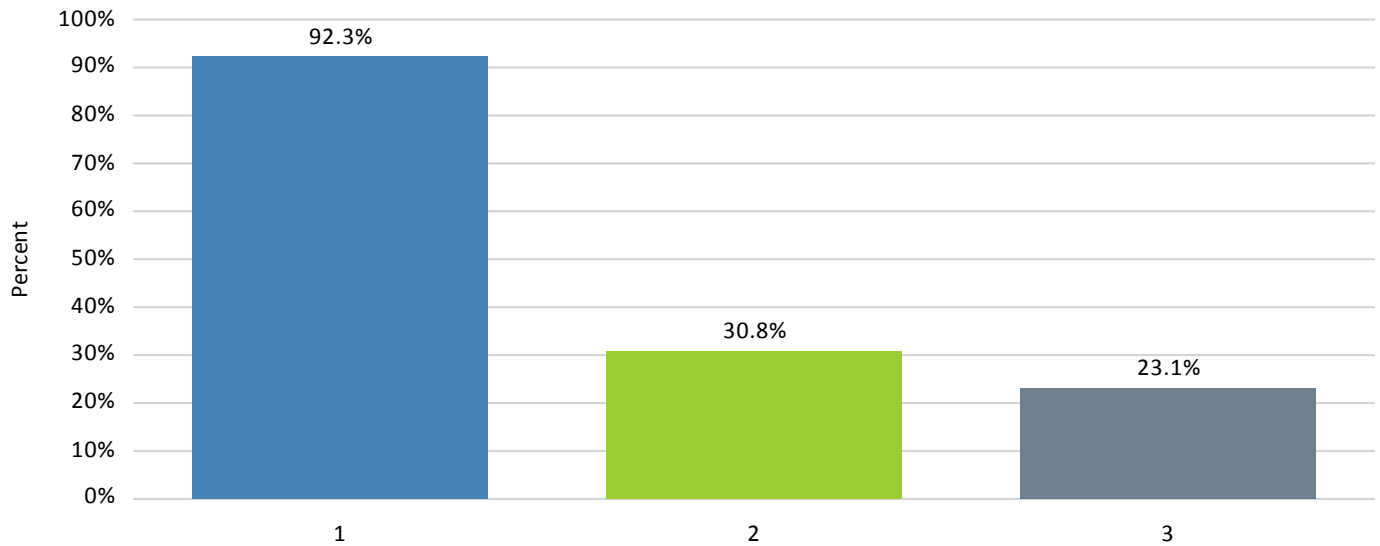
	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don`t know

Name	Percent
Very satisfied	7.7%
Satisfied	76.9%
Slightly satisfied	15.4%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don`t know	0.0%
N	13

9. What could have been done better?

10. What kind of course activities did you attend?

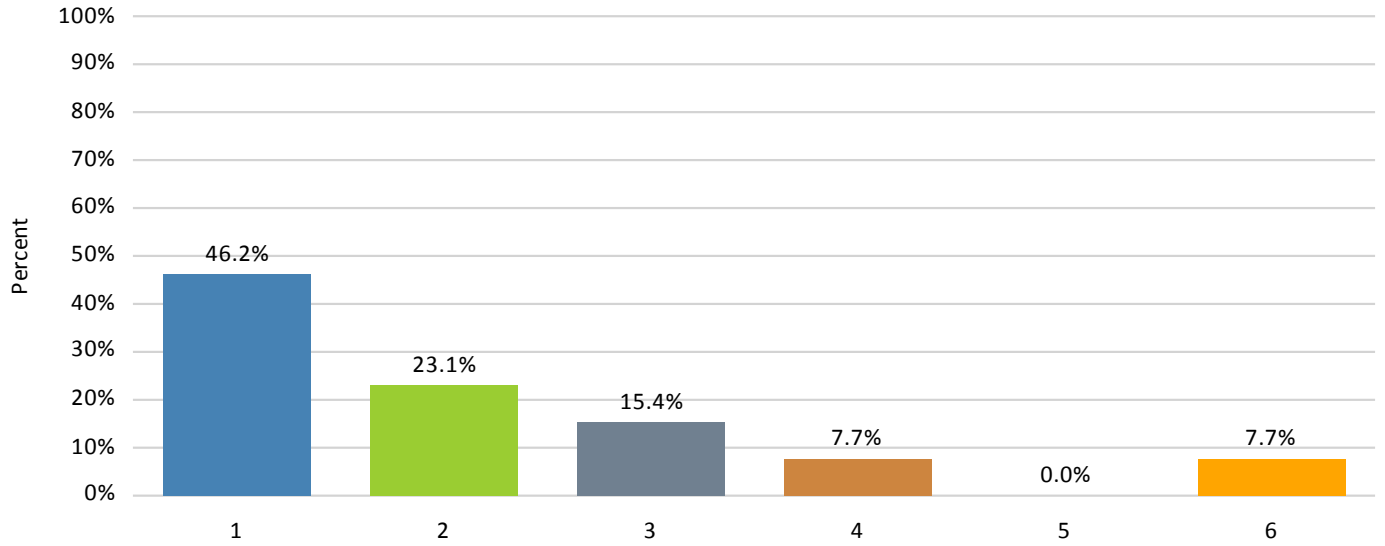
D) Teaching and teaching activities:

	Name
1	Lectures
2	Seminars
3	Other, please specify:

Name	Percent
Lectures	92.3%
Seminars	30.8%
Other, please specify:	23.1%
N	13

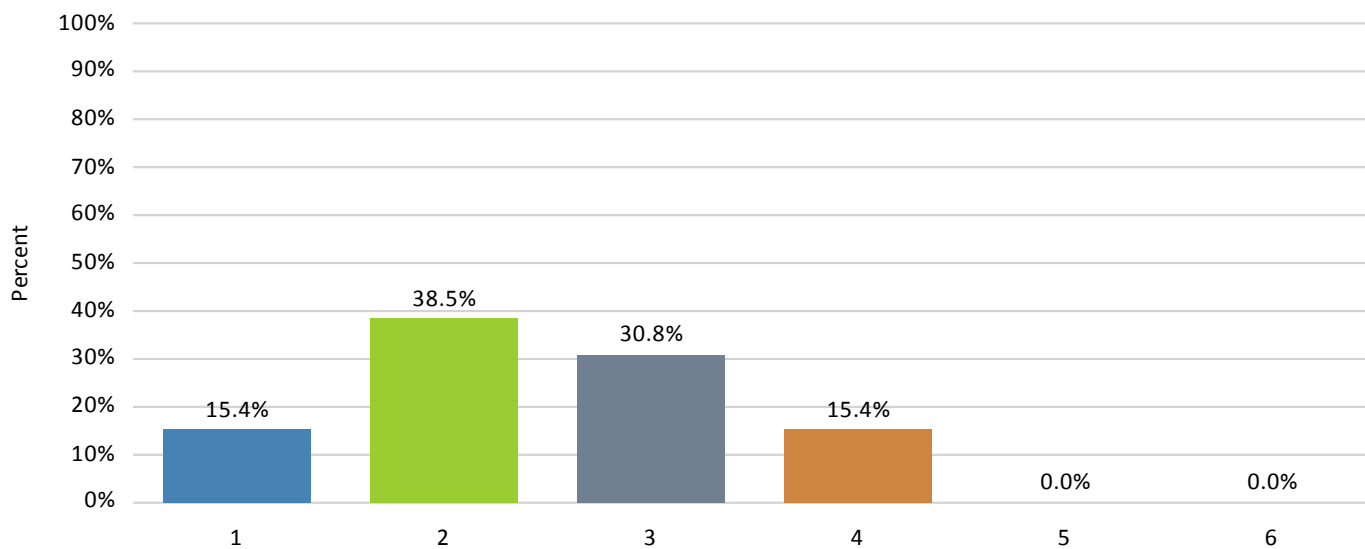
11. How much of the teaching in the course did you attend?

	Name
1	Very much/everything
2	A lot
3	Quite a lot
4	Quite little
5	Little
6	Very little/nothing

Name	Percent
Very much/everything	46.2%
A lot	23.1%
Quite a lot	15.4%
Quite little	7.7%
Little	0.0%
Very little/nothing	7.7%
N	13

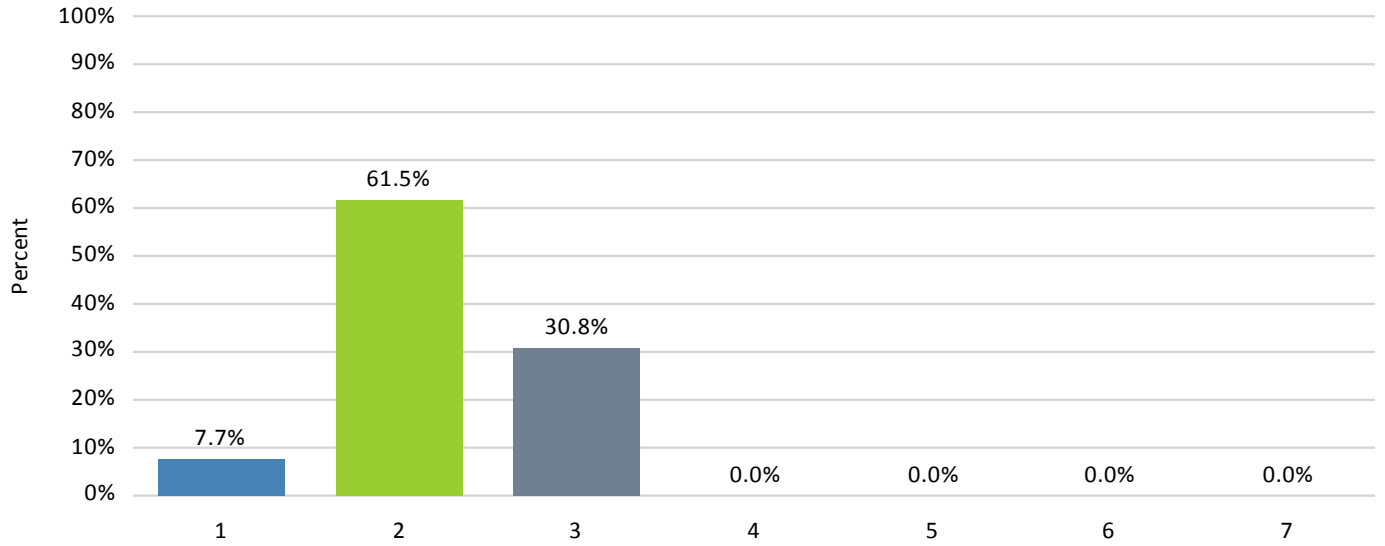
12. What do you think about your own study effort of this course?

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied

Name	Percent
Very satisfied	15.4%
Satisfied	38.5%
Slightly satisfied	30.8%
Slightly unsatisfied	15.4%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
N	13

13. What do you think about the academic content of this course?

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	7.7%
Satisfied	61.5%
Slightly satisfied	30.8%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	13

14. What could have been done better?

relatively narrow content

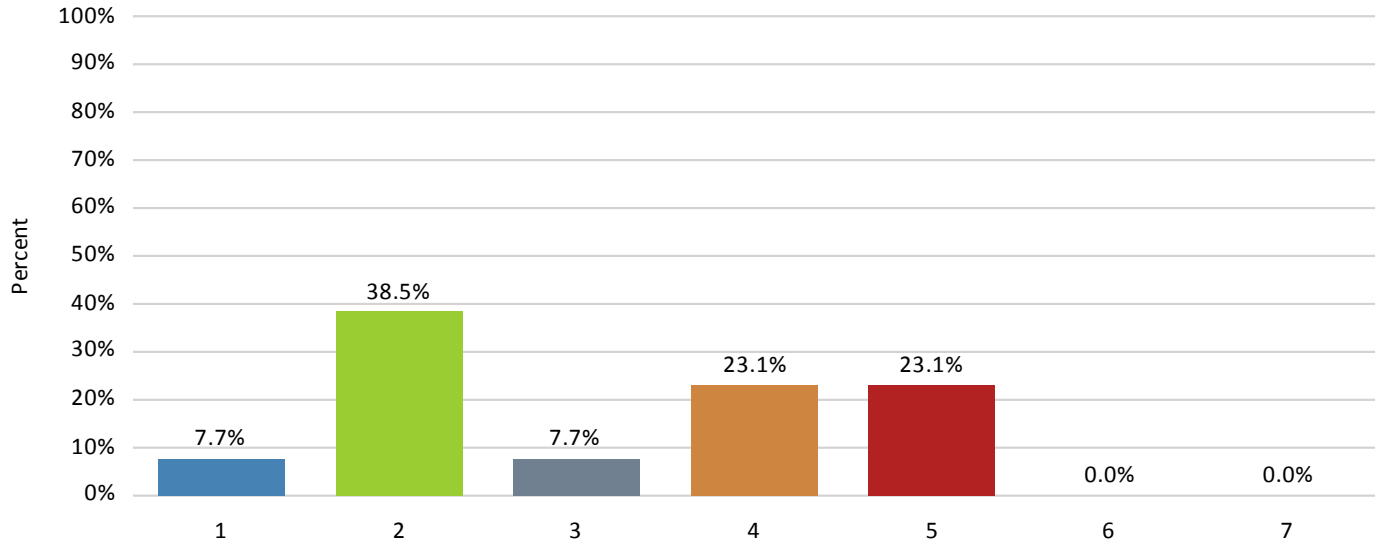
splitting the course itself into sub-courses

clear demarcation of principles from international conventions and those 'endemic' to the national jurisdiction and finally trying to figure out how they go hand-in-hand

much has be added about the choice of laws and forums/jurisdictions. in fact this is the most important thing.

trying to supply more solved cases for the exams-preperation

15. What do you think about the teaching methods of this course?

Name

1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	7.7%
Satisfied	38.5%
Slightly satisfied	7.7%
Slightly unsatisfied	23.1%
Unsatisfied	23.1%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	13

16. What could have been done better?

The lecturer should work on presentation and articulation

Better teachers!

i have observed the professors presuming that every student have some knowledge about the subject matter. they tend to directly proceed into the complicated subject matters without introducing the very concept at the out set.

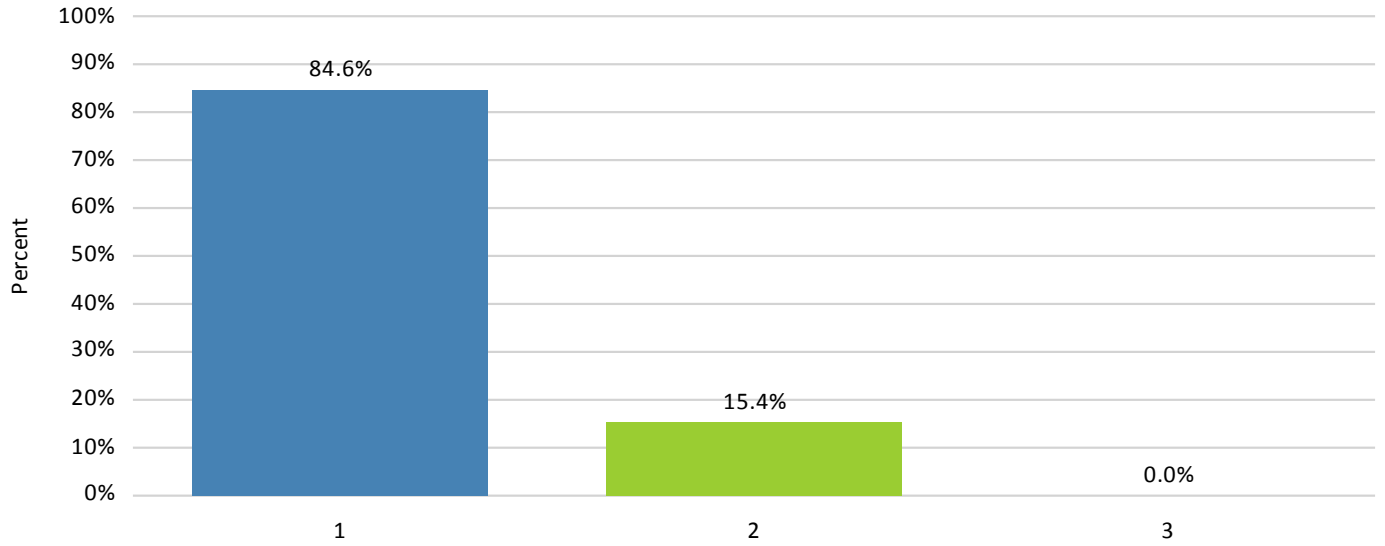
Too few lectures (or it would be enough, but there should be also seminars); therefore I lacked focus on difficult issues and practical work. Should be given more guidance on difficult issues, could be at least some practical seminars/sessions at the end of the course. Mid-term paper does not count as student has to solve it on his own, not in group, without guidance from the professor.

the PP presentation could have been uploaded before the course so the students could have read specific chapters for the actual lectures. some of the lectures were every day and there was no time to prepare so most of the class had no clue what the teacher is talking about (it is clear that if you have 4 hours of the subject and another day more you can not prepare adequately)

More seminars. Divide people into groups with perhaps a Phd student on the topic (if you have enough of them) who can go through exam questions every other or third week or so. It would improve the quality of your answers.

sometimes too academically. it helps to explain the structure of relevant provisions first.

17. Do you think the material on the reading list is adequate for reaching the learning goals of the course?

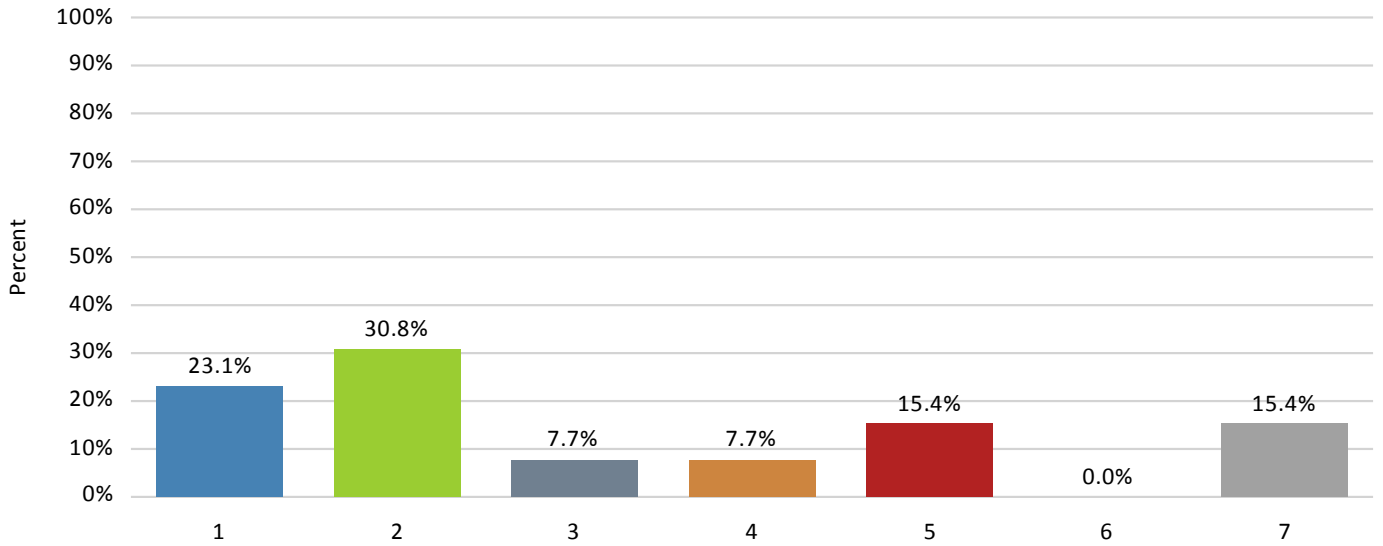
	Name
1	Yes
2	No
3	I don't know

Name	Percent
Yes	84.6%
No	15.4%
I don't know	0.0%
N	13

18. What could have been done better?

19. What do you think about psychological and social learning environment of this course?

E) Learning environment:

Name

1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

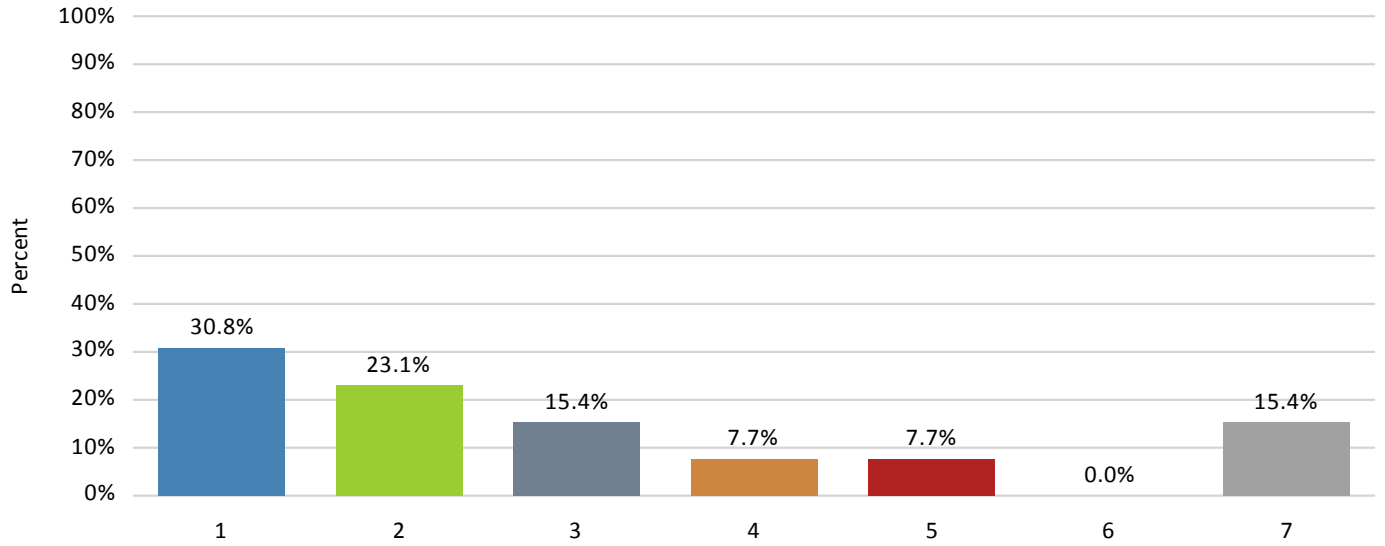
Name	Percent
Very satisfied	23.1%
Satisfied	30.8%
Slightly satisfied	7.7%
Slightly unsatisfied	7.7%
Unsatisfied	15.4%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	15.4%
N	13

20. What could have been done better?

The rooms were too crowded, not even enough chairs for everyone!

there is a huge difference between the LLM students and other students (Erasmus and other). LLM students are taking some extra lectures which the Erasmus students don't but the requirements are the same. it is not good to mix both groups. Also there was a big difference between the students coming from Scandinavia and others. There is no point if they have already attended lectures on this topic to tacky the same course in English it doesn't help the learning environment in the group.

21. What do you think about the physical learning environment of this course?

Name

1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	30.8%
Satisfied	23.1%
Slightly satisfied	15.4%
Slightly unsatisfied	7.7%
Unsatisfied	7.7%
Very unsatisfied	0.0%
I don`t know	15.4%
N	13

22. What could have been done better?

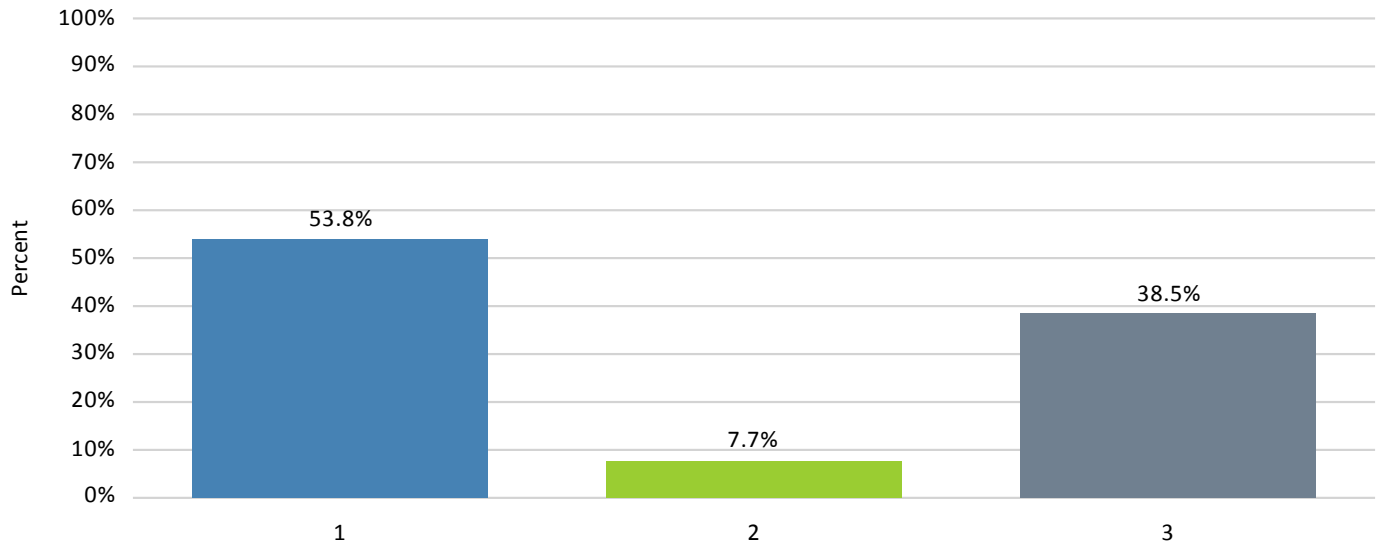
Bigger rooms, there weren't enough space for everybody in the class..

avoiding a lengthy lectures(like for three or four hours)

Too crowded rooms / rooms were too small. Not enough chairs!

23. Has the teacher during the course made it possible for the students to make comments on the course and the teaching activities of the course?

F) Continuous course evaluation:

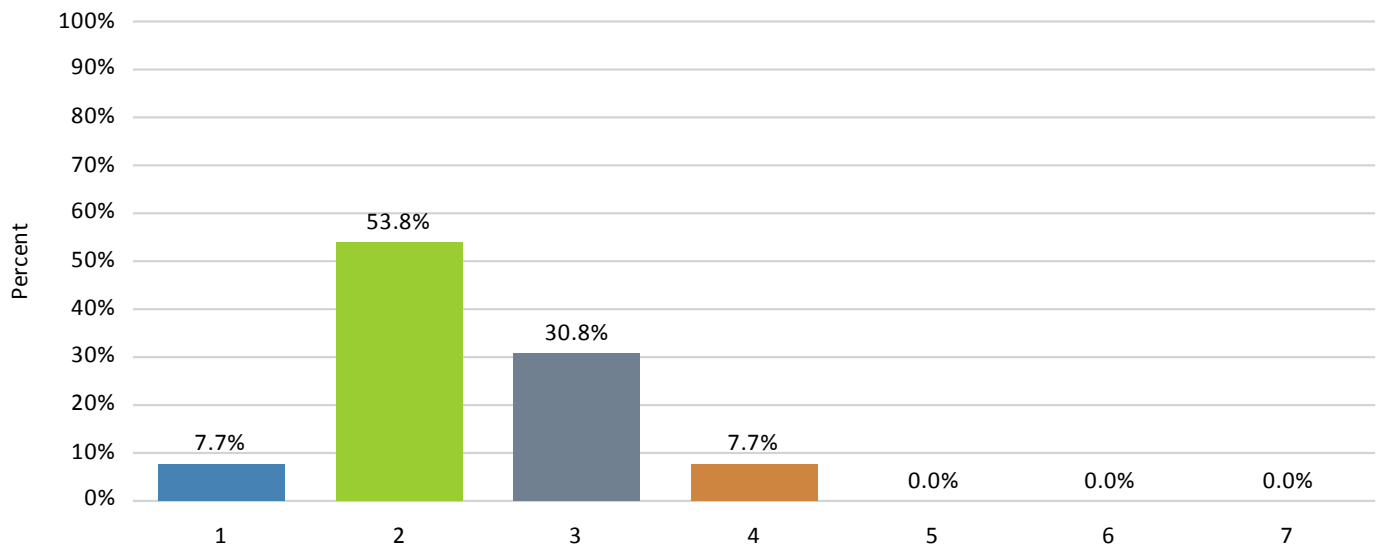
	Name
1	Yes
2	No
3	I don't know

Name	Percent
Yes	53.8%
No	7.7%
I don't know	38.5%
N	13

24. Any additional comments?

25. What do you think about the course exam as a form of assessment?

G) Forms of assessment:

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	7.7%
Satisfied	53.8%
Slightly satisfied	30.8%
Slightly unsatisfied	7.7%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	13

26. What could have been done better?

may be introducing essay for part of the evaluation(probably half)

- Make available previous "sensorveiledninger".

- Eliminate all or some of the articles in the mandatory reading list, e.g.: "a system for queuing in ports".

27. If you have any other comments you can write them down here:

H) In the end:

may be availability of important supplementary literature for those who cannot use Norwegian literature.

In some issues, it would be of interest not to focus exclusively on Norwegian law.

The information available on webpage and e-mails has been of good quality. My questions to academic staff/professor have been answered in a timely and adequate manner.

Thank you!

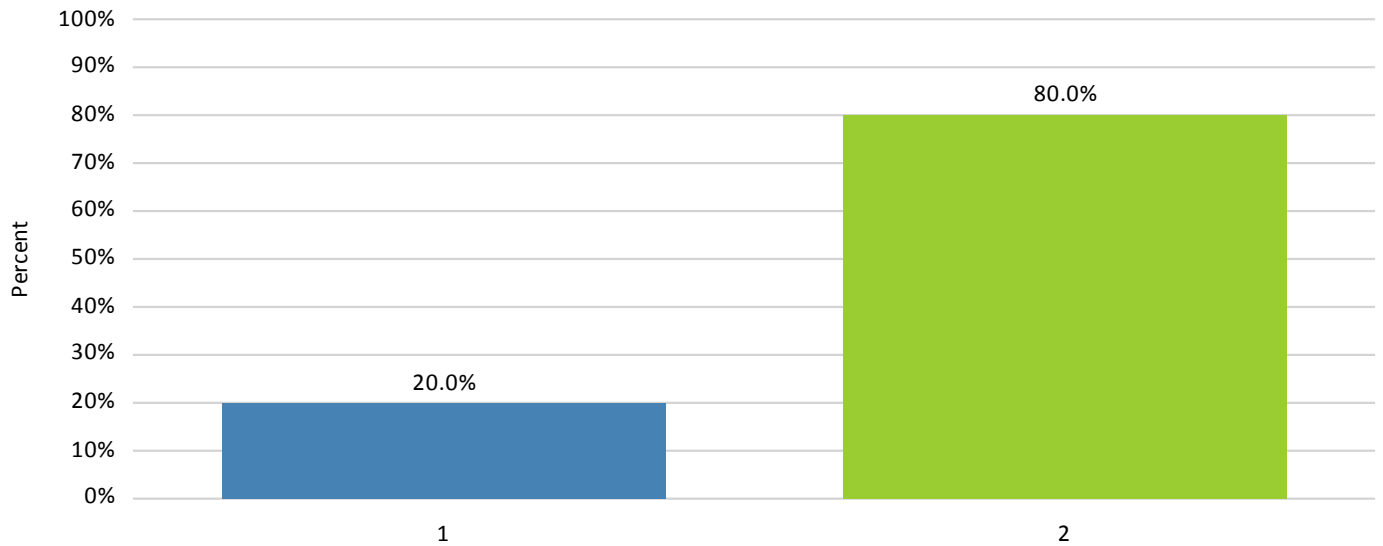
Had excellent support from markers of the optional assignment, in particular Natasja svensby purr. This lifted my grade from a C in the assignment to an A in the exam.

Vedlegg 12

Evaluation survey of JUS5402 Maritime Law - Liability and Insurance - Autumn 2013

1. Gender?

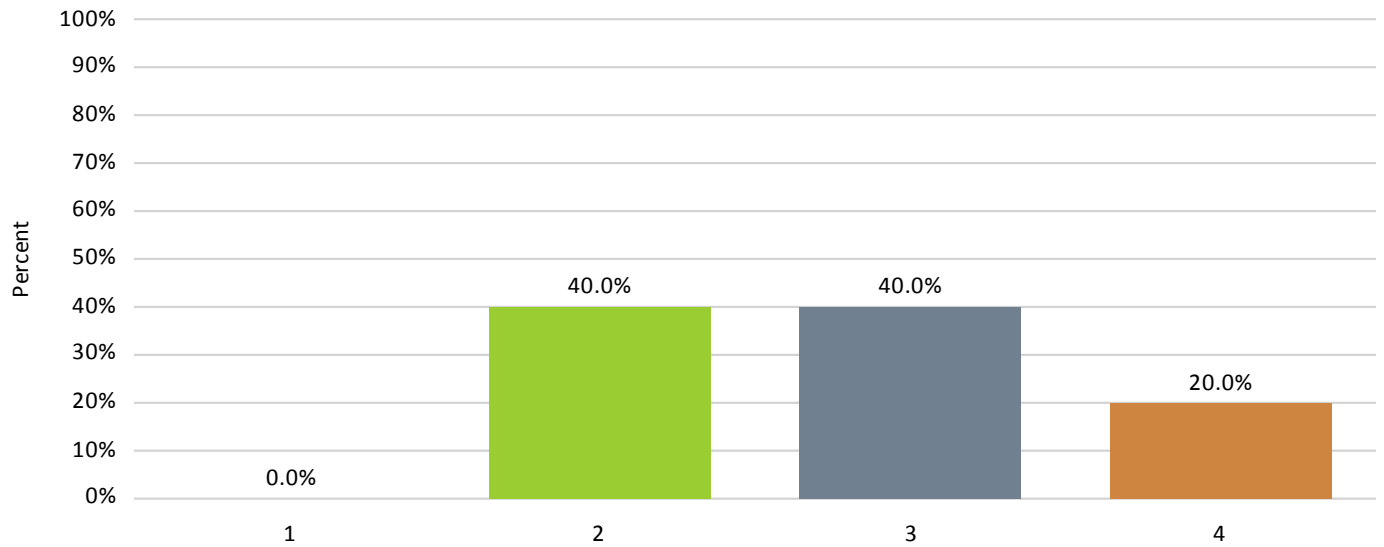
A) Background variables:

	Name
1	Woman
2	Man

Name	Percent
Woman	20.0%
Man	80.0%
N	5

2. Age?

Name

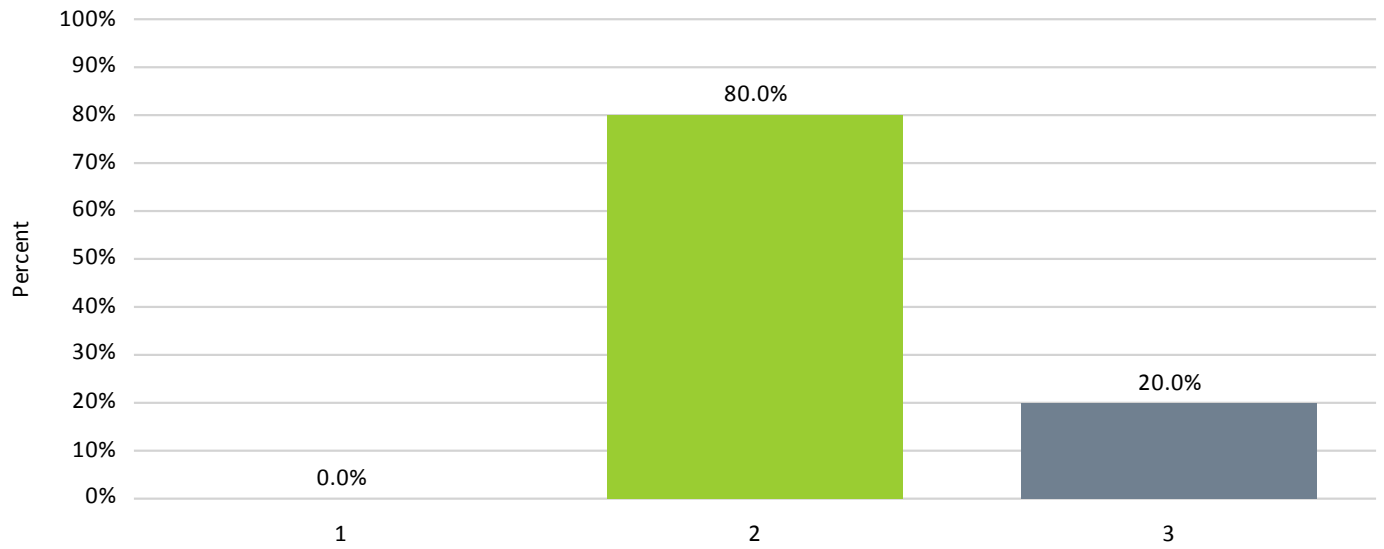
1	20 years or younger
2	21-25 years
3	26-30 years
4	31 years or older

Name

Percent

20 years or younger	0.0%
21-25 years	40.0%
26-30 years	40.0%
31 years or older	20.0%
N	5

3. Level?

Name

1	Bachelor
2	Master
3	Other, please specify:

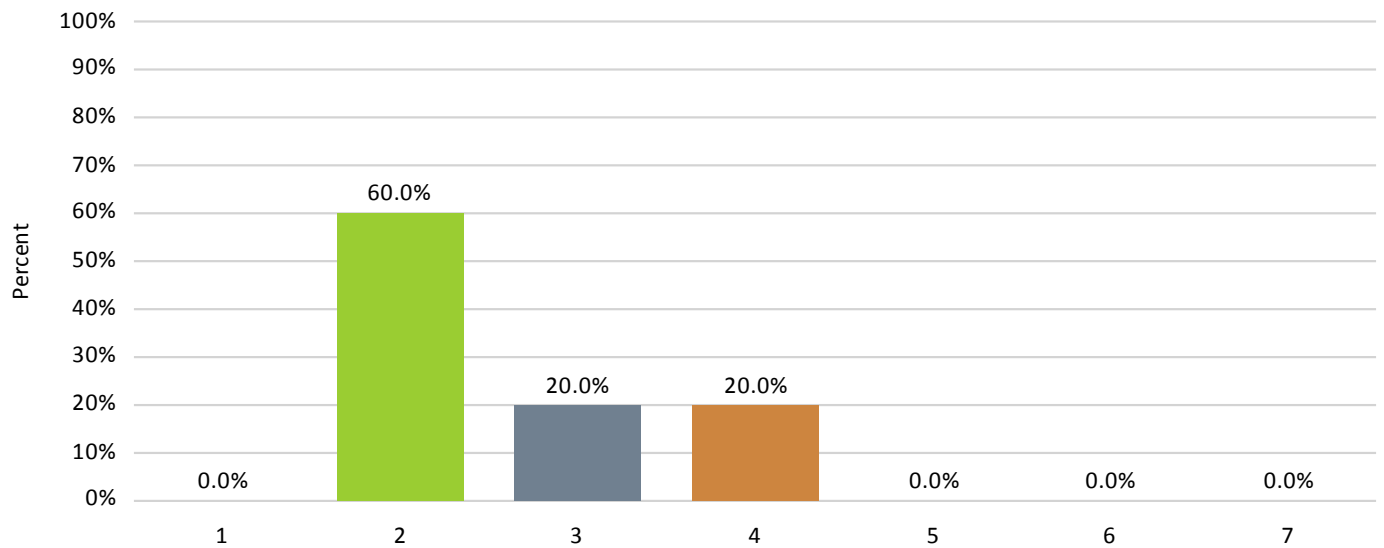
Name

Percent

Bachelor	0.0%
Master	80.0%
Other, please specify:	20.0%
N	5

4. What do you think about the start-up/initial phase of the course?

B) The start-up/initial phase of the course:

Name

1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	60.0%
Slightly satisfied	20.0%
Slightly unsatisfied	20.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don`'t know	0.0%
N	5

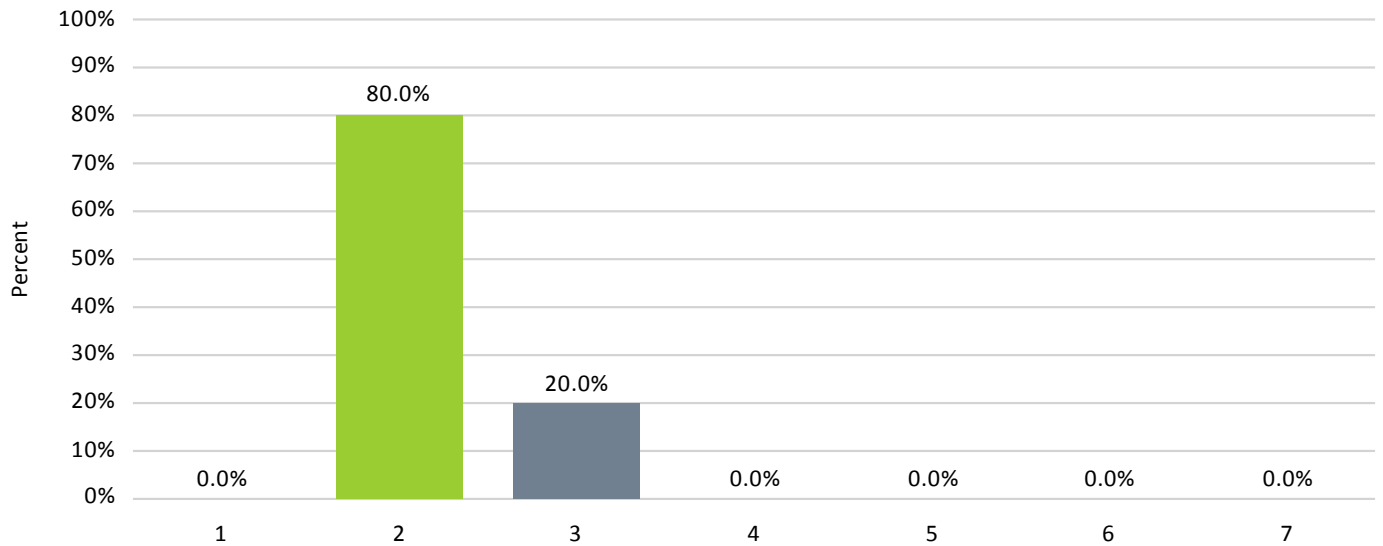
5. What could have been done better?

In the final exam, due to the quantity and length of the answers we were asked there was not enough time to answer everything.

Ringbom was not a good lecturer

6. What do you think about the availability of the course information?

C) Information about the course:

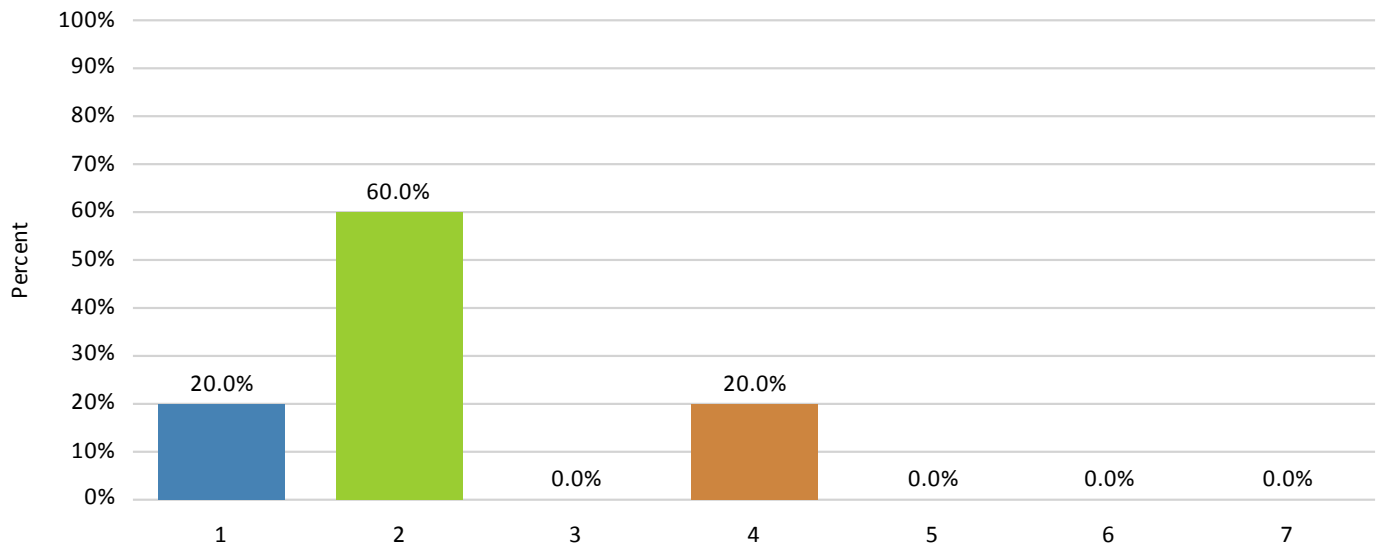
Name

1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	80.0%
Slightly satisfied	20.0%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	5

7. What could have been done better?

8. What do you think about the quality of the course information?

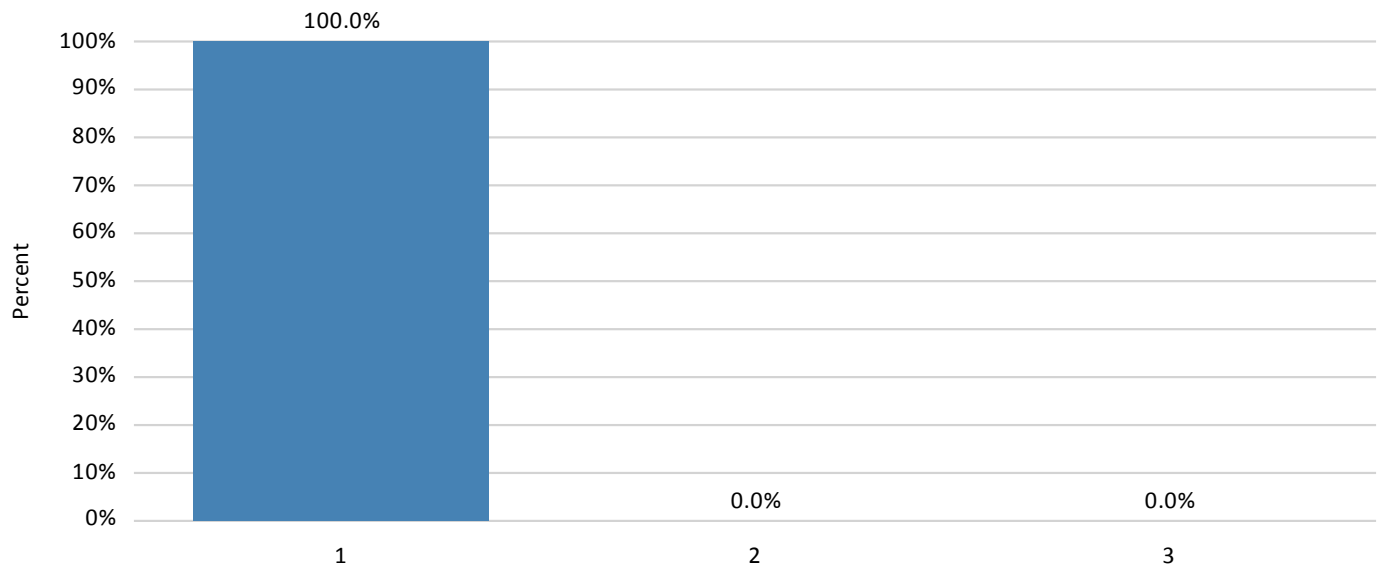
	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	20.0%
Satisfied	60.0%
Slightly satisfied	0.0%
Slightly unsatisfied	20.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	5

9. What could have been done better?

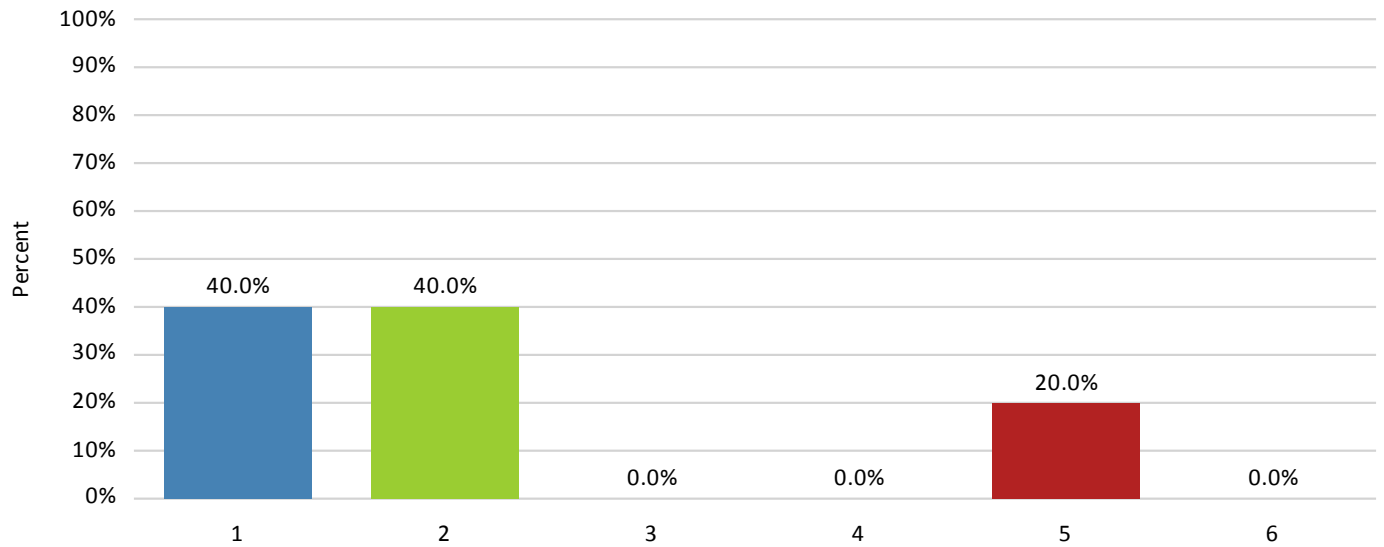
10. What kind of course activities did you attend?

D) Teaching and teaching activities:

	Name
1	Lectures
2	Seminars
3	Other, please specify:

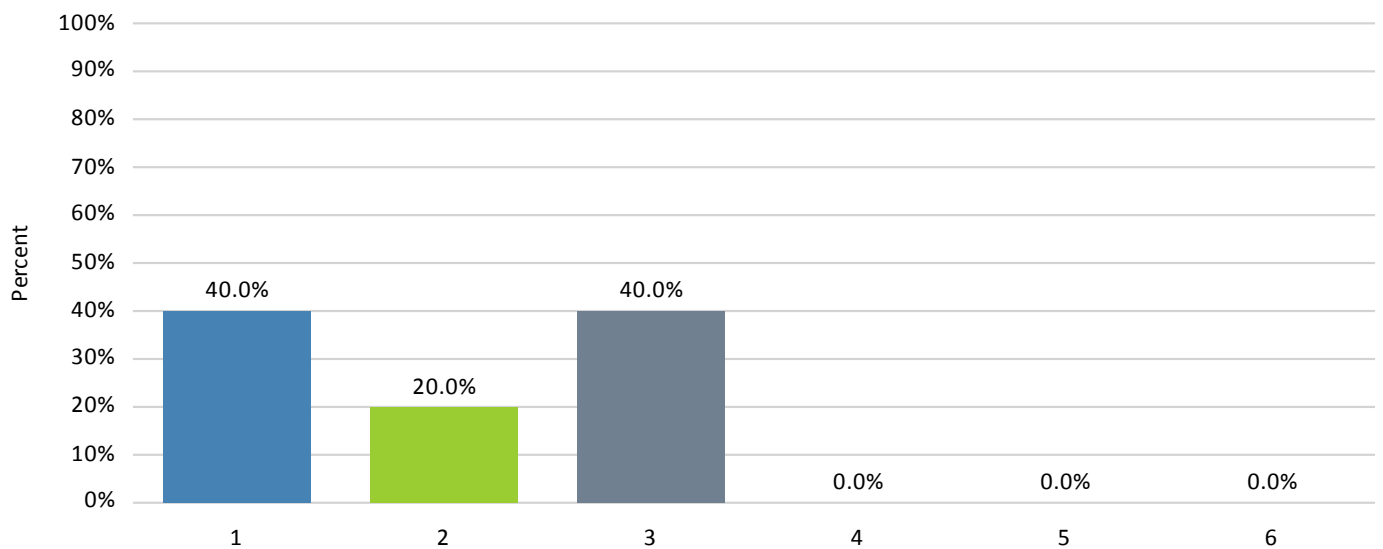
Name	Percent
Lectures	100.0%
Seminars	0.0%
Other, please specify:	0.0%
N	5

11. How much of the teaching in the course did you attend?**Name**

1	Very much/everything
2	A lot
3	Quite a lot
4	Quite little
5	Little
6	Very little/nothing

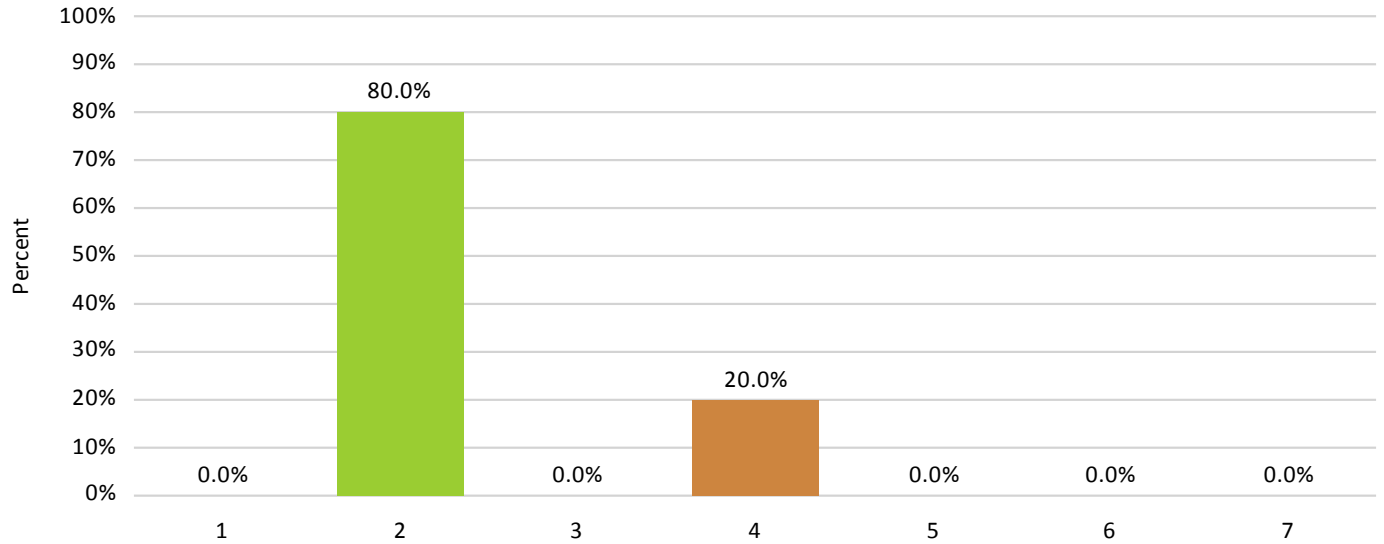
Name	Percent
Very much/everything	40.0%
A lot	40.0%
Quite a lot	0.0%
Quite little	0.0%
Little	20.0%
Very little/nothing	0.0%
N	5

12. What do you think about your own study effort of this course?

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied

Name	Percent
Very satisfied	40.0%
Satisfied	20.0%
Slightly satisfied	40.0%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
N	5

13. What do you think about the academic content of this course?**Name**

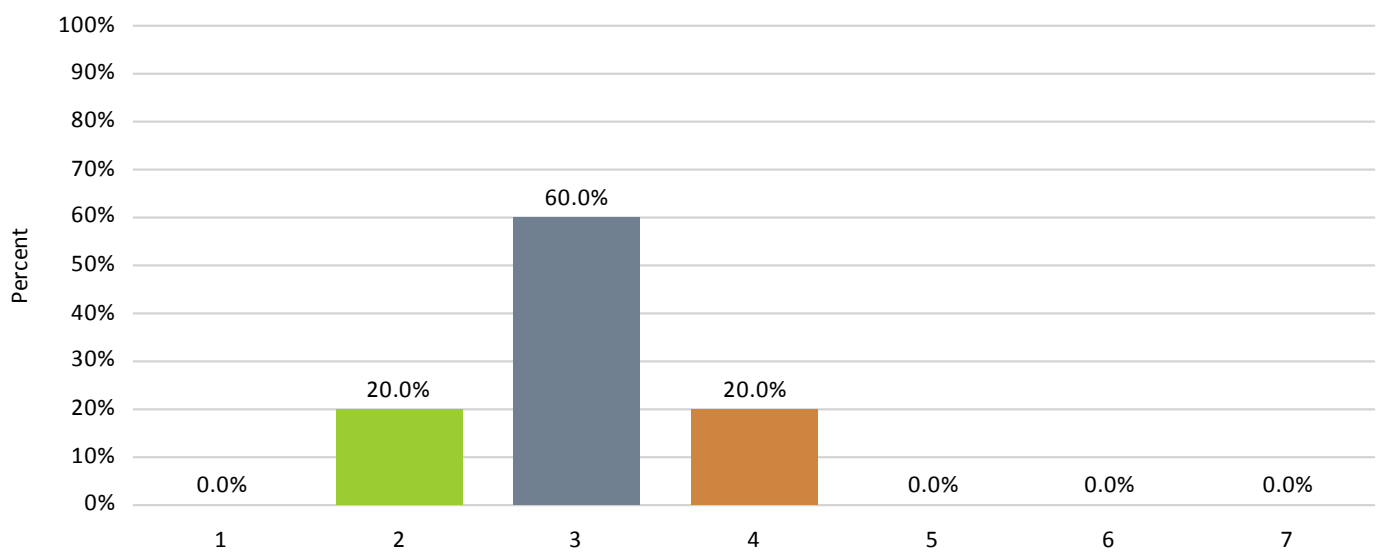
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	80.0%
Slightly satisfied	0.0%
Slightly unsatisfied	20.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	5

14. What could have been done better?

Go deeper into the liability parts as such instead of focusing marine insurance.

15. What do you think about the teaching methods of this course?

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	20.0%
Slightly satisfied	60.0%
Slightly unsatisfied	20.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	5

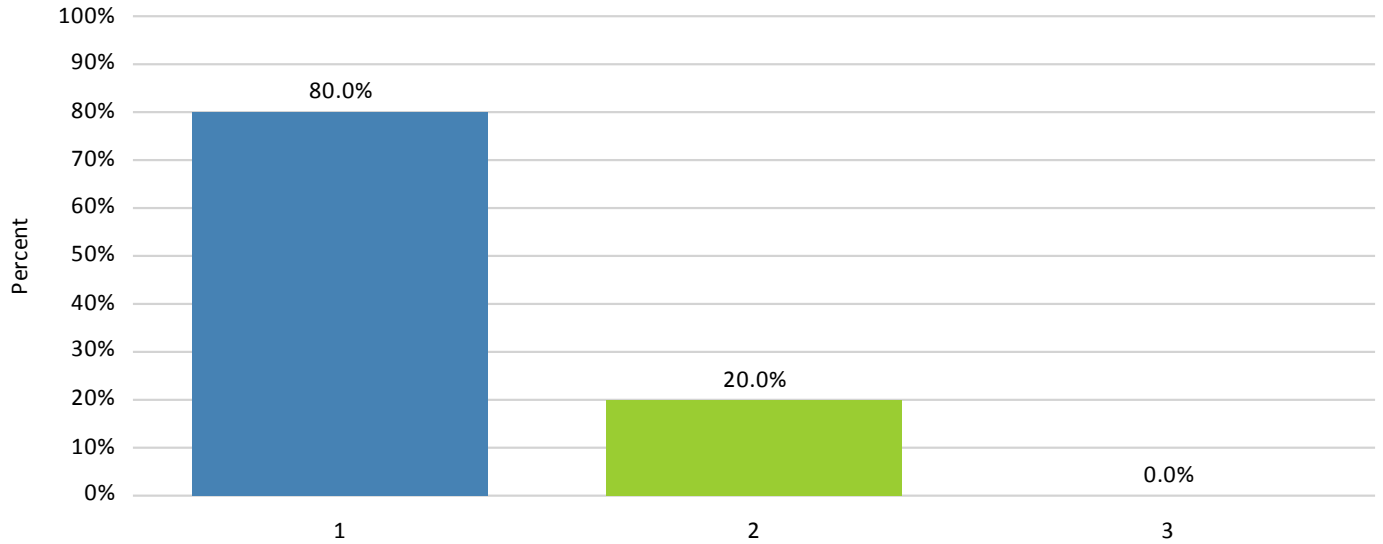
16. What could have been done better?

Our closest reference in order to have an idea of the quantity of questions and the length of the exam were the exams from previous years.

In comparison to previous exams (I solved every case) this exam required not only a lot of questions, but the answer of the questions were really long and required a lot of time to be correctly answered. In this sense I found a lack of balance between the quantity and length of the answers expected and the time we were given (4hours)

I found the lectures uninteresting. Ringbom also seemed uninterested and structured the presentations poorly. I stopped going after a few lectures.

17. Do you think the material on the reading list is adequate for reaching the learning goals of the course?

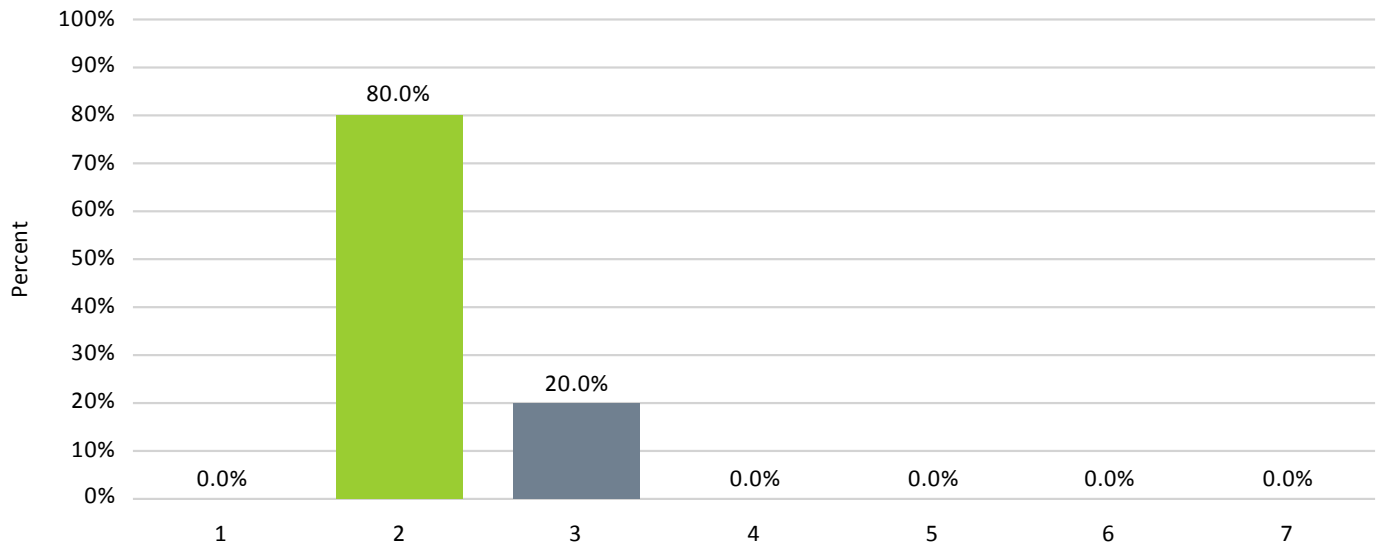
	Name
1	Yes
2	No
3	I don't know

Name	Percent
Yes	80.0%
No	20.0%
I don't know	0.0%
N	5

18. What could have been done better?

19. What do you think about psychological and social learning environment of this course?

E) Learning environment:

Name

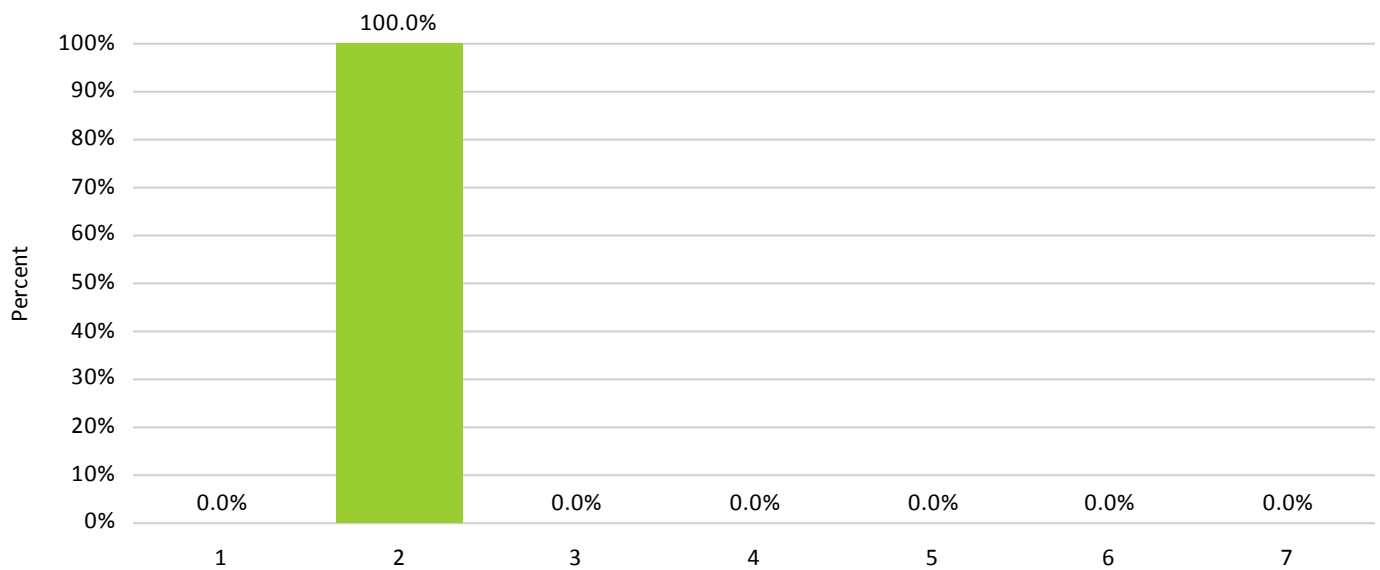
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	80.0%
Slightly satisfied	20.0%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	5

20. What could have been done better?

The rooms at Domus Nova was too crowded

21. What do you think about the physical learning environment of this course?

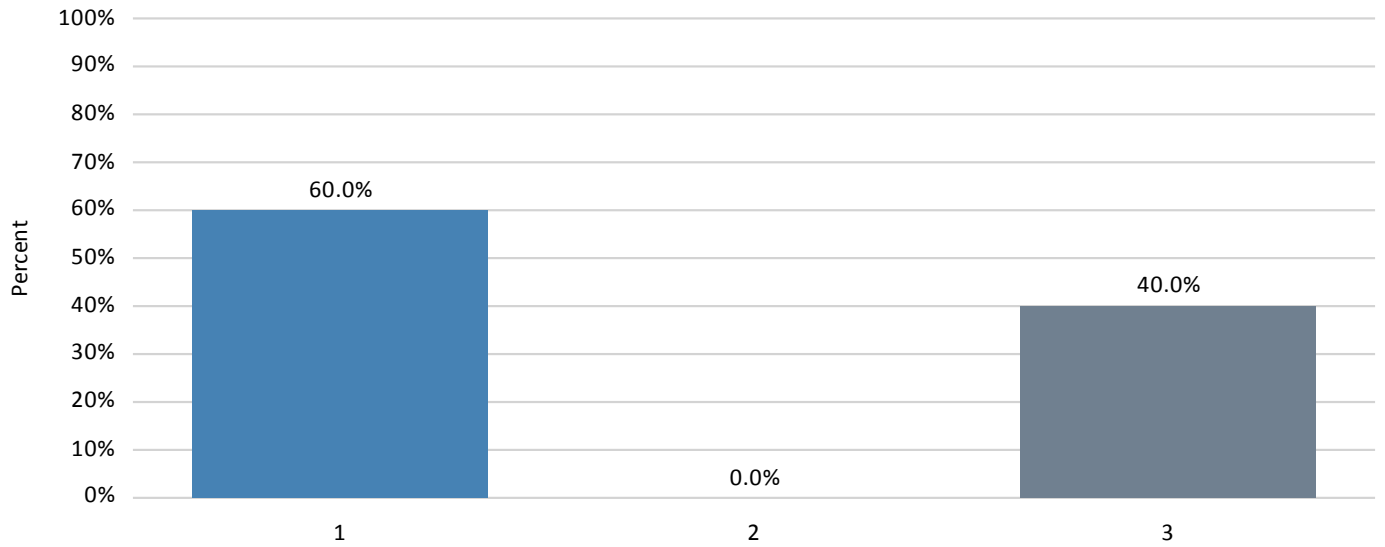
	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	0.0%
Satisfied	100.0%
Slightly satisfied	0.0%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	5

22. What could have been done better?

23. Has the teacher during the course made it possible for the students to make comments on the course and the teaching activities of the course?

F) Continuous course evaluation:

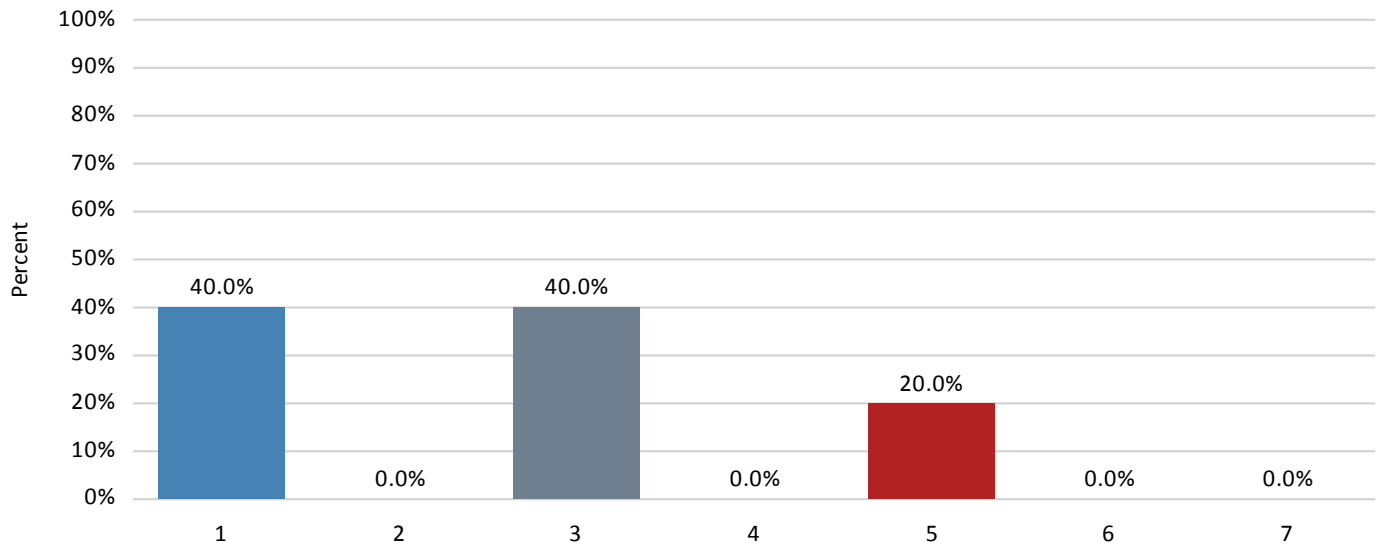

	Name
1	Yes
2	No
3	I don`'t know

Name	Percent
Yes	60.0%
No	0.0%
I don`'t know	40.0%
N	5

24. Any additional comments?**25. What do you think about the course exam as a form of assessment?**

G) Forms of assessment:

	Name
1	Very satisfied
2	Satisfied
3	Slightly satisfied
4	Slightly unsatisfied
5	Unsatisfied
6	Very unsatisfied
7	I don't know

Name	Percent
Very satisfied	40.0%
Satisfied	0.0%
Slightly satisfied	40.0%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	20.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	5

6. What could have been done better?

7 formal questions, of which one had four subquestions, is to much - at least if the purpose isto check whether the students has learned the subject materially. If the purpose insted was to controll the tolerance to stress and fast writing abilities, the exam was really good.

27. If you have any other comments you can write them down here:

Periodisk emneevaluering

JUS5010 – Valgfag praksis

Emnebeskrivning

Formålet med praksisordningen er å gi studenter på studieprogrammet [Rettsvitenskap \(jus\) \(master - 5 år\)](#) en forståelse for hva praktisk juridisk arbeid går ut på. Ordningen skal gi studentene en forståelse for hvilke krav yrkeslivet stiller til juridisk kunnskap og juridisk yrkesrolle. Formålet er videre å gi impulser til studentenes læringsprosess.

Praksisen består av tre elementer - en kortvarig praksisforberedende undervisning, utplasseringsperioden og rapportskrivning. Studenten må gjennomføre alle disse aktivitetene for å få godkjent praksis som valgfag.

På hver arbeidsplass utpekes en jurist som er studentens veileder og som gir nødvendig veiledning om arbeidsoppgaver.

Kunnskap

Vekten ligger på erfaringsutbytte og forståelse av det praktiske yrkesliv, heller enn på direkte kunnskap. Formålet er videre å gi impulser til studentenes læringsprosess.

Studenten skal:

- Ha kunnskap om praktisk juridisk arbeid
- Ha forståelse for hvilke krav yrkeslivet stiller til juridisk kunnskap og juridisk yrkesrolle

Ferdigheter

De ferdigheter studenten forventes å sitte igjen med etter 6 uker i praksis vil variere etter hvilket arbeidsted studenten kommer til.

- Gjennom innsikt i arbeidslivets vilkår skal studenten kunne løse enklere juridiske oppgaver i praksis.
- Studenten skal kunne skrive en praksisrapport der det redegjøres for oppholdet, og der studenten gir en grundigere omtale av en eller flere saker eller rettslige problemstillinger studenten har vært med på å behandle.

Eksamen

Praksisrapport (mellom 3500-4500 ord) vurderes til bestått / ikke bestått.

Vurdering

Praksisordningen skiller seg fra andre valgfag ved at det ikke er pensum, ikke tradisjonell undervisning og ikke tradisjonell eksamen. Det er derfor ikke gjennomført en tradisjonell spørreundersøkelse fordi den ikke treffer dette valgfaget. Kvantifisering av svar på et spørsmålsskjema med sterkt begrensede utvalg gir ikke noe godt bilde av faget.

Praksisrapportene er et mye bedre grunnlag for en evaluering enn en evaluering som bygger på det normalspørsmålsskjemaet. Skjemaet stiller spørsmål som ikke er relevante for

praksisopplegget. Det er tiltenkt tradisjonelle kurs. Flere spørsmål kommer derfor ikke å bli besvart fordi de er irrelevante. I tillegg kommer sannsynligvis, som ellers, svarfrekvensen å bli lav.

Praksisrapporten skal ha følgende innhold:

Antall ord: 3500-4500

Disposisjon – forslag

1) Arbeidssted

- a. Organisasjon og struktur
- b. Historikk
- c. Antall ansatte
- d. Oppgaver, rettsområder

2) Introduksjon

- a. Hvordan ble du mottatt første dag?
- b. Fadderordning?
- c. Forholdet til overordnede, kolleger mv.
- d. Faciliteter (kontor, bibliotek, databaser osv.)

3) Arbeidsoppgaver

- a. Generell oversikt over arbeidsoppgavene i hele perioden
- b. Oversikt over oppgaver uke for uke

4) Gå i dybden i én eller to saker

5) Metode

- a. Hva lærte du om bruk av metode?
- b. Hvordan brukte du jusen?
 - i. Konfliktløsning?
 - ii. Fastsette rettigheter?
 - iii. Rettshåndhevelse?
 - iv. Strategi/påvirkning?

6) Praksiserfaring

- a. Hva lærte du – faglig – sosialt – yrkesmessig?
- b. Hvilken nytte hadde du av praksisoppholdet?

7) Evaluering og oppsummering av arbeidsstedet

- a. Positive og negative sider ved oppholdet
- b. Evaluering av fakultetets rolle

Denne emnerapporten bygger på en kvalitativ analyse av de 53 innleverte praksisrapportene for høst 2013.

> **Mye positivt.** Praksisperioden gir dem innblikk i praktisk juss, forvaltning og arbeidslivet. Stort sett alle er meget fornøyde med tilbudet. Det har vært lærerikt å være ute i praksis. De har ikke bare lært juss i praksis (at den noen ganger skiller seg fra lærebøkene), men også nytten av å samarbeide, tenke sammen og spørre. For noen har det å være ute i arbeidslivet vært en nyttig erfaring (å stå opp, komme i tid og å jobbe lange dager), og å ikke ta fri når det passer.

For de fleste er praksistiden en svært positiv erfaring som anbefales andre studenter. Noen foreslår lengere perioden enn 6 uker, helst et helt semester.

> **Noen negative bemerkninger:**

Praksisperioden ligger for tett opp mot eksamen. Det er et sterkt ønske om enten å begynne tidligere, eller å korte perioden til 5 uker.

Noen mener at det er alt for sen tilbakemelding om plass. Det skaper problemer i forhold til andre valgemner.

Noen studenter hadde problemer med å få gå på forelesninger i praksisperioden.

Innspill fra studentene

Prioritering av de som selv skaffer plass. Det kan gi flere plasser som ev. kan anvendes også i fortsettelsen. Det gir mindre trykk på de plasser fakultetet skaffer. Noen arbeidsplasser ønsker ikke å ta mot «ukjente» studenter og derfor kan vi miste nye spennende arbeidsplasser.

Tidligere beskjed om man har kommet med eller ikke.

Min vurdering

Valgfag praksisordning er et godt fungerende valgfag som absolutt bør fortsette. Jeg støtter innspillene ovenfor om prioritering av de som skaffer plass, og bedre koordinering mellom dette valgfaget og andre valgfag slik at ikke oppstår uheldige kollisjoner.

Ulf Stridbeck
Fagansvarlig høst 2013.

UiO : **Det juridiske fakultet**

Studiekvalitetsarbeid 2014

Orientering til PMR 25.03.14

Om studiekvalitetsarbeidet 2014

- Videreføring fra Prosjekt studiekvalitet 2013
- Noen nye tiltak og ny organisering av arbeidet
- Tiltakene beskrives i og følges opp gjennom fakultetets strategiske gjennomføringsplaner og i de involverte seksjonenes oppfølgingsplaner
- Det er tre hovedprioriteringer i studiekvalitetsarbeidet i 2014
 1. Sikre god bruk av lærerressursene
 2. Arbeid med alternative eksamensformer
 3. Arbeid for å fremme undervisningskvalitet
- Øvrige tiltak er også gjengitt her

1. Sikre god bruk av lærerressursene

Formål:

Sikre studiekvalitet gjennom god bruk av lærerressursene og fordeling av interne og eksterne lærere på de ulike studieårene.

Deloppgaver:

- Fortsette arbeidet fra 2013 med mål om å få flere interne lærere til å undervise på obligatoriske fag
- Implementere ny instruks for studieårsansvarlig og ansvarlig faglærer
- Videreutvikle administrative rutiner for god planlegging

Ansvarlig:

Trygve Bergsåker, Julie Orning

Tidsplan:

2014

2. Arbeid med alternative eksamensformer

Formål:

Utrede og vedta alternative eksamensformer for Master i rettsvitenskap, med mål om implementering høsten 2014.

Ansvarlig:

Trygve Bergsåker, Marius Fuglum (sekretær) + prosjektgruppe

Tidsplan:

Prosjektet fortsetter fra 2013. Beslutning i mai 2014 og implementering høsten 2014.

3. Arbeid for å fremme undervisningskvalitet

Formål:

Utføre tiltak som kan bidra til å sikre bedre undervisningskvalitet, spesielt på gruppeundervisning.

Deloppgaver:

- Kvalitetssikring av kurs- og basisgruppeundervisning, herunder:
 - Standardiserte kursopplegg eller temaer for undervisning, arbeid med kvalitet på tilbakemeldinger på kursoppgaver
 - Tydeliggjøre formål med de ulike undervisningsformene (informasjon og forventningsavklaring mot studenter og lærere)
- Arbeid for å kvalitetssikre informasjonsflyt og oppfølging av eksterne lærere
- Formalisere og igangsette faglærergrupper (pilot)
- Styrke samarbeid med pedagogisk miljø på Blindern
- Invitere til faglig seminar for interne og eksterne lærere

Ansvarlig:

Trygve Bergsåker (Julie Orning)

Tidsplan:

Hele 2014

Andre studiekvalitetsstiltak - 1

Tiltak knyttet til studie

1. Definere og vedta ytterligere tiltak for å bedre studentenes opplevelse av læringsmiljøet (oppfølging av blant annet studiebarometeret, evt. frafallsundersøkelse etc.)
2. Kartlegge og evt. vedta ulike tiltak for å øke gjennomstrømning og redusere antall enkeltemnestudenter som ikke fullfører
3. Videreutvikle rutiner i fakultetets kvalitetssystem – basert på tilbakemelding fra NOKUT
4. Arbeid med internasjonaliseringsfeltet og integrering av internasjonale studenter
5. Implementere vedtatte tiltak knyttet til studieinformasjon
6. Videreutvikle kurs og bedre tilrettelegging for digitale undervisningsformer

Andre studiekvalitetstiltak - 2

Tiltak knyttet til eksamen

1. Fortsette implementering av tiltak for økt sensurkvalitet og kvalitetssikring av administrative prosesser knyttet til masteroppgaver
2. Digital innlevering av masteroppgaver på Master i rettsvitenskap
3. Digitalisering av alle skriftlige eksamener
4. Effektivisering og digitalisering av administrative eksamensprosesser

VEDLEGG: Organisering av arbeidet

Arbeid med studiekvalitet

Studiekvalitetstiltakene er grundig beskrevet i fakultetets ulike gjennomføringsplaner med ulik detaljeringsgrad .

DOKUMENT	INNHold
Fakultetets gjennomføringsplan 2014	På overordnet nivå: Tiltakene knyttet opp mot UiOs strategi 2014-2016, tidsfrister og ansvarlige
Seksjonenes egne gjennomføringsplaner	Bygger på fakultetets gjennomføringsplan: Flere detaljer knyttet til de enkelte oppgavene. Brukes av seksjonsleder til å følge opp arbeidet i egen seksjon.
Oversikt over alle studiekvalitetstiltak (på 1 side)	Gir en kortfattet oversikt av alle tiltak i 2014 med tidslinje og status. Egnet til statusrapportering.
Mandater/prosjektbeskrivelser	Nærmere beskrivelse av oppgaven/tiltaket som skal gjennomføres. Bidrar til å sikre kvalitet i arbeidet.

Organisering –

alle tiltak knyttet til studiekvalitet

Oppfølging av tiltakene avhenger av status for fremdrift og kompleksitet for den enkelte oppgaven.

1. Oppgaver som følges opp i linjen

- Enklere oppgaver som med tydelig ansvarsfordeling, gjerne innen samme seksjon
- Fremkommer i fakultetets årsplan og i seksjonenes egne gjennomføringsplaner
- Tertial rapportering

2. Oppgaver som følges opp som prosjekter

- Oppgaver som er komplekse og tverrfaglige
- Defineres egne fremdriftsansvarlige/prosjektledere og mandater
- Gjennomføres i arbeidsgrupper
- Følges opp av Elisabeth
- Rapporteres underveis ved behov og utarbeides egne sluttrapporter

Oversikt over alle studiekvalitetstiltak 2014

Alle tiltakene er samlet i en forenklet oversikt som vil gjøre det enklere for ledelsen ved fakultetet å følge opp de ulike oppgavene. Oversikten oppdateres fortløpende (fremdrift og status).

	Tiltak	Involverte							
		S	E	K	IT	A	FAG	UiO	
1	<i>Utnyttelse av lærerressurser:</i>	1.1. Oppfølging av tiltak for å øke interne lærere på obl. fag	■					■	
		1.2. Impl. ny instruks for studieårsansvarlig og faglærere						■	
		1.3. Videreutvikle adm. rutiner for god planlegging	■						
2	<i>Varierte eksamensformer:</i>	Utrede og vedta ulike vurderingsformer for master i rettsvitenskap + implem.	■	■	■			■	
3	<i>Undervisningskvalitet:</i>	3.1. Kvalitetssikring av faginnhold og gjennomføring av gruppeundervisning	■					■	
		3.2. Kvalitetssikre informasjonsflyt og oppf. av eksterne lærere			■			■	
		3.3. Definere mål og plan for igangsettelse av faglærergrupper (pilot)	■					■	
		3.4. Styrke samarbeid og plan for bruk av ressursene med ped.miljø (FUP)	■					■	
		3.5. Faglig seminar for interne og eksterne lærere	■					■	
4	<i>Læringsmiljø:</i>	Definere og iverksette flere tiltak for å bedre læringsmiljøet	■	■				■	
5	<i>Studentgjennomstrømning:</i>	5.1. Frafallsundersøkelse	■		■			■	
		5.2. Tiltak for å redusere enkeltmestudentene som ikke fullfører	■	■				■	
6	<i>Kvalitetssystem:</i>	6.1. Gjennomføre periodisk programevaluering på IKRS og LLM-programmene	■					■	
		6.2. Videreføre arbeid med implementering av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk	■					■	
		6.3. Arbeid med evt. krav/anbefalinger i tilbakemeldingen fra NOKUT-evalueringen	■					■	
7	<i>Internasjonalisering:</i>	7.1. Studentevaluering - internasjonal dimensjon i undervisning	■					■	
		7.2. Definere og iverksette tiltak basert på studentevalueringen	■					■	
		7.3. Utarbeide/vedta kriterier for vurdering av kvalitet og relevans for avtaler	■					■	
8	<i>Studieinformasjonstiltaket:</i>	Implementere vedtatte tiltak knyttet til studieinformasjon	■	■	■				
9	<i>Digitale undervisningsformer:</i>	Videreutvikle kurs og bedre tilrettelegging for digitale undervisningsformer	■			■		■	
10	<i>Masteroppgaver:</i>	10.1. Økt sensurkvalitet		■				■	
		10.2. Kvalitetssikring og forenkling av administrative prosesser							■
11	<i>Digital eksamen:</i>	11.01. Digital innlevering av masteroppgaver (Master i rettsvitenskap)		■		■			
		11.02. Innfasning av digital eksamen på valgmenner		■					
		11.03. Digitalisere alle skriftlige eksamener i løpet av våren 2015		■		■			
12	<i>Kvalitet eksamensprosesser:</i>	Effektivisering og digitalisering (herunder klagesensur, tilrettelegging)		■	■	■	■		■

Mandat

Det defineres tydelige mandater for alle oppgaver som bidrar til kvalitet i arbeidet, samt kan brukes i oppfølgingen av de enkelte oppgavene. Defineres av fremdriftsansvarlig/prosjektleder.

1. Roller (Hvem)

- Definere deltakere i arbeidsgruppe/prosjekt, eksperter, referansepersoner, interessenter, rapporteringslinjer, evt. styringsgruppe

2. Formål og utbytte (Hvorfor)

- Formål: Hva er formålet med dette arbeidet? Bygger på tidligere arbeid?

3. Avgrensning og leveranse (Hva)

- Hva omfatter / omfatter ikke dette arbeidet?
- Leveranser: Er det behov for delleveranser? Hva er den endelige sluttleveransen (powerpoint-presentasjon, notat, annet)?
- Kritiske suksessfaktorer: Hva må til for at dette skal lykkes?

4. Metode (Hvordan)

- Hvilken metode må brukes?: Analyse, intervju, workshop-basert, involverende etc.
- Hva kan brukes av konkrete verktøy: Finnes det tidligere undersøkelser og rapporter? Sammenlikne eksternt?

5. Fremdriftsplan (Når)

- Tidspunkt for oppstart og sluttleveranse
- Sette opp møteplan med eventuelle milepæler, delrapporteringer etc.